

*Heu! terra ignota canibus data prada Latinis
Alitibusq; iaces; nec te tua funera mater
Produxit, pressive oculos, aut vulnera laui,
Veste tegens, tibi quam noctes festina, diesq;
Urgebam, & tela curas solabar aniles.*

*Quo sequar? aut qua nunc artus, auulsaq; membra,
Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te,
Nate, refers? hoc sum terraq; mariq; secuta?*

Item illud libr. II. quo Æneas Pallantis immaturum interitum deplorat.

*Pallantis
epicedium.*

*Tene inquit, miserande puer, cum lata veniret,
Invidit Fortuna mihi, ne regna videres
Nostra, nec ad sedes victor reberere paternas.*

Rursus illud eodem libro, quo Euander demortuum filium excepit;

*Non hæc, ô Palla, dederas promissa parenti,
Cautius vt seuo velles te credere Marti;
Haud ignarus eram, quantum noua gloria in armis,
Et pradulce decus primo in certamine posset.*

Tandem illud in 10. quo Mezentius filium suum Lausum dolet interemptum,

*Tantane me tenuit viuendi, nate, voluntas,
Vt pro me hostili paterer succedere dextra
Quem genui? tuane hæc genitor per vulnera seruor;
Morto tua viuens, &c.*

*Lausi epi-
cedium.*

C A P V T IV.

Amoris vis, & potentia, ex Virgilio I. Æneid.

Nate, meæ vires, mea magna potentia solus.

HAud inficiabor sub turpicula aliquando specie sacra
multa sanctaque apud prioris illius æui mortales obte-
gi, quæ qui retexerit, ad instar magni alicuius Pontificis
mihi semper obseruabitur. Ergo age, & bono Deo auspice, ad
lasciuientem illum Veneris puerum, caute tamen, pergamus,
Quem potentissimum & inuictissimum sub tenello illo cor-
pusculo appellitare haud verentur præsci illi heroës. Audi Vir-
gilium in Ceiri.

166.

*Cauta Au-
ctoris mode-
stia.*

*Seu malus ille puer, quem nec sua flectere mater
Iratum potuit, quem nec pater, ac auus idem*

Virgil.

Iuppi-

*Iuppiter, ille etiam Pœnos domitare leones,
Et validas docuit vires mansuescere tigris.*

Alciatus.
*Amor de
ipsis etiam
Dijis trium-
phauit.*

Videndus Alciatus Emblem. 6. vbi scitè Cupidinis potentiam notat. Nec verò in miseros solùm homunciones, & indomitas feras, verùm etiam in Deorum maiestatem ausus est desæuire. Vnde multos Deorum ab eo victos celebravit antiquitas. illud de Arcadio Deo, quem pastores Pana dicunt, non possum quin attingam, quem à Cupidine victum in certamine nemo nescit, de eorum lucta illud Epigramma tantùm appingo Strozziij poetæ,

Strozzius.

*Pan, & Amor quondam lucta certare volentes,
Deponunt calamos ille, vel ille sacros,
Hic onus alarum, villosa Nebridos ille:
Projicit hic arcus, projicit ille pedum.
Tum liquido exutus arctus perfundit oliuo,
Cecropiaq; modum seruat vterque Pales.
Conseruere manus totis conatibus ambo,
Robore Pan fidens, dexteritate puer.
Aspera pugna fuit, primisq; assultibus anceps:
Nunc Pana aiobant vincere, nunc Puerum.
Ac demum elato prensauit cornua saltu,
Panaq; qui vincit omnia, vicit Amor.*

167.

Quæ omnia in castum, & cœlestem amorem inflectere haud erit operosum, quibus adde Amoris elogium, *Triumphat de Deo Amor.* Quod Bernardus calamo planè aureo scripsit in sermone 64. in Cant. ad finem. Amor verò, vel in ipsos defunctos mortales potestatem habet, & ius seruat suum. laudo Mantuanum in 6. vbi Dido Regina in Æneam torua inducitur, nihilominus memor & beneuola in Sichæum, etiam defunctum, qui quidem mutuo Reginam suam amore vel etiam apud interos protequitur.

D. Bernard.
*Amoris ites,
& potentia
vel etiam
in defun-
ctos.*

———— *Coniux vbi pristinus illi
Respondet curis, æquatq; Sichæus amorem.*

C A P V T V.

Virgilius in I. Æneidos explicatus.

168.

NEmini paulò humanioribus non dicam imbuto; sed vel leuiter insperfo, illud ex Æneid. I. tantum à Sole & luce abest, vt Sole & luce non sit allustris.

Non

Non obtusa aded gestamus pectora Pœni, Virgil.

Nec tam auersus equos Tyria Sol iungit ab urbe.

Quod tamen ad Lyram Persij mihi sonet, non displicet Sa-
tyrographum inducere satyra i. vbi ita,

— *Si quid tamen aptius exit,* Persius.

Laudari metuam; neque enim mihi cornea fibra est.

Quem locum Franciscus Syluius Politiani in epistolis felicif-
simus interpretatur, & dilucidat, epist. vltima libr. I.

Quasi, inquit, ego sim brutus, rusticusq; & amusus, & cornutus. Syluius.

Ex sententia verò aliorum Persij interpretum, pro duro pecto-
re, & quod cum Virgil. concinit, obtuso, intellectum vult. Ex

vero etiam etymo pro dura corporis cute idem explanat Syl-
uius, quod mirè arridet, & cum nostro Virgilio facit. *fibrum*

enim Latini pro eo quod esset extremum, dixerunt: vnde cor-
nea libra pro dura cute venustè exponi potest. Iam verò qui

dura sunt cute; nullus amicus Philosophiæ, nisi stolidos dicet,

& obtuso sensu, & (quod aiunt) elephanti corio tectos, quod
de se Carthaginenses haud facile patiebantur, vnde

Non obtusa aded gestamus pectora Pœni, &c.

*Durior cute
est stolidus.
Carthagi-
nenses.*

CAPUT VI.

Horatius illustratus in poetarum gratiam

libr. 4. od. 2.

Horatij illud decantatissimum odorum libr. 4. od. 2. obiter
notarim. Ita ille,

169.

— *ego apis Matine*

More, modoq;

Horat.

Grata carpentis thyma per laborem

Plurimum, circa nemus, vuidiq;

Tiburis ripas, operosa paruus

Carmina fingo.

Vbi Lyricus postquam Pindarum honorificè admodum
cygno similem fecit, se ipsum apiculæ, poësimq; suam mellefi-

cio comparauit. Quod mihi non humile solum opificium, &
carminis abiectum genus insinuat, sed multò etiam probabiliùs

festiuitatem, morem, & naturam poetarum. Facit illud ex Pla-
tone in Ione. Nobis enim poëtæ dicunt se à fontibus, quibus

mel scaturit, haurientes, & à Musarum viridarijs, collibusque
decerpentes ad nos carmina transferte: quemadmodum apes

mel ex floribus, & instar apum volare se asserunt. Hæc Plato,

Quæ

*Pindari
carmina
suauissima.*

Plato.
Poëta apes.

Quæ an semper Lyrici versiculis concinant, esto iudex. Boni autem poëtæ per hortos Gratiarum vagantes, & ex his dulcissimum quodque carpentes, ea concinunt carmina, vt illis ne mel quidem ipsum mellitius videri possit. Pulchrè Lucretius,

Lucretius.

*Floriferis vt apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos item depascimur aurea dicta.*

170.

*In poëtis
praualet natura
potius,
quàm ars.*

Sed cur poëtæ apibus comparentur, iure optimo rogas? paucis satisfacio. Primò; quia apes naturam, non artem sequuntur: sic poëtæ natura, non arte valent, de qua re alibi. Secundò, quia apes nisi irritentur, innocuæ sunt irritatæ verò insigunt aculeos: Idem poetis ingenium; vbi non læduntur, nulla hominum natio innocentior; lacerati ita vlcescuntur, vt vel ad mortem adigant. Nam præter id quod de Archilocho legimus, & nos alibi diximus, testatur Muretus libr. 8. variarum cap. 1. fuisse poëtam, qui tam seueris versibus inimicum perstrinxit, vt præ dolore interierit. Poëtæ ipsi fatentur & iactant, quorum illa sunt,

*Poëtarum
stimulus.
Muretus.*

*Cave, cave. namq; in malos asperrimus
Parata tollo cornua.*

Item,

*Ne quisquam noceat cupido mihi pacis: at ille,
Qui me commorit, melius non tangere clamo,
Flebit, & insignis tota cantabitur urbe.*

C A P V T VII.

Læuum Virgilij omen, & aliorum captatur.

171.

*Læuum
omē, quod?
Plutarch.
Virg.*

Incidi nuper in Plutarchi problema, in quo illud vocat in dubium, quod multos Virgilij interpretes malè torquet, vbi poeta de auguriis meminit, & læua appellat. Ita enim ad primam Eclogam,

*Sape malum hoc nobis, si mens non læua fuisset,
De cælo tactas memini prædicere quercus.*

& Georgicorum lib. 4.

— Si quem numina læua sinunt.

& Æneid. 2.

Intonuit læuam.

Quæ omnia viri docti ita interpretantur, vt felicia, & prospera auguria sint; in reddenda tamen huius ænigmatis ratione mirè dissentiant. Scio ego Plinium id referre ad mundi partem; ex

Plin.

Etrusco-

Etruscorum enim disciplina partem eam, quæ ad ortum respicit, dextram dicit, quæ ad occasum, sinistram: Auspicia igitur læua idèò prospera, quòd ad ortum, hoc est, læuam mundi partem pertineant; non verò ad occasum. Ita fermè doctissimus Beroaldus, & M. Varro; ita Ennium interpretabere illo versu,

Beroal.
Varro.
Ennius.

Cum tonuit læuam bene tempestate serena.

Ita Statio lucem afferes Theb. 3.

Signa feres, læus & tones.

Stat.

Sententiæ autem tantorum hominum non repugnabo; sed adhuc inuestigandum altius. Scio præterea ea quæ nobis sinistra sunt, superis esse dextra, cum ex aduerso respondeant: idq; esse in causa dixerim, quare sinistra appellemus prospera, & secundæ. Cæterum adhuc hæreo. Ad Plutarchum redeo. A sinendo enim sinistrum interpretatur: id videlicet sinistrum esse augurium, quo quasi hortamur alios, ut nos sinant rem peragere, vel potius, quo cælum nos finit feliciter operari. Inest nescio quid festiuitatis huic sensui, quamobrem fortalsè Festo Pomp. Festus comprobatur. Ego tamèn adhuc moror in meo Plutarcho. *Vide, inquit, ne cum sinistra partes natura infirmiores sint, augurijs ac signis quasi corroborentur, atque his mirè suppletis viribus adæquentur.* Arguta sanè hæc, & omnibus reliquis, meo iudicio, plausibilior sententia, quæ vel ipsa nouitate sibi studiosum animum conciliat. Itaque læua, & sinistra auguria idèò felicia, quoniam sinistras hominum partes debiles ex se, & imbecillas fausto suo, & felici attractu solidas reddant, & valentes.

172.
Sinistra nobis, sunt superis dextra.
Plut.

Non me lætet Hemistichium illud,

Numina læua sinunt,

de Vejouë, hoc est, numine pernicioso commodè posse interpretari, cum huius simulachrum Romæ fuerit, sagittas manu gestans, quibus mortalibus cladem minitetur; quamobrem ne nocumento esset, à mortalibus sæpe rogabatur: quod hic fortè Virgilius.

Vejouis numen perniciosum.

C A P U T VIII.

Voti reus, & voti damnatus quis.

Vide Alexandrum ab Alex. Genialium dierum libr. 3. cap. 22. ibique Andr. Tiraquel. ubi hæc Virg. carmina expōnuntur. Ex lib. Æneid. 5.

Mendoſæ Viridarum.

Ccc

Vobis

173.
Voti reus, quis

Voti dam-
natus, qui?

Alexand. ab & ex Eclog. 5.

Alex.

Tiraquel.

Virgil.

Vobis letus ego hoc candentem in littore taurum

Constituam ante aras voti reus.

— tibi sic vota quotannis

Agricola facient: damnabis tu quoque votis.

Vbi voti reus is dicitur, qui emisso susceptoq; voto se Diis obligauerat. Voti damnatus ille, qui voti compos factus est, remque, pro qua votum emiserat, consecutus, atque adeò obnoxius manet, teneturque ad solutionem. Nam ita hominum vulgus Deo vouere solet, vt sub conditione quasi cum ipso contrahat, subeatque leges pacti, vt scilicet non alia ratione se voti damnatum, & ream velit, quàm si votis petita obtinuerit. Sed hac re plenus est Erythreus, verbo *damnatis*.

C A P V T IX.

Terentius explicatus.

174.

A Què omnes, ac suos vngues illa Terentij nouerunt in Andriæ prologo, sed prius corrodent integros, quàm verum sapiant. Nam, inquit, in prologis scribuntis operam

Turneb.

abutiur, non qui argumentum narret. Turnebus sapit: Ego, inquit, abuti operam, interpretor esse operam impendera, & consumere. Hoc sensu, in prologis poeta operam non ponit, nec consumit in argumenti narratione, sed in calumniæ, & maledictorum depulsione: qui autem valet, id est, non operam ponit, vt argumentum narret, sed, &c. Sic Plaut. Afinaria. Vbi sunt quæ dedi? C. Abusa, id est, ea consumpsi. Turneb. aduers. libr. 1. cap. 8.

Abuti operam, quid?

Plaut.

C A P V T X.

Quid Porcus Troianus, quid proteruiam facere, qui pileati fratres apud Catullum?

175.

Porcus Troianus.

Porcus Troianus qui sit, disco apud Macrobius Saturnal. lib. 3. cap. 13. vbi pontificalis cœnæ luxum notat. Vbi, inquit, tam luxuria tunc accusaretur, quando tot rebus facta

Macrob. fuit cœna Pontificum: ipsa verò edulium genera quàm dictæ Pontificalis turpia? Nam Cincius in suspensione legis Fannia obicit seculo cœna.

160

fuo, quod porcum Troianum mensis inferat: quem illi sic vocabant, quasi alius inclusis animalibus grauidum, ut ille Troianus equus grauidus armatis fuit. Hæc Macrobius, aliaque de luxu pontificalis cœnæ.

Lepidissimus ille Catonis iocus, referente Macrobio Saturn. *Proteruiam*
lib. 2. cap. 11. *Sacrificium*, inquit, *apud veteres fuit quod vocabatur* *facere,*
proteruia: in comos erat ut siquid ex epulis reliquum esset, *quid?*
igne consumeretur: hinc Catonis iocus est. namque Albinum *Macrobius.*
quendam, qui sua bona comedisset, & nouissimè domum, quæ ei *Catonis*
reliqua erat, incendio perdidisset, proteruiam fecisse dicebat, quod *iocus.*
comedisset non potnerit, id combussisse.

Catullianus versus Epigram. 38. *A pileatis nona fratribus* *Catullus.*
pila, parùm diligenter explicatur, sed à Beroaldo optimè dilu- *Pileati fra-*
cida: us est in commentarijs in Suetonium in vita Iulij Cæsaris *tres.*
cap. 10. Nonam igitur pilam à pileatis fratribus intelligit Sala- *Beroaldus.*
cem illam tabernam, de qua loquitur, quæ erat in foro nona
ordine à templo Castoris, & Poliucis, quos pileatos fratres ap-
pellat, quòd essent Lacones. his pileatis pugnare moris fuit.

SATURNALIORUM
decas IX.

Scipionis somnium diuinatur.

CAPUT PRIMVM.

Somnij oraculum.

SEX libros de Republica à Cicerone in lucem editos tem- 176.
porum iniquitas coniecit in tenebras. Cùm enim Italia ab
hostibus passim incenderetur, necesse erat, ut antiquæ bi-
bliothecæ, veteres archiui, peruetusta tabularia, pariter cum
illa omnia deflagarent. Aliqua supersunt analecta, ex quibus
princeps illud est, quod vulgò somnium Scipionis nuncupa-
tur. Librorum ratio, (quæ Ciceroni familiaris est, & ex fontibus
hausta Academicis profluxit) tota dialogis continetur. Di-
sputatio igitur in personam Scipionis, Lælij, & Manlij confer-
tur; eorum dictis aucupes, & venatores adsunt ingenui, be-
neque morati adolescentes, Tubero, Rutilius, Scauola, &
Fannius. Inter eos Scipio, ut inquit Tullius, quasi prælaga- *Tullius.*
ret mortem sibi paucis post diebus affuturam, luculentissimè

differuit de immortalitate animorum, id, quod in quiete peruisum ex Africano audisse memorabat.

Libri ratio. Ceterum, ut facilius intelligas quod de Scipione hic sermo habeatur; ita accipe. Scipionum familia primariam inter Romanos habuit dignitatem. Autor illi extitit Cornelius quidam, qui, teste Macrobio 1. *saturnal.* 6. cum parentem cæcum pro Scipione, hoc est, baculo sustentaret, Scipionis nomen sibi inuenit, ac suis posteris delegauit. Natus ex hoc Scipio, qui ab Africa subacta, Africani nomine celebratur: sed quia aliquando, ut cecinit Horatius,

Horat.

— *Imbellem feroces*

Progenerant aquila & lumbam;

*Scipio filius
degenerauit
à Scipione
Africano.*

Valer.

Tullius.

*Scipionis
Æmiliani
facta.*

Africanus filium genuit Scipionem, tum corporis, tum mentis viribus à parente maximè degenerem, qua de re consule Valerium lib. 3. cap. 5. Quod si verum est, quod ait Tull. in *Bruto*, hunc Scipionem disertum, & eruditum extitisse; certè ea re videri debuit prudentissimus, quod Scipionem Æmilianum Pauli Æmilij filium adoptauit, cuius virtutibus effectum est, ut Scipionum familia paulatim degenerare cœpta in uitam dignitatem instauraretur; hic enim adolescens Numantiam euerit; Consul Carthaginem deleuit; Tribunus militum Africam obtinuit vniuersam, vnde Africani nomen, non solum habuit hereditarium, sed etiam priorum factorum amplitudine comparatum. Hunc M. Tullius inducit, cum de alijs rebus, tum de suo somnio colloquentem.

C A P V T II.

Ad quartam legionem Tribunus militum.

177.
*Legiones
Romanorum.*

A. Gell.

Pomp.

Fenest.

Tribuni

Romani.

*Masinissa
encomia.*

Liuius.

Tull.

DE legionibus Romanorum consule Vegetium lib. 2. de re militari cap. 2. A. Gellium li. 16. noctium Atticarum, cap. 4. De tribunis militum lege Fenestellam cap. 16. & Pomponium Latum cap. 19. Vtrumque de magistratibus Romanorum. Tribuni igitur quatuor fuere quadripartiti imperium habentes. Vnde Scipio vnus è quatuor, quartæ dicitur legioni præfuisse.

Masinissam.

De Masinissa multa Liuius decade 3. lib. 8. illud encomium apud Ciceronem in Catone celebre est. *Masinissa*, inquit, *nonaginta annos natus cum ingressus iter pedibus sit, in equum omnino non ascendit: cum equo, ex equo non descendit: nullo imbre,*

imbre, nullo frigore adduci potest, ut capite aperto sit; summa in eo est corporis siccitas: itaque exequitur omnia Regis officia, & munera. Idcirco non immeritò dicitur à Silio,

Feruidus ingenij Masinissa, & feruidus aui.

Silius.

Quo carmine ostendit Turnebus Masinissam simplo sigma priori loco, nos Masinissam, duplo scilicet, effereadum. Quod etiam probat Ouidij carmen,

Masinissa
Regis laus.
Turneb.

— *superat Masinissa Syphacem.*

Ouid.

Familie nostrae amicissimus.

Huius amicitiae causae variae traduntur à Liuiio citato: ob quas inter Africanum, & Masinissam ius hospitij constitutum erat, ut ex Tull. in Cat. palàm est: hospitij vero ius tale est, ut si alter duorum foedere coeuntium, in alterius regione peregrinetur, non nisi apud illum diuerteretur. Huius autem iuris nota, siue symbolum, erat quaedam tessera, quam frangere dicebatur, qui hospitij leges violaret. Plaut. in Cistellaria. *Hic, inquit, apud nos iam fidei confregisti tesseram.* Constat autem tessera binis tabellis certis quibusdam commissuris inter sese coeuntibus; quarum singulae apud singulos socios seruabantur: ut si quando in posterum minores natu sociorum aliquem in locum conuenirent, inspectis tesserae partibus, an inter se rectè cohærent, mutua se hospitij necessitudine complecterentur.

178.

Hospitij ius,
quale?
Tessera ho-
spitij, quid?

Vnde apud Plaut. in Pænulo, duo hospites ita se mutuò examinant, *Tesseram, (inquit vnus) si vis conferre hospitalem, eccam, attuli.* Cui alius. *Age dum huc ostende, est par probè: O mi hospes salue multum.*

Plaut.

Vide infra
dec. 10. c. 4.
n. 224.

Grates tibi ago summe Sol.

Crediderim hoc loco summum solem vsurpare pro summo Ioue. Cum enim ex doctrina etiam Stoicorum, ut egregiè Macrobius, vnum tantum Numen ab antiquis coleretur, illud diuersis nominibus, nunc Solem, nunc Liberum, nunc Iouem appellabant. Iouis autem fieri mentionem à Masinissa oportebat, quippe qui hospitij iuri praeside credebatur: vnde Iouem hospitalem antiquitas nuncupabat. Illumque Dido i. Æneidos tanquam hospitij praesidem implorat.

179.

Sol pro Ioue.
Macrob.

Iuppiter, hospitibus nam te dare iura loquuntur.

Iuppiter praesides hospitij.
Virg.

Arctior quam solebat.

Scipio somni parcus fuit: talis esse debet bonus Imperator. Ideo Virgilius Æneam facit vigilantem in i. Æneid.

180.

Imperator
bonus vigi-
lans.

At pius Æneas per noctem plurima voluens.

Epaminondas dux Thebanus quando milites iacebant somno, ut aiunt, pressi Endymionis, solus vigil vibem circumibat. Rogatus, cur id faceret? respondit, *ut dormire ceteris liceret;*

Æneas dux
vigil.

Epaminondas Thebanus fuit vigilantissim⁹ Plutarch. Alex. ab Al. autor est Plutarc. Idem Epaminondas cum militem, qui erat in excubijs, somno sopitum inueniret, gladio transfixit, asserens, dormientem inuenisse, dormientem reliquisse. Refert Alexand. ab Alex. lib. 1. c. 12. Persarum consuetudo laudatissima illa fuit, vt qui regio cubili præerat, cum primum se dies cœlo redderet, regem his vocib. compellaret, *Rex vigila, ac negotia cura.* Notum illud est ex Homero, quod prouerbij loco celebratur,

Homer. *Non decet principem solidam dormire noctem.*

Quare sicut dies gerendis prælijs; ita nox capiendis consilijs aptissima est: vnde græce *εὐφρόνη* dicitur, à verbo *εὐφρονέω*, id est, *bene sapere.* Ex quo prouerbium illud natum est; *Nox r'abit consilium.* Eodem allusit Tullius 2. de Oratore, *Nox te, Antoni, expoliuit, hominemq; reddidit.*

Tullius.

C A P V T III.

Fit enim fere, vt cogitationes, &c.

181.
Somnia vn-
de oriuntur?
Lucret.

EA plerumque somniamus, quibus dediti sumus, vel, quibus vigiles occupamur. Quod Lucretius lib. 4. graphice depinxit.

*Et cui quisq; fere studio deuinctus adhaeret,
Aut quibus in rebus multum sumus ante morati;
Atque in qua ratione fuit contenta magis mens,
In somnis eadem plerumq; videmur obire.
Causidici causas agere, & componere leges:
Endoperatores pugnare, & pralia obire:
Nauta contractum cum ventis ponere bellum.*

Tiraquell.

Hinc est, quod refert Tiraq. tract. de pœnis temperandis aut remittendis, fœminam fuisse, quæ dormiens è lecto surgeret, panemq; faceret; quia vigilans ea munera exercebat. Item Pisis vixisse hominem, qui nocte dormiens se armaret, & per vibem cantando vagaretur; quia illis rebus vigilans nauabat operam. Tertium Parisijs commoratum, qui dormiens exiret domo, & ad flumen Sequanam puerum interimeret, neq; dum expergestus reciperet in lectum; fortasse, quia vigilans ludum gladiatorium frequentabat. Quod planè in rebus fere omnib. euenit, de suo studio diurno fatetur Claudianus in præfat. lib. 3. Proserp.

Claudian.

*Omnia quæ sensu voluntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa toro cum membra reponit,
Mens tamen ad sylvas & sua lustra redit.*

Iudicibus

*Iudicibus lites, auriga somnia currus,
 Vanaq; nocturnus meta canetur equis.
 Furto gaudet amans, permutat nauita merces,
 Et vigil elapsas quarit auarus opes;
 Blandaq; largitur frustra sitientibus agris
 Irriguus gelido pocula fonte sopor.
 Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
 Artibus assuetis sollicitare solet.*

Ex imagine eius.

Veteres quò erant nobiliores, eò diligentius suorum maiorum imagines conseruabant. Vnde familia sine imaginibus, 182.
 erat humilis, & obscura: contra verò multarum imaginum fa- Homo mult-
 milia erat clara, & illustris. Imagines fumosæ antiquioris di- tarum ima-
 gnitatis indices erant. Vnde est illud Ciceronis in Pisonem, ginum.
Obrepisti, inquit, ad honores, errore hominum, & commendatio-
ne fumosarum imaginum, quarum simile habes nihil præter colo-
rem, vbi Tull. teste Budæo in Pand. fumosas imagines appella-
 uit antiquissimi generis stemmata, vt legere omnino debeas Tullius.
 apud Iuuen.

Fumosos equitum cum Dictatore magistros. Iuuen.
 Budæo subscribit Turneb. libr. 21. cap. 15. qui & dat causam co- Bud.
 loris. Nam, inquit, cum in atrio foris essent, idcirco vetustate fu- Turneb.
 mosa reddebantur. Subitæ imagines apud Plinium Iuniorem Plin.
 nouam, ac recens natam, significant dignitatem. Fiebant hu- Imagines
 iusmodi imagines non solum ex auro, æreue, sed etiam, teste funestæ.
 Plinio 35. naturalis historiae 2. ex cera, quod adeò verum est, vt Imagines
 non magis verâ Appollinis oracula: imò eas poëtæ vulgò ap- subitæ.
 pellant ceras, vt statim Iuuenalis, & iam Ouidius, Iuuenal.
Nec te decipiant veteris plena atria cere. Ouid.

Imagines etiam in clypeis, quibus veteres militauerant, de- Plin.
 pingi solitas, si credis Plinio lib. 35. cap. 33. Id in causa fortassis Lipf.
 cur tanti olim fuerint clypei. Plurima huius coloris relin- Bud.
 quo Lipsio 1. Elect. cap. 29. & Budæo in Pand. ad l. prio-
 rem, de origine iuris. Imagines autem in primis domo-
 rum atriis locabantur, vt prius maiores suos, quam se ipsum
 quisque venientibus ostentaret. Hinc Ouidianum illud expli-
 catur,

Perlege dispositas generosa per atria ceras. Ouid.
 Illud item Iuuenalis satyra 8. Iuuen.
*Tota licet veteres exornent vndique cere
 Atria, nobilitas sola est, atque unica virtus.*

Ibidem ait has imagines sine virtutum monumentis nihil
 profuturas.

*Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeris? pictosq; ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Æmilianos
Si coram Lepidis male viuitur?*

Senec.

Laudo in poëtæ sententiam Senecam. *Non facit nobilem attri-
um plenum fumosis imaginibus, animus est qui facit nobilem.*

Nazianz.

Addo Nazianz. *Nobilitatis auctorem posteris esse præstat, quam
à maioribus acceptam labefactare. quemadmodum bonum esse*

Tullius.

*satius est, quam à bonis originem traxisse. Et alibi; Melius bo-
num esse, quam creari ex bonis. Sed hac de te lege Ciceronis ora-
tionem in Salustium, vbi ostendit virtutem proprijs factis
comparatam acceptæ à maioribus præferendam. Vnum illud
non omitam ex eodem Cicerone pro Archia sub finem. An,
inquit, cum statuas, & imagines non animorum simulachra, sed
corporum, studiose multi summi homines reliquerunt, consilio-
rum relinquere, ac virtutum nostrarum effigiem nonne multo
malle debemus, summis ingenijs expressam, & politam?*

Ostendebat autem Carthaginem.

183.

*Carthago
Roma amu-
la.*

Tullius.

Vide supra
lib. 5. n. 79.

*Carthagi-
nensium in
Romanos
odium.*

Virgil.

Romanis cum Carthaginensibus acre fuit bellum, ac diu-
turnum; merito vt diceret Cato: *Carthaginem instar cotis fuis-
se, in qua Romanorum virtus subigi & acui videretur.* Hinc est
illud Tullianum pro lege Manilia, cum de Scipione loquere-
tur, *Non dico, inquit, duas vrbes potentissimas, quæ huic imperie
maxime minabantur, Carthaginem, atque Numantiam ab eo-
dem Scipione esse deletas.* Illud item pro Muræna, *Africanus, in-
quit, duos terrores huius imperij Carthaginem, Numantiamq;
deleuit.* Hoc vero odium Carthaginensium iam inde à Didonis
temporibus mihi videtur deriuatum in Romanos; quæ iam
iam moritura suis posteris illud vnum studium delegauit, Æ-
neæ posteritatem euertendi.

*Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
Qui face Dardanio, ferroq; sequare colonos
Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires.*

CAPVT IV.

De excelso, & pleno stellarum.

184.

*Circul^o la-
cteus, & cur-
lacteus.
Manil.*

Circulum lacteum intelligit, interprete Macrobio lib. 1. c.
5. qui adeo manifestus est, vt indice non indigeat, quo
monstreretur. Vnde Manilius,

Non

Non quarendus erit, visus incurrit in ipsos

Sponte sua, seque ipse docet, cogitq; notari.

Huius circuli duplex causa traditur, poetica, & philosophica. Poëtica rursus quadruplex. Prima; quia illac solarem currum Phaethon egerat, & præcipitarat. Manilius,

— *Manet illa fides per secula prisca;*

Illac Solis equos diuersis curribus isse,

Atque aliam triuisse viam, longumq; per suum

Exustus sedes, incoctaq; sidera flammis

Caruleam verso speciem mutasse colore.

Secunda; quia Iuno expresso vberibus lacte tinxerat eum locum, qui propterea lacteus dicitur à Latinis, & à Græcis Galaxia, à verbo Gala, id est, lacte. Vnde Manilius famam esse ait vulgatissimam,

— *Lactis fluxisse liquorem*

Pectore Regina diuum, cœlumq; liquore

Infecisse suo: quapropter lacteus orbis

Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.

Tertia; quia in illa cœli parte illustrium virorum domus sita esse credebatur. Manilius,

Huc migrant ex orbe, suumq; habitantia cœlum

Æthereos viuunt annos, mundoq; fruuntur.

Atque hic Aiacides, hic & veneramur Atrides.

Quarta; quia animi ab inferis redeuntes illac sibi aditum in cœlum moluntur. Ouid. i. Met.

Est via sublimis, cœlo manifesta sereno,

Ouid.

Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:

Hac iter est superis ad magni regna Tonantis.

Philosophica vero causa illa est, quam mihi videtur Tullius Tullius. indicare; scilicet in eo loco confertissimas stellas reperiri: quas cum cernere distinctas non possumus, propter interuallam, promiscue, & confuse candicantes intuemur.

Consilijs nepotis mei.

Tiberium Graccum intelligit, Scipionis Africani ex Cornelia filia nepotem, qui vna cum fratre germano Gaio Graccho, Tib. Gracc. 185. legem Agrariam promulgandam curauit, vt ita plebis in se studia transferret: cui cum Patres omnes se obiecissent, atrocissimæ seditionum procellæ in Republ. tonuerunt. Vnde Gracchi turbulentissimi, ac seditiosissimi credebantur: vt meritò dicat Iuuenalis satyra 2.

Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo,

Iuuen.

Si fur displiceat Verri? ac homicida Miloni?

Quis tulerit Gracchos de seditione quarentes?

quibus

quibus carminibus ostendit, nihil esse indignius, quam aliena vitia reprehendi ab eo, qui ex vitiis totus concretus & conflatus sit; nempe si Gracchi studiosissimi seditionum autores, ad seditiones comprimendas multa hortarentur.

Septenos octies Solis anfractus.

186.
Numerus
septenarius.

Id est, cum tua ætas sextum & quinquagesimum annum attingerit; quam viuendi periodum satis plenam esse ostendit ex numero annorum septenario octies repetito: numerus enim septenarius & octonarius pleni, id est, ampli credebantur. qua de re nimis multa Macrobius in hunc locum: nonnulla Alciatus lib. II. Pareigon cap. II. Numerum igitur septenarium pro ingenti vsurpari colliges ex Marone I. Æneid.

Macrob.
Alciat.

Virgil.

— O terq; quaterq; beati!

Tibull.

Id est, ô sapiissime beati. Item ex Tibullo lib. 3. Elegiarum,

O mihi felicem terq; quaterq; diem!

Cõuiuia solū
septē, & cur.

O diem mihi multis nominibus fortunatum! Ea causa est, quare ad conuiuia septem tantum ab antiquis admittebantur conuiuæ, quia is numerus plenus ac iustus credebatur. Vnde prouerbium illud est, *Septem conuiuium, nouem conuiuium.* Num-

Numerus octonari⁹ quid
significet.
Martial.

rum vero octonarium sumi aliquando pro ingenti, ex Martiali deprehendes, ita scribente in quendam Clytum,

Vt p̄scus, Clyte, munus, exigasq;

Vno nasceris octies in anno.

Quod vt intelligas; noueris quondam veteres natalem diem celebrare solitos, in quo ab amicis munera exigebant, illiq; donare tenebantur: hic igitur Clytus, vt sæpe munera repeteret, sæpe natalem suum celebrabat. Vnde octies in Martiali, est idem, quod sapiissime.

C A P V T V.

Insidiarum à meis.

187.
Insidia propinquorum.

Insidiæ, quæ à propinquis intenduntur, magis perterrere solent, quam quæ ab hostibus parantur: ab his enim facile te expedies, illas nunquam euitabis. Hinc est vetus illud Epigramma ex Poëta Græco,

Non is tam lædit, liquide qui dixerit, odi;

Quam qui sicceram fingit amicitiam:

Vitabis certo, quem noueris esse nocentem;

At illum nunquam, qui tibi dicit, amo.

Pessimus hic certe est inimicus, quisquis amicus

Creditur, & tacita subdolis arte nocet.

Caterum insidiæ Scipioni paratae sunt, vel à Sempronîa vxore, quæ propinato veneno dicitur illum è medio fuisse abisse; vel à Cornelia Gracchorum matre, quæ filiorum mortem ne inultam abire pateretur, eam Scipionis morte curauit compensandam. Recte vero dictum est, Scipionem mortis metu minime perturbatum. hoc enim virum decet, vt egregie Lucanus:

—— *Mors ultima pœna est,*

Nec metuenda viris.

Nisi forte mortis genus fuerit inhonestum; de quo Ouidius

1. Trist.

Nec mortem timeo, genus est miserabile leti.

Demise naufragium, mors mihi dulcis erit.

*Timor in
morte dedecet virum.*
Lucan,

Ouid.

CAPUT VI.

Ex corporum vinculis tanquam è carcere.

Humani corporis miseriam vt veteres exprimerent, appellabant vinculum, carcerem, sepulchrum, inferos. Vinculum appellat Trismegistus in Asclepio: *Philosophus*, inquit, *corpus exuat, tanquam inscientia indumentum, interitus vinculum.* Carcerem appellat Virgilius in 6. Homerum imitatus.

Hinc metuunt, cupiunt, dolent, gaudent, nec auras

Respiciunt, clausæ tenebris & carcere cæco.

Virg.

Sepulchrum appellat Plato in Cratillo, & in Gorgia: quod vel ipsa nominum vicinitate declarat. nam *σῶμα* corpus significat, *σῶμα* vero sepulchrum. Quasi corpus & sepulchrum non magis natura, quam voce distinguantur. Inferos tandem veteres illi Mythologi, teste Macrobo. lib. 1. c. 10. *Hoc*, inquit, *Plutonis concaua, hoc inferos vocauerant.*

Plato.

Nec iniussu eius.

Multi veteres Philosophorum sibi manus intulerunt, vt vite calamitatibus eriperent, Lycurgus, Empedocles, Cleanthes, Cato, & alij; sed neque pie, neque fortiter egerunt. Non fortiter, quia hoc factum, vt bene D. Augustinus lib. 1. de Ciuit. Dei c. 23. non demonstratur honestas turpia præcauens; sed infirmitas aduersa non sustinens. Vnde egregie Mart. in 1.

Nolo virum, facili redimit qui sanguine vitam.

Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

188.

Corporis miseria.
Trismeg.

189.
*Mors propriis
manib. illata
ignavia est.*
D. August.

Vide Autorẽ
supra lib. 4.
probl. 9.

Et Martial.

Et alibi,

*Rebus in aduersis facile est contemnere vitam;
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.*

Rursus lib. 2.

*Hoftes cum fugeret, se Fannius iste peremit,
Dic mihi: non furor est, ne moriari, mori?*

Non piè, quia, vt bene Thebani dicere solebant, qui seipsum interimit, sui, & naturæ carnifex est. Vnde Athenienses illius manum, qui seipsum interficeret, abscindebant, & vt scelestam, atque impiam, relinquebant inhumatam, vt auctor est Alexander ab Alexandro lib. 5. c. vltim. Quare Virgil. in 6. illorum fortem, qui seipsum intetfecerint, & apud superos excruciantur, lamentatur.

Alexand. ab
Alex.

Virg.

*Proxima deinde tenent mœsti loca, qui sibi letham
Insontes peperere manu, lucemq; perosi
Proiecere animas quam vellent aethere in alto
Nunc & pauperiem, & duros perferre labores?*

Vestra vero, qua dicitur vita, mors est.

190.

Misera hu-
mana vita.
Plinius.
Aufon.

Hic locus potius est illustrandus, quam explicandus. Igitur humana vita tot miserijs premitur (quas videre poteris apud Plinium in Procem. lib. 7. & apud Aufonium in Ecloga de vita humana) vt potius mors, quam vita appellanda videatur. Hinc illa Thracum consuetudo ab omnibus ferè dilaudatur, qui natos fletibus, mortuos cantibus prosequerentur, quod illi in vitæ miserijs se inducerent, hi se è vitæ calamitatibus expedirent. Non minus laude digna est illa Græcorum sententia, *Optimum est non nasci, aut certe, quam ocysissime mori*; ad id mihi videtur alluisse Plautus in Bacchidibus, *Vixisse nimio satius est quam viuere*. Opportune Phalaris, *Singuli*, inquit, *nascimur in miserijs, & cum vita fungimur, tum demum miseri esse desinimus*. Laudatur ille in iure ciuili, qui testamentum ita condidit, velle se vt sua bona in die natalis sui his illis personis describerentur. Extremum vitæ diem natalem appellauit. Iam vero humanæ vitæ breuitas eleganter à Plinio describitur 7. naturalis hist. 5. vbi addit, naturam nihil hominibus breuitate vitæ melius præstitisse & lib. 25. c. 3. *Optimus, inquit, portus est mori. Cæsar apud Salustium in Catilina, Mors, inquit, ærumnarum requies, & non cruciatus.*

Plaut.

Phalaris.

Plinius.
De vitæ
breuitate
eleganter
Auctor o-
peris in tō.

3. Reg.

Cæsar.

Sallust.

Hegesias.

Seneca.

Hegesias de calamitatibus vitæ tam multa disputauit, vt multos ad mortem sibi inferendam coegerit; ideoque à Rege Ptolomæo prohibitus fuerit, ne de his pergeret disputare. Quid autem Seneca? Sic ille epist. ad Paulin. de breuitate vitæ, *Præsens tempus breuissimum est, ante desinit esse, quam venit, &c.*
Ipse

Ipse Philosophus de tranquill. animæ c. 15. multa affert ad probandas huiusce vitæ miserias, docetq; Democritum potius imitandum, quam Heraclitum: hic enim quoties in publicum processerat, flebat, ille ridebat; huic omnia quæ agimus miseriæ, illi ineptiæ videbantur. Hæc fere Seneca, & concludit, *Humanus est deridere vitam, quam deplorare. De humano genere melius meretur, qui videt illud, quam qui lugei. Ille spei bonæ aliquid relinquit, hic stulte deflet, quæ corrigi posse desperat, &c.* Omnis hæc vita scena & iocus est, vt dixit Poëta Græcus; & prouerbium Latinum, *Vita mimus.*

Democr.
Heracl.
Vita louis.
Vita hominis mimus.

C A P V T VII.

Erant autem ea stelle.

DVo in stellis Scipio admiratur, nouitatem, magnitudinem. Nouitatem; quia tunc primum illas viderat, quæ ad Australem cardinem recedunt. Quod vt intelligas, vnum exploratum habeas necesse est; cælum duobus verticibus includi, Septentrionali & Australi, quos polos vocant; illisq; profusis immotis mirabili celeritate circumuolui. Deinde Septentrionalem verticem nobis sublimem apparere; Australem vero nobis subditum occultari. Vnde recte Mantuanus 1. Georgic. cum de Septentrione ac de Austro loqueretur,

191.

Cælum duobus inclusit verticibus.

*Hic vertex nobis semper sublimis; at illum
Sub pedibus Styx atra videt, Manesq; profundi.*

Hinc fit primo, vt stellæ Septentrioni vicinæ nobis nunquam occidant. Vnde Virgilius vbi supra,

Virgil.

Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

Lucanus lib. 8.

Lucan.

Axis inocciduis gemma clarissimus Arcto.

Ouidius in Elegiis,

Ouid.

*Magna minorq; fera, quarum regit altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque sicca, rates.*

Fit secundo, vt stellæ Austro vicinæ nobis nunquam orientur. Quare cum illas è sublimi loco Scipio intueretur, merito astrorum nouitatem admiratur. Magnitudo vero mirabilis visa est. Nam cum eminus intuenti non maiores, quam exiguæ lucernæ videantur; tamen intuenti cominus videntur, quod res est, multis partibus terra ampliores.

*Stellarum magnitudo.
Hæc de re vide de supr. lib. 5*

Terra ita parua visa est.

Hunc locum nemo melius, quam Plinius commentatur 192.
2. natu- Plin.

2. naturalis historiæ cap. 618. Vbi postquam habitabilem terræ portionem angustissimam esse confirmavit, admirandus exclamat, *Hæc est materia gloriæ nostræ, hæc sedes. Hic honores gerimus, hic exercemus imperia, hic opes cupimus, hic tumultatur humanum genus, hic instauramus bella, mutuisq; cadibus laxiorem facimus terram.*

Telluris angustia.

Cui subiecti sunt, &c.

Astra errantia.

Describit errantium astrorum orbis, qui ab occasu in ortum rapiuntur: diuersasque tradit naturas singulorum; quod etiam Lucanus lib. 10. ostendit,

Lucan.

*— Sideribus diuersa potentia prima
Mundi lege data est. Sol tempora diuidit aui.
Luna suis vicibus Torhyn, terrenaq; miscet.
Frigida Saturno glacies, & Zona nivalis
Cessit: habet ventos, incertaq; fulmina Mauors.
Sub Ioue temperies, & nunquam turbidus Aer.
At fecunda Venus cunctarum semina rerum
Possidet: immensa Cyllenius arbiter vnda est.*

Dies septem hebdomada unde orti?

Ab his septenis astris septeni hebdomadam dies nominantur: non tamen eodem ordine dies, atq; astra continentur. quare te vide Politianum in Miscellaneis cap. 8.

Sol obtinet, &c.

193.
Solis encomia.

Tria sunt præcipua, in quibus Solem reliquis astris antepōnit: Locus, Splendor, Magnitudo. Locus medius est: non solum inter reliqua astra, sed etiam inter omnia corpora à Deo condita; quæ ad quindecim numerantur: cælestes orbis vndecim, vt tradit vulgaris & communis opinio; elementa quatuor. Inter omnia octauus, ac medius locus à Sole obtinetur, vt inde tanquam dux, & imperator quoquo versum æquabilem virtutem fundat, & propaget. Splendor tam est eximius, teste Plinio 2. naturalis 6. vt cæli tristitiam discutiat, tenebras auferat, humani nubila animi serenet, suum lumen cæteris quoq; syderibus fœneret, imo rebus omnibus ministrat; & sicut vno ex fonte oppidani omnes aquam hauriunt, nunquam exhauriunt: ita Sol

Plin.

Plutarch.
Solis magnitudo.

(inquit egregie Plutarchus) cum res omnes luce repleat, ipse luce nunquam expletur. Iam vero Solis magnitudo tanta est, vt centies sexagies sexies terram superet. Ex quibus tanta huius astri dignitas existit, tanta pulchritudo efflorescit; vt dicat non immeritò Plutarchus, duo esse æterni numinis simulacra, non vana adumbrata coloribus, sed viuus expressa pigmentis; in terris Regem, in cælo Solem. Pulchritus prosequitur D. Ambrosius lib. 4. hexæm. c. 1. quem prætermitto.

Plutarch.
Ambros.
Vide supra lib. 4. & 5.

Luna

Luna radijs Solis, &c.

Luna, inquit Plinius 2. naturalis 9. nouissimum sydus, terrisq; familiarissimum. & in tenebrarum remedium à natura reperi-
tum, multiformi ambage torfit ingentia contemplantium; & pro-
ximum ignorari maxime sydus indignantium; crescens semper,
aut senescens; & modo curuata in cornua, modo aqua portione
diuisa, modo sinuata in orbem, maculoq; eademq; subito prani-
tens, immensa orbe pleno ac repente nulla: alias pernox, alias sera,
& parte diei Solis lucem adiuuans. Iam vero humilis, & excelsa:
& ne id quidem vno modo: sed alias admotà cælo, alias contigua
montibus; nunc in Aquilonem elata, nunc in Austros deiecta.
Hæc Plinius. Venusta sunt, quæ afferunt PP. Basîl. & Ambros.
in libris Hexaëm.

194.

Luna, enco-
mia.

Plinius.

Vide lib. 4.

vbi late de

Luna. ad

finem.

CAPUT VIII.

Quis est, qui complet aures, &c.

Musica triplex est, vocalis, instrumentaria, metaphoricæ.
singulas singuli autores cælo tribuerunt. Primam Plato:
secundam Pythagoras: tertiam Aristoteles. Igitur
Plato in sua Republica affirmat singulis orbibus cælestibus
singulas Syrenes præsidere, quæ suauissimos vocum concentus
effundunt, quibus Deorum aures mulceantur. Pythagoras di-
cebat cælestia corpora, dum se inuicem magna vi defricant, &
collidunt, conditissimos cantus excitare: ita nimirum, vt quo
quis orbis celeriori cursu fertur, eo sonitum edat acutiorem:
vnde fieri necesse est, vt orbis lunaris, qui in simus est & tardis-
simus (si de motu diurno sermo sit) tenuissimum excitet con-
centum: adeo vt eius non tam sonus, quam silentium à Virgi-
lio 2. Æneid. Seruio interprete, celebretur,

195.

Musica tri-
plex accep-
tio.

Plato.

Cælorum
concentus.

Pythag.

Seruius.

Virg.

Politian.

Tertull.

Luna sonus.

Aristot.

Reipub. ordo
est cæli con-
centus.

— Tacita per amica silentia Luna,
Quamuis Politianus in Miscellaneis cap. 100. alio spectasse
poëtam rectius confirmat. Seruio autem suffragatur Tertullia-
nus de pallio cap. 2. Luna, inquit, modulationibus mensuris
variat, &c. Sensus est, Luna certa mensura, quasi numerorum
ratione, & dulci chordarum concentu mensuram efficit; quod
nos Lusitani dicimus, ad compasso. Tandem Aristoteles, conse-
quentesq; Philosophi cælestibus sphaeris musicam inesse cre-
dunt metaphoricam, quæ in tertium ordine consensu, propor-
tioneque consistit: qualis in concordi Republica reperitur,

de qua

de qua Tullius 2. de Rep. *Vt in fidibus, inquit, ex dissimillarum vocum moderatione concors & congruens efficitur concentus; ita in Republ. ex summis, mediis, infimisq; ordinibus aptissima harmonia existit.* Iam vero quanta in cœlesti mundo consensio, æquabilitasq; feruetur; testatur M. Tullius 2. de natura Deorum, ubi ait, *in cœlo nec fortunam, nec temeritatem inesse, sed ordinem & constantiam dominari;* adeo, vt admoneat Plato in Timæo ad cœlestium orbium stabilitatem hominum mores conformandos.

Tullius.

Plato.

Eadem vis duorum Mercurij & Veneris.

196.

Quamuis cœlestis harmonia ex octo sphaerarum motibus eliciatur; tamen, quia illarum duæ, Mercurius & Venus, similem prorsus concentum edunt; ideo ex septenis tantum vocibus dicitur coalescere. Quod veteres in cithara sunt imitati; in qua licet octo fides annecterent, extremæ tamen in concinendo adeo concordēs erant, vt vnus tantum vtriusque sonus videretur. Quo Virgilius allusit 6. Æneid. de Orpheo loquutus;

Virg.

Turneb. li.

28. c. 46.

Obloquitur numeris septem discrimina vocum,

Septem autem efficit discrimina vocum, quia, Turnebo, interpretare, septem tantum fidibus Orpheus utebatur, vt septem planetarum concentum imitaretur; quamuis alij quatuor tantum neruos in cithara annecterent, vt anni quadripartitam varietatem indicarent; alij autem nouem, vt nouem Musarum chorum perhiberent; alij decem, vt totidem diuina legis dogmata in decachoro instrumento complecterentur. Cæterum septem fidium testudo suauior erat & sonantior, quæ à Pindaro dicitur *ἑπτὰ φωνῶν*, id est, septem vocum; de eadem Lyra cecinit Venufina 3. carm. 11.

Horat.

Pindar.

Tuq; testudo resonare septem callida neruis.

Et quidem Aniphion egregius aulædus hac cithara utebatur; vnde Thebana incœnia, quæ ab illo condita dicuntur, septem portis constabant, auctore Philostrato; quia totidem in eius lyra chordæ intentæ erant, quarum ille concentu saxa natiuis è sedibus conuulsi, & in Thebanam structuram exportauit.

Philost.

Catadupa nominantur.

197.

Catadupa sunt loca illa, in quibus Nilus anguste means, & præaltis rupibus vndique interceptus magno cum strepitu aquarum se præcipitat; ita vt non tam fluere, quam ruerē videatur. Vnde Plinius 5. naturalis 9. Nilus, inquit, *subinde in multis*

Plin.

impæ-

impactus, totidem incitatus iritamentis, postremo inclusus
mōtibz, nec alibi torrentior, victus aquis properantibus, nouissi-
mo cataracte inter occurrentes scopulos, non fluere immenso frago-
re creditur, sed rure. Dicuntur autem Catadupa è verbo Græco,
καταδ'σπ'ω, id est, cum sonitu cado. Alij vocant cataractas, à ver-
bo καταέρω, est, frango, collido, erumpo. Quamuis etiam cata-
ractæ in urbibus significant cancellatas portarum fores ad ho-
stilem impetum excludendum pendulasitem in fluminibus si-
nificant quosdam portarum vectes, qui ad aquam coercendam
& effundendam nunc demittuntur, nunc attolluntur. De Nili
cataractis hæc Lucanus lib. 10.

— Quis te tam lene fluentem

Lucan.

Moturum totas violenti gurgitis iras

Nile putet? Sed cum lapsus abrupta viarum

Nili cata-
ractæ.

Excepere tuos, & præcipientes cataractæ,

Ac nusquam veritis vllas obistere cautes

Indignaris aquis, spuma tunc astra laceffis,

Cuncta tremunt vndis, ac malo murmure mortis:

Spumeus inuictis canescit fluctibus amnis.

Raris, & angustis locis, &c.

Significat solas duas zonas, quæ mediam claudunt, extre-
misq; clauduntur, habitari, ino eadem zonas significat, magna
ex parte esse infrequentes, & hominum hospitio vacantes. 198.
Zona habi-
tabiles.
Qua enim interfulso Oceano obruuntur, qua fluiuis stagnan-
tibus inundant, qua præaltis rupibus horrescunt, qua profun-
dis specubus dehiscunt, qua incultis arenarijs sterilefcunt, qua
belluarum lustris efferantur, qua in cædis dumetis syluescen-
tes in omnes partes nimix funduntur. Ita, fieri necesse est, vt
nimia terrarum portio hominum laboribus exculta, domici-
lijsq; habitata frequentatur, quod Plin. 2. naturalis c. 68. supra Vide de hæc
re sup. libr.
5. prob. 13.
Plinius.
iam citatus ingeniose obseruauit.

C A P V T IX.

Obliquos, Transuersos, Aduersos.

Qua subtilitate Astrologiam hæctenus tractauit, eadem 199.
Telluris in-
colarum di-
uisio.
deinceps Geographiam commentatur. Terræ incolas di-
uidit trifariam, in obliquos, transuersos, aduersos. Græci
uocant περιόεις, ἀπ'όεις, ἀντίποεις. Obliqui, seu Periceeci, sunt
illi, qui habitant in eadem zona, sed in diuersis hemisphærij.
Mendoça & Viridarium. D d d
hi qui-

hi quidem eadem temporum vicissitudine vtuntur : vtrisque enim sub idem tempus hyemat, vernat, aestuat, autumnat, Duplex tamen est discrimen: primum, quod die nocteque alterius perfruantur: secundum, quod ea cœli pars, quæ alterius ortus est, ea alterius sit occasus. Transuersi, seu Antæci sunt illi, qui in eodem habitant hemisphæro, sed in diuersis zonis, videlicet temperatis his quidem diuerso tempore ver est, & autumnus: diuerso item aestas, & hyems; scilicet cum his vernat, illis autumnat; cum his aestuat, illis hyemat: vtrisque tamen sub idem tempus meridies, & media nox conturgit. Aduersi, seu Antipodes (quos etiam Antictones vocant) sunt illi, qui aduersa nobis vrgent vestigia: & hi quidem vel sunt in diuersis hemisphæris, & in diuersis zonis, si de quatuor extremis loquamur: vel etiam in diuersis hemisphæris, & in eadem zona, si de media tantum sermo sit. Hos fabulosos esse, & conuentitios credidit Lucretius libr. 1. vbi veterum sententiam ita refert,

Antipodes,
qui.
Pompon.

Lucret.
ad finem
primi lib.

*Illi cum videant Solem, nos sidera noctis
Cernere, & alternis nobiscum tempora cœli
Diuidere, & noctes pariles agitare, diesque;
Sed vanus solidis hæc omnia parurit error.*

200.

Lactantij
opinio de
Antipodibus

Festiuus hanc sententiam illustit Lactant. libr. 3. de falsa sapientia cap. 24. Est quisquam, inquit, tam ineptus, qui credat esse homines, quorum vestigia sint superiora, quam capita? Aut ibi quæ apud nos iacent vniuersa pendere? Fruges & arbores deorsum versus crescere? pluuias, & niues, & grandinem sursum versus cadere in terram? Et miratur aliquis hortos pensiles inter septem mira narrari, cum Philosophi, & agros, & maria, & vrbes, & montes, pensiles faciant? Hæc Lactantius, sed perperam. Rectius Macrobius libr. 2. cap. 5. Nostri, inquit, Antipodes calcabunt aque ut nos humum: & semper verticem, semper cœlum videbunt: nec metus erit, ne de terra in cœlum decidant; cum nihil vnquam possit ruere sursum. Affirmauerim quoque, & apud illos minus rerum peritos hæc existimare de nobis: nec credere posse nos in quo sumus loco degere: sed opinari si quis sub pedibus eorum tentaret stare, casurum; numquam tamen apud nos quisquam timuit ne caderet in cœlum. ergo nec apud illos quisquam in superiora casurus est.

Lactantius
refutatur,
Macrobius.

Redimitam, & circumdatam cingulis.

201.

Zona cœlestes ac terrestres.

Zonæ, quæ etiam dicuntur fasciæ, cingula, plagæ, & maculæ, in cœlesti, ac terrestri orbe designantur. Cœlestes primariæ sunt, quarum singulis singulæ terrestres subiunguntur. De cœlestibus loquitur Virgilius 1. Georgicon.

Quin-

Quinque tenent cælum zonas, quarum una corusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igne:
Quam circum extrema dextra, lauaq; trahuntur,
Carulea glacie concreta, atque imbribus atris.
Has inter, mediamq; dua mortalibus agris
Munere concessa Diuum: & via secta per ambas,
Obliquus qua se signorum verteret ordo.

Virg.

De terrestribus, quæ cœlestibus subditæ sunt, loquitur Ouidius
1. Met.

Vtq; dua dextra cælum, totidemq; sinistra
Parte secant zonas; quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemq; plaga tellure premuntur.
Quarum qua media est, non est habitabilis estus:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locauit,
Temperiemq; dedit mixta cum frigore flamma.

Ouid.

Itaque credebant veteres, è quinque zonis mediam & extre-
mas incultas esse: illam, quia Solis radius subiecta, perpetuo ar-
dore aestuabat: has, quia à Solis vicinia remotæ diuturno gelu
obrigebant. Sed eorum errorem Lusitanorum experientia in om-
nes partes nauigantium profligauit. Exploratum enim est, Lusitanorū
terrarum plagam nullam esse tantis aestibus frigoribusve obno-
xiam, quæ aliquo cultore non frequentetur. *Veterum opinio de zonis terre-
stribus falsa. Lusitanorū experientia naualis ad-
miranda.*

Vertens annus.

Annum magnum veteres Astrologi duplum distinguebant: *102.*
alterum Solarem, alterum vertentem appelebant. Solaris ille e-
rat, qui Solis cursu absoluebatur, de quo Virg. 3. Æn. *Duplex an-
nus.*

Interea magnum Sol circumualuitur annum.

Dicebatur magnus, ut à Lunari distingueretur, qui minori tem-
poris spatio concluditur, & annus quoque appellari consuevit. *Annus ma-
gnus, qui.*
Annus vertens ille est, qui non alicuius astri singularis periodo
conficitur: sed omnium profus cursibus ab vno ad idem pun-
ctum redeuntium continetur. Magnus non immerito diceba-
tur; quia si bene ab Astrologis rationes subducuntur, intra
quindecim annorum millia absoluitur, ut Macr. lib. 2. cap. 11. *Annus ver-
tens.* Macro-
testatur.

Cum Romuli animus.

Referendus locus est ad eum Solis defectum, qui nascentis *203.*
urbis exordijs dicitur contigisse. nam cum densissimæ tenebræ *Vana de
Romulo opi-
nio.*
orbi offunderentur, & paulo post in pristinum splendorem aër
expurgaretur, Romulus ab hominibus ad superos ea in ca-
ligine creditus est seipsum recepisse. Fabulam, ita enim li-
ber ap-

Liuius.
Ouid.

ber appellare, narrat Liuius lib. I. decad. I. & Ouid. 2. Fast. ab eo carmine,

*Proxima lux vacua est; at tertia dicta Quirino,
Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.*

Sunt, qui ita fabellam interpretentur. Romulum in patrum maleuolentiam venisse, & ab eisdem in seditione interemptum: quod ne vulgus resciret, datos rumores ad Superos Romulum euolasse: quam famam Romani scriptores posteritati prodiderunt, ne Senatûs infamiam ad posteros transmittere cogerentur.

CAPVT X.

Suis illecebris ipsa virtus.

204.
Duplex bonû
Tull.

DVo sunt bonorû genera, quæ ab hominibus expetuntur: alterum propter utilitatem, vt pecunia; alterum propter dignitatem, vt virtus. Nam, vt bene Tullius Tusc. 4. *Virtus per se sua sponte, separata etiam utilitate, laudabilis est. Quam sententiam Poëtæ quoque confirmatam reliquerunt.* Ouidius,

Ouid.
Virtutis pretium.

— *Sola petenda est
Externis virtus incommutata bonis.*

Silius.

Silius lib. 13.
Ipsa quidem virtus sibi met pulcherrima merces.

Claud.

Non minus grauius Claudianus,
*Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaq; late
Fortune securâ nitet, nec fastibus ullis
Erigitur, plausuræ petiti clarescere vulgi.
Nil opis externa cupiens, nil indiga laudis,
Diuitis animosa suis, immotâq; cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit aere.*

Hæc licet ita sint, tamen Satyrogaphus satyr. 8. non tam dignitatis, quam utilitatis gratia, sibi virtutem expetendam esse duxit.

Iuuenal.
De virtutis
pretio vide
sup. lib. 8.

*Ne collapsa ruant subductis tectâ columnis,
Stratus humi palmes viduas desideret vltimos,
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer.*

Te non esse mortalem, &c.

205.

Duo hîc Tullius affirmat, alterum quidem falsum, alterum autem

autem verum. A vero auersum est in solo animo totam hominis consistere naturam; cum etiam corporea mole opus sit, ex qua pariter, & animo, tota hominis perfectio absoluitur; quod Philosophi subtilius & locupletius ostendunt. Vero verius si quid est, hoc ipsum ait, cum affirmat, hominum animos nunquam esse interituros; hoc enim non solum veris Philosophorum assertis, sed etiam certissimis fidei dogmatis confirmatur. Qua de re M. Tullius in Catone luculentissime disseruit, grauiterg; concludit, *Quod si in hoc erro, quod animos hominum immortales esse credam, libenter erro: nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo, extorqueri volo.*

Anima immortalis.

Tull.

Optimæ curæ de salute.

Sub finem operis Africanus ad negotiosas & otiosas virtutes, ut Macrobius appellat, nepotem suum adhortatur: ut dominando pariter philosophetur, domineturq; philosophando. Prima vero ex negotiosis virtutibus illa est, quæ patriæ defendendæ conseruandæq; incumbit. Nam, ut bene Homerus, *optimum auspiciū est, pugnare pro patria.* Lucianus vero ait, nullam ducis orationem plus virium apud milites habituram, quam illam, quæ admoveat pro patria depugnandum. Tyræus vero ille, qui militum animos ad pugnandum versibus acuebat, teste Horatio in Arte, *Tyræusq; mares animos in Martia bella Versibus exacuit.*

206.
Virtus negotiosa, quæ.
Macrobi.
Homer.
Luc.
Carmina apta ad inflāmandos militū animos.
Horat.

Ille, inquam, eo tantum carmine vsus fuisse dicitur, *gloriosum esse, pro patria pugnātem inter primos mori.* Quo mihi videtur Horatius allusisse 3. carm. 2.

Dulce est decorum est, pro patria mori. Horat. Accedit Tullius 2. offic. cum ait: *Charī sunt liberi, propinqui, familiares: sed omnes omnium charitates patria vna complexa est: pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus?* Tullius.

Quæ extra erunt contemplans.

Hæc illa est virtus otiosa, id est, quæ procul à forensi strepitu, militariq; tumultu exerceatur: ad quam Africanus nepotem suum adhortatur. Nam optimus quisque Imperator aliqua tinctus eruditione esse debet; qualem se Cæsar prædicabat apud Lucanum lib. 10.

207.
Virtus otiosa, quæ.

— *Media inter prælia semper Stellarum, cœliq; plagis, superisq; vacauit* Lucan. *Nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus.* Cæsar Astronomiæ Non tamen totus ita vacare debet Musis, ut sui oblitus muneris, Astronomiæ impe-

Senec.

imperium pessundet. Nam, vt bene Seneca Philosophus, sicut omnium rerum, ita quoque literarum intemperantia laborare potest Imperator. Vnde, Ammiano teste, Iulianus Imperator male audiuit, Philosophis nimium deditus. Nec Hadrianus extra culpam fuit affectata supra modum doctrinæ. Agrippina vero, teste Suetonio, in Nerone cap. 52. filium Nerone a Philosophia morali arcuit, monens contrariam esse imperaturo: sed experta est eius sine Philosophia imperantis dicitatem.

Ammian.

Iulian⁹ Imp.

Sueton.

Sapientia im-
moderata de-
deceat Regem

Qui se corporis voluptatibus.

208.

Premia &
supplicia sti-
mulos habet
honoris.

Vide sup. li.

6. probl. 39.

Propositis præmiis, ad bene beateq; viuendum hactenus Scipionem incitabat Africanus: nunc etiam malefactorum suppliciiis in memoriam reuocatis a peccando deterret. Recte quidem: nam præmia miram habent illecebram impellendi ad virtutem: contra vero supplicia acres subiiciunt stimulos a flagitiis retrahendi. Ita suum hunc libellum de somnio Scipionis M. Tullius absoluit, omnibusq; numeris expleuit. Nam in eo neque Oratoris eloquentia, neque Astrologi solertia, neque Geographi acumen, neque Philosophi subtilitas, neque vilius artificis doctrina desiderantur: quem proinde velim, vt non dormientes, sed vigilantes, manibus atteratis, studio volutetis, memoriâ complectamini, &c.

S A T V R N A L I O R V M

decas X.

C A P V T I.

*Virgilianus Dædalus, & eius opera illustrantur,
commendanturq;.*

Redditus his primùm terris tibi, Phœbe, sacrauit
Remigium alarum, posuitq; immania templa,
In foribus lethum Androgeo, &c. *Æneid. 6.*

209.

Dædali fa-
bula.

SVM Dædali in fabula. Vulgaris illa est, & nota. Expediuit se Dædalus Cretico è labyrintho, vbi inclusus tenebatur: præsidium vero fugæ extitit singulare ingenij monumentum. Alas fecit, linit cerâ, aptauit humeris, erexit se in illas, librauit totum corpus, tandem liberos se dedit in volatus, emensusq; vnda-

andarum tractum prope immensum, in Italia conqueiuit. *Redditus his primùm terris.* Sed, cur redditus ille dicitur, qui pedem in Italia antea nunquam fixerat? Atheniensis enim erat, Italus non erat. Soluo nodum, & quidem sine gladio Pellæo: explico ambagem, certe Dædaico sine filo. Duplex inesse potest in verbis sensus. Vnus facilis, obuius, procliuis. *Redditus*, id est, datus, allatus, appulsus. At vero quis insufurrat; verbum *reddere*, iteratum habet significatum: certe habet, sed non semper; exoluitur aliquando ab hac lege. Profer testem; imo locupletissimum, Iuniperitum, Latinitatis interpretem non vulgarem, Celsum. Quid ille vero? *Reddendi*, inquit, *verbum, quanquam significatum habet iterum dandi, recipit tamen & primo dandi.* Cello assero adstipulatores, Maronem 3. Georg.

Reddebant dulces animas præsepia tauri.

Celsus.

Hoc est, dabant. Quid. 5. Fast.

Nullis erat iustis reddere iura labor.

Quid.

Hoc est, dare. Tullium ad Tironem, *Musis operam redde*, hoc est, da. Mitto plures. En primus explicatus. *Redditus*, ac datus hic tantundem est. Addo alterum. *Redditus* hic proprium & germanum significatum retinet iterum dandi, seu restituendi. Seruiana est interpretatio; cui *pedarium* me præsto assensorem. *Qui fieri istud potest, si Dædalum nunquam Italia possederat, ut illi modo restituatur; Regem expedit Mantuanus.* Non Italiæ, inquit, redditus, sed terris. *Redditus his primùm terris.* Scilicet Dædalus ab humana natura degenerauerat in ferinam: non terram incolebat ut homo, aëre vagabatur ut ales; non humano gradiebatur incessu, volucris se volatu agitabat; terrestre reliquerat alimentum, cœleste quæsiuerat elementum: terris exul, cœlo hospes. Quid tandem? Volatilem exiit naturam, reducitur ad terrestrem. *Redditus his primùm terris.* Hoc interpretamentum libentius ut amplectar, facit apta illa iugatio verborum, quæ sibi inuicem respondent & cohærent, credendi scilicet & reddendi. *Præperibus pennis ausus se credere cœlo.* Quid reliquum esse oportebat, nisi ut à cœlo terris redderetur? *Redditus his primùm terris.* Nam quod credimus, redditum nobis esse iure merito optamus. Sic Horatius aptissime ea verba colligauit, 1. carm. 3.

210.

Tull.

Seruius.

Nauts, quæ tibi creditum

Horat.

Debes Virgilium, finibus Atticis

Reddas incolum in precor.

Sic Colanus ille natandi peritissimus, de quo multa Alexander ab Alexandro, qui non tecus quam marina bellua, maxima pelagi interualla, ad quingenta stadia, & ultra, reluctantibus

212.

Alex. ab Al.

vndis, reflantibus ventis, vi, robore, natatu peragrabat: ille, inquam, sæpe dicitur mari ceditus, terræ redditus. Ita ergo

—— *Dædalus, ausus se credere cælo,*

*Redditus his primum terris, tibi, Phœbe, sacrauit
Remigium alarum.*

Cur Phœbo? Cur Remigium? Cur sacrauit? Sacrauit, quia illa erat veterum religio, vt navigatione absolutâ vota soluerentur. Virg. I. Georg.

Virgil.

Votaq; seruari reddent in littore nauta.

*Vota veterū
teplis affixa.*

Sacrauit iterum ex more antiquo; solemne quippe fuit templis Deorum illa appendere, quæ vel vsui, vel ornamento fuerant. Leges enim arietem Phryxi sacratum Marti apud Colchos, quo ille per maria vectus fuerat. Leges regiam fellam Apollini Delphico oblatam à Mida, in qua ipse sedens iura dederat: omitto reliquos. Virgilius tamen sibi facem ferat. Quid pastor ille suus?

Virg.

Hic arguta sacrâ pendebit fistula pinu.

Quid item ille emeritus Veianius?

Horat.

—— *Veianius armis*

Herculis ad postem fixis latet abditus agris.

Quid denique Poëta ipse?

Nunc arma, defunctumq; bello

Barbiton hic paries habebit.

Remigium vero sacrauit, quia illud ipsum, quo quis è periculo sospes euadebat, Numinis in gratiam consecrabat, II. Æneid.

Virgil.

—— *Tibi, Magne, trophæum,*

*Trophæa
diis erecta.*

Bellipotens, aptat rotantes sanguine cristas,

Telaq; trunca viri, clypeumq; ex ære sinistra

Subligat, atque ensẽ collo suspendit oburnum.

212.

*Phœbus in-
genium
patronus.
Ouid.*

Phœbo; quia ingeniorum arbiter & patronus credebatur: vnde choros Musarum, quæ boparum artium fuerant inuenitrices, ductabat. Merito vt cecinerit de Apolline Ouidius,

—— *O p̄fexq; per orbem*

Dicitur.

Cui ergo ingeniosissimum inuentum ingeniosissimus artifex, nisi ingeniosissimo Numini dicaret? *Tibi, Phœbe,* & c. Cæterum de ingenio Dædali nihil hic saltem in transcurso prælibare nefas est. Dico vnum verbum, vti plura explicem, quæ ad doctrinam Humanitatis non mediocriter conducunt. Dædalus ingenio tantum valuit, vt quidquid arte limatum, perfectum, expolitumq; sit, Dædalum nuncupetur: terræ ingenium Lucretius demiratur, quæ hortos expingit floribus, vineis circumdat colles, segetibus fecundat agros, arboribus inumbrat

*Dædali in-
genium.*

*Lucret.
Telluris in-
genium.*

brat nemora, pellucidis amnium liquoribus campos irrigat, baccarum vbertate incuruat ramos, herbarum viridissimo vestitu montes, valles, ripas iucundissime picturat. Quo illam appellat nomine? Dædalum,

— Tibi Dædala tellus

Virgil.

Submittit flores.

Virgilius apum ingenium, solertiam, molitiones cum attentius, & ociosius contemplatur, obstupescit. Quid faciunt? Primo quodam veluti tectorio alueum illinunt amarioribus succis contra aliarum bestiolarum auiditates; id se facturas conscia, quod expetatur; deinde sortitò officia partiuntur; quædam struunt, quædam poliunt, quædam suggerunt: textum aluei, & concamerationem ad summa tecta perducunt; singulos arcus binis limitibus distinguunt, vt aliis aditus, aliis exitus concedatur: fauos superiori parte affigunt, pensiles demittunt intra latera, ne alueum contingant, nunc obliquos, nunc rotundos: ruentes ceras fulciunt pilarum intergeripis à sole fornicatis, priores versus ingens faciunt, furantemne inuitent, nouissimos constipant melle, non nisi auerso alueo eximendos: mira inter eas alacritas operandi; notantur inertes, desides castigantur: munditia mira est; amoliuntur è medio florum omnia excrementa: totus alueus domus est, regia est, resp. est, non tumultuantium hominum, & feriantium; sed eorum, qui arte, qui doctrina, qui ingenio gubernentur. Quid Virgilius, vt hanc artem, hanc solertiam, hæc opera tanto exulta ingenio, verbis exprimat? Quid?

Et munre fauos, & Dædala fingere tecta.

Virgil.

Lucretius non satis laudat humanæ linguæ agilitatem, facilitatem, volubilitatem: quæ in ore sita, finitur dentibus, quæ molitum, & extenuatum cibum suis motibus versat, aptatque vt deuoretur; quæ vocem immoderatè profusam fingit, & terminat; quæ sonos vocis distinctos, & pressos efficit, cum modò ad dentes pellitur, modò sursum flectitur, modò in-
 trorsum colligitur; quæ plectri similis miras edit varietates sonorum, fuscum, leuem, asperum, grauem, acutum, flexibilem, durum, canorum. Quid ingeniosius fingi poterat? hanc natiuam artem, hanc artificem naturam, non melius exprimi poetra iudicauit, quàm si Dædalum linguam appellaret,

Mobilis articulat verborum Dædala lingua.

Iam verò eloquenti homine quid artis plenius? qui orationem verbis illuminat, sententijs locupletat, claritudine vocis in vulgus edit, totius corporis conformatione in mentibus inserit audientium, ita, vt illa ipsa quæ extorquet, impetrare eum credas; & cum transuersum vi sua iudicem ferat; tamen

213.

Apum ingenium.

Lucret.

Lingua ingenium.

214.

Oratoris ingenium.

ille non rapi videatur, sed sequi. Quid magis ingenio præcellit? hos igitur tam ingeniosos verborum artifices, tam solertes orationum architectarores appellauit M. Tullius, quo nomine? *Logodædalos*, id est, sermonis Dædalos, id est, orationis construenda peritissimos opifices. En Dædali ingenium. Sed illud nulla in re clarius eluxit, quam in fabricando remigio alarum: alas enim, teste Platone, ita construebat, ita annectebat, non solum hominibus, sed etiã quibuscunq; simulacris, vel æneis, vel argenteis, vt nisi illa retinerentur, nisi vincerentur, nisi colligarentur, eo tanquam remigio alarum se attollerent, & in quaslibet partes, peruias, inuias, vicinas, remotas quam ocyllime auolarent. Crediderim Dædalum hanc artem ita fabricandi à Vulcano accepisse, fabro inter cæteros cantatissimo. nam pleraque Vulcani opera alata erant, & sua sponte mouebantur; vnde cecinit Homerus, tripodas factos à Vulcano, qui suo pte motu prælia inirent; nunc irruerent in hostem, nunc se reciperent ad castra, hac illac libratis alis vagarentur. Ad hunc locum illustrandum mihi videtur admodum illustris ille in Epidico Plautina. *Mulciber*, inquit Plautus, *Mulciber, credo, arma fecit, quæ habuit Stratippocles; transuolarunt ad hostes.* Iocatur Plautus quendam in Stratippoclem, qui in prælio arma demiserat, vt effusiores se in fugam liberior, & expeditior penetraret. Iocatur, inquam, festiuissime. Hæc, inquit, arma Stratippoelis, ita credo, ita iudico, ex Vulcani officina prodierunt. Cur ita? alata sunt, transuolarunt ad hostes. Non enim, credo, dictum ironicos, Stratippoclem tam fuisse desidem, & imbellem, vt suis exutus armis in fugam se proriperet; non in illum culpam confero, in arma confero: vulcania sunt, alata sunt, sua sponte, non Stratippoelis desidia, ad hostes transuolarunt. Hæc de remigio. Pergo.

Posuitq; immania templa.

215.

Posuit, hoc est ædificauit. Verbum hoc significatu amplum est. Ponere hominem, ponere Diuum, est, fingere hominis, seu Diui simulacra. Horat.

Horat. 4.
carm. 8.

Hic saxo, liquidis ille coloribus

Solers nunc hominem ponere, nunc Deum.

Ponere lucos, est, lucos carminibus describere. Persius ait, se vidisse nonnullos,

Pers. sat. 1.

*signere, quid
Ponificet?*

Nugari solitos Græcè, nec ponere lucos,

Artifices, hoc est, qui cum velint carminibus Græcis ludere, tamen imperiti, & inertes sint etiam ad lucos describendos; quod tamen est facillimum. nam de amœnitate nemorum, de scaurur, gine

rutigine fontium, de opacacitate arborum, de viriditate herbarum, de venustate flosculorum, deque alijs huius coloris multa se posse dicere confidunt etiam, qui prima collocarunt eloquentiæ tyrocinia. Ponere fabulam, est, dare fabulam, spectandam exhibere in theatris. Iuuenalis.

Fabula, seu mæsto ponatur hianda tragædo.

Tandem ponere, est, ædificare: carinas ponere apud Curtium, castella ponere apud Casarem, fundamenta ponere apud Tullium, aras ponere apud Virgilium. Vt meritò hic dicatur,

— *posuitq; immania templa,*

hoc est, ædificauit,

Immania, hoc est, grandia. Sic,

Antrum immane petit, &c.

Quid si dicam, immania esse hic idem, quod propitia, quod secunda, quod fausta, quod clementia? Certè per me ita cui libet integrum sit interpretari. Ita vt vocabulum immane, à proprio significatu crudelitatis, sese transferat in oppositum pietatis. Antiphrasis erit, quæ passim occurrit; de Parcis, quia non parcauit; de Luco, quia non lucet, de Manibus inferorum, quia non mani, hoc est, quia non boni, nam *manum*, & bonum apud veteres idem erat. Nota ista sunt, ac decantata. Vnum affero non ita vulgare. Nauis illa, quæ Iasonem, & ceteros heros Græcos ad capiendum vellus aureum feliciter deuenit, citatissima fuit: meritò vt illam dicat Varro citiorem; & Catullus.

216.

*Immania,
quid?*

*Nauis Ar-
gonautarū.*

Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi.

Varro.

Et statim cum eadem de nauis loqueretur, non nauigare dixit, sed volare.

Catul.

Diua leui fecit volitantem flamine currum.

Currum, id est, nauem; iam id exposui cum primum carmen huius libri explicarem. *Immisit habenas.* Itaque nauis illa fuit, *Par leuibus flammis, volucrique simillima vento.*

Bene est. Quo tamen appellatur nomine? Argo. Quid est Argo? Idem, quod tardum, quod pigrum. Martialis aptissimum est epigramma ad hanc rem, loquitur de tardissimis quibusdam nautis.

Cessatis pueri, nihilq; mōstis.

Martial.

id est mouistis,

Vecentone, asinaq; pigriores.

Iam prono Phæthonte sudat Æthone,

Exarsitq; dies, & hora lassos

Interiungit equos meridiana,

At vos tam placidas vangi per undas

Tuta luditis otium carina.

Itaque

217.

Itaque concludit eleganti verborum lusu, & oris risu,
Non nautas puto vos, sed Argonautas.

hoc est, non celeres, sed tardos; non alacres, sed pigros; non delphinos, sed testudines; non nautas, sed argonautas. Itaq; *Argo*, si oratio propria sit, pigrum significat: si figurata, per antiphrasim, citum & velox. Haud secus, immane, proprie, crudele est; figuratè, placidum est, mite est, exorabile est.

Posuitq; immantia templa, id est, mitia & propitia.

In foribus lethum Androgeo.

Temporum
 veterum
 vestibula.
 Virgil.

Hic locus locupletissimus est eruditione. Hic potius exoriri vellem, quàm perorare. Princeps templorum ornatus apud veteres in foribus situs erat; eas calaturis, crustulis, emblematis, spolijsq; ex hoste partis curiosius excolebāt. Virg. 3. Georg.

*Et viridi in campo templum de marmore ponam,
 &c, addit,*

*In foribus pugnam ex auro, solidoq; elephanto
 Gangaridum faciem, victorisq; arma Quirini.*

Et multa, quæ eleganter prosequitur à se in illius delubri foribus exprimenda. In 7. Æneid.

*Multaq; præterea sacris in postibus arma,
 Captivi pendent curvus, curvaq; secures,
 Et crista capitum & portarum ingentia claustra,
 Spiculaq; clypeiq; ereptaq; rostra carinis.*

In 1. Æneid.

*Talis erat Dido, talem se lata ferebat
 Per medios, instans operi, regnisq; futuris
 Tum foribus Divæ, &c.*

218.
 Servius.

Sic enim existimat Servius hæc carmina colliganda: quasi velit Dido magnam operam vrbi adhibendam, maiorem tamen in expoliendis Divæ foribus collocandam, & quamvis locus aliter ab aliis explicetur: qui integrum carmen ita nectunt, & à superiori penitus abscindunt.

*Tum foribus Divæ media testudine templi,
 Septa armis, folioq; altè subnixæ resedit.*

Tamen Servianus sensus faciliior, ac liberior decurrit: illi enim laboriosè se expediunt ab eo nodo, quo pacto fores Divæ cum mediâ testudine templi coniungantur, vt Regina & in foribus, & in mediâ testudine dicatur confedisse. Quare Dido studiosius instat foribus Divæ extruendis, dedolandis, poliendis, illuminandis. Hic enim Æneas,

—— *Videt Iliacas ex ordine pugnas,
 Bellaq; iam fama totum vulgata per orbem.*

219.

Et reliqua, quæ apud Troianos gesta sunt, tam viuis expressa colo-

coloribus, tam expressis animata pigmentis, ut non cœlata viderentur, sed locata. Quorsum tamen in primo templorum aditu tantus labor? Quia ibi Numen inesse credebatur. Vnde Charinus ille in Plautino mercatore, de suis rebus desperans, & in externas plagas abiturus, primos templorum adytus religiosè salutavit, *Limen, inquit, superum, inferumq; salve, simul aurem vale.* Ea causa est, quare Mantuanus in 2. appellavit *Religiosa Deorum limina*; quibus videlicet multum religionis, sanctitatis multum inhæreret. Quid Troianæ forminæ? Certè huius ritus, huius disciplinæ, huius religionis expertes non fuere. Cum enim intelligerent se in communi patriæ ruina ruituras; abripiendas esse in exilium in communi direptione totius vrbis, quid faciunt?

*Vestibula
templorum
quorsum
olim tanta
cœlata?*
Plaur.

— *rectis ingentibus errant,*

Virg.

Amplexaq; tenent postes, atque oscula figunt.

Ad ipsa Deorum limina confugiunt, ipsos postes amplectuntur, tenaciter inhærescunt; ut prius animi à corporibus separentur, quàm corpora à sacris postibus diuellantur. Eandem postium sanctitatem iisdem ferè verbis Tibullus explicavit.

Non ego si merui, dubitem procumbere templis,

Tibull.

Et dare sacratis oscula liminibus.

Imò verò tantam inesse putat sacris liminibus religionem, ut si opus sit ad illos postes excubare, ibidem caput tundere, cerebrum elidere, totum locum cruentare, tanquam victimam cadere exanimem; non dubitet totum id sibi proponere deo orandum, dummodo illius loci sanctitas incolumis conferuetur, & illæsa,

Non ego tellurem dubitem perrepere supplex,

Et miserum sancto tundere poste caput.

Hinc illa Romanorum consuetudo inueteravit, ut nemini liceret primum limen pedibus terere, vel etiam summis vestigijs contingere; transiliendum limen erat, si quis vellet ad aras penetrare. Huius consuetudinis Plutarchus, & Varro meminerunt: causam illam afferunt, ne limen nūmini sacratum proterui pedes violarent, si calcarent. Ad eundem ritum celebratissimi poetarum alluserunt. Catullus,

Transfer omine cum bono

Catull.

Limen egregios pedes.

hoc est, transili, transmigra, transducere, vltiorem partem saltu supera, ne si pedetentim repas, limen violes. Lucanus,

Turritaq; premens frontem matrona corona,

Lucan.

Translata vetuit tingere limina palma,

Hoc est, vetuit, in primo limine pedem ligere; monuit transcundum primum limen ab omni vestigio illibatum. Ovidius
quan-

220.
*Limina
templorum
veneranda.*
Plutarch.,
Varro.

quamdam alloquutus, quæ incauto pede limen presterat ingressura; foras reuocat, iubetq; iterum, vt transeat, neq; limen pedibus contingat.

Ouid.

*Missa foras, iterum limen transire memento
Cautius, atq; alte sobria ferre pedem.*

Plaut.

Tandem Plautino testimonio rem conficio in Cassia ita ille ad quemdam se in templum recepturum, *Sensim*, inquit, *superuola limen pedes*. hoc est, Tollere ultra limen, ne si pede premas, religione opprimaris, &c.

CAPVT II.

M. Tullius Cic. de senectute explanatur.

221.
Tull.

Non enim viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magna geruntur, sed consilio, auctoritate, & sententia, quibus non modo non orbari, sed etiam augeri senectus solet, &c.

Senilis prudentia fortitudo.

Benigna quadam salutarium syderum conspiratione hodierna felicitas mihi auspiciato euenit, dum suauissimam Ciceronis senectutem explicatum pergimus: aliam enim longe prudentiorem contemplari datum est, necnon oculis, his, inquam, oculis vsurpare, cuius natura grauitas, iucunda benignitas, & amœna felicitas omnes propemodum ingrauescentis in dies molestias senectutis valet abstergere. Egregia quidem senilis prudentiæ commendatio, cuius matura vis iuuentibus etiam netuis longe robustior res arduas haud segniter aggreditur, efferatos in mutuum cruorem animos edomat, spiritus ferociter exultantes emollit, æstuantium irarum fluctus tranquillat, debacchantes compescit, dissidentes componit. Ita expertus est iuuenilis ille tumultus apud Virgilium *Æneid.* i.

Virgil.

*Ac veluti populo in magno cum saepe coorta est
Seditio, sauitq; animis ignobile vulgus,
Iamq; faces, & saxa volant, furor arma ministrat;
Tum pietate grauem, ac meritis, si forte virum quem
Conspexere, silent, arrectisq; auribus adsunt:
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.*

222.
Tacit.
Flaccus.
Euripid.

Merito igitur Tacitus inquit, *maiora summis consilijs, quam telis, & manibus geri;* à quo Valerius Flacc. 4. Argon. non aberrat,

*Sæpe acri potior prudentia dextra,
non abludit Euripid.*

Mens vna sapiens plurimum vincit manus:

Prudentia namq; vnicum frænum est, quo homines in obedientiæ

diētiæ gyrum compelluntur; seruitutis enim impatientes ægerimè ferunt domari, nisi ab illis, qui prudentia vtuntur. Nam, vt grauius docuit Seneca, *homine nullum est animal morosius, nullum maiori arte tractandum; & vt Xenophon, homines in nullos magis insurgunt, quàm in eos, quos imperium in se affectare præsentunt;* & statim venuste addit, *omnibus animalibus facilius, quàm hominibus imperitabis.* Vnde illud est effectum Liuiianum; *Excellentibus ingenii citius defuerit ars, quæ ciuem regant, quàm qua hostem superent.* Cæterum præ omnibus omne tulit punctum Nazianzenus inter clarissimos humanitatis antistites decantandus etiam. Sic ille Apol. 1. *Ars quedam artium, & scitiarum mihi esse videtur, hominem regere, animal omnium maximè varium, ac multiplex.* Ideo Vlysses apud Homerum strenuè iactitabat; *si mihi adsistas ô prudentia, vel trecentum contra hostes concurrere pugna ausim.* Porro melius apud Ouidium Metam. libr. 13. Fab. 1. aduersus Aiaceum gloriabundus insultabat.

Seneca.
Xenoph.

Liuius.

Nazianz.

Homer.

— tibi dextra bello

Ouid.

*Vtilis, ingenium est, quod eget moderamine nostro,
Tu vires sine mente geris; mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes; pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides, tu tantum corpore polles;
Nos animo; quantoq; ratem, qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto est dux milite maior,
Tantum ego te supero.*

O fortitudinem prudentiæ singularem! ô inuictum consilij propugnaculum! Hebescunt spiritus, frigent animi, fluunt artus, labant pedes, languent brachia, consternuntur acies, fugiunt milites, destituuntur duces, omnis virtus proffigatur sine hac virtute, omne robur superatur sine hoc robore, omnis vis infringitur sine hac consilij vi, quàm bellè Lyricus 3. catm.

Horat.

*Vis consilij expers mole ruit sua.
Vim temperatam dij quoque promouent
In manus.*

Temperatam, inquam, prudentiæ mixtura, nam, vt Isocrates cordatè dixit; *Vis prudentiæ adiunet a vsu est. Non enim viribus, ait noster, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magna geruntur, sed consilio, & auctoritate, & sententia.* Sin minus, dicamus nihil gerere qui prouincias maximi ponderis absque magnis corporum viribus diligenter obeunt.

223.
Isocrat.

Semper mihi arrisit festiua illa satis de nauis gubernatore similitudo, in quem si aduertas, nullum neruorum munus exercere videtur. Nam cū quidam vela erigant, antennas demittant, *festiua similitudo.*

rimas

rimas obturent, compages obstruant, alij malos ascendant, per foros excutrant, sentinam exhauriant. Ille autem quæ munia exercet: quæ pericula, quos labores sibi elegit subeundos? Vbi insudat? vbi elaborat? vbi fatigatur? Ille autem clauo assidens in puppi, nauim placidissimus moderatur. O deliramentum! hos vocas labores, hos sudores: quando laborant omnes, ille quiescit; quando negotiantur omnes, ille otiiatur. O vim sine viribus admirandam! ô laborem absque laboribus operosum! Desine mirari, mi homo; non facit, fateor, ea, quæ iuuenes faciunt, attamen longe præstantiora munia exercet, ad quæ non requiritur ingens laceratorum robur, sed maturum consilium, grauis autoritas, & prudentia, quæ omnia, vt addit noster, in senibus reperiuntur.

Quibus non orbari modo, sed etiam augeri senectus solet.

224.
*Prudentia
senum est
robur.*

Sallust.

Non vires, nec robur postulatur a senectute, sed consilium & autoritas. Nam quemadmodum infirmitas propria est puerorum, & ferocitas iuuenum, & grauitas iam constantis ætatis, sic senibus naturalis est quædam maturitas, quæ ratione, & consilio plena senibus auctoritatem conciliat, & grauitatem; quibus, vt inquit Sallustius, licet annis sit corpus infirmum, ingenium sapientia est validissimum, vnde Plutarchus in Lycurgo ex Pindaro, ait, senum consilia, esse iuuenum hastas.

*Senum au-
toritas a-
pud veteres.*

Apud Lacedæmonios tanta pollebant auctoritate senes, vt ætate grandior, dignior imperio haberetur; vnde sicut apud eisdem qui supremum magistratum gerebant, senes erant, sic etiam nuncupabantur. iam apud Romanos senilis autoritas, & summum consilium idem erant. Ideo placet Solon, qui iure vetuit, iuuenem neque magistratum gerere, neque consulere, etiam si optima mente constitutus videretur; fortè, quia non cadit in illam ætatem autoritas, neque vires illæ rationis, mentisque robur, & dexteritas, quibus non modo orbari, sed etiam augeri senectus solet. Hæc sufficiant de senibus, in quibus pluris æstimatur verborum moderatio, quam sermonis garrulitas, vt ait Seneca ad Polybium; de qua tamen taxantur apud poëtam,

Seneca.

O sola fortes garrulitate senes!

Tull.

Quod si aliquis per summum scelus, & audaciam, prudentiam, & rationem senibus audeat derogare, vna cum filijs Sopolis aduersus cordatissimum senem descendat in arenam.

225.
*Sophocles à
filijs accu-
satur de de-
mentia.*

Sophocles tragœdiographus à filijs accusatur, & ipsis obsecrantibus, in iudiciū defertur, vt eum iudices non solum vt capti-
larem,

larem, & depontanum, verum etiam ut insanum, & elleborofum à re familiari curanda remouerent. Quid consilij capesseret bonus senex, tam sanus, ut nec ex tanta iniuria ad insaniam adigeretur? ad cuius patrociniū existimatis confugisse? Cuius suppetias implorasse? Cuius præsidiū vsū ad calumniam tam atrocem repellendam? Vñam ad poëticam se contulit plorabundus, quam nouerat omnium miseriarum præsidiū, & leuamen singulare. Tragediam illam promit, quam nuperissime inscripserat OEdipum Colonæum; querit an sanæ mentis opus videatur. Legunt iudices, admirantur grauitatem verborum, maiestatem sententiarum, suauitatem numerorum, cultum, decorem, venustatem, ingeniosum totius operis artificium; negant poëma tam elaboratum, tam lucubratum, tam ad vnguem expolitum, perfici, & absolui potuisse ab homine insano; aiunt insanire eos, quibus ille videretur insanus, & quam in parentem filij machinabantur rethnam, eandem tuo capiti consuerunt. Videtis, ut non insaniant senes, sed potius, qui de illis hoc ferunt iudicium, insanire iudicentur? Videtis ut non sint elleborosi senes, sed studiosi; non desipientes, sed prudentes; non itacundi, sed mansueti; non leues, sed graues? Itaque in Anticyras maiori iure relegentur, qui delirationis probro bene cordatam senectutem dehonestare conantur, ut elleboro purgati ab insanæ morbo conualescant, & ad pristinam rationem, & consilium, mentisque iudicium reuocentur, quibus non modò non orbari, sed etiam augeri senectus solet; ut claudam, ne multus fiam.

Poëtica
suis cultori-
bus praefer-
dium.

CAPUT III.

Fistula Ouidiana de Fabiorum morte inflatur, 2. Fastor.

Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis

Ter centum Fabij, ter cecidere duo.

Vna domus vires, & onus susceperat vrbis,

Sumunt Gentiles arma professa manus, &c.

Bellum gerebat populus Romanus, illudq; atrocissimum cum Veientibus, in quo Qu. Fabius consularis vir magno omnium cum doloris sensu occubuerat. Iniuriam vlcisci reliqui de gente Fabiorum moluntur. Senatum adeunt, Patres

Mensdox & Viridarum.

Ecc

con-

*Fabiorum
erga patriam
amor.*

conscriptos obsecrant, atque obtestantur, ut sibi deferendam censeat hanc provinciam, grauisimas à Veientibus penas ob patratam Fabij necem expetendi: velle se priuatis impensis, iniuriam sibi priuatim irrogatam vindicare, interim dum resp. aliis alibi præliis detinetur: facta à senatu cum ingenti gratia, abeundi facultate, seni supra tercentos de gente Fabia in Veientium exitium, interfectionemque conspirant,

Egreditur castris miles generosus ab Isidem,

E quibus dux fieri quilibet aptus erat.

Liuius.

Ita omnes mutæ caritatis vinculis colligati, ut nec validissima hostium impressione dissiparentur: adeo auitæ dignitatis recordatione inflammati, ut eò caput inferrent, vbi plus discriminis videretur. Sic bellandi gloria infigues, atque expediti, ut singuli non minus strenuissimum ducem, quam fortissimum militem præstarent. *Nunquam, inquit Liuius, exercitibus, neque minor numero, neque clarior fama, & admiratione hominum per urbem incesst.* Itaque in hostiles munitiones acriter incursum, aliquando æquata planicie collatis signis, & aperto Marte, vehementer decertatum. Ingens à Veientibus clades accepta. Sed cum felix præliandi euentus longius proucheret Fabios, quam par erat, ecce tibi ab hostibus ex insidijs repente confurgentibus, effusa victoriæ cupiditate Fabiorum manus circumuenitur, magis deinde ac magis Veientium ordinibus in arcto multiplicatis, magis etiam, ac magis se in orbem Fabij colligentes breuiore spatio cogebantur. Tandem, ut faciam compendium, cæsi sunt ad vnum omnes Fabij, præsidiumque vnde in hostes exturrebant, omnino profligatum; quod Silius Italicus de Fabijs loquutus in hunc modum decantauit,

*Fabiorum
caedes.*

Silius.

Primoresq; patrum Fabius Tyrrinthia proles

Tercentum memorabat auos, quos turbine Martis

Abstulit atra dies, cum fors non æqua labori

Patritio Cremera maculauit sanguine ripas.

Hæc tamen Ouidius hoc loco elegantissimis carminibus decantat; collecta tamen strictim rei summa, ad singula membra-
tim enodanda accedamus.

Carmentis portæ, &c.

227.

*Vina rei
descriptio
commen-
datur.*

Prima commendatio in Scriptoribus, ac certè in præcipuis numeranda, illa est, ut eum locum in quo facinus aliquod patratum sit, ita depingant, ut non solum animo spectandum, sed oculis prope intuendum exhibere videantur. Id, quod poetarum princeps Virgilius, cum historicum agebat, diligentissimè seruauit, & ne mutus sim, dum exempla per omnia pergo, illud satis sit ex secundo.

Est

*Est in conspectu Tenedos, notissima fama
Insula, aues opum, Priami dum regna manebant,
Nunc tantum sinus, & statio male fida carinis.*

Virg.

Ergo Ouidius breui quidem, sed concinnè eam vrbis portam, quæ exierant, depingit. Illud ego insuper adiungam, quod grauissimi quique historiographi prætermittendum esse voluerunt: immensam hominum frequentiam, nobilissimum exercitum ad portas vsque profequutam, fauore & admiratione stupentem; ire fortes, ire felices, iterum, atque iterum iubere; pares tantis inceptis exitus precari; Superos deinde obtestari, vt illud agmen faustum, fortunatumque in hostes comitentur, iterumque in patriam ad parentes clarissimos milites sospites reducant. Simili prorsus studio Troiani quondam deduxerunt Nisum, & Euryalum, per confertissimos hostium cuneos viam sibi ad Æneam munituros. Sic enim Virgilius in 9. cecinit,

*Protinus armati incedunt, quos omnis euntex
Primorum manus ad portas, iuuenumque, senumque,
Prosequitur votis, nec non & pulcher Iulus, &c.*

Virg.

Sed verò vtrorumque euentus longè affiniore fuit inter se; si- quidem vtrique gloriosè pro patria in interitum abiere voluntarium. Porro tum ex alijs, tum etiam ex hoc euentu factum est, vt dies proximi post Calendas, Nonas, & Idus attri, sidera- tique à Romanis haberentur, vnde tritum est prouerbio (ex illis Atticis noctibus aliquando deducto,) *postriduani dies*, hoc est, dies, in quibus bellum cum hostibus inire non liceret. Namque ad Idus Februarij ad pugnam Fabij prodierunt, vt constat ex Ouidio hoc loco de Idibus agente,

228.

*Dies attri
apud Ro-
manos, qui?*

*Dies postri-
duani, qui?*

Ouid.

*Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis
Tercentum Fabij, ter cecidere duo.*

Sed iam hæc minutis concidantur. *Carmentis Porta*, Carmentis, seu Carmentis mater fuit Euandri, ita dicta à carminibus effundendis. nam antea Nicostrata vocabatur, quæ dicitur prima literarum rudimenta inuenisse, indeque per manus tradita ad nostram vsque tempestatem effluxisse: en prælaram inuentricem literarum, quibus vtuntur Latini, trium & viginti. Eadem verò ea potissimum de causâ diuinos honores promeruit, quia rerum futurarum præscia credebatur. nam Troianorum in Italiam aduentum multò antea prædixerat. quare in alteto Ianiculi vertice templum habuit, vnde ad vrbis portam non procul inde sitam Carmentalis nomen deriuatum. quæ omnia Virgilius in 8. ita exprimit,

*Nicostrata
prima lite-
rarum rudi-
menta
inuenit.*

*Vix ea dicta: dehinc progressus, monstrat & aram,
Et Carmentalem Romano nomine portam:
Quam memorant Nympha præscum Carmentis honorem,*

Virgil.

*Vatis fatidica, cecinit quæ prima futuros
Æneadas magnos, & nobile Pallanteum.*

229.

Sed vero propter infelicem Fabiorum exitum, scelerata porta deinceps nuncupari cœpta est; quemadmodum & sceleratus vicus dictus ille est, in quo Seruij Regis filia, debita pietatis immemor, crudelitate plusquam belluina efferata super truncum, ac deforme Genitoris cadauer carpentum egit. Itemque sceleratus campus ille, in quo Vestales Virgines, quæ nuncupatum votû infirmarent, lapidibus ac terra viuæ obruebantur.

Campus sceleratus, qui?

Carmentis portæ dextra est via proxima Iano;
ita verba ipsa recto ordine inferentur. Via Carmentis portæ proxima est dextra Iano, hoc est, è Carmentali porta via tendit, seu sternitur, ad cuius dexteram Iani templum situm est. Animaduertendum tamen hoc loco est, quendam ex his septem collibus, quibus Roma constructa assurgit, vnum quidem esse in radice; tamen non in acutum fastigiari, sed in duplicem verticem abire; huiusmodi etiam fuisse Parnassum Perſius in prologo commemorat.

Perſ.

*Nec fonte labra prolui caballino,
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, &c.*

Itaque illud culmen, quod spectaret ad occasum, Ianiculum vocari, à Iani templo ibidem constructo; illud verò, quod ad Aquilonem vergeret, dici Vaticanum, ibique augustissimum Carmentæ sanum collocatum esse. Hinc igitur illius viæ caput oriebatur, qua Fabij prælium cum Hetruscis inituri processerunt: ad dexteram Iani templum visebatur, de quo latissimè Ouid. in 1. Fast. Virg. in 7.

230.

Ouid.

Virg.

*Sunt gemina belli portæ, sic nomine dicunt,
Religione sacra, & sæni formidine Martis,
Centum arci claudunt vectes, aternaq; ferri
Robora; nec custos absistit limine Ianus, &c.*

Itemque in 1.

—— *Dira ferro, & compagibus arcibus
Claudentur belli portæ: furor impius intus
Sæua sedens super arma, & centum vincit ahenis
Post tergum nodis fremet horridus ore cruento.
Ire per hanc noli, quæ quis es, omen habet.*

Romani non solùm eos dies, quibus infeliciter dimicatum esset, tanquam atros & infaustos exetabantur, vt superius tetigimus: & colligitur ex Ouid. 1. Fast. illis verbis,

Ouid.

*Omen ab euentu est: illis nam Roma diebus
Damna sub aduerso tristia Marte tulit.*

Verùm etiam ipsis locis, in quibus haudquaquam propitium Martis

Martis numen inuenirent, diras imprecabantur, ab iisdemque tanquam infortunatis se remouendos curabant. Vt ex hoc loco deprehenditur, itemque ex illo Virgiliano in 3.

*Effugimus scopulos Ithaca Laertia regna,
Et terram altricem saui execramur Vlyssis.*

Virg.

Rursus ex Lucano,

*Et damnata diu Romanis Allia fastis,
Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet.*

Lucan.

Sed verò omen, quamuis proprie dicatur illud, quod ab ore hominis desumitur, sicut augurium id, quod ab auibus auscultatur; tamen vtrunque aliter atque aliter nonnunquam vsurpatur; ita vt à rebus etiam vitæ expertibus deriuetur: vt intelliges ex eo loco Virgiliano Georg. vbi ait Augusti Cæsaris interitum admirabiles quosdam euentus consequutos fuisse; ex quibus diuersi generis auguria siue omnia deducerentur. Sic igitur canit,

*Tempore quanquam illo tellus quoque, & aquora ponti, Virg.
Obscæniq; canes, importunaq; volucres
Signa dabant: quoties Cyclopyum efferuere in agros
Vidimus undantem, ruptis fornacibus, Ætnam;
Flammarumq; globos, liquefactaq; voluere saxa?
Armorum sonitum toto Germania cælo
Audijt: insolitis tremuerunt motibus alpes.
Vox quoque per lucos vulgò exaudita silentes
Ingens: & simulacra modis pallentia miris
Visa sub obscurum noctis: pecude seq; locuta:
Infandum! sistunt ammes, terræque debescunt:
Et mæstum illacrymat templis ebur, aræque sudant, &c.*

231.
Omen vnde dictum?
Augurium vnde dictum?

Illud sub finem meminere, vt infelix omen passim inuenitur, ita felix & fortunatum rarius quidem, aliquando tamen se offerre; huiusmodi illud est, quod mihi hodierna die tanta audiendi beneuolentia exhibitum fuisse credo, & quidem quamuis gratus, nunquam satis dignè gratulabor mihi, nec vobis grates dignas valeam persoluerè.

C A P U T I V.

Regis Deiotari erga Romanos fides commendatur ex oratione Tulliana pro ipso Rege.

PER dexteram istam oro, quam Regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti: istam, inquam, dexteram, non tam in bellis, & in pralijs, quam in promissis, & fide firmiorem, &c.

232.

Ecc 3

Ditori

Ditiori ex penu delicatiores dapes officiosus promit Oratorum facile princeps Tullius ; dum regale memorat hospitium, quod per summam lautitiam, & epularum luxum Deiotarus Galatiæ Rex Cæsari quondam exhibuit, cum post bellum Alexandrinum ad bellum Ponticum proficiscēbatur ; sed iucundius epulum apud ipsosmet hospites, & conuiuas fuit mutua amoris beneuolentia, in cuius signum dexteras adinuicem porrexerunt, veluti integerrimas amicitiaē tesseras ; talem profecto postulabat vetus illud & perhumanum Regis hospitium, cuius necessitudo tanta erat, vt pro amicitia se penumero vsurperetur ; fuit namque solenne apud veteres tesseram dimidiatam dare hospitibus, qua inter se agnoscerentur. hoc autem ius ad posteros transibat. Plautus, *Deum hospitalem tesseram mecum fero* ; qui autem hospitium violabat, is tesseram frangere dicebatur. Idem Plaut. *Apud nos iam fregisti tesseram*. Apud Romanos nihil solennius, quam hospitium ; vnde Regibus & Legatis ex vltimis terrarum regionibus Romam profectis publicum hospitium, & munera, quæ lautia dicebantur, per quaestorem vrbantum publico nomine large, & hospitaliter indulgebant. Germanis hospitij ius sanctissimum vsque adeo erat, vt arcere hospites inexpiabile nefas duceretur ; idem seruatum inter Lucanos, Calabros, Corinthios, Megarienses, & alios, qui mos inuiolatus apud nostrates viget. Sed apud veteres nonnullos barbara, & inhospitalis consuetudo extitit, nullum enim hospitij ius admittebant, inter quos numerat Alexander ab Alex. lib. 4. cap. 10. Spartas, Lacedæmones, Athenienses, Carthaginienses, Gamphalantes, Seres, Ægyptios, & Scythotaurus. Inter Indos quoque nisi induo, hospitem diuertere minime licebat, ne ciues longo vsu dissimiles mores imbuerent, & in alienas leges, ritusq; transirent. Porro hospitalis illa Regis Deiotari dextera iam nos mutat ad hospitium ; ergo Lingonum more, qui dextræ effigiem pro hospitij symbolo vendicabant, dexteram porrigamus, & ad hoc oppibaram fati conuiuium discumbamus.

Per dexteram istam oro, &c.

In primis dexteram pro amicitiaē symbolo vsurpamus. Ita Liuius lib. 1. Hercules & Euandrus hospites facti, nihil prius habuerunt, quam dexteram mutuo dare, in sempiternum scilicet amicitiaē monumentum. Concinit Mantuana Musa 3. *Æneid.*
Iungimus hospitio dexteras, & tecta subimus,
 & infra,

*Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus,
 Dat iuueni, atq; animum presenti munere firmat;*

cūm de Achæmenide misero, & afflicto homuncione, à Troianisq̄ue venientibus hospitium postulante loqueretur, cuius labantem, ac penè iacentem animum cūm erigere conaretur Anchises, dextram illi dedit, veluti amoris obfidem, hospitalisq̄ue amicitia: domiciliū, vt Seruius bellè interpretatur. Hinc ad eò li. 4. Æneid. Dido Regina queritur de Troianorum duce Æneā,

Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,

Nec moritura tenet crudeli funere Dido.

Virgil.

Planè quasi videat fractam amicitia: tesseram, & violatum amoris symbolum. Cūm igitur Tullius in pristinam Cæsaris amicitiam Deiotarum reuocare contendat, meminit veteris hospitij tessera, nempe porrectam ad inuicem dexteram, minimè vnquam à Rege violatam. *Per dexteram istam oro, quam Regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti.* Sed lubet rursus vertere ad mutuam amborum salutationem, siue reuerentiā, quod soenne fuit apud antiquos; qui mos valde frequens inter Germanos; se

enim ad inuicem salutantes dexteras porrigunt: cuius rei causā Varro Callimachum secutus eam assignat, quod omnis mortaliū virtus dextris consistisse putaretur; quamobrem ea maxime corporis parte se magnopere venerabantur, & cōsalutabant. Quod iuuenili quodam ardore, & animi cupiditate compulsus

adolescens adhuc Euandrus, Anchisi salutationem, & reuerentiam se præstare voluisse profiteretur. *Mihi mens iuuenili, ardebat amore compellare virum, & dextram coniungere dextra.* Hoc fuit in causā, quod Æneas de matre Venere fugiente quereretur, vt pote qui eam incredibili cupiditate venerari, salutareq̄ue simul affectauerit; *Cur dextra iungere dextram non datur?*

Attamen non minus clarissimum fidei, quam amicitia: & venerationis symbolum, vel apud antiquos dextra habebatur. Vnde pulchre prosequitur Noster. *Per dexteram istam non tam in bellis, & in pralijs, quam in promissis & fide firmitorem.* In dextera quidem maxima semper fuit religio, & promissa: fidei integritas. Vnde Cicero inuehitur in Antonium Philip. II. *Dextra, qua fidei testes esse solebant, perfidia sumi, & scelero violata.* Idem post reditum in senat. Qui primus mihi afflicto, & iacenti consularem fidem, dextramque porrexit. Non abludit Mantuanus 4. Æneid.

— *En dextra fidesq̄,*

Quam secum patrios aiunt portare penates.

Idem in. 7.

Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse Tyranni.

Non dissentit Ouidius in Epistola Phyllidis.

Iura, fides, ubi nunc? commissaq̄, dextera dextra,

Quique erat in falso plurimus ore Demus?

Virgil.

Ouidius.

233.
Tessera amicitia.

Dextera salutationis argumentum.

Varro.
Callimach.

Virg.

Dextera venerationis symbolum.

Tull.

234.
 Liuius. *Liuius multa affert testimonia; hæc ille libr. 10. Data dextra*
 Diodor. *in id, quod petebatur obliganda fidei.* Apud Persas nihil anti-
 quius, & religiosius; testatur Diodorus Siculus lib. 16. cap. 10. &
 Alex. ab Al. *Æmilius in vita Damati non longè à fine. Vnde Numa Pom-*
pilius, vt author est Alexander ab Alexand. libr. 2. cap. 19. in
dextra fidem sacratam esse voluit; sacrumque solenne fidei in-
stituit, ad quod flamines curru arcuato manu ad digitos inuo-
Dextera fi-
dei argu-
mentum. *luta, celebri pompa vehi iussit. Illud scitu perquam dignissi-*
imum, quòd plena Religionis antiquitas in aduersa parte Ico-
num duas manus annexas iungebat, ad significandam profus
fidem; cuius hieroglyphici animus erat illud ex 8. Æneid.

Virgil.

Accipe, daq; fidem.

Rex Deio-
tarus erga
Romanos
fidus, &
munificus.

Cæterùm quæ bella, quæ promissa, vbi Rex Deiotarus fi-
 dem suam erga Romanos ostendit? Bella fuerunt illa & gra-
 uissima quidem, quæ gessit Cæsar aduersus Alexandrinos, &
 alias vicinas gentes, in quibus omnibus Rex Deiotarus præstò
 fuit; suppècias enim Cæsari attulit paratissimus, auxiliares co-
 pias misit, com meatus militibus non negauit, ingentem pecu-
 niam obtulit. quid plura? proprias vires, suamque vitam pro v-
 no Cæsare defendendo, quamuis iam senex, per mille pericula,
 bellorumque traxit euentus. Iam verò promissa quæ non ad-
 impleuit? Promissa existimo, præsertim illa, quæ Cæsari exhi-
 buit post finitum cum Pompeio bellum. Nam Deiotarus se-
 cutus est partes Pompeianas, postea tamen ad ipsummet Cæ-
 sarem deficiens perpetuam ei fidem, amicitiamque promi-
 fit, quam Rex optimè seruauit. Rursus intelligo de bellis, &
 promissis erga populum Romanum: mira enim extitit hu-
 ius Regis erga Rempubl. beneuolentia; quippe qui non so-
 lum socius Imperatorum Romanorum in bellis fuerit, sed et-
 iam dux copiarum suarum. Eum enim Cn. Pompeius vnum
 in toto orbe terrarum amicum ex animo, vereque beneuo-
 lum, vnum fidelem populo Romano iudicauit. *Per hanc igitur*
dexteram non tam in bellis, & in prælijs, quàm in promissis,
& fide firmiorem, veniam contendit exorare; ego au-
tem concludo, ne promissam fidem violari,
& hospitalem tesseram à me
frangi videatur.

* * *

CAPUT V.

Sopor Virgilianus in 6. excitatur, & illustratur.

Et confanguineus lethi sopor.

Libet hoc in loco spatium latius, & ab hoc sopore minimè
superari, imò vigilantissimus allurgo. Quæ in hanc sen-
tentiam Virgilianam Doctores prodidere, sub vnum aspe-
ctum propono. Quidam appellant somnum morti similem;
quidam mortis confanguineum; quidam ipsam mortem. Per
omnes excurro humanitatis Antistites. Similem morti appel-
lauit Tullius in Carone. *Iam verò, inquit, videtis nihil esse iam
morti simile, quàm somnum.* Plin. i. nat. hist. cap. 50. *Æstima-
tione nocturnæ quietis dimidio quisque spatio vita viuit, pars
æqua morti similis exigitur.* Plutarchus, *Breue viuendi tempus
homini est tributum. nam somnus veluti publicanus dimidium
aufert.* Hinc natum est illud Aristotelicum: *Felices mihi dista-
re à cæteris dimidio vitæ.* Plutarchi sententiam sequitur Cle-
mens Alexand. 2. pæd. 9. *Somnus non secus ac publicanus dimi-
dium vitæ tempus nobiscum diuidit.*

Quid autem poëtæ in hanc rem? Virgil. in 6.

Dulcis & alta quies, placidaq; simillima morti.

Silius lib. 15.

Nox similes morti dederat placidissima somnos.

Ouidius 2. Amor. eleg. 9.

Stulte, quid est somnus, gelida nisi mortis imago?

Horat. i. carm. 24. Quintilij mortem somnum item vocat,

Ergo Quintilium perpetuus sopor vrget.

Plautus passim vsurpat somnum pro morte in Amphitr. *Ho-
mines quatuor in soporem collocastr, id est, interfecisti.* Et paulo
pòst. *Quatuor viros sopori se aedisse hic autumat, id est, necasse.*
Et rursus; *Quid si ego illum tractim tangam, ut dormiat?* hoc
est, vt moriatur. Mirto reliqua. Catullum audio.

Nobis cum semel occidit breuis lux,

Nox est perpetuò vna dormienda.

Suffragatur tandem, & iterum Virgilius in 10.

Olli dura quies oculos, & ferreus vrget

Somnus; in æternam claudientur lumina noctem.

Pergo ad Philotophos, & sapientum iudicia. Quidam ex

Ecc 5

Philo-

235.

Soporis va-
ria similitu-
dines.

Tullius.
Plin.

Plutarch.

Arist.
Clé. Alex.

Virg.

Silius.

Ouid.

Horat.

Plaut.

Catull.

Virg.

236.

Somnus par-
ua mors.

Philosophis consultissimus semel rogatus, quid somnus esset? respondit: *Parua mors*. Rursus quid mors esset? respondit, *magnus somnus*. Epaminondas ipse circumiens militum vigiliis, quendam interfecit. Et cum reprehenderetur, respondit: *Talem reliqui, qualem inueni*. inuenerat enim dormientem. Iam vero mortis consanguineum non solum Virgilius somnum dixit, sed Homerus & Hesiod. vatum antesignani: qui præterea addunt, *fratrem mortis germanum esse*, cum quibus Pausanias cohæret lib. 5. dum ait, *noctem mortis & somni parentem extitisse*. Consonat Tragicus Poëta.

Homer.
Hesiod.
Pausan.

Seneca.

Frater dura languide mortis.

Valer.

Valerius Flaccus 8. Argon.

Tunc, age, maior ades, fratrisq; simillime lethi.

Orph.
Ælian.

Orpheus in Hymno loquens cum somno,

Germanus tu es obliuionis & mortis.

Gorgias Gerontinus apud Ælian. 2. var. hist. c. 35. cum sub vitæ exitum resolveretur in somnum, rogatusq; esset, cur ita? respondit, *Iam somnus incipit me commendare fratri*, id est, morti. Homer. Iliad. 14. de Iunone, *Ibi somno occurrit obuiam fratri mortis*. Optime igitur Seruius sententiæ huius testem locupletissimum Homerum implorat. Iure optimo possum excandescere in Nascimbænum, dum Seruium reprehendit, dumq; dicit Seruium penitus ariolari, cum id Homerus non dixerit. Poëta autem ad fratrem significandum, consanguineum appellauit ex vsu veterum, quod Parthasius monet in Claudianum, qui ita r. Rap.

Nascimb.

Parthas.

Claud.

*Te consanguineo recipit post fulmina fessum
Iuno sinu, &c.*

Stat.

Id est, sororio. Sic etiam Stat.

*Et consanguineo gliscis regnare superbo
Exule.*

Sophocl.

id est, eiecto fratre. Sic Sophocles in Aiace, Teuerum fratrem Aiace vocat *σύναιμον*, id est, *consanguineum*. Hæc ex profanis literis libare placuit; facilius & lubentius ex diuinis; his tamen interim abstineo, ne videar miscere sacra prophanis. Nilominus te remitto ad Tertullian. de anima cap. 43.

Tertull.

qui quidem hanc rem præ omnibus illustrauit.

* *
*

CAPUT VI.

Maronis columbae in 6. defenduntur prope te cursu.

Geminæ cum fortè columbae, &c.

Perperam, dicit aliquis, columbarum auspiciū commen-
tus est hoc loco Mantuanus. Primò, quia columba timidi-
tatis signum præfert, unde à Græcis τρεπίπων, id est, *trepidans* 237.
appellatur. Earum timida natura ab Ouidio in Met. exprimi-
tur. Sic aquilam fugiunt penna trepidante columba. Et apertius *Columba*
in primo de Arte, ubi Sabina à Romanis raptæ trepidis colum-
bis comparantur. *timida sua-
pte natura.
Columba ti-
mor.*

Vt fugiunt aquilas, timidissima turba, columbae;

Ouid.

Vt quo fugit visos agna novella lupos:

Sic illa timuere viros sine lege ruentes;

Constitit in nulla, qui fuit ante, color.

Huc pertinet illud Antipatri epigramma, ad quod alludit Alcia-
tus embl. 33.

Stiparint pauida timidorum busta columbae;

Alciat.

Ast ego delector fortibus usque viris.

Quare Aeneæ fortissimo Heroi non à timidis columbis, sed po-
tius à generosis aquilis auspiciū captandum esse videbatur. *Columba*
Secundò, quia columba symbolum quoque esse solet impieta-
tis: Nam ubi adolescit, patentem inuadit, lacerat, vellicat, eru-
entat. Unde Aegyptij impium, & ingratum hominem, & in
suos perduellem expressuri, columbam fingere consueuerunt.
Consule Pierium lib. 22. sub init. Quapropter Aeneæ pietate
præstantissimo non à columbis impius, sed potius à ciconiis pi-
entissimis augurium obijciendum erat. Hæc ita licet sint, non
tamen imprudenter fingit Virgilius columbarum auspiciū
Aeneæ oblatum esse. Nam olim credebantur columbae felices
rerum euentus Regibus prænunciare. Sic Augustus, Suetonio Suet. c. 94.
auctore, palmam à se inuentam & columbarum nidis frequen-
tatam boni ominis loco duxit. Sic Alex. Seuerus futuri imperij
liquidissimū auspiciū captauit ex columba, quæ matri mune-
ris loco oblata est, quo die ipse editus in lucem fuit. Unde Seruius *Columba*
columbā regiā volucrē appellat; quia ut illa nūquā volat solita-
ria; ita Rex sine suorum comitatu numquā incedit. Quare Aeneæ *auspiciū*
Regi, ut regia volucris obijceretur oportebat. Præterea colūba *regale.*
symbolū gerit hominis sapientis, & naturæ arcana studiose ex-
plorā- *Seruius.
Columba
typus sapi-
entis.*

plorantis; quia columba facillimo & perniciosissimo vtitur volatu. Quod Virg in 5. expressit, vbi de columba locutus ita canit,

Virgil.

Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.

Quare cum Æneas sapientissimus naturæ vestigator à Virgilio fingeretur, obuias habere debuit eas volucres, quæ naturam rerum omnium exploratricem habere dicerentur.

CAPVT VII.

Male suada fames, & turpis egestas apud Virgilium in 6.

238.
Fames, &
egestas ad
vitia impel-
lunt.

Nillum tam atrox scelus est, ad quod rerum inopia non impellat. Vnde Silius,

Sceleri prociuis egestas.

Martialis,

Quantum cogit egestas!

Horatius,

Paupertas impulit audax.

Virgilius,

— Labor omnia vincit

Improbis, & duris vrgens in rebus egestas.

Perinde, ac si nihil tam sanctum sit, quod inopia non violet; nihil tam munitum, quod paupertas non labefaciet. Vnde Plautinus ille lycophanta in Trin. *Vide, inquit, egestas quid negotij mali de homine misero? Ego nunc subigor trium numerorum causa, vt has epistolas dicam ab homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio; neque noui, neque natus fuerit, necne, solud scio.* Præclara est illa Scipionis sententia, qui rogatus in senatu, vter videretur mittendus in Hispaniam contra Venatum pugnaturus, Galbane, an Aurelius? *Neutrum, inquit, mihi placet mitti, quia alter nihil habet, alteri nihil satis est.* Videlicet æquè malam iudicauit, inopiam licentis imperij magistræ, & auaritiæ multorum scelerum nutricem. Nam, vt bene Tullius, *dua sunt res quæ possunt homines ad turpe compendium commouere, inopia, & auaritia.* Quare optimè Plato; *Quacumque in Repub. mendicos videris, in eadem necesse est lairones, sicarij, manticularij omnium scelerum artifices, omnium malorum architecti delitescant.*

Tullius.

Plato.

Philippus I.
Rex in Lusitania.

do Philippum huius nominis primum Lusitaniæ Regem, qui eiusdem Regni senatoribus auxit stipendia, vt ius dicerent liberius, & nulla corruerentur pecunia; turpes enim iudices, qui egestatis causa leges violant, torquent iura, & fas omnem abrum-

abrumpunt. Deinde quā multivendiderunt pecunia pudiciā, famam, patriam; imò virgente egestate, ipsum etiam Numen denegarunt. Turpis sanè egestas, Lucretius lib. 3.

*Turpis enim fama, & contemptus, & acris egestas
Semota ab dulci vita, stabiliq; videntur,
Et quasi iam lethi portas cunctarier ante.*

Lucret.

Claudian. de monstris quoque Inferorum,

*Et luxus populator opum, cui semper adharens
Infelix humili gressu comitatur egestas.*

Claud.

Egestas tamen, & non paupertas. Nam hæc diuina virtus, & diues post Christum pauperem. Egestas de perditis, ac sceleratis hominibus prædicatur. Tullium laudo in Parad. *Ista paupertas, vel potius egestas, & mendicitas tua.* Vides verbi correctionem? Meritò inter monstra Inferorum stabulatur. Poëtis iam affixis annecte Senecam in Thyeste, ad quem te remitto. De maleuada fame iam alibi.

Tullius.

Vide lib. 4.

Prob. 25.

Seneca.

CAPUT VIII.

Æneæ lacrymæ apud Virgilium defenduntur.

239.

Impellunt me inuitum pene, ac restitâtem, multorū somnia, qui in libris componendis, exponendisq; minutula quæque disquirunt, non vt imitentur, sed vt cauillentur. In tam præcipitem audaciam se dederunt, vt non vereantur affirmare perperam lacrymas à Virgilio fortissimo duci Æneæ fuisse attributas. Enimuerò non semel inducit Mantuanus suum Ducem collacrymantem, & suorum miseros casus lamentantem. In i. Æneid.

Æneæ lacry-
mæ.

Constitit, & lacrymans: quis iam locus, inquit, Achæte?

in 6.

Sic fatur lacrymas, clasisq; immittit habenas.

Rursus,

Demisit lacrymas, dulciq; affatus amore est.

in 11.

Sic ait illacrymans, recipitq; ad liminæ gressum.

Constantia

Non decet, inquit, virum fortem lacrymari; deque multis proditū est ita obstinato fuisse animo, vt nihil eis lacrymas vnquam excusserit, vti videre est apud Valerium Max. lib. 3. c. 3. quod etiam attestatur Plinius lib. 7. c. 19. Vnde est illa vnanimis & iurata animorum consensus, qua se oēs Hethæi Abrahamo, ex-

in à lacry-
mis absti-
nendis.

mo, externo quamuis homini, & peregrino, tanquam proprio, & naturali principi subdiderunt, dicentes; *Princeps Dei es apud nos.* Gen. 23. 6. Planè ex animi constantia qua Abrahamus veteris funus sustinuit, quæ non nisi in generosum virum, ac imperio dignum cadere existimabant. Ita Philo lib. de Abrahamo egregie philosophatur. Vnde antiquitas insignes Heioas admittatur, qui quos filios magno cum gaudio viuos habuerunt, eosdem nullo mœtoris signo mortuos deplorarunt Nam Anaxagoras illustri pallio Philosophus cum in amicorum cōuentu subitam filij mortem audiisset, nihil perturbatus, *Non eram,*

Phil.

Vide Auctore tom. 2
in l. Reg. c.
4. n. 17. annot. 13. sect.
1. n. 8. & in de.

inquit, *me genuisse mortalem.* Rex Antigonus denunciata filij morte in bello strenue suscepta, adeo non ingemuit, vt potius elato animo exclamaret, *Serius, ô fili, tam gloriosam mortem obisti.* His adde alios, quos lege in Plutarcho orat. consolatoria ad Apollonium sub finem. Plures tamen avertit D. Hieronymus epist. 3. ad Heliodorum, illorumque constantiam commendat. *Quorum, inquit, non minor in luctu, quam in bellis virtus fuit.* His omnibus adiunge patrium, & illustre exemplum. Ioannes Castrius Indiæ Orientalis Protex tantum abfuit vt lugeret in acerbissimo de morte filij Ferdinandi nuntio, vt lugeri filium prohibuerit. Imo ipse florida veste indutus, & gemmeo ornatus apparatu vna cum procerib. in campum processit, ibiq; quasi animi causa in varios cursus, atque recessus equum egit; nar-

Plutarch.
Hieron.

rant Maffei historiarum Indicar. lib. 13. ad medium Andrada in historia Regis Ioan. huius nominis 3. p. 14. c. 19. Barrius dec. 4. & alij.

Maff.

Andrada.
Barrius.

240.

Lacryma
pietatis indices.

Horat.

Lucan.

Nihilominus lacrymæ mansuetudinis, ac pietates testes sunt, & indices; vnde si Æneæ in obitu amicorum lacrymas poëta denegaret, ausim dicere humanitatem quoq; negare posset, & maiore iure, quam Lyricus illi negauit, *qui siccis oculis monstra natantia, qui vidit mare turgidum.* Et Lucanus illi,

— qui sicco lumine campos

Viderit Emathios,

& Dido Regina apud Virgilium in 4. ipsi Æneæ;

— qui nec lumina flexit;

Nec lacrymas victus dedit, nec miseratus amantem est.

Virgil.

Terent.

Plaut.

Et Terentianus Parmeno in Eunucho illi fœminæ impia, *qua falsam lacrumulam oculos terendo misere vix vi expressit.* Et Plautinus ille Pseudolus ipse sibi, qui vt se immisericordem esse dicat, *Pumiceos oculos, inquit, habeo; non queo lacrumam e. orare, vt expuant vnâ modo: genus nostrum, &c.* Itaque virtus fortibus, ac heroibus sæpe à Mantuano lacrymæ tribuntur. De Alethe in lib. 9. quem annis grauem & animi maturum antea vocarat:

Sic me-

Sic memorans, humeros, dextrasq; tenebat Amorum,

Virgil.

Et vultum lachrymis, atque ora rigabat.

De omnibus Troianorum primoribus,

— *Percussa mente dederunt*

Heroum lachrymas.

Dardanidæ lachrymas.

De Iulo autem infra,

Sic ait illachrymans, humero simul exiit ensẽm.

Virgilium vero interrumpo, & eius sanam mentem ex Homero confirmo, qui non semel Heroas suos lachrymantes inducit *φίλοδ' αερόσς*. Inde Græca patæmia,

Viri boni mul. um lachrymabiles.

Homer.

Plinius certe lib. II. cap. 37. *Hinc illæ misericordis lachryma.*

Plinius.

Has lachrymas Alexandro ipsi, Annibali, Scipionibus, & viro cuius fortissimo cum honore potes concedere, vt passim illorum historici concedunt. sunt enim lachrymæ dignæ magno quouis Principe. Laudo Plutarchum in 2. de fortuna Alexandri, dum criminatur tyrannum Pheræorum, qui spectans tragœdiam Hecubæ & Polyxenæ, rapidus è theatro exsiluit, quod se misericordia ad lachrymas videret commoueri; & parum absuit, quin ipsum interimeret Tragœdum, eo quod Mufam pietate induerit, & ad misericordiam concitarit. Mitto reliqua.

Plutarch.

Exempla autem Valerij non feritatis, sed patientiæ sunt. *Soluuntur* Plinius non refragatur; eius verba affigo: *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam, toruitatemq; naturæ duram & inflexibilem, affectusq; humanos adimit, &c.* Fortis igitur & constantis viri est, nullo dolore, nullo labore solida de mente deturbari, non autem amicorum & propinquorum casus & infortunia non miserari, ob idq; aliquando collachrymari. Ac proinde in Agelastos istos inuehitur ipsa Plinij meus, quam in nos inuehi credebant. Plutarchi nodos solue eodem vulnere. Similiter Philonis placita, quæ in nostram conspirant sententiam; ibi enim laudat moderatas lachrymas, quales etiam habuit Abrahamus in vxoris iustis, vt sacra oracula attestantur. Noster Castrus in Diensi illa obsidione, in qua filius pulchre occubuit, voluit cæteris illa constantis animi ostentatione victoriæ spem iam pene deploratam inducere.

Vide alia quæ annotauimus ad Virgilij loca.

* * *

CAPVT IX.

Tullius pro lege Manilia magnopere illustratur.

241.

Homini peradolescēti imperium dari optimo iure adnūturatur Tullius. Verum enim est omnium fere gentium imperia senibus deferri solita. Macedones, Iustino teste lib. ii. nemini in exercitu, nisi sexagenario militum ordines administrandos committebant. Lacedæmonij nullos creabant magistratus, nisi prouecta ætate iam maturos, quos proinde *ῥεπορρας*, id est, *senes* appellabant: curiam autem dicebant *ῥεπορρα*, id est, *consensum seniorum*. Iam vero inter Romanos nemo nisi senex ad Rempub. accedebat. quod Ouidius 5. Factor testatur,

Iustinus.

Senes ad imperium aptiores.

Ouid.

*Nec nisi post annos patuit tunc Curia feros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.*

Sallust.

Plutarch.

Senibus enim, auctore Sallustio in Catil. *corpus annis infirmum, ingenium autem sapientia validum est*. Vnde Plutarchus in Lycurgo ait ex Pindaro, *consilia senum esse iuuenum hastas*. Senes enim experientia ducti mature omnia aggrediuntur, & cum sint varie à fortuna exerciti, rebus melius consulunt. Nocua enim, documenta esse solent. Optime Plutarchus, illas ciuitates diuturnas fore ominatur, in quibus senum consilia vigeant, adolescentum vires præcellant. Quod si alterum desiderandum est, potius iuueniles vires, quam seniles annos prudentes viri abesse patiuntur. Quare Castritius Carboni in iurgio obijcēti *se habere multos gladios*, respondit, *& ego annos*. Verum item est imperia, quæ adolescentibus deferuntur, pefsum premi, & in præcep labi. Vnde Dardaniorum Rex, auctore Iustino lib. 24. inelytum Macedonia regnum breui ruiturum esse prædixit, *quod ad iuuenem Regem Ptolomæum deuolueretur*. Nam, vt bene Silius lib. 15. paulo post initium,

Imperium sub iuvene Rege in præcep labitur.

Iustinus.

Silius.

*Nec promptum teneris immania bella lacertis
Moliri, regimenq; rudi deponere in auo.*
& vt Claudianus eleganter,

— *tenero tractari pectore nescit*

Publica maiestas.

242.

Iuuenes apti ad imperium.

Quæ cum ita sint, merito admiratur Tullius vni Pompeio peradolescēti, nondum scilicet quatuor & viginti annos nato, tot im-

tot imperia commissa, tot bella feliciter confecta. Negari tamen non potest aliquos aliquando iuvenes consilio & prudentia valuisse. Nam Diomedem appellat Homerus inter Argi-
 uos reges ætate minimum, prudentia maximum. Demophilum vocat Pindarus annis iuuenem, consilij senem. Alpiam Claudium natu minimum, natu maximis Senatoribus Liuius anteponit, quod Pers. sat. 4. eleganter confirmat,
*Sunt quibus ingenium, & rerum prudentia velox
 Ante pilos venit.*
 Quod Virgilius laudat in Ascanio,
Anse annos animumq; gerens, curamq; virilem,
 Reliquis patco testimonijs.

Homer.
Pindar.

Liuius.

Pers.

Virgil.

CAPUT X.

Virgilius in 1. Æneid. liberatur à multorum calumnijs, & egregie commendatur.

ARistarchi quam multi, sed male ominati, criminantur Virgilium, quod ipso in limine Æneidos mustelam inuenerit, dum ait, Æneam è Troia primum ad Italiam appulisse, quod nulla ratione videtur constare, & sic argumentantur. Antenor è Troia profectus multo citius Italiam attingit, quam Æneas: ergo hallucinatur Virgilius, dum canit Æneam prius Italiam tenuisse,

243.

Virgilius à
contrarijs
carpitur.

— Troia qui primus ab oris

Italiam fato profugus, &c.

Atque adeo adhuc Æneas in Siculis vndis vi tempestatis fœdissimæ atrociter iactabatur, cum iam Antenor sedem in Italia collocarat, cuius rei testem locupletiolem non requirunt, quam Maronem ipsum, apud quem Venus conqueritur, præclusum esse Æneæ aditum in Italiam, Antenori multo ante referatum.

Virg.

Antenor potuit medijs elapsus Achivis

Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus

Regna Liburnorum, & fontem superare Timæi.

Dubitationem hanc soluo; & tollo, ea distinctione adhibita, vt dicam Antenorem prius quam Æneam ad Italiam venisse, si tempus spectemus; verum si factorum seriem attendamus, neminem Ænea priorem Italiam tenuisse. Quod Virgilius aper-
 tissime demonstrat, cum ait,

Antenor
prior appul-
sus ad Ita-
liam, quam
Æneas,
qua ratione

— Troia qui primus ab oris

Italiam fato profugus, &c.

Mendoza Viridarium.

FFF

Adhuc

Adhuc tamen obiiciunt; quia inter eos, qui ducentibus factis ad Italiam appulerunt, existimant Æneam haud primum locum tenuisse. Nam Euander prior venerat ex Arcadia; cum ab eo veteri iam illius regionis incolæ Æneas aduena suppetias imploraret, ut videre est apud Maronem 8. Æneid. Iam vero eius aduentum fatorum auspiciis euenisse, optime videtur demonstrare apud Ouidium Euandri mater, filium his verbis allocuta, 1. Fast.

Quit.

— fortuna viriliter, inquit,
Siste puer lachrymas, ista ferenda tibi est.

Sic eras in factis, nec te tua culpa fugauit,

Sed Deus: offenso pulsus es urbe Deo.

Virgilius liberatur.

Ergo nec fatorum auspiciis credendus est Æneas ad Italiam primus appulisse. Nodum explico, expendoq; Virgilij verba. Duo, inquit, Æneam à Troia, & fato primum in Italiam penetrasse. Nam Antenor etsi primus à Troia venerit, non tamen fato. Euander etsi fato ductus antecessit, non tamen è Troia soluit. Quare omnium primus Æneas & à Troia, & factis comitantibus in Italiam delatus est. Vnde planum fit, nullum in Poëta errorem inhærete. Atque adeo omnis dubitandi locus manet interclusus, nec quod amplius obiiciatur, superest. Enimvero nihil in Virgilio, quod Aristarchi censura dignum videatur, imo omne elegans, omne suo loco positum, & mature compositum.

* *
*

LIBER NONVS,

DE FLORIBVS POETICIS.

PROLVSI O.

AMOENIORES *Viridarij flores ad areolas posteriores consulto seruauimus; spargimus vero plenius manibus, & plenioribus quidem, nisi ardens inuidenti aui astrum, plurimos vel omnino perdidisset, vel tam male desuper afflasset, ut ars nulla natiuam eis gratiam possit restituere. Quare flosculos Dialogorum multorum, Elegiarum violas non paucas, Epigrammaton rosas innumerabiles, Carminum lilia prope infinita extra limen viridarij non sine magno dolore relinquimus. Ecquis valeat delicatos olim, & viuidos flores, modo languidos & emarcidos, aq̄is oculis intueri? Quid parentis sui interitum collapsis ceruicibus lamentantur? Certe si solum collapsis, parum videretur; verum crudeli etiam pollice demessos reperimus. Utinam & reperiremus; sed, proh dolor! ambitiosa manus in alienis honoribus praecoccupandis delicatiores abscidit, rapuit, iniecta desuper terra sepeliuit. Hosce tamen in lucis vsuram reuocauimus, quibus neque suus*

*Fulgor adhuc, nec dum sua forma recessit. Virg. II. Aen.
Age vero, in tam suaves Musarum delicias conueniamus.*

D I A L O G V S
DE SACRATISSIMA ASSERTORIS
Christi Passione.

P E R S O N Æ.

PROLOGVS.	AMOR PATRIVS.
IUSTITIA.	ANGELI <i>quatuor.</i>
MISERICORDIA.	OBSEQUIVM DIVINVM.
RIGOR IUSTITIÆ.	ISAAC.
AMOR CHRISTI.	ORACVLVM.
LIVOR.	<i>Duo</i> FRATRES IOSEPH.
D. MICHAEL.	IOSEPH.
CAIN.	<i>Duo</i> ISMAELITÆ.
ABEL.	IACOB.
SANGVIS ABEL.	<i>Duo</i> MILITES.
ABRAHAM.	

P R O L O G V S.

ORONA Patrum nobilis, Procerum cohors
 Generosa, ciues patrij, alumni Palladis,
 Vobis salutem plurimam fero Prologus.
 Non qualem aperto capite, curuato genu,
 Actor dare solet, captet vt vulgi leuis
 Plausus inanes, mobilisq; transferat
 In se fauorem plebis: illam nuntio
 Vobis salutem, quam breues intra dies
 Sacri Tonantis interitus orbi afferet.
 Ergo theatro risus ac vanus iocus,
 Nugæq; plausibiles, salesq; mimici
 Penitus facessant: prompta sint vobis precor
 Lâmenta, gemitus corde sint prompti: genis
 Parate lacrymas, quas atrox dolor exprimet.
 Totius ergo profero actûs ordinem.
 Certamen aderit: iusta iactabit minas
 Iustitia: flammæ Misericordia leniet.
 Orabit illa criminum pœnas graues;
 Hæc mitiorem postulabit iudicem.

Amor

Amor Tonantis minuet has lites, amor
 Componet; ipse suum offerens letho caput.
 Amoris ille pignus, ac vadem sui
 Offeret Abellum, quem neci frater dedit,
 Liuore plenus: Ifacum rursus manu
 Iam iam necandum patriâ, nî sisteret
 In vulnus actum desuper ferrum Aliger:
 Tandem Iosephum venditum fratrum dolis.
 Plures adibit vltimo pœnas Amor.
 Vindicta semper impium sequitur nefas:
 Vbique sceleris pœna sceleratum manet;
 Nulli pepercit Numinis iustus rigor.
 Quas non patrauit, has luet nœxas Deus;
 Funes, columnam, flagra, clauos, & crucem,
 Quibus triumphos inclytus victor geret.
 Odisse culpam disce, qui pœnam fugis.

ACTVS PRIMVS.

SCENA I.

IVSTITIA *trutinam sinistra tenens, & RIGOR*
proferens gladium.

Iustit. **A** Thereis delapsa globis, Astrœa, per auras
 Aduenio, mores hominum inspectura nefandos,
 Virtutum gazas librato examine lancis
 Expensura meæ: sceleratos dira manebit
 Pœna viros: iustos cumulabunt præmia mores.
 Heu quam dissimilis, similes fortuna sequetur
 Mortales! Heu! quanta rogis abolenda nefandis
 Corpora Tartareus seruabit gurges in æuum:
 Corda fides nî sacra tenet, nisi pectora vetus
 Fingit amor, Superiq; mouent data iussa parentis.
 Ergo virtutum scelerumq; ingentia libro
 Pondera: virtutum pono hâc in lance talentum;
 Infero in aduersam vitiorum pondera, libram.
 Huc oculos, huc ferte animos, atque vtra residat
 Plenior, ac superas leuior rapiatur in auras.
 Cernite. Depressâ subsidunt crimina lance;
 Sublimi volitant trutinâ benefacta sub auras.

10.

- Heu sortem inuisam! dira incrementa malorum
 Assurgunt. iam mundus hiat; iam terra fatiscit
 20. Pondere victa suo: tantas gens improba moles
 Accumulat scelerum; virtus tamen vnica tertis
 Pellitur, & superos compellitur ire sub orbis.
 Quid moror? Heu scelerum cur non monumenta reuello
 Tartarea fundata manu: iuuat arma parare,
 Vltricesq; faces. *Rig.* Procul ista insignia sunt o,
 Hâc librâsse tenus satis est, iam dextera ferro
 Armetur posthac; sæuum manus induat ensem.
Iust. En gladius (nec fingo metus) quem sede reclusum
 Vibro sua; quantos humanæ gentis acervos
 30. Iste dabit! quantaq; hominum de cæde rubebit!
Rig. Dispereat mortale genus, ruat orbis in ignes,
 Nunc face, nunc ferro; scelerum tot causa, voluptas.
 Dispereat. *Iust.* Primas vitiorum euellere fibras
 Ense iuuat: scelerumq; malum rescindere virus.
 Quas pœnas mihi, munde, dabis? non funera votis
 Auertes, non æqua tuis sunt vota malorum
 Aggeribus. *Rig.* Pereas! lacerato in corpore nostras
 Experiare minas. *Iust.* Pereat gens improba. *Rig.* Dignas
 Det scelerum pœnas. *Iust.* Animo sententia surgit
 40. Firma meo, nunquam sceleratæ parere genti.
Rig. Æternùm pereat: iaculatos nubibus ignes
 Sentiat. *Iust.* I, ferrum stygiis fabricare caminis
 In clades hominum. *Rig.* Propere tua iussa capeffo.
 Fulmina quanta nigri fabricabo incudibus Orci!
Iust. Quanta per humanas iaculabo incendia turmas!

S C E N A II.

MISERICORDIA oliuæ râmum præferens
 IUSTITIÆ occurrit.

- Mis.* Adsum, erudeles hominum miserata labores.
Iust. Qui toties peccat, frustra miserescit illis.
Mis. Heu! doleo humanas, commoto viscere, clades.
Iust. Incassum dolor est: grauiora meretur Adamus.
 50. *Mis.* Heu dolor! humanis qua morbis arte medebor?
Iust. Non opus est, tantæ medicinam inquirere pesti.
Mis. Quæ pavidas modo lapsa meas vox pepulit aures?

Verus

Verus amor, vel tuta timet: deluſit imago

Vana meas aures. Superis pellentur ab oris

Mortales; nunquamve poli conuexa tenebunt?

Iuſt. Nunquam; ſed calidis Erebi mergentur in vndis.

Miſ. En repetitus a deſt aduerſo murmure clamor.

Iuſt. Diſpereant. *Miſ.* En rurfus. *Iuſt.* Aquis voluantur Auerni.

Miſ. Audion? *Iuſt.* Humani quantum bibit iſte cruoris?

Miſ. Quid? *Iuſt.* Percant. *Miſ.* Hem? *Iuſt.* Cæde. *Miſ.* Minæ. *Iuſt.*

60

Moriantur. *Miſ.* Ad aures

Clareſcit ſonitus. *Iuſt.* Moriantur. *Miſ.* Et vſque minatur.

Iuſt. Dent pœnas. *Miſ.* Germana? *Iuſt.* Premat vindicta. *Miſ.*

Quid? ipla eſ?

O ſoror? ð germana: minas quas fundis? *Iuſt.* Iniquos

Mêne diu tolerare dolos? *Miſ.* Omitte dolores,

Sume animos. *Iuſt.* Medis exæſtuat ira medullis.

Miſ. Collige, ſi quis amor, mentem. *Iuſt.* Dolor oſſibus ardet.

Miſ. Fare quid arcano meditaris pectore. *Iuſt.* Prolem

Humanam meditor variis exſcindere pœnis.

Miſ. Heu dolor! vltrices precor, ð germana, querelas

Deponas. *Iuſt.* Ita corde ſedet. *M.* Nil tale mineris.

70

Iuſt. Excedent iam facta minas. *M.* Heu cruda ſororis

Vulnera! *Iuſt.* Mucronem viden' hunc, in cæde natabit

Inſolita: lati ſpumabunt ſanguine campi.

Miſ. Hei mihi! quas lacrymas percuffa mente profundam,

Sanguinei ſi fortè cadant tot flumina roris?

Iuſt. Iam fletus deponę. *M.* Dolet tot millia gentis

Enſe meti. *Iuſt.* Sic iuſta iubet vindicta Tonantis.

Miſ. Summe Parens, quos tanta iubes in damna vocari?

Iuſt. Mortales. *Miſ.* Quæ cauſa? *Iuſt.* Nefas. *Miſ.* Tantumne ma-

lorum

Admiſſum? *Iuſt.* Tantum. *Miſ.* Quæ crimina? *Iuſt.* Magna. *Miſ.*

80

Sed ipſe

Humanas pietate vales dimittere noxas.

Iuſt. Ire nefas impune, nefas! *Miſ.* Ergone tuorum

Immemor, in vanum patere tot ire labores?

Iuſt. Ergo quid? inſeſto qui Numen Marte laceſſunt,

Marte cadant: mihi iuſta nouas vis ſuſcitat iras.

Eia age, mortales manus impigra, funde cohortes;

Rumpe moras: iam tempus a deſt; vlcifcere: bella

Dura ſonent; tantisq;ue immugiat aura procellis.

M. Siſte precor Germana. *I.* Precor deſiſte morari.

M. Parce precor. *I.* Nullum ſuper eſt iam parcere tempus.

90

M. Tela parùm depone manu. *I.* Sine, feruidus inſtat

Enſis, Olympiacos propugnaturus honores.

- M.* Has te ego per lacrymas, quæso; per si quis Olympi
Tangit amor, miserere; preces ne desere nostras;
I. Quid me tot precibus, soror ô germana, fatigas?
Iustitiam seruate decet. *M.* Miserescere maius
Est opus. *I.* Indignæ quid me miserescere proli
Ipsa iubes? *M.* Honor indignis est parcere turbis
Amplior. *I.* Absistas vanis me flectere votis.
100. *Ire libet.* *M.* Ne perge, soror. *I.* Claudantur Auerno
Agmina, diuinos toties violantia iustus.
M. Heu dolor! heu! nostro dehinc in pectore telum;
A reliquis auerte malum. *I.* Dabis improba pœnas,
Improba gens, scelerum tantis imbuta venenis.
M. Huc acies, ô summe Parens, conuerte; querelas
Excipe, quas duro Germana ex corde retundit.
I. Suppliciiis frænabo scelus. *M.* Miserere cadentum,
110. *O* qui res nostras oculis pater aspicias æquis!
I. In clades, in tela ruant. *M.* Auerte furorem,
Summe Parens si iusta precor. *I.* Voret improba, vortex,
Agmina, Tartareus. *M.* Fieri ne talia manda,
Terrarum, cœlique potens. *I.* Religata catenis
Turba gemat. *M.* Rigidos prohibe de vertice nodos.
I. Iam meus effuso torabit sanguine culter.
M. Hei mihi! tam durum nequeunt mea ferre dolorem
Viscera pone modum nutu qui cuncta gubernas
Inferiora tuo. *I.* Pœnis modus absit. *M.* Amorem
Mitte tuum, qui tanta nigri de faucibus Orci
Agmina supremas in luminis efferat auras.

S C E N A III.

AMOR Christi, IUSTITIA, &
MISERICORDIA.

120. *Amor.* **D**iuino producta sate, virgo vtraque mundi
Grandis honos, superi decus immortale senatus,
Saluete. *Iust.* Æternum sis felix, arniger alti
Numinis. *Mis.* Aduentumque tuum bene vertat Olympus.
A. Vester in æthereas se clamor sustulit oras;
Audiit omnipotens varias per mutua voces:
Hinc atque hinc vestras dubio certamine lites
Ire videt, faciles nunc ne discordia mentes
Occupet, ac bellum germanis sæuiat armis,

Me vocat & lites (inquit) compone fororum,
 Haud passus sæuire animis, & longius iras
 130. Ducere: tunc celeres vibro per inania pennas;
 Electus vestri certaminis arbiter adsum.
 I. Tempore venisti. M. Nostras optatus ad oras
 Accedis. I. Sed nostra tuo sententia voto
 Firmior exultat. M. Per te victoria nobis
 Accidet; hæc animos nutrit spes vnica nostros.
 A. Cui melior sit causa, (nihil contendere verbis
 Hic opus est) olli certam victoria palmam
 Afferet, & iusto dirimentur iudice lites.
 Ergo agite, & pariter vestras expromite causas.
 140. Singula iam lancis librato examine penso.
 I. Æthereis nutrite rogis, fax vnica cæli,
 Huc animos, huc corda, precor. Genus omne parentis
 Primaui de stirpe satum, magnoque Tonantis
 Munere, terrarum pelagique extrema potitum,
 Compos olympiæ tot Diuos inter honoris,
 In scelus, in noxas fufis prorumpit habenis;
 Flagitium creuere notæ, contagia culpæ
 Accreuere, nefas latè dominatur in orbe.
 Ast ego tot scelerum flagrare licentiùs ignes
 150. Non fero; sed vastas vitiorum excindere moles
 Nitor, & impositis restinguere crimina pœnis.
 Hæc vetat: innectitque moras, ac voce dolores
 Mitigat, & blandas interferit ore loquelas.
 Te precor, infandos liceat consumere mores,
 Effusoque meas intingere sanguine dextras,
 Iustitiæ ne iura labent. A. Opponere contra
 Perge, quid aduersus germanam corde volutes.
 M. Patris Amor diuine, poli clarissima lampas,
 160. Crudeles hominum cogor deslere ruinas;
 In pœnas, in damna trahi germana, cohortes,
 Quas superæ finxere manus: discrimine nullo
 In stygias labuntur aquas tot millia gentis,
 Quam superis inferre locis prior vna Tonantis
 Cura fuit. Grandis dolor ossibus hæret in imis:
 Liquitur in lacrymas vultus; præcordia dirp
 Rumpuntur gemitu; quatiunt suspiria pectus,
 Siccine mortales oculis me cernere pœnas?
 Me clades, tormenta, neces? abrupte vitam
 Præstat, & humanas oculis auertere cædes,
 170. Infandum frænare scelus, compescere mores
 Tartarcos, dignum est: scelerum medicina sed vna,

Parcere. nam multos tenet indulgentia, multos
 Pœna grauis scelerum maiores ducit in ausus.
 Ergo per æthereas te quæso Numinis aras
 Aster opem, mihi dexter ades. da tela sororis
 Declinare, viros tantis efferre periculis.

Am. Vtraque compositas arcano in pectore causas
 Protulit; en nostrum sonat in certamine votum.

Ius. Arbitr infandas scelerum meminisse cateruas
 Expedi. *Mis.* Æternum diuini Patris amorem
 Inspectare decet. *Ius.* Nisi ferro nata coercēs
 Crimina, nascentur passim grauiora. *M.* Bonorum
 Semina marcescent, radicitus omnia ferro
 Si tollit germana suo. *I.* Sunt crimina pœnis
 Castiganda. *M.* Bono cumulanda est munere virtus.

Am. Sit satis; ambarum cognosco in lite querelas.
 Iudicium spectate meum. *I.* O si nostra secundas

Iudicio nunc vota tuo! quas improba pœnas
 Turba dabit? quanto stillabit sanguine mucro?

M. O si iudicio tam iusta optata probentur
 Nostra tuo! quàm multa virum de vertice tela
 Auertam? quantis exoluam membra catenis?

A. Audite, & vestras tandem componite lites.
 Vtraque iusta petit, iustam gerit vtraque causam:
 Diuinæ statuunt leges; & parcere dignum est,
 Et meritas scelerum cumulis exposcere pœnas.

I. Ergo quid? vltices inquiram ad funera tædas.
 Per te iusta datur vindictæ copia: vici.

M. Non ita, non germana, meis sententia votis
 Illa fauet: casus hominum miserabor atroces,

Am. State; quid ex vno certamine pugna ferocit.
 Acrior? ardentem pergo componere litem.

Ipse meis hmeris mortalis pondera culpæ
 Dura feram, meritisque dabo tot munera nostris,
 Digna viris. In me iustos germana furores
 Exacuat: tu blanda tuis mortalibus iras.

Supremas auerte. *M.* Nouum, sed iudice dignum
 Iudicium! *Ius.* Mirum tanto in luctamine foedus!

Mene tibi scuire? *A.* Mihi, iustissima, scui:

Fas, & iura sinunt hominum me parcere proli;
 Me diros miseris tot propulsate labores;

Humanas miserare neces; ferte dextera genti
 Præsidium. *Mis.* Iam cuique suum compleuit Olympus,

O soror, optatum. *I.* Cessent certamina, cessent

Am. Ne qua sit vltior discordia, iungite dexteras.

180.

190.

200.

210.

M. Iungimus. I. Æterna dexteras eum pace ligamus.
 A. Ducite per collum concordia brachia nexu.
 Iust. Ducimus. M. Amplexu compono fœdus amico.
 Am. Insuper; & vestris mutata insignia palmis,
 Quæ sua cuique datam testentur pignora pacem.
 I. Arma manus mutare libet. M. Cape nostra. I. Minacem
 Ipsa tibi concedo enses. M. Iam nulla timoris
 Causa manet, veteri mucronem in sede recondo.
 A. Ergo tuos pietate foue. M. Iam prosequar amplis
 Muneribus mea castra tuis. Am. Tu quicquid amori
 Est mihi pendendum, pœnarum quicquid Olympus
 Exigit, ostendas. I. In te crudele paratur
 Supplicium. A. Monstra: gestit mens vna labores
 Cernere venturos. I. Properans accersio Rigorem,
 Qui pro criminibus subeunda exempla nefandis
 Edoceat. A. Nimum flagrans expecto; volatus
 Credo moras. I. Volucres præuertam cursibus auras.
 M. Interea laudes superi cantentur amoris.
 I. Cantentur; superi laudes iterentur amoris.

220.

230.

SCENA I V.

AMOR Christi, RIGOR Iustitiæ.
 Finito cantu Amor Christi.

Amor Christi solus. **A**Rdeo, diuinas in pectore sentio flammas.
 O hominem! me quanta tuæ, me quanta sa-
 lutis

Cura tenet? quantus mihi flagrat in ossibus ardor?
 Non vnda, non Auster aquis pluuiabilibus ignes
 Accensos in corde valent extinguere: totus
 Subsidet pontus bibulis infusus arenis,
 Contigerit si nostra suis incendia lymphis.
 O hominem! te dura sequar per tela, per enses,
 Per flammas; te dura sequar per vulnera semper:
 Fidus inhærebo lateri comes. omnia fines
 Transiliant elementa suos, te semper in imo
 Corde geram, nostro tua pectore viuet imago.
 R. Iustitiæ proles venio Rigor: ipsa salutem
 Ferre iubet veneranda parens. Am. Rigor optime saluo.
 Quæ mihi, fare, tuæ gestas mandata parentis?
 R. Heu! nequeo verbis tantum vulgare dolorem.

240.

250.

A. Die

- A.* Dic age, nil crudele ferēs: Amor omnia vincet.
R. Vel meminisse dolet. *A.* Sed non mihi ferre dolebit.
R. Heu crudele nefas! grandis tibi. *A.* Præcine. *R.* Grandis.
A. Fare. *R.* Dolor tibi grandis adest. *A.* Mihi grande videri
 Dic, age, quid poterit? *R.* Tantum Rigor ipse rigorem
 Horresco referens. *A.* Mihi nullus acerbior aures
 Nuntius offendit. *R.* Mihi voces impedit horror.
A. Ne precor interpone moras. *R.* Scelus. *A.* Adde, quid
 hæres?
 260. *R.* Humanum. *A.* Iam perge. *R.* Tua. *A.* Dic. *R.* Mortē pian-
 dum est.
A. Vera refers? *R.* Dico. *A.* Verus mihi nuntius? *A.* Aio
A. Lætitia erumpo: quis lætior iret amori
 Nuntius? *R.* O maior pœnis Amor omnibus vnus!
A. Sic volo, sic placet; humanum libet, ipse piabo
 Mortē nefas. *R.* Sed larga tamen tibi sanguinis vnda
 Effundenda. *A.* Meo firmabo sanguine frædus.
R. Conuellendi artus. *A.* Lacerentur ab artibus artus,
 Ipse feram. *R.* Sunt ossa loco remouenda priori.
A. Omnia natiuis moueantur sedibus ossa.
 270. *R.* Plura feram. *R.* Sulcanda notis sunt membra cruentis,
A. Membra cruentatis seuum lanientur ab hamis,
 Perpetiar. *R.* Duro ponenda in robore vita est.
A. Nil super arborea moueor cruce, nudus ad auras
 Suspensus, malefacta luam mortalia: lætus,
 Oblitusq; mei lethalia crimina pendam.
R. Mirus amor! quo certa tamen responsa parenti
 Ipse tui referam, mihi tanti sponsor amoris
 Redde fidem. *A.* Testor superos, & Olympica testor
 Atria, me sacro loturum sanguine culpas
 280. *R.* Mortales reparanda meo tot funera letho,
Rig. Promissi quæ signa dabis? *A.* Monumenta piorum
 Cerne virum, quibus ima mei tibi surgit imago
 Funeris. *R.* Ecqua iubes mihi cernere? *A.* Cerne cadentem
 Abellum, patria iugulandum cerne bipenni
 Abramidem: tractum suprema in damna Iosephum;
 Et quæ plura factis radiant signata figuris.
R. Forsitan hæc oculis coram spectare iuuabit.
 Nam mihi plura tuo repetenda ex sanguine restant
 Supplicia. *A.* En oculis cernes iam cuncta. *R.* rependam.
 Sed tamen ipse tibi multo grauiora: theatro
 290. Cedamus, dum cuncta oculis sunt obuia nostris:
 Antiquam è latebris iuuat explorare figuram.

C H O R V S.

Quanta diuinus Rigor arma sumit?
 Quanta mortales vibrat in cohortes?
 Quanta diffuso lita purpurabuunt
 Tela cruore!

Blanda fit blandis medicina plagis;
 Grandibus grandis medicina morbis:
 Dira tam dirum scelerum venenum
 Vulnere sanent.

Nulla sed tantum refecare virus
 Plaga mortalis poterit: Tonantis
 Ergo sanabit pia mors nefandæ
 Vulnere Gentis.

ACTVS SECVNDVS.

SCENA I.

Incipit LIVOR solus, CAIN.

Liu. **E**Xedor, ex crucior, disrumpor, disse cor, vror,
 Sum Liuor; vestis mihi liuida, liuida frontis
 Tegmina. quid? facies mihi liuida; denique totus
 Liuidus aduenio Liuor serpentibus horret
 Læua mihi; lethale sedet sub corde venenum.
 Ingenium num fortè meum nouistis? adeste:
 Plus aliena bona auersor, quàm incommoda nostra.
 Optarem gemino priuari lumine, vt vnum
 Duntaxat, quibus inuideo, conuellere possem.
 Malo nudari, quàm alienas cernere vestes.
 Esuriam potius, reliquis quàm grata reponam
 Fercula. successus horum si fortè secundos
 Aspicio, totus tabesco: tristitia risus
 Fata mouent; pascunt alienæ pectora clades.
 Quis tandem alterno firmat vestigia gressu?
 Fallor; an huc tristem video se ferio Cainum?
 Ipus adest. Consurge manus, iam sparge venenum;
 Sibilat horrendum serpens hic noster ad aures.
 Siccine te natu maiorem cedere? fratrem
 Rite coli? proh grande malum! quid atrocius ynquam

300.

310.

Exitit?

Extitit? *Cain.* Ignescunt furia: dolor ossibus ardet.

L. Non iniusta trahis suspiria corde *C.* Quid ergo?

L. En; tibi qui primos rapuisse insultat honores,

Ausus inæquali se contra opponere fratri.

C. Mene pati? rigido præstat succumbere telo;

Quam mea fraternis postponi munera donis.

L. Nempe tuas contemnet opes! contemnet honores;

320. Quos tua dextra sacras libavit nuper ad aras.

Ipse suas iactabit oves Germanus & audax

Quæ sacra persoluit radiantibus inferet astris;

Te nihili faciet, se præferet; hocne ferendum est!

C. Disperere: iam corda furor, iam pectora cæcus

Ardor agit: iam mentis inops, rationis egenus

Sæua freno. *L.* Iustus in pectore concipis iras.

Exercior. *L.* Tua iustus edit præcordia liuor.

C. Quid faciam? *L.* Sæuum minuet vindicta dolorem.

C. In fratrem vindicta? *L.* Tace; se præstitit hostem.

330. *C.* Sic est: ille meos rapuit velut hostis honores.

L. Ergo age, crudeles in funera suscipe flammæ.

Rumpe moras. *C.* Quâ fraude cades, Abelle? quibusve

Te capiam, Germane, dolis? *L.* Face, robore, ferro,

Insidijs, nî luce datur, sectaberis. *C.* Ausus

Dextra nouos iam sume *L.* Nouum meditare furorem,

Rara per insolitum veniet tibi gloria casum.

C. Qua tamen arte doces Germanum cedere? *L.* Dicam.

Quære modum, quo frater agris spatietur apertis:

Dùmque dolos credit male sanus abesse latentes;

340. Ter quater à tergo valida confurge bipenni,

Et celer aduerso, capulo tenus, abde securim:

Tunc pede porrectum calcabis corpus arenâ.

C. Eia gradus moueo; fratre aduentante, redibo.

L. Aspirat fortuna tuis non inuida cæptis.

Regnare incipio. totus mihi seruiet orbis.

Sceptra manus iam nostra decent: fortuna ministret

Inclyta: concordēs vario certamine leges

Miscebo; populos armis agitabo quietos

In clades, in bella fide sociata reducam

350. Agmina, & vnanimēs armabo in prælia fratres.

Quis dubitet? quis tanta neget iam robora dextris

Insedisse meis? ne longe exempla petantur;

Fraterno primūmaduerunt sanguine campi.

S C E N A II.

ABEL, CAIN, SANGVIS Abel.

Ab. **A**cceptas gratabor opes, dum pascua flores
Emittent; dum pulchra suis se frondibus
arbos

Induet, & noster dum vellera proferet agnus,
Semper ad æthereas noua munera, semper ad aras
Dona feram: si magna polus dedit, ipse rependam
Magna polo; si parua tulit, non magna reposcet.
C. Fallor? an est? *A.* Vtinam. *C.* Loquitur Germanus. *A.* In
omnes

Is penetraret amor! *C.* Bene iam res acta. *A.* Teneret
O vtinam similis fratrem? *C.* Men? *A.* Cura Cainum
C. Quid? *A.* Sed vota leuis capit irrita ventus. *C.* At ipse
Iam mea complebo. *A.* Rerum pater optime. *C.* Frustra.

A. Huc oculos conuerte pios, ne prima tuorum
Germina, demittant scelerum sub pondere collum.

C. Haud manibus labere meis. *A.* Ne dira parentum
Crimina, fraternis cumulentur postea noxis.

C. Nil super his moueor. *A.* Fratris, pater optime, fratris
Tangit amor. *C.* Nostri te cura remordet? ouilis

Quæ tangit, sic credo, lupos. *A.* Per dura malorum
Præcipitem ne quæso sinas abrupta moueri.

C. In vanum tot verba. *A.* Meos precor, optime rerum
Conditor, in fratrem iubeas reuocare fauores.

C. Aggredior verbis hominem quid inania iactas
Verba, puer? *A.* Quis adest? *C.* Nostin? *A.* Feliciter, opto,

Frater, ades. *C.* Quid agis? *A.* Pro te sub corde Tonantem
Imploro. *C.* Num forte cupis mea pingua caulis

Iungere rura tuis? *A.* Meditor nil tale quod ipse
Possideo, si fortè velis, tibi largiar. *C.* Eia

Festinos, Germane, gradus in arua feramus.

A. Quo frater nunc ire iubes? *C.* In rura. *A.* Quid inde
Ferre libet? *C.* Nihil: at patulis spatiabimur agris.

Accelera. *A.* Timeo. *C.* Venias. *A.* Præsaga mali mens.

C. Perge: quid? inuitus sequeris? *A.* Non frater, adibo,
Quo me cumque vocas. *C.* Aude manus arma parentur.

Prompta fatin? bene prompta meum referentur ad vsum:

Accelera, Germane. *A.* Tuos iam proximus ipse

Calce

369.

370.

380.

390. Calce pedes infisto. C. Viæ comes occidet. A. Ultra
 Quò petimus, Germane, agros aduenimus. C. Audax,
 Quas pœnas hoc rure dabis? A. Me in rura vocasti,
 Vt rigido premeres telo? C. Compesce; cruentas
 Experiere manus. E. Tantum, Germane, subibis
 Aufe nefas? C. Depone preces: moriere. A. Quid vrges?
 Siste gradum. C. Moriere. A. Preces, pater optime, iustas
 Excipe, Germano renuit quas pectore frater.
 C. Nequicquam. A. Iam tolle minas. C. Non vsque minabor.
 En caput. A. Heu! C. Crudo tibi lindam robore. A. Telum,
 400. Summe parens, auerte. C. Nihil: iam fuste cerebrum
 Elido. A. Heu! morior, morior. C. Nunc solus in orbe
 Sceptra geram, gaudebo, fruar, dominabor, & omne
 Sub pedibus franabo malum. Sed quis mihi tundit
 Ossa pauor? qua membra labant formidine? fratrem
 Aspicio? an nostros excita è sedibus imis
 Anteit umbra pedes? paueo, tremor occupat artus.
 Sang. A. Heu! heu! heu! vindicta mei, vindicta cruoris.
 410. C. Me miserum! quid agam? tremo, dissecor, horreo totus.
 S. A. Iustitia ô Iudex, ô Iudex iusta cruoris.
 Iustitia, ô iustas fuso pro sanguine pœnas.
 C. Me procul abripiam; pedibus timor afferet alas.

SCENA III.

A M O R *Christi*, R I G O R,
 S A N G V I S *Abel*.

- Am. Ch.* **C**lamat ad æthereas. *Sang.* O iudex! *A.* Clamat
 ad auras.
Sanguis. R. Et ad iustas scelerum me prouocat iras.
A. Illo festino gressu properemus. *R.* Eamus.
S. O iudex vindicta mei, vindicta cruoris.
R. Non impunè nefas tantum procedet. *A.* Amori
 Tot pœnas inflige, Rigor. *S.* Vindicta. *A.* Cruorem
 Ipse cruore luam; iam cæde. *R.* Minantia supra
 Tela vides? *A.* Video. *R.* Fuso pro sanguine telis
 Summittes iam colla. *A.* Libens: quin pectore plures
 420. Excipiam plagas. *R.* Viden' ipsa vt debita tanti
 Sunt immensa mali? *A.* Nostri quoque pignus amoris
 Immensum est. *S.* Vindicta. *R.* Viden' quam pergit ad aures
 Vindi-

Vindictam clamare cruor. *A.* Satis audio: noster
 Sanguis Olympicas melius clamabit ad auras;
 Inclamabit Amor, Pietas, Clementia; iustas
 Parce, puer, clamare minas; reus ipse cruoris
 Ad pœnas accedo tui. *R.* Vindicta paratur
 Magna tibi: nunc, perge, Cain quas pendere pœnas
 Morte nequit, superi sanguis persoluat A moris.
S. Noster diuino redimetur sanguine sanguis?
A. Vidisti, quàm certa mei tibi dantur amoris.
 Pignora? *R.* Sat video, plures tamen exigo pœnas,
 Quam quas Abello fraterna iniuria nuper
 Intulit. *A.* O quantus pœnarum (sidera testor)
 Ardor agit mentem! minus est, quodcunque laboris
 Intuleris, quàm nostra sibi vis poscit amoris.
R. Accipio promissâ: fidem ne defere. *A.* Quamuis
 Terra labet; cœlum nutet; conuulsa ruinam
 Astra ferant, non ipse meis fraudabere votis.
R. Credo: sed vterius mihi pignora sanguinis adsunt
 Vera tui. *A.* Iam plura tibi manifesta dabuntur:
 Cedamus. *R.* Iuuat ad sedes remeare priores.

430.

440.

SCENA I V.

ABRAHAM, AMOR Patris;
OBSEQUIVM Diuinum.

Abrab. **S**Empër ad æthereos intendi lumina nutus
 Longinqua regione satus: cœlo auspice, cœlo
 Ignoram monstrante viam; per inhospita moui
 Rura pedes: patrios alia cum gente penates
 Mutavi; varios terræ, cœlique labores
 Sustinui; iustas effecit in corpore plagas
 Impressi, nihil ætherei mihi iussa Tonantis
 Imposuere, nihil facili quod ab aure voluntas
 Nostra recusaret: sed quis modo pectora iussus
 Nostra quatit? quod prompta mihi præcordia tangit
 Imperium? quo, summe parens, languentia fracti
 Membra senis nunc ire iubes? ad Moria ducis?
 Vt quid, an vt moriar? mortem mihi Moria gignent?
 Scilicet, heu! charam mihi iustum est tollere prolem
 In iuga celsa, manus rigidis constringere nodis
 Post tergum, & saxam moliri in colla securim.

450.

Mendoça & Viridarium.

Ggg

Am.

460. *Am.* Quid? tantumne malum, pater ô, tibi præcipit æther?
 Proh durum imperium! proh dura iniuria cædis!
 Quo patrius vertetur amor? *Obs.* Quod mandat Olympus
 Detractare nefas. *Ab.* Vario luctamine pectus
 Solutur. *Am.* Impietas horrenda est, cædere natum.
 Parce pius scelerare manus, Abrahamæ. O. Tonantis
 Legibus obsequium debes præstare: necesse est,
 Sedulus arripias diuini iussa parentis.
Ab. Heu dolor! heu! *Am.* Patrius ne filius occidat armis.
 O. Occidat. *Ab.* Heu! *Am.* Patrias ne proiice pectore curas.
Obs. Proiice. *Ab.* Proh! *Am.* Sæuum tua ne manus induat en-
 fem.
470. *Obs.* Induat. *Ab.* Heu! *Am.* Charam in prolem te stringere fer-
 rum?
 O. Stringe. *Ab.* Dolor! *Am.* Patrius hæredem occumbere telis?
 O. Occumbat. *Ab.* Crucior. *Am.* Te nati sanguine tingi?
 O. Tingere. *Ab.* Proh! quantæ lacerant mihi pectora curæ?
 Hinc patrius compellit amor; sed Numinis illinc
 Iussa mouent: patrius diuinis legibus, æquum est,
 Cedat amor. festino: meum iam. *Am.* Siste, quid audes?
Ab. Accerso natum. *Am.* Te comprime. O. Perge. *Am.* Quid
 instas?
 Continues, Abrahamæ, gradum. *Ab.* Diuellere. *Am.* Nūquam.
 O. Sterne solo. *Ab.* Rursus dico, diuellere. *Am.* Frustra.
 480. O. Labere. *Am.* Nequaquam: iam collo vincula nec tam.
 O. Effuge. *Ab.* Quin potius delusis vincula nodis
 Disrumpam. *Am.* Pereo. O. Sic ultra perge rebelles
 Infrænare animos. *Ab.* Pedibus iam subdere nostris:
 Disceq; diuinis nunquam te opponere iussis.
Am. Vincor ab obsequio diuino. O. Vincere, & ausus
 Redde noui meritas mihi pœnas. *Am.* Vincor ab ipso
 Abrahamo, perij. *Ab.* Ter calcibus ilia tundo
 Feralis monstri. O. Fallacibus exue vinclis;
 Exue: ne pergat nodos intendere collo.
490. Diriptam. *Am.* Ne, quæso. *Ab.* Tuis exoluere vinclis,
 Quæ mihi tentabas inneclere: cuncta peribunt.
Am. Heu! mea vis periit. *Obs.* Natum iam quære. *Ab.* Libenter.
 O. Hinc tu deuictus celeri te proripe cursu.
Am. Cedo, nec Abrahamum posthac in bella lacessam.
 O. Magnus in ærio mihi surgit in orbe triumphus;
 Magnus honos; natura cadet, reuerentia summi
 Patris, ouans cælo victricia signa locabit.
 Qualia diuini fiunt modo semina terris
 Obsequij? quales nascuntur semine fructus?

Quantaq; fertilibus veniet seges inclyta culmis?
 Ipse vel e superis veniet Deus editus oris:
 Disceat & æterni venerari iussa parentis.
 Discedo; nam nostra parens post terga profatur.

500.

S C E N A V.

ABRAHAM, ISAAC, Oraculum.

Ab. **R**ite sub ærium diuina piacula montem
 Aduenio facturus: ades mihi filius. *I.* Adsum.

Ab. Quas mihi, summe parens, dederis, per sacra rependam

Latus opes; quæ larga mihi das munera, crescunt

Obsequiis collata tuis. *I.* Quo pergimus, oro,

Dic pater. *A.* Ad collem, fili, properamus. *I.* An ille

Distat adhuc? *A.* Quid? adest. *I.* Humeris quam multa recum-

510.

bunt

Ligna meis. *A.* Succumbis? ego te hoc fasce leuabo.

I. Ergo meas ad sacra manus accingo: quid ultra

Immoror? & celeres produco longius horas?

En adsum quæ cuncta valent in sacra requiri;

Ligna iacent, & culter adest, & flamma; sed vna

Victima non paret, quæ so, pater, vnde petenda est?

A. Parce, precor, cogitare, puer: cura ista Tonanti

Corde sedet. *I.* Si forte libet, velocior Euro

Ad nostros remeabo lares, & pingua septis

Corpora taurorum, vel ouili parua minoris

Turba gregis, propere sacras referentur ad aras.

520.

A. Heu ignara mali, supremi nescia fati

Pectora! quam tristes oculi soluuntur in imbres?

I. Quid gemis? incassum nos huc venisse? querelas

Mitte, precor: totis errabo sedulus aruis;

Et prædam, si forte meis obtutibus vsquam

Occurrat, feriam multave indagine fallam,

Quam modo diuini sistas ad Numinis aras.

A. Heu dolor! heu! studiis natus fallacibus errat:

Sed patriis flumen lachrymarum exundat ocellis.

530.

I. Quid lachrymas? quod nulla tuo cadet hostia ferro?

Quæ situm nunc ire iube, quod sæpe rogavi.

Ne dubita, quin præda tibi mox detur, vt optas.

A. Non is, nate, dolor mentem, non ista remordet

Cura meam: nec præda deest, nec victima sacris.

Ggg 2

I. Quid?

- I. Quid? pecus, & validi tibi sunt in sacra inuenci?
 Non video, qua rupe latent? Ab. Heu. nate. I. Quid optas,
 O genitor? A. Doleo. I. Qui rumpunt corda dolores?
 Ingentes. I. Iam parce: sacris operemur, & vnde
 540. Victima quæ ratur, doceas. A. Heu nate! I. Quid ultra
 Ingeminas questus? A. Nostros dolor exedit artus.
 I. Mitte parens luctus: lætas solennia voces.
 Sacra petunt. A. Tantum nequeo, mi nate, dolorem
 Mittere. I. Ne lacruma: lacrymis non hostia fufis
 Grata Deo. A. Quid agam? scindit præcordia moeror.
 I. Ni potes ô genitor persolvere sacra Tonanti
 Præ lacrymis, ostende, quibus solennia tauris
 Ferre decet, solito mox ipse piacula ritu
 Exequat, & sacris adolebo viscera flammis.
 550. A. Heu dolor! heu! non ista tuis solennia dextris
 Offerri, mi nate, valent. I. Non? occidet ense
 Victima quæque meo: taurorum colla securi
 Ista graui fundentur humi. A. Non sanguine fuso
 Taurorum, pecudumve, anima modo, nate, litandum est.
 I. Quid! res mira! sacrum, Genitor, ni fallor, inibis
 Insolitum. A. Cunctis sacrum (nec falleris) oris
 Inuisum aggrediar. I. Quibus, oro, altaria cinges
 Muneribus? quo rore chalybs, quo sacra tepescunt
 Sanguine? A. Iam promptas aures aduerte, docebo.
 Humanus, mi nate, cruor fundendus ad aras.
 560. I. Humanus? sed nullus adest; quæ membra cruorem
 Ista dabunt? A. Heu. I. Fare, A. Dolor præcludit euntis
 Vocis iter. I. Iam tolle moras. A. Heu iussa Tonantis
 Æqua, sed humanis nimium nimium aspera dextris!
 Abramides, mi nate, vetat sed longius altus
 Ire dolor. I. Ne siste parens. A. Mi nate: sed ingens
 Verba retro cogit luctus. I. Dic, comprime luctus.
 A. Aspice quod ferrum vagina libero. I. Cerno.
 A. Hoc tua diuelli superi mandata parentis
 570. Colla iubent; dextris moerieris, nate, paternis.
 I. Méne mori? sacris me Numen destinat aris?
 A. Te, mi nate. I. Necis quæ causâ? A. Suprema voluntas.
 Hæc tibi causâ satis. I. Diuina capessere fas est
 Iussa, pater; rigidus in me pater exue cultros.
 A. Nil moror. I. Heu! patrijs occumbam filius armis.
 A. Lignorum iam, nate, struem compone. I. Faceffo.
 Hic torus, hic nostrum seruabit funus amico
 Amplexu: quam grata meis datur ossibus vna!
 Hunc ego lignorum portauî viuus aceruum,*

Hic nostrum alterna retinebit sorte cadauer.

A. Sat bene iam dextras rigidis, puer, infere nodis.

I. Exequar; ac nostro feriendam tegmine frontem

Dirigo: nunc misero supremos ferre parenti

Me iuuat amplexus: genitor mi chare, supremum

Sis felix, hoc lumen mei tibi pignus amoris.

A. Æternum, mi nate, vale: tu cura senectæ

Vna meæ: sine te solidos inglorius annos

Traducam. *I.* Iam tende manus, quibus vltima figam

Oscula, queis nostrum genitori tester amorem.

A. Ergo tuum venerare manus in sanus ituras.

I. Quin etiam positus venerabor vincula labris.

A. Illa tuas stringent palmas, tu reddis honores.

I. Nunc mea complectar voluenda in colla securim.

A. O pietas! ô mira fides (complectere ferrum

Quo plectendus eris. *I.* Nostri quoque pignus amoris

Ligna ferant: vestris quam lætus ab ignibus vrar?

A. Heu, mi nate, rogis moriere voracibus vstus;

Ipse sed in mœstis lacrymarum naufragus vndis

Dispereo. *I.* Iam tetra vale, iam summa valete

Sidera, iam valeant montes, valeatis & vrbes.

A. Heu quantus, mi nate, dolor præcordia rumpit!

Rursus in amplexus genitor, me verto supremos,

Viue parens, superas diu. *A.* Te, nate, perempto

Emoriar. *I.* Iam dura meas in vincula palmas.

Infere. *A.* Post tergum religanda, ô nate, catenis

Brachia. *I.* Post tergum rigidis constringe catenis.

A. Heu dolor! heu pietas! in tales patria nodos

Extra labat. sed, iussa libet properare Tonantis.

Ergo volubilibus religetur natus habenis:

Iamque plagas innodo plagis; iam vincula vinclis

Innecto; varios iam nexibus implico nexus.

Nunc, ô nate, veni sacras mactandus ad aras.

I. O genitor, quo ferre libet, vestigia ducam.

Lætus ad ætherei properabo altaria patris

Victima; fulmineum iugulo nec deprecor enssem.

A. En tibi lectus adest, in duro, nate, sedili

Pone caput: tam dura tuis ceruicibus ara,

Mollia compenset primæ incunabula vitæ.

I. Cuncta libens mandata sequar, genibusq; volutus

Ad superas tendo lacrymantia lumina sedes:

Lumina; nam teneras constringunt vincula palmas.

Summe parens, quas ire iubes, has lætus ad aras

Aduenio. *A.* Quantos imo sub pectore fletus

580.

590.

600.

610.

610.

Verba mihi tam blanda mouent? *If.* Extrema subire
 Fata iubes? moriar: plures mihi suffice vitas;
 Effundam plures animos: mihi suggere plures;
 Plures donabo. *A.* Quantum vis possit amoris
 Mecum suspicio. *I.* Mihi cum grauiora minaris
 Vulnere, ceruicem grauioribus offero plagis.

630.

A. O diuinus amor, pueri qui blanda resoluus
 Corda metu, duce te, properat moriturus ad aras.
I. Non gladium, non vincla queror: non fata, nec ignes,
 Cuncta feram; solum meritas mihi deprecor iras.

A. Innocuum iam cerne caput. *I.* Cui mitior iras
 Emolli, pater alme, tuas, auerte furores.

Accipe, qui nostrâ fluet è ceruice cruorem;
 Quique solo fufus tibi iustas molliat iras.

A. Sat votis, precibusque datum. iam sacra parentur.

640.

Tempus adest: accede, thoroque incumbere. *I.* Recline

Aggere lignorum fessum caput. *A.* Ipsa tegantur
 Lumina, ne videant venientem è vertice plagam.

I. Lux suprema vale: cæca in caligine posthac

Semper ero. *A.* Proh quanta meo nox incubat ore,

Dum tua luminibus remouentur lumina nostris;

Sæua sed innocuas denudo in vulnere fauces.

I. O supreme parens, ô magni cura Tonantis!

O superi! ô Diuum proles! ô clara senatus

Castra Dei! *A.* Superæ, filii, mihi crede, cohortes.

Agglomerant, gaudentque tui spectacula fati

650.

Cernere: iam ferrum, (sed tali pondere dextra

Victa cadit:) gladium rursus comprehendo: paternas

Summe parens tam dura regas in vulnere dextras.

Vnicus & patrem, & natum nunc immolet ictus.

Ang. Abrahame, Abrahame. *Ab.* Ætherea compellor ab arce:

En adsum. *Ang.* Voluisse sat est; iam define ferrum

In natum librare tuum: spectata fidelis

Signa animi, cælo, terrisque, Abrahame, dedisti.

Nunc acies attolle. vides, quàm multa coruscant

Astra prolo? quàm multa maris per littus arena

660.

Fusa iacet? (nostrum tibi testor numen, honorem

Pignoro,) tam multos tibi clara à stirpe nepotes

Affore, quos largis cumulabo in sæcula donis.

Iam puerum solue; & patrios inuise penates.

Ab. O me felicem! iam, nate, attollere: rursus

Obuia luminibus fiant tua lumina nostris.

I. Quæ noua stat rerum facies? quæ forma? quis ordo?

Viuo? *Ab.* superstes eris Genitori, nate. *I.* Superstes?

Ab. iam

Ab. Iam vinculis enodo manus. *I.* O mira Tonantis
Cura mei! superas venio rediuius ad auras?

Ab. O pietas! ô mirus amor? tu fata minaris
Vltima, sed vitam duplicato munere reddis.

670.

I. Viuus & emoriens; locuples & pauper, & æger,
Semper ero, pater alme, tuus; quæcunque mearum
Sit rerum fortuna, tuum, pater optime, semper
Vertar in obsequium. *Ab.* Venturam in secula prolem
Quam mihi promittis, patrius simul hauriet ensis,
Hoc tibi si placitum. *If.* Quoties mihi iusseris ensi
Subdere colla tuo, submittam; cuncta laborum
Pondera, demissa tollam ceruice per auras,
Si iubeas hoc alme parens. *Ab.* Iam Moria tempus
Linquere: sed tantis prius expedit addere nomen
Collibus: huc acies superi conuersa Tonantis,
Et patris, & nati durum miserata laborem,
Hæc etiam monumenta suo de nomine dicat.
Ad patrios iam, nate, lares remeemus. *If.* Eamus.

680.

S C E N A V I.

RIGOR Iustitia, AMOR Christi.

Rig. **H**Æccine tantorum scelerum mihi pignora dantur?
Flagitium moles pretio redimetur inani?

Tanta lues scelerum tam parua piacula poscit?

Hic vbi sanguis? vbi scelerum medicata venenis

Pœna fuit? non vlla rubent infecta cruore

Tela, nec accensis violantur pectora tædis.

Ergo minis crudele nefas rescabitur? absit.

Non ita, non; maiora sibi, vindicta Tonantis,

Flagitium tormenta petit; maioribus ingens

Culpa focus abolenda; graui medicamine vulnus

Tam graue sanandum est: pœnae cumulentur atroces.

Non pietas, non blanda valet clementia tantum

Instigare scelus. iam tela minantia, tela

Dextra rotet; pereat tandem; ruat, occidat armis

Dilacerata meis hominum scelerata propago.

Non ego, non lacrymis senioris flectar Abrami;

Non precibus, votisque tuæ nec flore iuuentæ,

690.

700.

Abramides, generose puer. me parcere tantis
 Flagitium cumulis, tantumque impune per orbem
 Dissimulare nefas? leuibus perstringere pœnis
 Crimina, tartareis nunquam minuenda caminis,
 Indignum est. quacumque meus vibrabitur ensis,
 Cuncta metet, non vlla sinet; nec fœdera curo
 Quæ mihi tam facili iunguntur pignore: cedo.

710. Sed væ, væ, cui tanta Rigor tormenta minatur?

A. Quis furor, ô proles Astrææ, tantus in alto
 Corde sedet? quæ causa nouos in mente furores
 Excitat? vitrices faciem quid vertis in iras?

R. Non iniusta queror. *A.* Doceas, precor. *R.* Hæcine reddis
 Pignora firmandæ pacis? num tanta paciscar
 Debita, tam vili pretio redimenda? superstes
 Iſacus est, patrijsque sedet non læsus in aruis,
 Expertusque minas: gladii nec tantula sensit
 Damna mei, tam parua meus Rigor inferet orbi

720. Supplicia? an mites soboles dabit improba pœnas?

A. Sume animos, depone metus, compeſce furores.
 Non impunè fores scelerum tot pondera volui;
 Omnia diuino rutilabunt tincta cruore.

R. At mihi quod fidei monſtraſti pignus, ab ense
 Intactum est; nec vulnus adest, nec sanguinis vndis
 Purpurat. *A.* Heu! tardas aliena in vulnora, tardas
 Verte manus: nostris celeres inflige sagittas
 Artibus. O vtinam nostris incumberet armis
 Omnis in humanas pœna intorquenda phalanges!

730. Ne dubita, quæ tela, neces quas effugit vnus
 Iſacus in nostrum vertentur cuncta cruorem.

R. Hœcine promittis? *A.* Promitto. *R.* Porrigè dextram.

A. Porrigo. *R.* Librato ceruicem subdere ferro
 Audebis? *A.* Non vana fides: nil altius imo
 Corde iacet. *R.* Ne crede, tibi de pluribus vnum
 Affore cœlicolam: medio qui à vertice telum
 Deseſcat veniens, & in aëra soluat apertum.

A. Sat teneo: non te a meis ceruicibus ihunt
 Irrita: maiores quæso, pater optime, vires

740. Sufficias, grauiora feram tormenta; quid optas
 Amplius? an moriar? moriar quoque. *R.* Grandis amoris
 Feruor, & humanæ cuta indefessa salutis!

Victor es, & nostrum superas Amor ipse rigorem.

A. Sed tibi plura dabo (si quæris forsan) amoris
 Signa mei. *R.* Quæcunque tui monumenta sub imo
 Paulatim minuēt. *A.* Eadem mihi pignora amoris

Maiores acuent flammas: cedamus arena;
Omnia dum patulo dantur spectanda theatro.

S C E N A VII.

Duo fratres Ioseph, SIMEON, &
LEVI.

Sim. **N**Os pater exercet crudeli mole laborum;
Semper oues, semper teneros cum matribus
agnos, 750.

Per iuga, per valles, per inhospita saxa sequemur?

L. Heu labor immensus! gelidis concreta pruinis

Membra rigent; pereo, ventos perpessus, & imbres

Nocte super media: si quando maximus agros

Sirius exurit: nimio torrentur ab æstu

Viscera. S. Dilapsus totis fluit artibus humor.

Indignum facinus! patrijs cur otia tectis

Frater agit? L. Nescis? meditatur sceptrâ Iosephus.

S. Quid? L. Res vera. S. Minor tantos se frater in ausus.

Erigit? L. Haud dubium. S. Quæ tanta insania mentem

Occupat? L. Hos animos insomnia falsa dederunt.

S. Texe, precor, tantas ambages: texe meatus

Insolitos. L. Audi: cecinit per somnia nostros,

Ante suum, medio positos in rure maniplos.

Incurvasse genu: Solem quoque, fidera, Lunam

Se coram flexisse caput: iam talibus audeat

Auguriis, fratrum regnum sperare suorum.

S. O caput infidum! nostris dominatier aruis

Optat, & imperio fratres stimulare superbo?

L. Ecce tibi, veluti summus dominator, in aede

Exultat patria, curisque solutus iniquis

Non armenta gerit, sæuo nec flumina tranat

Dura gelu; sed membra toro componit eburno,

Primaque sub tectis quærit sibi dona paternis.

S. Hoccine tam dirum facinus modò cætera fratrum

Turba feret? Reliquis (audi) iungamur, ut omnes

Vnius exitium, supremaque fate paremus.

L. Eia, iuuat meritas ob crimina poscere pœnas,

Siue dolis, & fraude ruat, seu viribus, omnes

Huius ad exitium rapiamus tela nefandum.

S. Perplacet. O frater, pereas. L. Non frater, at hostis

Iosephus pereat. S. Furiis deuotus iniquis

Disperat. *L.* Puteo mersus Iosephus in alto
 Occidat. *S.* Ense ruat. *L.* Ruat ense. *S.* Voracibus vltra
 Membra lupis obiecta cadant. *L.* Lanietur ab visis
 Alitibusque feris. *S.* Sylvas tua viscera, frater,
 Sparsa notent. *L.* Fuso rorent de sanguine dum.
S. Quod si nulla necis te se via monstret, in oras
 800. Exulet externas. *L.* Peregrinas frater in oras
 Mittatur. *S.* Vinculis abeat religatus ahenis.
L. Crudeli det colla iugo. *S.* Procul exulet, vnde
 Ad patrios nunquam possit remeare penates.
L. Discet in egregios configere somnia fratres
 Inuentor scelerum. *S.* Discet iuuenilibus ausis
 Credere. *L.* Quid nostros modò gressus lenta retardant?
 Ire libet, quacumque necem via monstret, eamus.

S C E N A VIII.

Duo ISMAELITÆ IOSEPHVM in Ægyptum
 deferentes.

1. *Ism.* **P**erge puer: tandem patrios post terga penates
 810. Respice, & ignaros iubeas saluere parentes;
 Niliacos intrabis agros: semota videbis

Iugera: linquendas nunquam migrabis ad oras.
Ioseph. Heu miser! heu patriis excedo vincetus ab oris!
 Quò ferior? vnde abeo? 1. Gemitus depono. 2. Dolentis
 Nequicquam tot verba sonant. 1. Vestigia firma
 Ocyus. 2. Et patrios hinc iam obliuiscere campos.
 Nolite es. *Ios.* Heu nunquam me dira obliuia tangent

Aut patris, aut fratrum: remanes pater; ipse paterno
 Vellor ab amplexu: fratres remanetis; in oras
 Ipse peregrinas feror. Heu! crudelius vnquam
 820. Quod mihi vulnus erit? 1. Lacrymas compesce, quid altos
 Effundis gemitus? germanos nulla remordet
 Cura tui. *Ios.* Non parua tamen me cura meorum
 Attingit fratrum: vitæ, sine fratribus, ipsum
 Interitum præpono: mori mihi dulcius esset,
 Quàm mea fraterno priuari lumina visu.

2. O caput infanum! quorsum suspiria iactas
 Irrita? quid cælum miseris ploratus impler?
 1. Germani tibi causa, tui, quodcunque, pericli, est.
 2. Illi te crudi suprema in fata vocabant:

Illi te proprijs spoliarunt vestibus. 1. Illi
Sanguineis infecta notis tua stragula, tanquam
Te premeret seuis rabies inopina ferarum
Morsibus, ad tristem dederunt referenda parentem,
2. Plura quid enumerem, quò fratrum effusa ruorum est
Impietas? illi puteo misere profundo,
Ereptumque iugo nostro misere cruento
Adducti pretio scelus inuasisse nefandum.

830.

1. Ergo quid illacrymas? superas quid fletibus auras
Sollicitas? *Ios.* Heu triste nefas! sed tristior angit
Corda dolor: potiùs nodos, & vulnera; duram
Perpetiar mortem potiùs, quàm triste subibo
Exilium. 1. Proh mirus amor! proh nobilis alti
Cordis honor! 2. Non damna times? non dura recusas

840.

Vulnera? non animo plagas horrescis heriles?
Ios. Non is corda dolor pulsat: non dira recuso
Fata: nec indignum Pharijs seruire colonis
Æstimo: germanos doleo amisisse sodales,
Inque salutatum patrem: feror exul in oras
Heu dolor! externas: patriæ saluete nouales.

1. Accelera gressus festinus, pergere Phœbi
Præcipientes hortantur equi, *Ios.* Heu! 2. Quid murmure no-

850.

stum
Fallis iter! *Ios.* Doleo. 1. Quid abortis ora fluentis
Clara rigas? *Ios.* Superi, fratrum miserescite. 2. Quales
Imploras superos? nostrasne euadere demens
Sperasti te posse manus? Constringe. 1. Quid audes
Arcanos tractare dolos? tua venit auro

Libertas: meus es. *Ios.* Meritas ne pendere pœnas
Germanos Pater alme, sinas. 2. Scelus iste nefandum,
Ne dubita, commisit, 1. Adest, nisi fallor, in imo
Corde nefas. 2. Nunquam germanum vendere fratres
Auderent, nisi tartareis infecta venenis

860.

Corda forent. 1. Animos superant tua facta tenellos
Dira, puer; vitis accrescis maior & annis.
Ios. Testor Olympicos supremo ex ordine ciues:
Teque parens, quem nulla latent arcana. 1. Quid assert?
Peierat, attendas. *Ios.* Nihil vnquam tale, quod isto
Supplicio dignum foret, admisisse. 2. Nefandum

Portentum! 1. Monstrum crudelius omnibus vnum!
2. Nil consere sibi se prædicat. 1. Euge, quid vtrò
Te manibus fratres religatum subdere nostris

870.

Sunt ausi? memora! pretium num pectora mouit?
Falleris: haud emerem, quidquid donatur inemptum,

Vilius.

Vilius. 2. Ergo nefas patraſti grande, quod illi
 Caſtigare volunt. 1. Meritas pro crimine pœnas
 Expoſcunt. 2. Quid adhuc animis fabricata dolofis
 Verba paras? 1. Iam fare; files? paleſcere culpa
 Incipis? ah! ſclerum noxas timor arguit. 2. Alto
 Lumina deſigis? nequicquam, 1. Verba precantis
 Diſſimulas? Fruſtra. *Iof.* O ſuperi Regnator Olympi!
 2. Clamat. *Iof.* In externos te ſemper proſequar agros.
 Vellor ab aſpectu fraterno, diſtrahor ipſo
 Patris ab amplexu, nunquam tuus excidet imo
 Corde metus: nunquam tacito de pectore verus
 Ibit amor. 1. Propera. 2. Feſtina. *Iof.* Rura valete
 Patria. 1. Rumpere moras. *Iof.* Colles ſaluete paterni.
 2. Quid toties hæres? *Iof.* Celeres mandata ſub aures
 Iacobi, deferre Noti, ne quaras in agris
 Quem genuit natum; tantum veſtigia grefſus
 Inueniet ſignata mei. Procul ipſe ſub oras
 Externas, nunquam patrios rediturus in agros
 Abripior: ſolum ne, quæſo, dicite tanti
 Autores ſcleris, germanis parcere fas eſt.
 1. At tibi, Vlyſſæas, puer, enutrite per artes,
 Parcere non dignum eſt. *Iof.* Vnum me carpite, mille
 Me lacerate modis. 2. Noſtræ ludibria gentis
 Tute ferēs. *Iof.* Patiar. 1. Tunc ſæua piacula pendes
 In fratres admiſſa. *Iof.* Nefas purgabo, quod ipſe
 Non animo, non ore tuli. 2. Iam perge. 1. Propinqua.
Iof. Summe parens, noſtros comitare per auia grefſus
 Rura, precor. 2. Iam carpe viam. 1. Celer arripe, fuſtes
 Ni vis ferre meos. *Iof.* Patriis feror exul ab oris.

S C E N A I X.

IACOBVS, ac NVNCIVS veſtem
 Iosephi deferens.

Iacob. FLuctuat incertum pectus: præſaga mali mens
 Vertitur huc, illuc. Solus per rura vagatur
 Iosephus, patri in rebus ſolamen egenis.
 Ecquid erit? num fortè vagus dum montibus errat
 Incidet in rabidos hamatis vnguibus viſos.
 Exerto veſtinas iactantes ore Leones,
 Qui teneros morſu validiſque inſulubus artus

Dilani-

Dilantent? heu triste malum! ne lumina tantum
 Nostra nefas, te summe precor regnator Olympi,
 Aspiciant: num forte odus stimulentur iniquis 910.
 Vnius in cædem Germani? auerte furores,
 Summe parens, nostras ne talis nuntius aures
 Vulneret. incolumem quæso mihi sidera natum
 Reddite Iosephum: nihil illo triste recepto.
 Interea summâ teçti speculabor ab arce,
 Si qua meus per rura mouet vestigia natus.
 Nunt. Iacobus quæ rura colit? quæis viuit in agris?
 Iac. Iacobus reuocor. N. Quæ me via ducet, vt ipsum
 Inueniam? I. Me non quærit? N. Iter quis monstrat in agris? 920.
 I. Obuius accedo puero. N. Sum nactus eundi
 Quæ cupio sub teçta ducem? mihi saluus adesto,
 O patet. I. O pastor sis felix! num quid in isto
 Quæris agro? N. Venio Iacobo nuntius. I. Adsum
 Quem quæris. N. Iacobus ades? I. Iacobus ad aurem,
 Si quid habes, iam ferto. N. Senex tu forsitan ille es,
 Quem tot natorum soboles numerosa beauit?
 I. Ipse ego sum (magno refero quæ dona parenti)
 Felix prole virum. N. Natorum in parte Iosephum
 Annumerat? I. Numero reliquis gratissimus vnus 930.
 Semper erit Iosephus. N. Agros inuisere nuper
 Iussisti? I. Iussi. N. Satis omnibus omnia constant.
 Hic est: ad patrios nunquid de rure penates
 Flexit iter? I. Nondum. N. Nostin' quâ valle moretur?
 I. Ignoro. N. Num forte cupis cognoscere? I. Votis
 Omnibus exopto. N. Vereor, ne lapsa per aures
 Nuntia de nato, genitori pectus acerbent.
 I. Augurium quod triste canis? quid? tristia portas
 Nuntia? N. Confiteor, læuus tibi nuntius adsum.
 I. Quid memoras? quæ facta refers? N. Crudelia Patri 940.
 Facta canam. I. Num quid Iosepho obuenerit iniquum?
 N. Heu dolor! I. O Superi! quæ tristia fata minantur?
 Dic, age, quid factum? rerum quis vertitur ordo?
 N. Quam duro patrium temerabo vulnere pectus.
 I. Cunctando grauius pungis. N. Iacobe, supremum
 Vidisti natum. I. Quid ais? N. Non amplius ori
 Obuius occurret patrio. I. Quid? nuntia portas
 Vera patri? N. Nunquam patrias remeabit ad oras.
 I. Fare; quid exhaustum iam sanguine corpus, iniquo
 Instimulas casu? N. Perit Iosephus in agris. 950.
 I. Heu sortem inuisam! perit mihi filius? N. Auræ
 Ætherias durâ Iosephus morte reliquit.

I. O durum casum! ð fatum crudele! Iosephum
 Abripuit mors dira meum? *N.* Mors dira Iosephum
 Abripuit, nec fallo, tuum. *I.* Quibus impia telis,
 Dic, precor, inuasit puerum. *N.* Ne quære, doloris
 Impatiens nî fata velis extrema subire.

I. Dic tamen, extincto suprema per omnia nato
 Ire libet. *N.* Cum forte gradus per rura moueret
 960. Incantusq; sui, casusq; oblitus acerbi,
 Ecce volat, mortuq; ruit metuenda voraci
 Bellua se rapido subducere tentat hiatu
 Iosephus; premit illa, puer laceratur, & omnem
 Arte locum quærit fugiendi: ardentior illa
 Desuper insurgit: paulatim in corpore vires
 Deficiunt; rabidisq; fremunt sub dentibus artus
 Imbelles: tamen illa tenet, neque segnior instat,
 Nudaq; dilacerat puerum, manditq; trahitq;,
 Ac facili totum Iosephum deuorat haustu.

970. *I.* Hei mihi crudeli rumpuntur viscera motu!
N. Ne dubita. Tunicam nostin' qua filius ibat?
I. Quàm noui? patrio fuit illa intexta labore.
N. Hanc ego. *I.* Quid? *N.* Pecudes sectatus. *I.* Fallor? *N.* In
 aruo
 Inueni. *I.* Tunicam nati; *N.* De rore madentem
 Sanguineo. *I.* Ludor? *N.* Cognosce hanc sedulus. *I.* Ipsa est.
N. Accipe, cura gregis nostrum me cogit in agrum.

S C E N A X.

IACOBVS filij mortem lamentatur. SIMEON, &
 LEVI consolantur patrem.

Iacob. **H**Eu perii! quorsum tristem mihi sidera vitam
 Indulgenti vtinam traherent mea fila sorores
 Ocyus! exiguo tantum cum vulnere vulaus

980. Mutarem; vixi, nati visurus acerbum
 Interitum. Proh grande malum! conspersa cruore
 Vestis adest. En læua rubet nota sanguinis: ecce
 Vulneribus via facta: dolor, dolor intimus ossa
 Vellic, & insolitus rumpit præcordia mœror.
 Alitibus, canibusq; iacet data præda Iosephus;
 Nec funus lacerum licuit seruare parenti.
 Hoc vnum spoliū genitori, Nate, remittis?

Heu

Heu crudele nefas! heu tanti præcia fati
Pectora! Num curas sine te, Iosephe, seniles
Ferre queam? qualis sine te mihi diffluet ætas?

990.

Sim. Quid lachrymas fundis? quæ mentem vulnera tangunt
Sæua tuam? *Leu.* Quis corda dolor, quis pectora mœror
Vlcerat? En fratres, soboles tua: fare, quid alto
Corde cies? verbis liceat mulcere dolorem.

L. Ite recrudescit verbis dolor: ite, dolorem
Sanabit mors vna meum. *S.* Procul omine ab isto,
O genitor: sed viue diu. *L.* Tua vita superstes
Natorum vitæ, longum extendatur in æuum.

Iac. Heu, mi Nate! *Sim.* Vocas aliquem de fratribus? *I.* Vnum
Nequicquam in clamo. *Le.* Memora, venietq; vocatus.

1000.

I. O vtinam! *S.* Veniet. *I.* Frustra contendis. *L.* Adesse
Conspicies. *I.* Nescis. *S.* Aderit, iam nomen ad aures
Profer, & accedet. *I.* Iosephum accersite. *L.* Solus,
Iosephus nequit accersi: cum nuper in agros
Pergeret, heul sæuis periijt laceratus ab vrsis.

I. Heu dolor! heu fratris velamen cernite vestri:
Cernite sanguineas noto in velamine guttas.
Scilicet hanc pedibus tunicam laceravit aduncis
Bellua. *S.* Discerptum Iosephum credit ab vrsis,
L. Quas tibi, quas, genitor, solertia nostra tetendit
Insidias? *S.* Ludos te fecimus. *L.* Arte fefelli.

1010.

S. Viuit. *L.* Sed vitam grauiorem funere viuit.
S. Rursus ad insolitos fingamus lumina luctus.
L. Quid lachrymas? pedibus tunicam laceravit aduncis
Bellua. *I.* Sed morsu Iosephi membra trifauci
Cortipuit; teneros malis stridentibus artus,
Ipsaq; sub duris contriuit dentibus ossa.

S. Fallitur egregie. *L.* Salte deluditur. *S.* Audi.
I. O puer, ô nostræ columen sublime senectæ,
Quâ regione iaces? *L.* Pharias it vinetus in oras.

1020.

S. Exul it, ac seruus, cui vana insomnia regnum
Promisere, *L.* Iugum subiit seruile. *S.* Nefandum
Cessit in exilium. *I.* Quæ te plaga Solis amico
Excipit amplexu? Morior, nec funera nati
Ferre queo. *L.* Dictis animum solemur amicis.
S. Solemur nostris etiam deducit ocellis
Fraternum lachrymas funus. *L.* Suspiria, cædes
Immatura iubet, fraterno in pectore duci.

S. Ne tamen in lachrymas, atque in lamenta profundas,
Corda parens. *L.* En vnus abest, sed plura supersunt
Corpora natorum. *S.* Germanum amifimus vnum;

1030.

Nil lachry-

- Ni lachrymis adhibere modum, pater optime, curas,
 Te quoque, quod nostris procul exulet omen ab aruis,
 Fata ferent. *L.* Vtinam nati mihi funera mortem
 Sæua darent, vtinam sic nostro fata dolori
 Confulerent, fortuna tamen crudelior vrget
 Pectora: si telo premeret, mihi lenior esset.
L. Hem! dolet absentem natum. *S.* Gaudemus at ipsi,
 Iosephum procul auferri. *L.* Quid? viuere nato
 1040. Non potes extincto? nos contra sospite vitam
 Fratre recusamus. *S.* Frater moriatur, vt omnes
 Viuamus. *L.* Frater peregrinis seruiet vnus
 Gentibus, vt melius regno potiamur auito.
 Seruiat, en peris inclusa pecunia tinnit.
 Quam mihi dura cohors misero pro fratre pependit;
 Sed iuuat his animum verbis mollire dolosis;
 Ah! oculis auerte, precor, velamina rubris
 Sparsa notis. *I.* Hæc vna meis solamina rebus
 1050. Semper erunt. *S.* Depone, parens: est causa doloris
 Quam manibus gestas, multo lita sanguine vestis.
I. Eripuit fortuna meum satis impia natum;
 Hoc superesse mihi monumentum & pignus amoris
 Ipsa volet: precibus nati desistite vestris.
L. Quid lacrymare iuuat? lacryma. *S.* Crudelia nati
 Fata doles? doleas. *L.* Sed nos in funera risu
 Soluimur. *S.* O vtinam citius raperetur ab agris
 Iosephus patriis! *L.* Vtinam raperetur in oras
 Ipse paratonias citius! *S.* Sta, siste, propinquat.
 1060. *L.* Heu dolor! exhaustus lacrymis, pater, vitima quæris
 Fata tibi. *S.* Lacrymæ tibi vulnera læua parabunt.
I. Felices lacrymæ, me si qua morte valerent
 Confortem nato morientum inferre sub vmbra.
 Occultas ergo latebras, & inertia quæram
 Tecta domus; ibi, vita meos dum rexerit artus,
 Semper in irriguos soluentur lumina fontes.
L. Vade age, nos tantum scelus admisisse pigebit.
S. Nostraque de lacrymis turgebunt lumina fulis,
 Ergo quæ Genitor uestigia ponit, eamus.

* *

SCENA

S C E N A XI.

RIGOR, & AMOR Christi.

Rig. **N**ondum tanta meos exæquant signa rigores,
Maiores exposco tuo pro crimine pœnas,

1070.

Improba gens. *Am.* Quid? adhuc homini grauiora minaris
Supplicia? heu! quantas soboles dabit impia pœnas,

Si tua tam duris non exfaturata quiescunt

Conda malis? Solymi quanto de sanguine calles

Vndabunt? quæ vincla meis, quæ damna colonis

Intendes? quantas facies impunè ruinas?

R. Siccine tam multos scelerum delebit aceruos

Vnius interitus pueri simulatus? an istis

Tam facilis iactura malis medicabitur? Ergo

Iusta manus consurge: nefas maioribus æquum est

1080.

Supplicijs frænare. *A.* Tibi Vulcanius armat

Conda chalybs. duroque riget de marmore pectus.

Heu Rigor! heu superi Vindicta æterna Tonantis!

Vidisti, quàm dira puer tormenta Iosephus

Pertulit, vt proprijs spoliatos vestibis artus

Sorbuit immani patefacta voragine tellus?

R. Hæc data luminibus modò sunt spectacula nostris.

A. Vidisti, quàm sæua manus in vincula fratres

Immiscere? iugo quàm tristi colla Iosephus

Subdidit; & quales secessit vincetus in oras?

1090.

R. Omnia sunt nostris obrutibus obuia. *A.* Plures.

Ergo quid exposcis scelerum pro gurgite pœnas?

R. Non satis est; grauiora manent te fata sequestro

Mortales: mininas effuso sanguine noxas,

(Sume animos, & corda) hies. *A.* Heu! qualia nostris

Supplicia incumbunt humeris; mihi dira lacertos

Vincula constringent: populis maectandus iniquis

Vellar ab aspectu sociorum: triste subibo

Imperium: scelerata ferat per limina Regum,

Iosephe, ô Iosephe! tuo quò longiùs ibit

1100.

Noster amor? te summa ferent in culmina regni,

Quæ modò deuinctis gestabas vincula palmis:

Non mihi regna mei gignent, sed funera, nexus.

R. Sic est: nunc alia ex aliis tibi fata supersunt:

Nec nisi figendæ soluentur in arbore palmæ.

A. Heu dolor! aduersos in pectore sentio motus.

Hinc amor, hinc mœror subeuntes, pectoras, curas,
In diuersa trahunt, in funera protrahit ingens
Cordis amor; retrahit crudeli à funere mœror.

1110.

Quid faciam? *R.* Mecum num fœdera iussa retractas?
Eito; sed æternis mortalia pectora flammis
Dilacerata gement. *A.* Potius mihi funera restent.
R. Sed quales ibunt lacerato è corpore riuu
Sanguinis? in Solymos quantus cruor effluet agros?
A. Plurimus. *R.* Ast huius fidei mihi signa repone
A. Nil dubito, consistite parùm: iam pignora nostri
Sanguinis aspicias. *R.* Animis optantibus adsum,

S C E N A XII.

DVO milites portantes racemum ex terra promissionis,
AMOR Christi, RIGOR,

Prim. **E**Gregium portamus onus. 2. Properemus. 1. Eamus.
2. Diuitis vber agri, terræq; opulencia mira est.
1. Mira solo natura subest. 2. En fertilis agri

1120.

Indicium. 1. Quantis se fructibus induit aruum.
2. Vix duo portamus robusto in veste racemum.
1. Dura fatigaret botryo non amplius vnus
Terga bouum. 2. Iam membra mihi sub pondere nutant.
1. Ergo parùm sistamus. 2. Onus releuemus. 1. Anhielo
Pectore vix superos de cœlo colligo flatus;
Fessa iuuat nunc membra solo componere. 2. Fessus
Membra solo compono. 1. Sopor nunc irrigat artus.
2. Postea collectis referemus viribus vuam.

1130.

A. Heus, ades huc: oculos mecum defige: racemum
Aspice, Idumæis quondam de collibus ortum.
R. Res noua! quis tantum se fundit palmes in vuam,
Quòve loco? quo Sole satus se pandit in orbem
Immensum? *A.* Accreuit pingui satus vber glebæ
R. Quantus ab expressis botryonibus effluet humor?
Vndabit latè, camposq; effusus apertos
Obruat, ac superos tandem stagnabit in orbem
A. Nunc animos, nunc corda Rigor satiabis amorem
Cerue meum: totidem nostrum soluetur in vnda

1140.

Sanguinis, ingenti curuatum pondere corpus.
R. Sacra redundabit plenis vindemia labris,

Ipsa-

Ipseque suspicient effusum torcula rorem.

A. Hei mihi! diuini vel tantula gutta cruoris

Fligitiūm posset veteres abstergere noxas;

Tantula, cœlestes in pectora verteret ignes.

R. Sed tamen his tantis durefcunt crimina guttis

Alius. O dirum facinus! non vlla malorum

Pœna satis. *A.* Consiſte: meo de sanguine riuus,

Virtutesq; colet, scelerumq; extinguet aristas.

R. Sed quæ diuinum calcabunt pondera botrum?

Quæ precor effuso tingentur præla cruore?

A. Scilicet heu! nostris incumbent ardua membris

Robora, quæ totas emungent sanguine venas.

R. Ergo quid vltcrius placitam differre salutem

Est opus? impleri libet hîc promissa cruoris

Innocui. *A.* Quocumque velis ea tempore noster

Egregiè præstabit amor. *R.* Modo tempus amoris

Redde fidem, *A.* Modo colla iuuat submittere ferro.

R. Eia, quibus telis Amor occidat: obruta quali

Attollat natura caput medicamine, quæram:

Nulla mora est, aderunt lethi tormenta nefandi.

A. O vtinam mora nulla meum tardaret amorem!

Excussit iam cura meo de pectore somnum.

Hora quota est noctis: si tite remetior astra,

Solis ab occasu nona est. Iam surgere tempus

Rumpe mōras, mediâque leua iam corpus arenâ.

Heus tu, quid cessas? fessos complectitur artus

Somnus adhuc? vigila, expergiscere. 2. Verberat aures

Quæ vox dura meas? 1. Exurge, 2. Reclino parumper

Membra solo. 1. Quid adhuc torpent in corpore sensus?

Maturemus iter. 2. Sine, quæso, profundus ocellos.

Somnus habet. 1. Properant exactâ nocte iugales

Phœbéi. Repetamus onus. 2. Pro ferrea duri

Iussa viri! Sed membra leuo defessa. 1. Subire

Præstat onus. 2. Nostris subeamus pondera tergis,

Et portentosus subeat modo castra raemus.

1150.

1160.

1170.

CHORVS.

Innocens fratris nimiūm furorem

Sensit Abellus, pietas ab ipso

Maior assurgit temerata ferro,

Maior ab igne.

Subdidit collum patriæ bipenni

Ifacus: telo sibi fulminanti

H h h 2

Maluit

Maluit vitam dare, quàm supremos
 Temnere iustus.
 Exul externas trahitur sub oras,
 Venditus vili pretio nefandis
 Gentibus, charæ patriæ relinquens
 Rura Iosephus.
 Militum binos humeros racemus
 Opprimit, binos onerare tauros
 Posset, expresso botryone multus
 Effluet humor.
 Plura diuini superant amoris
 Signa: maiores tolerabit ictus:
 Quidquid antiquum Minitatur æuum,
 Ipse rependet.

ACTVS TERTIVS.

SCENA I.

AMOR Christi solus.

1180. **C**Rudeles expecto manus, crudelia totis
 Visceribus tormenta voco; data pignora tempus
 Soluere: iam metas nostri contingimus æui.
 Vixi, & quem dederas cursum, Pater alme, peregi.
 Nunc moriar, moriarque libens; sed quantus in vnum
 Perstrepit interitum diuini numinis, ardor?
 Tartaræ pestes glomerantur: atrocia flammis
 Excudit iam tela furor; iam cæca barathro
 Ira faces; iam dura focis ardentibus ignes
 Sæuities in damna rapit; mucronibus armat
 Igniuomis Iudæa manus, quodcumque doloris,
 In caput innocuum, scelerati vertere cœtus
 1190. Audent, (heu triste malum!) fabricauit Auernus.
 Ipse Rigor tam dira pauet tormenta, nec audet
 Vltrices Astræa manus extendere: tantum est,
 Quòd furor indomitus Christi minitatur amori.
 Ast ego diuinum grauiora in funera pectus
 Obijciam: per tela ruam, per damna, per enses,
 Quidquid Auernales suprema in fata camini
 Exacuant, patietur amor diuinus; adessent
 O vtinam, toto quas inuoco pectore clades!

SCENA

S C E N A II.

D. MICHAEL, AMOR Christi.

D. M. **A** Therei pars vna chori tibi nuntius adsum:
Sum Michaël, qui iusta tibi mandata Tonantis
Affero, tu promptos in carmina collige sensus.

1100.

A. Dic age, syderei, Michaël, dux agminis; aures
Aduerto superi referas mandata parentis.

D. M. Si tibi certa sedet reparandæ cura salutis,
Prolapsamq; cupis reuocare in sidera gentem;
Tempus adest, quo tanta sacro commercia iungas
Sanguine; sed magnas in funera suscipe vires.

En aderunt, quæ dura feres tormenta sub vnum
Plurima conspectum reuocari mandat Olympus.

A. O Michaël, quam grata dabis spectacula nostris
Luminibus? M. Maiora tibi quam nuper arena
Exhibuit, monstranda: leue est, quodcumque Iosephus
Pertulit; Abramides quidquid perpeffus; inane est.
Exigui, quoscumque dolos tolerauit Abellus.

1210.

A. Gestio: maiores in me Rigor exerat iras,
Effundatq; minas grauiores. Eia sub vno
Aspectu defige: moras depone. M. Sodales
Accerso. Superi, superi iam dura parate
Supplicia, & celeres agitate per aëra lapsus.

S C E N A III.

Dvo Angeli; quorum alter columnam, alter flagella defert.

MICHAEL, AMOR Christi.

1. **A** Dsumus, & nostris, subeunda insignia, dextris
Preferimus. 2. Promptaq; animus bibit aure vocatus.
A. Saluete Aligeri; superi duo lumina regni.

1220.

1. O amor, æternum salue; sed munera votis
Accipias optata tuis en, aspice, qualem
Composuit gens dura torum. A. Mihi lectule tantum
Expectate, meos contritos funibus artus
Excipe, quam placidos in te iam carpere somnos
Ardet amor! 2. Sed quanta ruent in terga flagrorum

Pondera? quàm sæuus crepitabit in ossibus ictus?

1230.

A. Eia procellosis in me ruat ictibus omnis
 Ifacidum scelerata manus: quàm pectore funes
 Accipio, amplectorque libens! 2 O rarus amoris
 Feruor! inardescens diuinis flamma medullis!

A. Cædite me; si qua est pietas, me cædite, funes.
 Parcite crudeli religatis crimine turbis.

1. Heu dolor! *A.* O reliquis crudelia saxa, sed vni

Blanda mihi? 2. Proh mirus amor! *A.* Quàm mollia ve-
 stro

Membra sinu? 1. Proh cura Dei! *A.* Quàm membra iace-
 bunt

Mollia? 2. Quàm duro reparantur crimina casu?

1240.

A. O nimum segnes in atrocia vulnera funes!

Irruite. 1. O grandis feruor! *A.* Me carpite, pœnas

Sumite, sanguineas dissoluite corpus in vndas.

1. Adueniet iustum pœnæ, ne accersito, tempus.

Tempus erit, quo flagra tuo lita nostra rubebunt

Sanguine. *A.* Quæ nobis tempus tam dulce moratur

Sera dies? 1. Duro posthac assuesce cubili.

A. O vtinam mora nulla meis contraria votis

Afforet! O vtinam ruerent in vulnera plagæ!

O vtinam rigidos paterentur brachia nexus!

1250.

2. Parua mora est: aderit mortis iam tempus acerbæ.

A. O quàm tarda meis veniet mora qualibet orsis!

1. Accipe sanguineo spargendam rore columnam.

A. O marmor, mihi solus amor, mihi sola voluptas!

2. En tibi propono ruiturum in membra flagellum.

A. His ego subijciam diuinos funibus artus.

M. O amor, anne satis pœnarum? *A.* Plura reposco,

O Michaël, tormenta. *M.* Viden? quàm multa minatur

Flagra Rigor? *A.* Sunt parua mihi, quæ multa videntur

Iustitiæ. *M.* Num plura tibi spectacula quæris

Pœnarum? *A.* Nullis satiantur pectora pœnis.

1260.

Ergo ab Olympiacis plures compello sodales

Sedibus. O superi, superi properate, per orbem

Verte salutiferi monumenta insignia lethi.

* * *

SCENA

SCENA IV.

DVO Angeli, quorum alter coronam spineam, alter clauos gerit; MICHAEL, AMOR Christi.

3. **A**Dsumus Ætherei supremo ex ordine ciues,
Adsumus. 4. Ingentis gerimus monumenta doloris.

A. Iam pede felici nostris, Heroës, adeste

Optatis: quæ dona mihi, quæ munera fertis?

3. En rigidis conferta gero diademata iuncis:

Horrentem accipies diuinâ in fronte coronam.

A. O quam grata meis adducis munera votis!

3. Hi nimium duri penetrabunt tempora vepres.

A. Nil moror: impresso conuellant tempora sulco.

3. Flumina multiplici de vulnere rubra sequentur.

A. Sanguineos caput, innocuum soluatur in imbres.

Hi sentes mediam cerebri mergentur in arcem.

A. Cuspis adacta ruat, niueo spargenda cerebro.

3. Aspice, num tanto caleas te offerre labori.

A. O hominem! quantis pro te mea membra, meumque

Obijciam telis caput? O! tormenta, dolores

Ingement, nunquam mea pectora victa resident.

4. Huc oculos conuerte: meum quoque suspice donum.

En tibi crudeles præacuta cuspide clauis.

A. O gratum munus! quo gratius ecquid amoris est?

4. Hi tamen horrendo lacerabunt vulnere palmas.

A. Dilacerent, refecentque manus in frustra, subibo.

4. Vtraque constringent duro vestigia morsu.

A. Eia, gradus geminus clauo, terebretur eodem.

4. Rumpentur venæ resolutis cuspide fibris.

A. Rumpantur, rigidoque pedes mucrone fatiscant.

4. Plurimis effossis voluetur gressibus humor.

A. Sanguinei manent ab hianti vulnere riui.

3. Ergo tibi è dumis horrentibus offero sertum.

A. Accipio: capiti vepres impono cruentos.

4. Accipe, quæ manibus referentur vulnera, clauos,

A. His quoque, libabo præacutis oscula clauis.

Mich. Pœnarumne satis, superæ fax vnica mentis,

Esse putas? an plura sitis tormenta? dabuntur

Iam grauiora tibi. *Am.* Properent, expecto. *M.* Redibo.

Cum sacra portabo diuini pondera ligni.

H h h 4

Ang.

1270.

1280.

1290.

1300. *Ang.* 1. Sume animos, cœlestis Amor. 2. Ne pectora tantis
 Exagitata malis, tantisque infracta procellis
 Succumbant. 3. Consiste, poli fax vnica, mundi
 Grande decus. 4. Ne corda graui sub pondere nutent.
A. Ardua diuinus supero minitatur Amori
 Fata Rigor, grauiora tamen tormenta subirem.
 2. Scilicet obscuris modò nubibus intonat aër;
 Postea detectis rutilabit clarior astris.
 1. In te sæua ruunt insignia, postea mundo
 Ipse triumphato victricia signa repones.
 4. Aude Amor, æternam redimes hoc funere vitam.
 1310. Vita necem, tormenta decòr, noua palma sequetur
 Prælia. 3. Tam multis viduatæ sedibus arces
 Ætheris, in priscum venient hac eade decorem.
A. O mors festinat; tormenta, & vulnere, quæso,
 Festinate; cruces accedite; cuncta doloris
 Arma ruant; dolor vnus erit solamen amoris.

S C E N A V.

MICHAEL *cruce[m] deferens.* AMOR *Christi,*
quatuor Angeli: Chorus.

- Mich.* **E**Rgo salutiferi gesto sacra pondera ligni.
 O Amor, huc aciem referas: tubeunda supersunt
 Hæc Humetis monumenta tuis. *Am.* O dulcia ligni
 1310. Pondera! in amplexus rapiuntur brachia vestros.
M. Iam grauis hæc arbor sacris onerabitur armis.
A. Nostra superposito vincantur pondere terga.
M. Impius ah! miles contendet in arbore neruos.
A. Decisis neruis soluantur ab ossibus ossa.
M. Afferet hæc durum suprema in nocte soporem.
A. Fronde sub hac dulcem capiant iam lumina somnum.
M. Effluet in lignum nullus nisi sanguinis imber.
A. Crescat ab effusa diuini sanguinis vnda.
 1320. *M.* O pietas! ô mirus amor! non vlla laborum
 Pondera, non sæuos hamatis funibus ictus,
 Non clauos, non vincla timet, non fata recusat
 Verus amor. *A.* Dulci componam tempora lecto.
M. Vndique subrigidi mordebunt tempora sentes.
A. Desillas hæc vna manus mihi fulciet arbor.

M. Heu

M. Heu dolor! infixi distendent brachia clavi.
 A. Jam mihi iucundo firmabo in robore gressus.
 M. Firmius hærebunt ictigata cuspide plantæ.
 A. Hoc placido mea membra toro composita quiescent.
 M. Sopitum iam morte tuum latus hauriet hastam.
 A. O lignum! ô felix arbor! ô lectus amoris!
 O solum regale! torus mihi dulcior vnus,
 Quam quos ostentat regum pretiosa suppellex?
 M. Hæc te sæua manent rigidi discrimina lethi.
 A. O quam tarda meis (alius mors impigra) votis
 Implorata venis: properos molire volatus.
 M. Lentiùs optanti, fugientique ociùs instat.
 A. O mors, iam sæuis armare in funera telis.
 M. Cernite, fulmineum confurgit marte duellum;
 Hinc amor, hinc sæuæ glomerantur spicula mortis:
 Dura tamen mors victa cades; spoliabere telis,
 Antea quæ magno torquebas impia nisu.
 A. Tartarus in durum veniat certamen, Amori
 Obuius, ac stygios in prælia concitet ignes.
 Tartaræ regnator aquæ; sed victus amoris
 Igne cadet: stygias Amor exarmare cauernas
 Aggreditur, rigidi que faces sopire Draconis.
 A. O Michael clarum videor mihi ferre triumphum;
 Cùm mihi cœlestes victricia signa cohortes
 Ostendant. M. Res vera: gemunt sub pondere ligni
 Agmina tartareis deuota in sæcula pœnis:
 Tu tamen egregios superato ex hoste triumphos
 Victor ages. A. Quid adhuc extrema in fata moramur?
 M. Eia triumphali ducamus in ordine pompam.
 En ego iam vestras præcedam signifer aras.
 1. Ang. Festinare libet: 2. Paribus vestigia plantis
 Ipse premam. 3. Iuuat egregium properare triumphum.
 4. Humanæ recident diuino funere clades.

1340.

1350.

1360.

C H O R V S.

O Amor, funus reputas triumphum;
 Ad necem velox properas iniquam:
 Tela perpressus, grauiora semper
 Tela reposcis.

Mich. Arbor Olympicos conuerso cardine postes
 Clausit: at hæc superos arbor via facta sub orbem
 Humanis referat bipatentia limina turmis.

1370.

H h h 5

CHO-

C H O R V S.

O Amor, diro sceleris veneno
 Arbor assurgit medicina; vitam
 Abstulit lignum, simul vna vitam
 Affert arbor.

1. *Ang.* Æthereis depulsa locis gens cæca labaret,
 Et Phlegethontæas rueret moritura sub vndas,
 Hæc nisi diuinum religarent marmora corpus,
 Quæ cæcas hominum reuocabit in æthera mentes.
2. Qualibus inscribent sacros vibicibus artus,
 Quæ nostra nunc flagra manu gestantur? in ictus
 Carnificum vires soluentur, corpus in imbres
 Sanguineos, grauiora tamen vis posset Amoris.
3. O superi! ô superi! vestri Diademata Regis
 Cernite, non auro, clarisque inserta lapillis
 Irradiant: sauis contexta è sentibus horrent.
 Tam duro summitteret Amor sua tempora seroto.
4. O clauis, clauis, quibus altus panditur æther,
 Diuinas terebrate manus: referabitis alti
 Claustra Poli: sacras infigite cuspide plantas,
 Ætherei pandetis iter sub limina Regni.

1380.

C H O R V S.

Cerne crudelis monumenta lethi,
 Marmoris pilam, diadema, clauos,
 Flagra, diuini, positura membris
 Corporis, ictus.

Amor Christi. Latus in extremum propero modo funus, amo-
 ris

Ardor agit: ne dira tamen per crimina posthac
 Irruè præcipiti cursu scelestata iuuentus.

1390.

C H O R V S.

Maior ardescit pietas in imis,
 Ossibus, maior cumularur ardor
 Mentis, armorum quoties iniquus
 Fulgurat horror.

Mich. Occidit aduersis supremum Numen ab armis;
 En diræ monumenta necis! iam parcite, cætus
 Mortales, faciles agitare in crimina mentes.

C H O R V S.

Crescit aspersa velut ignis vnda
 Maior, & gignunt latices calorem:

Crescit

Crescit à sæuis ita maior armis

Ardor amoris.

Am. Quæ præeunt tormenta pedes, quàm lætus adibo?
O vtinam sæuum toties renouare dolorem
Accideret, quoties scelerum per opaca feruntur
Mortales, laxisque nefas scēt antur habenis!

C H O R V S.

Quo tamen gressus scelerata ducis
Turba? quid sæuas renouare plagas
Pergis, ac summi malè grata Regis
Temnis amorem?
Siste Diuinos violare iussus;
Siste lupremi monitus Olympi
Frangere, ac tanto referas amori
Pignus amoris.

S C E N A VI.

R I G O R *Iustitia solus.*

POENarum exhaustum satis est; mihi sanguine pœnas
Solut amor, cumulat nefas tormenta piarunt
Ergo iustitiæ pono Rigor ipse rigorem:
Includo vagina enses: iam mitior iras
Colligo; quin manibus durum procul exuo ferrum.
Exarmo clypeo læuam: caput ære rigenti
Detego; iam palmas ad sidera præstat mermes
Tendere. vicisti nostras, Amor inclyte, vires;
Vicisti, nostrum superasti morte rigorem.
Arma manu deprompta mihi, furor actus ab imo
Corde ruit: de me claros, Amor, ede triumphos.
Interea nostro de pectore mitto rigores;
Ingenium, non arma cano. non bella, nec enses;
Æternam precor effuso pro sanguine pacem.
Exarmavit Amor palmas, ac tempora ferro;
Confiteor, iustas in pectore molliit iras;
Vos scelerum rigidis exoluite pectora vinelis.
Si tamen audetis grauiora in crimina mentes
Fundere; si tantum diuini cordis amorem
Temnere; depositas in vulnera colligo vires;
Rursus & igniuomum vagina libero ferrum.
Testor Olympiacos tractus, vaga sidera testor;
Testor cœlicolas, atque ipsum testor amorem

1400.

1410.

1410.

Numi-

Numinis, humanas tracturum in fata cohortes
 Ultima, & aduersa ruiurum in damna securi;
 Subsidet tellus, vastoq; immanis hiatu
 Inuoluetq; viros, atrâque voragine merfos
 Hauriet, æternam in noctem; religata catenis
 Turba fremet, stygijs flammis depasta cauete,
 Impia ne posthac surgant contagia culpæ.

CVNÆ BETHLEMICI
Infantis.

Bethlemica sub rupe Deum, super ardua cœli
 Culmina mortalem video consurgere cœtum.
 Quæ noua stat rerum series! quo scœnore tantæ
 E cœlo mittuntur opes? quæ dona rependis
 Terra polo? quod das tanto pro munere munus?
 Viles diuino reddis pro munere merces.
 An sub rupe Deum? cœlesti in sede profanum
 Stare genus? regnare homines? seruire Tonantem
 Fas, & ira sinunt? O terris maior, & astris
 Cura Dei! ô maior votis amor omnibus vnus!
 In numeros, in verba manu iam sume canoram,
 Musa, lyram, superiq; aude vulgare parentis
 Diuinas in corde faces: silet vndique totus
 Orbis, & attentas in carmina commodat aures.
 Nox erat; æthereos carpebant astra meatus,
 Iam medium complexa polum; procul omnia late
 Pascua sopitis agitabant otia caulis:
 Languebant volucres; nemorosa per auia nullus
 Alitutum concentus erat: non dira sonabant
 Flamina; composito crepitabant arua susurro.
 Parcebant pluuijs Austri, sine murmure riuus
 Ibat in offenso per aperta noualia lapsu:
 Custodes pecudum, sera sub nocte silentes
 Explorare greges, procul a præsepibus iras
 Vertere prædantium crudeli cæde luporum
 Solliciti, placido fraudabant lumina somno.
 Cum subito (res mira) nouus clarescit in alta
 Nocte dies, vigilant pecudes, latratibus auras
 Turba canum commota ferit; stat pastor, & hæret
 Inscius, Eoo cur matutinus ab ortu
 Ardentes sol vertat equos, quo tempore Phœbe

Ducit

Ducit anhelantes per amica silentia bigas.
Protinus æthereo de cardine deuolat ales
Aureus, & celeres agit per nubila pennas;
Stramineoq; super pastorum culmine sistit.
Quid faciat gens cordis inops? quod ab æthere numen
Esse putet? quid in astra peti? quo tendere tantum
Credat iter? stupefacta nouo præcordia casu
Hæret hians, gelidusq; in corpore cogitur horror.
Aliger attonito similes propioribus virget
Vocibus, & promptas in carmina suscitât aures.

Custodes pecudum, cœlo gratissima pubes,
Huc oculos, huc ferte animos; noua gaudia terris
Nuncio, cœlicolùm noua gaudia nuncio regnis.
Ille Deus, quem sacra canunt oracula vatum
Venturum exitio Barathri; populisq; sub imo
Carcere conclusis, summi ad conuexa Parentis
Affore ductorem: iam nunc (proh qualia rerum
Nuncia!) Bethlemico iam nunc puer editus antro
Vagit, & æthereos lachrymis iam prouocat ignes
Eia agite, & nati sacra ad cunabula Regis
Ferte gradus; aptate rudes in munera nimbos
Lactis & appensos baculis agrestibus agnos.
Ne qua per ignotos colles via fallat euntes,
Certa vagos hæc signa pedes ad limina fistent.
Gramineo stant membra toro, quæ vilis amictus
Ambit; anhelantes circum præsepe iuueni
Frigora depellunt tenerum mordentia corpus.
In medio stat sole puer formosior, astris
Pulchrior, at tantum placidum pro vocibus edit
Vagitum, & blandis singultibus astra lacescit.
Sic animo inclusum lachrymis testatur amorem.

Dixerat: æthereos cum circumfusa repente
Aligerùm numerosa manus, noua carmina iungunt
Carminibus: totos cœli domus alta colonos
Excitat in choreas: totus viduatur Olympus
Cœlicolis, totusq; in plausus emicat æther,
Qua citharis, qua voce canunt, qua nablia pulsant
Pectine, qua iungunt dulces in mutua nexus
Brachia, qua lituos numerosis statibus implent.
Hic canit: en Erebi fauces pede proterit infans,
Et Phlegetonthæos impresso calce Tyrannos
Tundit. Olympiacos, mox incipit alter in orbis
Pandit iter, vacuas implet cultoribus arces.
Ille, Venenatis puer vnus morsibus, inquit,

Sacra gerit, nec vana fides, medicamina, rursus
 Alter ait; puer vnus opes, puer vnus honores
 Effundit tetrīs. scelerum plantaria, dicit
 Ille, cadunt. ast ille: caput noua lilia tollunt,
 Virtutum florefcit ager, violaria florent.

Quidam virgineum fœcundo in viscere florem
 Miratur; quidam latitans sub imagine Numen
 Mortali; quidam Verbum sine vocibus infans
 Hic paleas; hic antra canit; præsepia versu

Ille refert: quid plura cano? vox omnibus vna est,
 Qua terris pacem, cœlo gratantur honores.

Pastores sua quisque munera condit
 In peras: nam quisque gradus velocior vrget,
 Et secum, quid tanta ferant miracula, poscunt.

Est locus hortenti quondam sub rupe cauatus,
 Nec volucrum opportuna domus, nec lustra ferarum,
 Squaler humus, deserta rigent laquearia, tectum
 Hibernis exsudat aquis, bacchatur in antro
 Æolus, ac toto dominatur bruma recessu:
 Huc vbi delati certant intrare priores:

O rupes cœlo maior! quæ prima Tonantem
 Ostendis terris! vbi Numen cernitur, illic
 Cœlestis domus est; Cœlo potiuntur in antro
 Pastores: matrem agnoscunt, quæ pulchrior astro
 Lunari fulget; stipulis mirantur acutis
 Infantem, qui sole casam formosior auget
 Lumine; in exiguo totum venerantur Olympum
 Fornice: nec plures dicunt superesse vel agri
 Diuitias, vel plura polo, spectacula rerum.

Stat virgo lachrymans, lachrymisq; vndantia tollit
 Ora puer, sæuis Aquilonibus effera matrem
 Torquet hiems, nati rursus puerilia torquet
 Membra gelu. Proh grande malum! puerilibus annis
 Sæuit hiems! cœlum cœlestibus arma minatur?
 Æolus immeritas in prælia suscitatur iras?
 Et ferit innocuos præacutus moribus artus?

Admirata diu iuuenum manus hæret, in imbres
 Liquitur videntes lachrymarum, sæpius antro
 Oscula defigunt, gratantes promere voces
 Ter conata fuit, ter hianti pressit in ore
 Verba dolor; tandem loquitur non voce (nec infans
 Verba petit) sed corde. Puer spes vnica mundi,
 Sis felix, rebusq; veni non asper egenis;
 Si tibi cura gregis, nostros tibi tradimus agnos:

*Defectus prior munus
 cula non dicit*

Pastorum si cura tibi, nos accipe, tantum
 Ne lachryma: pretio poteris reparare minori
 Crimina: iam bibulo de pumice fluctus inundat,
 Humida iam lachrymis saturantur prata refusis,
 Eia age, si pecudum viles habitare recessus
 Non dubitas; quid corda times habitare? sub alta
 Do tibi mente torum, sed si non aspera linquis
 Saxa, puer; nisi te duris præsepibus aufers,
 Et tibi, quam molli sub pectore dedico sedem,
 Accipis, ad sacras rumpam præcordia venas,
 Et mea diuinis substernam pectora membris.

Hæc secum Pastor. quid me alta silentia cogis
 Rumpere, mûsa loquax? infans tacet ille: quid vltra
 Verba sonant? præstat iunctis ad sidera palmis
 Æternum numen venerari, Patris amorem
 Æterni tacito cordis seruare recessu.

AVGVSTISSIMÆ EVCHARISTIAE
 Miracula.

Quid non possit Amor? quæ se non vertat in ora?
 Quid non efficiat? quæ non miracula rerum
 Excitet, & quales non tendat semper in ausus?
 Ille solum cælo, pretiosis vilia, summis
 Infima, terrenis cœlestia, mortua viuis
 Contulit: humanos supremum Numen in artus
 Induit, ambrosias diuino è corpore mensas
 Obtulit, ac dulces è sanguine miscuit haustus.

Ergo Sidoniæ raceat conuiuia mensæ,
 Alcinoi mensæ, Cleopatraræ fercula, Graiûm
 Deliciæ, quicquid Sicula fabricauit in aula
 Luxus, & impastus furor exquisiuit edendi.
 Isaacidæ quondam, dum rura per auia gressus,
 Nube viam monstrante, ferunt, vrgentur iniqua
 Per iuga longa fame. Ductorem vocibus vltro
 Compellant. Pharias iterum vel mitte sub oras,
 Dira vel incultis releua ieiunia campis.
 Ille Deum festinus adit, Deus annuit: ecce,
 Condimenta polo niueas imitata pruinas
 In medios labuntur agros: concurritur, omnes
 Accipiunt dulces epulas: sapor omnis in vna

Senti-

Sentitur; facta fauos, & mitia ruris
 Poma sapit; quicquid venatu, quicquid in hamo
 Quicquid in aucupio conquiritur, vndique totum
 Vna sapit: talem terris Deus intulit escam,
 Cum se diuinis epulandum abscondit in aris.

O Amor, in quales rerum mutare figuras
 Membra potes diuina? cibum de Numine condis,
 Nectareos misces diuino è sanguine potus.
 O Amor, ingenio fecundus; viribus impar
 Miratur natura tuis, candentia panis
 Frustra videt sine pane; sibi libare videtur
 Lenæos latices, quos nullos prædicat esse.
 Ille tamen, nullus quem nouit sensus, in esca
 Christus adest. Dubiam gestas, ô perfide, mentem?
 Certa negas fidei miracula? credis, inane
 Esse, quod æterni firmant oracula Verbi?
 Huc ades, & falsos, nî falleris, exue sensus.
 Non modo cœlestis miracula tanta colonus
 Suspicit; humanos non tantum sensus adorat
 Numen, in exiguo panis velamine clausum,
 Sed genus alituum, pecudum genus omne ferarum
 Ante sacras epulas pronum cadit, exuit iras,
 Et, quacunq; valet, testatur voce Tonantem.
 Non incerta fero, Fidei monumenta per orbem
 Diuulgata cano, sub cardine Phœbus vtroque
 Testis erit, faciles in carmina pandite sensus.

Barbarus infandis quondam vixisse rapinis
 Fertur, & exutos maculasse in sanguine ciues;
 Cæde tumens, spoliisq; ferox, confurgit in ausus
 Maiores: delubra pedes ad sacra profanos
 Arcana sub nocte rapit. Quo, perfide, tantum
 Aufe nefas? quo vertis iter? laquearia nudat,
 Signa rapit, sacris expilat vestibibus aras.
 Postquam sacratos hostili more penates
 Exuit, & magnos auri conuertit acervos,
 Plura manus in furta mouet, sacraria pandit,
 (Horresco referens) manibusq; impune malignis
 Corripit ex adyto gemmatam pyxida, mundi
 Seruantem pretium, scelerumq; piacula: secum
 Has exportat opes, & præda latus opima,
 Maturare fugam, rapidisq; capeffere plantis
 Tuta parat. Dum pergit, apum cunabula forte
 Aspicit, insolitos acuentum ad verba furores.
 Hic ait, hic sacrum, (si vera est fabula) corpus

Effundam, quod sæua suis examina pilis
Conficiant, vt nulla meum vestigia furtum
Denudare queant: argentum diues, & aurum
Ipse ferens, lautis onerabo limina prædis.
Sic ait, & sacri custodem corporis vrnæ
Illotis aperit manibus, totamq; volantes
Inter fundit apes, ac versis excutit oris.
Grande nefas! lethale malum! cadit hostia, late
Spargitur, informiq; Deus miscetur arena.
O superi, cur ipsa Deo non subditis astra?
Cur non colla, manus cur non supponitis ambas
Ocyus, & medio libratis in aère corpus
Diuinum, ne tangat humum, de puluere labem
Ne minimam ducat? sed quis miracula credat?
En subito glomerantur apes, hinc inde frequentes
Assistunt, quædam pedibus per mutua nexis
Exercent choreas; quædam plaudentibus alis
Murmura læta cient, quædam circumque, superq;
Aduolitant, mutis venerantur nutibus omnes.
Nec satis: Hybleos conquirunt vndique flores;
Illa thymum studiosa legit, redolentia late
Illa gerit serpillæ, rosas, & lilia quædam
Aggerat, & grauius spirantis pondera thymbræ,
Galbaneos succos, lachrymatas cortice myrrhas:
Et matutino lapsum de sydere rorem
Ore vehunt, ramisq; nemus frondentibus ornant.
Floribus his condunt, vbi conditur Hostia, cellam
Arte laboratam; Phrygios imitatur honores
Cælatura domûs, Erythræas candida gemmas
Massa refert; totis sudant opobalsama cefis.
Hinc tandem commota ruunt examina, circum
Admirata cadunt, & sanctum Numen adorant.
Nullos vltius libet explorare recessus,
Nec latices, nec prata, suos oblita labores,
Mella, fauos, ceras, operum monumenta priorum,
Hic hærent (ô mira fides!) hic ordine ducunt
Excubias, & signa Deum testantia promunt.
Cernis, vt exiguo venerentur panis in orbe
Numen apes? vt cæca Deum natura latentem
Agnoscat, meritosq; aris imponat honores?
O amor! æternum tu condis Numen in escam,
Rursus in obsequium tu numina pandis, vt omnis
Ignorâ sub veste colat natura Tonantem.

Sed quid in externas nequicquam distrahor oras?

Lyfiadum (nec vana fides) spectacula ciues
 Tanta dabunt, nostris miracula tanta perennant
 Mœnibus, ac tanti mirabile pignus amoris,
 Ite sub excelsas *Scalabis* precor, ite sub arces,
 Et veteris certam famam cognoscite facti.
 Hic olim sacras mala formina venit ad aras
 Libatura dapes diuinas: accipit alium
 Ore cibum, non ima tamen sub pectora mittit;
 Sed prauos tacitâ sub linguâ seruat in vsus.
 Mox abit, & primo templi cum limine gressus
 Extulit, è labris leuiter tangentibus escam
 Corripit, ausâ Deum manibus violare nefandis;
 In nodoq; ligat vittæ, quâ tempora velat,
 Suspenditq; retro ex humero, etiam læta secundo
 Euentu, carpit celes ad tecta volatus:
 Sed quis diuinos eludat vanus honores?
 En subito (res mira) notæ velamina tingunt
 Sanguineæ, maculisq; rubescit vitta cruentis.
 Mox cruor in guttas paulatim liquitur, inde
 Latior exundat stagnantis sanguinis imber.
 Tota rubet, totas, quâ pergit, sanguine fossas
 Implet, & attonitos trahit ad spectacula ciues.
 Quò ruis infelix? clamant, quæ vulnera gestas?
 Quis cruor hic? oculos post tergum formina torquet,
 Aspicit & largos noto è velamine fontes
 Sanguinis: inuasit gelidus præcordia terror;
 Hæret, & ancipiti curarum fluctuat æstu.
 Quid faciat? festina pedes ad limina tendit,
 Sepit se tectis, laribusq; includit opacis,
 Velamenta rapit de crinibus, implicat illud
 Frontis onus, pariter cum sanguine condit in vnam.
 Et premit arcano sub pectore conscia factum.
 Nox ruit, obscuris voluntur tecta tenebris:
 Excubat infelix vlticæ læucia cura;
 Cum subito de parte sacras vbi condidit escas
 Exoritur iubar insolitum, domus alta coruscet.
 Non secus ardentem ac si per nubila flammam
 Lucifer effundat, roseisve Aurora quadrigis
 Spargat, & exoriens per terras Phœbus anhelet.
 Propit è lecto se formina, fluctuat, horret,
 Æstuat, & secum tanti gerit omina casus.
 Quid faciat? celes effert è limine gressus,
 Delectos populi ad proceros miracula pandit.
 Accurrunt omnes, portisq; patentibus intrant:

Expendunt portenta, vident miracula. namq;
 Hostia sanguineis (noua res) interlita guttis
 Paruit, ac miro tumefecit pectore visum.
 Procumbunt omnes, venerantur, pectora cædunt,
 Cælestes mirantur opes, mirantur amoris
 Prodigium, fidei mirantur pignora nostræ.

Vix ea contigerant, subito pennata per urbem
 Fama volat, iam parua quatit, iam grandia pulsat
 Limina, & ingentem paruis in postibus urbem
 Visendi concudit amor. Miracula postquam
 Quisq; videt, visoq; in sanguine Numen adorat,
 Instruitur noua pompa, nouum componitur agmen:
 Ad templum, quod in vrbe fuit sublimius omni,
 Innumeri præeunt ciues, & ponè sequuntur
 Innumeri, sua quemque notant insignia, cantus
 Personat, exultant choreæ, funduntur odores,
 Signa triumphales radiant imitantia pompas.
 Ingreditur sub veste grauis candente sacerdos,
 Qui sacras de more dapes protendit in auro
 Inclusas: hinc, inde vapor Panchæus ab igne
 Halat, & ætherias fertur concentus ad oras.
 Ventum erat ad templum, festo ruit omne tumultu,
 Quæ citharæ, qua plectra sonant, qua nablia pulsu
 Festiuo commora canunt: qua tibia dulces,
 Quæ tuba terribiles, quæ lætos fundit auena
 Diuersâ de parte sonos; iam cymbala nunquam
 Intermissa crepant; iam fulminat ignibus æther
 Sulphureis, iam tota sonant per mœnia plausus.

Ergo sacratâ diuinum Numen in ara
 Sistrur, & meritis colitur per secula votis.
 Scilicet huc varijs è partibus ampla quotannis
 Turba ruit, nouus ardor agit præcordia, plenas
 Aspicias tunc ire vias: acceditur, ara
 Panditur: attonitæ cernunt miracula turmæ.
 Namque omnes diuersa vident simulacra, figuras
 Diuersas: facies neque cernitur omnibus vna.
 Ille videt Christum nascentem; cernit hiantem
 Vulneribus mox ille, cruci videt alter acerbæ
 Suffixum, validis religatum ad marmora nodis
 Alter, Auernali redeuntem è carcere quidam
 Aspicit, ætheriâ quidam super arce locatum.
 O quæ prosiliunt suspiria: quantum ad auras
 Clamor it; in quantos soluuntur lumina fletus
 Ille dolens; detestor, ait, mea crimina, nunquam

Si das, Numen, opem, scelerum per iniqua mouebo
 Rura pedes: mox alter ait; mihi deprecor iras
 Cœlestes; tuus iste meas cruor, Optime, noxas,
 Christe, lauet: vox vna sonat, sonat omnibus idem
 Clamor, & ætherias magis increbrescit ad auras;
 Quo veteres labes, vitæ monumenta prioris
 Oderunt, quo diuinum gratantur amorem,
 Quo verum sacrâ testantur Numen in escâ.

VIRGINIS, MAGNAE MATRIS,
 Purificatio.

VIr fuit æthereis Simeon gratissimus oris,
 Relligione sacer, pietate insignis, Olympi
 Cultor, & ardenti cupiens feruore Tonantem.
 Hic animo versans sacris monumenta figuris
 Plena, sub obscuris referabat plurima verbis
 Abdita, diuinæq; dabat mysteria legis
 Cognoscenda viris, & magna luce reclusas
 Explorabat opes, quas pagina sacra sub alto
 Verborum amplexu, tacitaq; ambage recondit.
 Forsitan egregios vatum qui primus honores
 Promeruit, seri memoranda nepotibus æui,
 Mortali maiora fide responsa canebat:
 Virginea de matre fatum, sub luminis auras
 Venturum, patriis totum qui legibus orbem
 Temperet, & sceletis tollat vestigia nostri.
 Tum Simeon, dubia mentem formidine pressus,
 Obstupuit; quæ sacra novos inducere partus
 Virgo queat; quæ mater opes seruare pudoris
 Possit, & illæ sam fœcundo viscere mentem?
 Ergo, dum vario curarum fluctuat æstu,
 Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,
 In partesq; rapit varias, perq; omnia versat,
 Ignorat, qua verba queat rata prodere vatis.
 Vnica post varias animum sententia curas
 Occupat; an facilis mentem deluserit error;
 Ac vetus irruerit per sacra volumina mendum?
 Sic diuina parat ductis monumenta lituris
 Castigare, novos inuertere cœrmine sensus
 Fatidico; dubias notulas expungit, & audax

Altera substituit primis elementa figuris.
Ergo puellari venturum è sanguine cretum,
Numen ait, non virginca de matre sub auras
Affore vitales. Sed quis suprema Tonantis
Consilia in melius referat? quis in æthere firmos
Inuertat iussus? quis aperta oracula, credat
Irrita? quis vanis superi mandata senatus
Ludat imaginibus? subito lita carmina sarcit
Omnipotens, veteresque instaurat voce figuras.
At Simeon, cum signa locos tenuisse priores
Cerneret, & prisicos rediisse in carmina sensus.
Hæret, & obtutu paulum defixus in vno,
Multa mouet; diuersa tamen sententia mentem
Nulla subit: facili sacros, velut ante, coercet
Vngue libros, & vera notis interlita falsis
Eximit, ac dubia statuit pro voce puellam.
Quis tamen aduersus monitus audentior ibit
Æthereos? Iterum primas in carmine voces
Integrat omnipotens: subitum Simeonis ad artus
Frigus abit, gelidusque ciet præcordia terror.
Quid faciat? quod vertat iter? qua luce meatus
Verborum illustret? quibus & miracula dictis
Tanta probet? quæ sacra fides responsa sequatur?
Dum stupet, & curas tacito sub corde volutat
Ancipites: eadem superest audacia menti;
Et furiosus agit maiores error in ausus.
Vtteriùs diuina suis promissa lituris
Temperat; & rursum iuuenis pro virgine nomen
Sufficit. Ex templo superis elapsus ab oris
Clamor ijt; mediasque volans Simeonis ad aures
Accidit, & puido tetigit præcordia motu.
Quis furor? ô Simeon! quæ te dementia, quæ te
Cæca per ignotos agitat vecordia casus?
An potes æthereos mutare in carmine sensus
Fatidico, facili que nouas temerarius ausu
Explorare vias? Quid cælo obstitis? & alti
Numinis imperium toties inflectis inani
Consilio? Maiora polus, quam mente reseruas,
Dona parat. Magni sunt hæc rata iussa Tonantis.
Virginca, ne vana putes, puer editus aluo
Adueniet: non vlla sacros mendacia libros
Inuadunt; nulli superis annalibus hærent
Errores. Nec tanta deest ad munera virtus
Cælestis: maiora valet miracula rerum

Edere, nobilius rerum vulgare theatrum.
 Quin etiam, iam tolle animos, non fera dabuntur
 Munera, nec tardos referetur pignus in annos.
 Iam quæ virgineo sacram dabit vberè prolem,
 Extulit os sacrum terris, quid plura? superstes
 Vitales auras carpes, dum prodeat infans
 In lucem, tenerisque tuas vagitibus aures
 Commoueat: cernes puerum, & promissa Tonantis
 Munera; purpureo pasces in lumine vultus,
 Et tua diuinis hærebunt oribus ora.

Hæc superi responsa Patris, monitusque silenti
 Nocte datos, premit ipse suo sub corde sacerdos.
 Iam tacitus magni largos miratur honores
 Numinis; audacis secum iam crimina dextræ
 Arguit; insolitos veterum per sæcula partus
 Voluit hians: quo tanta latet sub sidere Virgo?
 Qui tam felices sobolem genuere parentes
 Virgineam? quo sacra loco cunabula prolem
 Diuinam accipient? quando clarebit Olympo
 Festa dies, quam tanta notent miracula partus?
 Tandem fidereas ferit his clamoribus aulas:
 Ergo Tartaræ sedes, squalentia Ditis
 Regna cadent; tandem validis claudetur Auernus
 Postibus, & superi pandentur limina regni:
 Aduenient optata bonis iam sæcula, faustos
 Allatura dies, pacemque datura per orbem;
 Noxia primævæ recidens contagia culpæ;
 Nec scelerum fibris surgent euulsa renatis
 Semina, sed pulchris crescent viridaria plantis
 Virtutum. Mene ætherei cunabula Regis
 Visurum? me diuinis in stamine vultus?
 Me lacrymas? me parua Dei concreta rigenti
 Membra gelu? mène arcano suspiria corde
 Edita; vel tacito missos è pectore fletus
 Auribus hausturum? Nostri proh nobilis æui
 Gloria! Proh nostræ celebres ætatis honores!
 Felicem, quem vita meos seruauit in annos!
 Sic memorat: lætoque salt, festoque triumphat
 Incessu; manifesta oculis, manifesta que vultu
 Lætitiæ dat signa suæ: stat ne scia pubes,
 Miraturque nouos languenti in corpore gestus:
 Inquirit, quæ causa senem, quæ nuntia rerum
 Commoucant, quæ fata animos tam læta seniles
 Exhilarant; nouus vnde calor, nouus vnde per artus

Ferueat, faliant imis quæ gaudia venis?
 Ille sub hæc. Veftra, ô Solymi, fpec vnica, ciues,
 Appropere tandem cedit, quod veftra coërcet
 Colla iugum: nexis foluentur vincula palmis
 Veftra falus agitur; fummi iam corda parentis
 Tangit amor veftri; pauci Titana labores
 Inuertent. paucos ducet noua Cynthia gyros,
 Cùm noua progenies cælo mittetur ab alto,
 Quæ fccleris (non vana fides) primordia veftri
 Tollat, & ætherios duce qua via tendat in orbes.

Sic fatur: fed mentis inops, rationis egena
 Turba manet, nec cœlestes veneratur honores:
 Fert humiles nec ritè preces; nec munera gratis
 Profequitur votis: ftat circumfufa tenebris
 Cimмериis, gelidusque riget præcordia circum
 Dura chalybs, totoque abftitit pectore Numen.
 At Simeon facrum bibit inflammatus amorem
 Largius, & maiore fuam fpem numine firmat.
 Siue dies cœlum, feu nox inuicta quadrigis
 Aftra tenent; feu fella premit, feu lumina foluit
 Clara fopor; feu grata capit, feu grata reponit
 Fercula; diuinos femper meditatatur honores.
 Ve clamat, te sæpe, puer: te, Virgo, sub alto
 Corde vocat; iuftos expofcit ab æthere rores;
 Sæpe diem breuis hora, dies breuis exhibet æuum;
 Temporis exiguum metitur grandibus orbem
 Curfibus, & longos reddit mora quælibet annos.
 Proh pietas! proh verus amor! proh facra Tonantis
 Relligio! quàm magna paras incendia? quantas
 Corde faces? quantos accendis in offibus ignes?

Ergo dies aderat niueo fignanda lapillo,
 Æthereis optata locis; gratiffima claufis
 Diuorum agminibus, metuenda fientibus vmbribus,
 Qua puer æterno foboles æquæ parenti
 Bethlemica fub rupe, facrum caput exerit aluo
 Virginis & totum diuino numine complet
 Hofpitiũ, fupertimque ferit concentibus auras:
 Et iam multa nouo properauerat excita cafu
 Paftorum manus ad cunas, & ruflica pomis
 Tefta cafæ, donis que ornerat agreftribus antrum.
 Iam cruor innocuos pueri violauerat artus,
 Effufoque facri torarant fanguine cultri.
 Iam nouus Eois radiarat fedibus ignis,
 Infolito fulgore nitens; faciles que per omnes

Erroresque viæ, vastæque pericula terræ
 Duxerat infantis sacra ad cunabula reges.
 Virgo suas immota cauo seruabat in antro
 Diuitias, humilique parens in limine tantas
 Includebat opes. Proh quantus sæpe recurſat
 Ventorum furor ad portas! Proh quanta niuales
 Adglomerat gyros, & parui culmina tecti
 Tempeſtas de more ferit? tonat arduus alto
 Iuppiter, ingeminant abruptis nubibus ignes,
 Vecta tremunt, iam iamque ruunt: ad pectora natum
 Virgo premit, blandisque fouens amplectitur vnus.
 O puer, indignis toties exercite fatis,
 Quæ vis ætherea tantos ciet arce fragores?
 Quid fera sæuit hiems, totoque impune vagatur
 Æthere? quid gelido præceps furor incubat antro?
 Dura manent te fata, puer: nunc parcius æther
 Tela vibret, iaculisque manus exarmet acutis,
 Ne glacies teneros morſu tibi vellicet artus;
 Crudeles ne sacra ruant in limina venti.
 Sat fuit obſcura noſtræ ſub imagine formæ
 Velatum, gelido caput erexiſſe ſub antro.
 Sat ſtipulis iacuiſſe, cauo ſat pumice molles
 Inclinaſſe genas, ſat Olympica regna cubili
 Commutaſſe gregis. Ceſſent, puer inelyte, Cori
 Murmura, Riphæis ceſſent è montibus Euri.

Ergo quater denos pueri iam Phœbus ab ortu
 Eois inuectus equis, & in æquore merſus
 Occiduo, ſummo confeceſerat æthere curſus,
 Arcano tunc Virgo piæ ſub pectore leges
 Obſeruat, quæ ſacra iubent ad templa recentes
 Offerri natos, placitisque altaria donis
 Ornari, nullasque moras interſerit æquis
 Legibus; ad Solymam feſtiniſ greſſibus urbem
 Ire parat: tandemque antro diſcedit, ab alto
 Docta polo, puerum ſacras venat ad aras.
 Dona gerit reddenda ſuo pro pignore, quamuis
 Nulla coërcebant ſuperi mandata Parentis
 Ad ſacra virgineos altaria ducere partus;
 Villa nec immunem ſceleris diſcrimine prolem
 Relligio, donis redimi cogeſbat. Olympi
 Cura tamen, ſuperique trahit ſtudioſa voluntas
 Obſequij. Non vlla fugit, non vlla retractat
 Pondera verus amor. Sed iam propiora tenebat
 Mœnia, iam Solymæ veteres conſcenderat arces

Virgo parens, iam summa procul fastigia templi
 Cernebat; cum forte suo sub limine tecti
 Ingeminat questus Simeon, tenditq; supinas
 Ad cœlum cum voce manus. Quo munera differs,
 Summe parens? Quò lata die promissa rependes?
 Eia, age, rumpe moras, sæcundum concute pectus,
 Tempus adest, iam solue fidem, ne dicta retractes.
 Neu, quæ iam toties vates cecinere, recuses.

Vix ea fatus erat, subito fulgore per auras
 Labitur æthereas, puraque in luce refulget
 Aliger, & placidis compellat vocibus vltro.
 Quod petis, ô Simeon, tibi donum indulget Olympus.
 Surge, age, festina, celeres ad limina templi
 Verte gradus, ac te lætum venientibus offer.
 Ille, (vides;) quem sacra parens ad pectora gestat.
 Vera Dei soboles puer est, & sanguine cretus
 Virgineo. Nec plura: leues effugit in auras.
 At Simeon tali fugientem est voce sequutus.
 Sis felix, quicumque nouo præcordia motu
 Exhilaras, & membra situ confecta senili
 Cogis in antiquum faustis remeare vigorem
 Auspicijs. An lata sacris licet oscula plantis
 Figere? diuinisq; meis amplexibus artus
 Accipere? & veras audire, ac reddere voces?
 Ibo celer, mora nulla gradum tardabit euntis.
 Iam properat, iam prima rapit vestigia tectis;
 Jungit amor vires; pedibus talaria feruor
 Subijcit, ac rapidis Euri volat ocyor alis.
 Nec labor exagitat; nec spiritus angit anhelus
 Qualis in æquoreis nauis cita labitur vndis,
 Et ruit ad patrios ignoto ex littore portus.
 Qualis Olympiacas volat inflammata per auras
 Stella, nec antiquos iterum subit ardua tractus.
 Qualis præpetibus volucris secat aëra pennis,
 Ventorumq; præit spatiosa per atria cursus.
 Qualis & æthereos resolutis funibus orbes
 Hasta subit, demissa præit, sublimia tranat
 Nubila, lynceosq; procul fugit ardua visus;
 Haud aliter fertur Simeon. Sacra limina postquam
 Attigit, in varias torquet flammantia partes
 Lumina, si qua valet venientis signa Tonantis
 Cernere, diuinisq; Dei cognoscere vultus:
 Ecce autem iam Virgo parens vestigia templo
 Prima locat: subito claras in vertice flammæ

Agnoscit Simeon, & flexo numen adorat
 Poplite, diuinis que suis amplexibus artus
 Mulcet, & in lætas effundit pectora voces.

Verane te facies, verus mihi nuncius affers,
 Nate Deo? Quis te nostra sub imagine natum
 Traxit amor? Qua lege sacras redimendus ad aras
 Accedis, nostri redimis qui damna parentis?
 Eia age, summe Parens, iam dulces auribus hausi
 Vagitus pueri, roseoque in lumine pau
 Lumina; quæ nostris mora fatis longior obstat
 In terris? iam firma tuis oracula dictis
 Despondent: liceat iucundo abrumpere vitam
 Limite; membra labent, placidaque in pace quiescant,
 Nuncia læta feram primorum ad claustra parentum,
 Dixit, & extremas lacrymarum flumina voces
 Ore premunt: tacitusque hæret defixus in vno
 Obtutu, dum venturos in pectore casus
 Fatidico voluit: lacrymis vndantia tandem
 Ora mouet, talique affatur voce parentem.
 Heu dolor! heu crudele nefas! heu! quanta per auras
 Tela ruunt, video iaculum concrefcere nimbo
 Æthereos, video telorum nubibus orbes
 Offundi, crudoque volare ex hoste sagittas
 In puetum; proh! quanta cadent, proh! quanta resurgent
 Agmina crudelis figet tibi, Virgo, doloris,
 Corda, chalybs: durum tentabit viscera ferrum.
 Hæc Simeon; at Virgo suo sub corde volutat
 Tantarum euentus rerum. Simul Anna futuri
 Præscia, diuino celebrat præconia cantu
 Infantis, lætis que sacros euulgat honores
 Vocibus, & magnum pueri sub imagine Numera
 Prædicat. Instructas tandem procedit ad aras
 Virgo parens: fert ante gradum sub veste sacerdos
 Sacrifica, cui multa premit vestigia turba
 Ponè sequens, totoque micant funalia tecto.

Ergo diuinus sacris altaribus infans
 Sistitur, & celebres templi statuuntur ad atas
 Munera. Virgipeus lachrymarum flumine vultus
 Vndat, & exundat. Iosephi lumina magno
 Imbre natant, simul Anna genas ploratibus implet,
 In largos Simeon lachrymarum soluitur amnes.
 Liquitur in lacrymas populus. Tum voce sacerdos
 Primus ait: Donum hoc reliquis tibi gratius vnum
 Accipe, summe Parens; quod non ingrata tulerunt

Viscera:

Viscera: quod iustas in nos tibi mulceat iras.
 At, dum maiores ætas adolefcit in annos,
 Virgineo permitte sinu, blandoque voueri
 Amplexu: cum membra viri firmauerit ætas,
 Rursus ad extractas veniet tibi gratior aras
 Victima, crudelique tibi cadet hostia ferio.
 Interea, qua mater habet tibi munera, votis
 Inferiora suis, dat læta: hoc pignus amoris
 Accipe, & infantem sacratæ redde parenti.
 Dixit, & ex aris Puerum leuat: aurea tendit
 Virgo manus, placidisque suum complectitur vlnis
 Infantem: tum verba sacro dedit vltima templo,
 Atque iterum gressus patriam inoliqur in urbem.

*IGNATIUS Societatis IESV Auctor, ac
 Parens sanctissimus, vt quendam è scelerum
 lacu extrahat, in lacum se abdit.*

Hærebat quidam vitis: Ignatius illum
 Conuenit, atque animum verbis medicatur amicis:
 Ille nihil: ferale tegit sub corde venenum
 Callidus, & medicam fugit intractabilis artem;
 Insistit monitor, miles scelerate, satelles
 Plutonis, barathri certissima præda? quid vltra
 Infanis? præsens è faucibus exprime virus;
 Antè veteranos penitus quam maceret artus.
 Nequicquam canit ille monens. Ignatius vrget
 Acrior; heu ditis Barathri deuote caminis,
 Verte gradus, te iusta manet vindicta; tuumque
 Exigit in pœnas caput immedicabile. Cerno
 In te Tartareos meditari bella Gerasas,
 Inque manus nodos moliri, in colla catenas,
 Duraque lethales fabricare in pectora tædas;
 In melius ni versâ trahit sententia mentem.
 Subrisit monitis demens. Quid inanibus, inquit,
 Sollicitas verbis? vltra ne perge timores
 Ne vanos mihi sînge; minas interritus omnes
 Excipio, vultu siquidem fortuna sereno
 Blanditur, dubiosque è pectore submouet æstus.
 Talibus à sese monitorem auertit: at ille

Quid

Quid faciat? quâ tentet iter? quo sæua furentem
 Ambiat affatu? primis in postibus vrbis
 Vallis adest, vbi regnat hiems, vbi cogitur humor
 Montanus, mediaque rigent æstate paludes.
 Huc venit, & præceps gelidas desultat in vndas,
 Ore tenus se mergit, aquis glacialibus horret,
 Membra gelant, malæ trepidant, vestigia nutant,
 Ossa crepant, sanguis concresecit, frigidus ore
 Halitus erupit, dentes in dentibus hærent;
 Lumina deficiunt, & pallida mortis imago
 Ore natat, totoque absistit corpore sensus.
 Sic, ait, aggrediar Stygium violentior hostem:
 Illac fortè pedes scelerum dux ille ferebat
 Intactus, quo præcipitem rapiebat Erinny's
 Impia, cum hybernis vox edita fertur ab vndis;
 Vade, ait, infelix in Tartara, vade. Resistit
 Ille tremens, oculisque locum vestigat acutis.
 Nullus erat: iam carpit iter, reuocatur eodem
 Ecce sono: Stygias pessundare tristes in vndas.
 Ecquis, ait, si fortè latet, me decipit error?
 Et secum; mentem fallit, nisi fallor, imago
 Vana meam? pergit, subito repetitus ad aures,
 Clamor abit; rapidis ad pœnas labere pennis
 Infelix. Tunc ille procul, procul omnia sumit.
 Ergo vias, dum meta, nemo, spelæa, recessus
 Sedulus explorat: cùm summo in flumine; quid sit,
 Incertus, tamen esse aliquid videt: aduolat: ecce
 Humanum caput extat aquis: miratur, & vltra
 Indagare cupit, propioresque addere sensus.
 I demens alia ex aliis in crimina: præceps
 Voluere: Tartareas sequere per aëra flammæ;
 Hic ego brumales nudato in pectore morsus
 Pro te sustineo, vade; improbe, vade: Tonantem
 His immersus aquis supplex in vota precabor,
 Vt quas ipse meres soluant mea frigora pœnas.
 Sic ait: at scelerum molitor territus hæret.

Concresecunt horrore comæ, formidine pectus
 Exilit, & varijs tremescunt nutibus artus.
 Hic ait, hic vel Numen adest, vel numinis instar
 Arbitrator in terris animorum Ignatius. Ergo
 Accedit, speculatur; adest Ignatius, inquit,
 Ille meos tentare potest, & vertere sensus,
 Ille cupidinos sedare in pectore motus,
 Illeque labentes reuocare in sidera gressus;

Ergo pedes & corda libens conuerto; voluptas
 Cede procul; fortuna ito; tibi pectoris omnes,
 Ignati, iam credo sinus, tibi mentis habenas
 Trado meæ, laxa, cohibe, preme, siste, sub omne
 Verte latus, quocunque trahes retrahesque sequentur
 Iussa pedes; celeresque animus confurgit in alas.
 Vicisti, de me, si qua est ea palma, triumphæ.

FRANCISCI XAVERII

*Herois sanctissimi oracula & mi-
 racula.*

Surgens Eoo de littore Phœbus in undis
 Conspicit occiduis alium splendescere solem.
 Sinit equos; trepidaque manu molitus habenas,
 Hæc secum. Quæ causa nouat tot in æthere leges?
 An stabiles natura polos præuertit, & ortus
 Cedit in occasum, refugitque occasus in ortum?
 Res noua! Sidereis expellat sedibus exul
 Ipse, polo nutritus? aget per inania cœli
 Arua suos sol alter equos? quæ causa? quis autor?
 Quod numen regno solem spoliabit auito?
 Non patiar. Faxo contrarius irruat æther,
 Et Pyrois, & ponè sequens irrumpat Eous
 Acer, & insolitos efflans è naribus ignes,
 Dira Phlegon in bella ruat, quibus hostis ab alto
 Cedat, & aduersus labefiat in æthere currus:
 Phœbus, ut in tetrīs dominetur, Phœbus in astris
 Vnicus, & solum venerentur sidera solem.

Quis furor insanas te, sol, impellit in iras?
 Cede polo, depone faces, demitte iugales,
 Condere; Franciscus sub cœdine clarus vtroque
 Phœbus erit, mihi crede, tui rutilantior astro;
 Ille solum solus lustrabit, solus Olympum.
 Tu qua parte tuos præfens moderabere currus,
 Hac in parte diem, fateor, monstrabis; at illam,
 Unde venis, cæco tenebrarum inuoluis amictu:
 Franciscus terras præfens illustrat, & absens.
 Humanas tu, Phœbe, genas perfundis amico
 Lumine, & externos rutilum iubar edis in artus;
 Non tamen arcanos animi lustrare recessus

Phœbe potes: Franciscus adit penetralia clausi
 Pectoris, & medias secreto in corde medullas
 Rimatur, dubiaque animos ambage volutos
 Explicat, ac tacitis quæcunque in sensibus hærent;
 Circum luce tegit, purisque nitorebus ambit.
 Præsentes tu Phœbe dies, præsentia condis
 Sæcula, præsentî dominatis clarus in ævo;
 At neque venturos annorum conspicias orbes,
 Nec voluenda tuos in sæcula proijcis ignes:
 Franciscus, (nec vana fides) in postera flammæ
 Sæcula diffundit, prælogo lumine cernit,
 Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.
 An dubitas? An vera negas miracula? tantum
 Perfidia tribuis, furisq; procacibus? Audi.

Soluerat Eoo de littore classis iniquas
 Exactura rates, pelagoq; haustura profundo,
 Quotquot Lyfiadum populabant arua carinæ.
 Expectata diu, patriis neque reddita campis,
 Creditur Æblias per Syrtes, saxa; per undas
 Excepisse minas, agitataq; fluctibus ille
 Naufraga, & extremam scopulis traxisse ruinam;
 Matres lugebant sua pignora; pignora patres
 Lamentata suos lugebant; tristis vbique
 Luctus erat; vacuæ resonabant luctibus ædes:
 Hic Franciscus adest; fletus miseratus inanes
 Lyfiadum, & vana trepidas formidine mentes;
 Collectam in templum spatiosum fatur ad urbem.
 Quò vobis, quò certa poli fiducia cessit?
 Creditis auctas inimica in littora puppes?
 Submersasve salo? monstrisve oblata marinis
 Corpora Christiadum? Superi meliora? nec vltra
 Progressus, paulum subsistit. Feruida tingit
 Flamma genas, turbata cruor lauit igneus ora;
 Stat nunquam facies; & pectore vibrat anhelos
 Singultus. En, inquit, adest, en illa, sed alto
 Hinc atque hinc cerno concurrere prælia ponto.
 En volat hæc, en illa volat; iam marmore classes
 Miscentur; iam tela ruunt; iam saua coruscant
 Fulmina; iam densis armorum nubibus æther
 Intonat, ac vastos voluit super astra fragores:
 Falcatas iam rostra premunt falcata triremes;
 Iam gladij gladiis incumbunt; ignibus ignes;
 Armis arma, virique viris. Rector Olympi,
 Huc adsis, ac tanta moue pede bella secundo.

Nec plura; incubuit tacito super vtraque vultu
 Brachia, & exanimis, tanquam stet truncus, inhæsit.
 Vulgus iners, procerumq; phalanx mirata, quid istud,
 Inquit, erit? quæ fata canit? quæ monstra? quod æquor?
 Quos hostes? quo Marte videt concurrere puppes?
 Attollit tandem Franciscus lumina; ridet,
 Plaudit, ouat, gestit; placidam noua gratia frontem
 Imbuit, insolitos inspirat vultus honores.
 Suspicit auditor nouitatem frontis; & aures
 Erigit attentas. Quid tandem? Vicinus, inquit,
 Vicinus; aduersæ tandem cecidere biremes.
 Hostilis iam regna cruor Neptunia tingit;
 Iam voluunt vada cæca viros; iam tela feruntur
 Irrita, iam palmæ miserorum ad sydera victæ
 Tenduntur, facilesq; ruunt in vincula; nostri,
 Quattuor amissis, seruati à funere ciues.

Ergo pèr æquoreos campos iam Lysia regnat
 Classis, io! toto pelago dominata triumphat;
 Nec dubitate; duos vel tres, non amplius, orbis
 Phœbus aget; certus veniet cum nuntius, & mox
 Affore cernetis victricem in littore classem.
 Quod superest; meritis cumulate altaria donis,
 Ferte preces, data vota, sacras veneremur ad aras.
 Tertia vix aderat lux matutina; propinquit
 Nuntius, & firmat certis oracula dictis;
 Nec mora, felici (res mira) allabitur æstu
 Classis, & effusas ad littora conuocat ædes.
 Arma per antennas hostilia, gesa, dolones,
 Spicula, thoraces, clypei, tormenta, bipennes;
 Multa volant vexilla; quibus dat in æthere gyros
 Mille notus; quibus aura leuis per cærulea lapsus
 Mille dat, ac varios fingit sub sole colores.
 Vndique sulphureis expressa tonitrua flammis
 Multa sônant; inflata ferunt ad sidera cantus
 Cornua, festiuos per propugnacula plausus.
 Æra cient, hominum vario clamore resultant
 Sidera, multiplici rêsponsant murmure valles:
 Emicat in terram miles; complexibus hærent
 Cognati, quæ quisque tulit discrimina narrat.
 Franciscum memorant omnes; hinc miles, ac illinc
 Ciuis, & alterno venerantur carmine Diuum:
 Franciscum (tam miles ait) rela inter & hostes
 Agnouere ducem victrices Marte carinæ;
 Nobis ille animos, ac vires ille recentes

Præstitit in pugnas; validis tamen hostibus idem
 Incussitq; metus, ac tristia fata; regebat
 Nostras ille manus: ludebat in aëre iactus
 Hostilès: ita nostra ruit cum funere semper,
 Hostilis redijt sine vulnere semper arundo.

Non minus in nostros (referebat ciuis) alumnos
 Francisci nituit virtus; pugnantibus acrem
 Se tulit ille ducem; vatem se præstitit vrbì:
 In medijs fuit vna malis medicina, secundus
 Flatus in aduersis, oriens in nocte planeta;
 In pelago portus, rapido leuis amnis in æstu;
 In mœrore salus, in tempestate columna;
 In desperatis tandem fuit anchora rebus.

Ille, quid externis agitetur, cernit, in oris;
 Ille, quid arcano claudatur pectore, cernit;
 Illic, quid annorum series ventura latenti
 Contegat amplexu, cernit; felicia portat
 Nuntia, felices rerum prænuntiat ortus,
 Ac trepidam vana formidine liberat urbem.

Quid stat, & incertus, qua sit sibi, nescit, eundem,
 Phœbus & ardentès cunctatur in æthere currus?
 Miratur, mihi crede, sibi pallefcere vultus;
 Loraq; de manibus labi, miratur in orbe
 Æthereo iubar insolitum; miratur inanes
 Se pro fatidicis dare voces, altera posci
 Numina; & alterius iam reddi oracula Phœbi;
 Cedit, & excussis se dedignatur habenis.
 Ergo felices ordire per æthera gyros,
 Phœbeis inuectæ rotis, Franciscæ, per orbem
 I precor, Occiduas, & Eoas aspice gentes.
 Te Tagus auriferis, te postulat Indus arenis;
 Mundus ab Arctoo te cardine, mundus ab Aëstro
 Inuocat, & totus tua numina vendicat orbis.

Ast oculos huc verte: tuis te passibus addunt
 Astrorum noua castra; vide, quam multa per æquor
 Hinc atque hinc collecta volant. En tota propinquat
 Ausonia, æternumq; suos saluere penates
 Te ductore iubet: volat, aspice, Roma. Tarentum
 Daphnia, Parthenope, Tyrrenia, Pisa, Cyclopum
 Quondam grata domus: Pater Apenninus in vndas
 Emicat; effundit se Gangis in ostia Tybris.
 En alias, & mille alias iam cerne cohortes
 Lysiadum: volat ille, caput cui crinibus ætas
 Sparfit olorinis; volat hic, quem feruidus æui

Sanguis alit: volat ille, facit quem gloria fandi
 Eximium: volat ille, gerit qui clara docendi
 Munera, quique præest, seruitum gaudet ad Indos
 Pergere. Nemo tuis se miles classibus aufert;
 Nulla tuos natos terrent discrimina; tota
 Ardet in Eoos conscendere Lyfia portus.

ANTONII LVSITANI
 Herois sanctissimi illustria
 facta.

THreicius quondam nemorosa in valle sacerdos
 Fertur olorinas imitatus carmine voces.
 Cùm procul annosa veniunt è montibus orni,
 Circundantque virum: radicibus exilit imis
 Caucasus, & promptas in carmina suscitatur aures;
 Hircanæque feræ tenebrosa cubilia relinquunt,
 Et quacunque datur breuior via, dulcibus adsunt
 Carminibus, placidosque bibunt ad pleetra sopores.

Fertur & æquoreas olim vocalis Arion
 Tranquillasse minas, citharam cùm pulsat eburnam;
 Neptunique greges, Proteique armenta sub imis
 Clausa vadis in summa, nouo, trahit æquora, cantu;
 Ac dorso incumbens Delphini, lata fatigat
 Colla iugo, tumidosque ferit calcaribus armos,
 Et premit, & laxat moderator certus habenas,
 In quascunque volet partes. Heu cæca parentum,
 Barbaries! Heu vana dolis commenta nefandis!
 Non tales humana gerit facundia vires:
 Mortalis non artis opus, modulamine tigres
 Sistere, & effrænes ad carmina ducere phocas:
 Tantùm diuino micat hæc è pectore virtus.

Ergo, age, diuinum fer ad æthera Lyfia partum;
 Cuius ad eloquium mitescant marmora, cautes
 Dissiliant, venti ponant, querceta silentes
 Contineant frondes, auium ruat agmen ab alto
 Æthere; & indomiti linquant caua lustra leones:
 Terrarum tu grande decus, tu sola sub orbe
 Orbis Olysipto, cœlestibus æmula regnis,
 Tolle caput: tam læta tuos hæc fata penates
 Sola manent: tibi diuinus nascetur alumnus,

Mendoça & Viridarium.

K k k

Maior

Maior Threicio Vates, & Arione maior.
 Quà Tagus egregiam, regni caput, alluit urbem,
 Virginæ quâ tecta domus maiora coruscant,
 Eductisque polo monumentis astra laceſſunt:
 Extulit os terris Antonius, extulit urbi
 Formoſum caput: ô qualis noua ſigna decoris
 Fronte ſedent! qualis rutilant præſagia vitæ?
 Creſce puer, creſce, & virtutum ingentia creſcant
 Dona animo, vires ſolidentur corpore, mores
 Pectore, creſcentes ſupera virtutibus annos.

Mox ubi prima pedes ætas firmavit, Olympi
 Quærit opes, auri cumulos contemnit auitos:
 Materna durare nequit ſub ſede, profanæ
 Sæpe fugit monumenta domus, ad Virginis ædem
 Itque, reditque frequens: puerilibus altior annis
 Sacra colit, vanis ſe ludis abdicat, aras
 Promptus obit, pingitque roſis altaria, ramis
 Limina, purpureis laquearia cella coronis.
 O puerum cælo dignum, quem ſuſpicit orbis,
 Quem Phlegethon, quem tota domus veneratur Olympi?
 Eia age, præpetibus ſuper æthera tollere pennis;
 Arma cupidineo rorantia ſe le voluptas
 Tartareo nutrita ſinu iaculatur, & alto
 Corde premit, venis ſerpit calor, oſſibus ignis
 Labitur, & ſtygiis flauelcunt corda venenis.
 Surge puer, teque infando citus eripe letho,
 Et Phlegethontæos validis tere calcibus hydros.

Ergo virginæ ſe mundo ſuſtulit alis,
 Et, quâ victrices tollit Vincentius arces,
 Delituit, diuique arcana in clauſtra reſſit:
 Rurſus Vlyſſæas oras, & nota parentum
 Tecta fugit, natale ſolum commutat in agros
 Herculeos, intrat veteris penetralia templi
 Sacra, ſalutiferi ſacro cognomine trunci.
 Inde aliud molitur iter, cælo aſpice, cælo
 Ignotas monſtrante vias, ſecreta relinquit
 Iura domus, tacitæ vitæ ſe legibus aufert;
 Te quærit, Franciſce, tuis penetralibus hospes
 Succedit, comitemque tuis ſe præbet alumnis.
 Nuda ſolo ponit veſtigia, vilis amictus
 Membra tegit, circum tenerum datur horrida ſetis
 Zona latus, non vlla manum, non vlla labantes
 Virga pedes, in tanta vitæ discrimina, firmat.
 Tetrarum fines, quâ Phœbus conditur, & quâ

Surgit;

Surgit; Hyperboreas quâ tellus cedit in Arctos,
 Et quâ sepositis Libyæ furit æstus arenis,
 Explorare cupit, pelagique intrate profundi
 Æquora, & extremis mundi sub finibus exul,
 Indomitos ad rura greges, ad pabula cœtus
 Ducere, & errantes ad ouilia cogere turmas.
 Vade age, & insignes Antoni ordire triumphos,
 Auspiciis in vota ruit felicibus æther.
 Quâ sacra diuinæ referes præconia legis,
 Tartarei, ne vana putes, in bella Cerastes
 Torpébunt, vires amittent, sæuaque plantis
 Colla dabunt calcanda tuis, tu pectore virus
 Exprime, tu fræno linguas moderare trifulcas,
 Tu rege calcatis tumidas ceruicibus iras.
 Sic impune Dei leges, & iura per orbem
 Æqua feres, sic arma ruens inimica, Tonantis
 Signa triumphato pones victricia luxu.

Ergo vbi maiores scelerum cumulantur acerui;
 Impietas vbi cæca furit, bacchataque ventris
 Ingluuius, vbi regnat amor sceleratus habendi,
 Diraque luxuries fufis dominatur habenis,
 Et ferus insultat Maiors, ibi Ly sius heros
 Attollit vocem, quantus micat ardor ab ore?
 Quantus amor? quantis iaculatur fulmina verbis?
 Flagitium moles labefiunt, ira serenos
 Induitur vultus, stygiis nutrita caminis
 Flamma ruit, ruit ardor opum, vesana quiescunt
 Arma graui commota manu, furor occidit, orbe
 Vana superstitio ptocul exulat, impia mores
 Dediscit natura suos, nouus editur orbis
 Antiquo melior, meliora sub auspice tanto
 Sæcula nascuntur; sed quid non posset Auerni
 Litot edax? quibus in pratis non pestifer erret
 Anguis, & intonsas non maceret halitus herbas?

Fortè aderat gens nata Erebo, formata recessu
 Caucaseo, cum diuinos Antonius amnes
 Solueret, & dulci præcordia voce piaret:
 Quò magis interpres sacrorum pectora mulcet
 Vocibus, atque animi duris medicamina plagis
 Alligat; hoc læuit magis, ægrescitque medendo
 Vulnus iners, & mente ferox agrestius horret,
 Atque animos contra septem plice durat ahenos.
 Quid faciet? Num verba, Notis ludibria, fundat?
 Incassumque ferat tot adire per aëra voces?

Fas, & iura vetant: ergo volat, agmina linquit
 Perfida commotis vbi fluctibus æstuat æquor,
 Clamat, & æquoreos contenta voce fragores
 Exuperat, pelagique ciet vada, saxa querelis;
 Pisces, Neptuni cœtus magni agmina; pisces
 Huc omnes iubeo latebris enare profundis
 In terram, superumque in litore carpere lumen.
 Nec plura: insolito miscetur murmure Pontus,
 Exultant latices, æstu voluntur arenæ,
 Undique collectæ spatiosa per æquora turmæ
 Insurgunt pinnis, tumidosque lacessere fluctus
 Remigio certant; summasque adnare sub vndas.
 Emicat in ripam, & fluctus capit antè priores
 Turba minor, barbi, solæ, conchylia; maior
 Ponè sequens, pelagoque incumbens, ardua prendit
 Littora, salmones, rhombi, delphines, alosæ;
 Inde alios, & mille alios, mirantur euntes
 Cærule; pistrices immani corpore gyros
 Mille trahunt, vasta se volunt mole balenæ,
 Immensoque ruunt membrorum pondere cete:
 Quotquot in æquoreo spatiantur monstra theatro,
 Exiliunt, totisque super ceruicibus extant.
 Quid fundis, Neptune, tuos ad iussa ministros?
 Quid vidualæ cultore domus? quid inania possunt
 Regna satellitio? Nereus tibi tradit habenas,
 Diue, suas: moderate diu felicibus vndas
 Auspicijs, eademque tuos in iura nepotes
 Erige, Lyfiadum subigant vada feruida puppes.
 Ergo suspensos in summo gurgite cœtus
 Alloquitur: Pisces vestri præconia regis
 Accipite, & totos adhibete in carmina sensus.
 Ille domos, & regna vadis habitanda sub imis
 Extruit, ille cibos, & fercula grata ministrat:
 Ille dat æquoreos pinnis sulcare meatus,
 Et quos exigitis, semper molitur honores;
 Vos igitur grates persoluite, ferte Parenti
 Obsequium, & meritis celebrate hæc munera votis.
 Dixerat; at pisces, rerum spectacula nunquam
 Visa satis, motant ceruices, brachia vibrant,
 Excutiunt caudas, varijsque natatibus vndas
 Impellunt, toto colludunt marmore, Divo
 Applaudunt, certis ostentant gaudia signis;
 Eia agite, & vestras, Antonius inquit in oras
 Cedite, iam textis fidei documenta dedistis

Firma fatis, nullo pietas abolebitur æuo
 Tanta, nec insignis minuetur gloria facti:
 Quod precor vt donis cumulet maioribus æther.
 Illum submissa venerantur fronte parentem,
 Iamque imas labuntur aquas, & nota frequentes
 Tecta petunt, latebrisque maris clauduntur apertis.

O virtus! ô rarus honos! tibi cedit Arion,
 Antoni: tibi Threicius dat victa sacerdos
 Nablia; Thebanae tibi cedit conditor urbis,
 Cedit Atlantiades, tibi victus cedit Apollo.
 Eloquio tu saxa trahis Marpesia, sylvas
 Exuis, indomitos domitas concentibus vrsos:
 Caruleis armenta, vadis, mansuescere nullis
 Docta sonis, tu voce regis, tu limina Ditis,
 Æratasque fores, æternaque robora frangis,
 Infernosque cives latebroso è carcere manes.
 Sume animos generosa parens, ne defice rebus
 Aduersis, grandis tibi, Lysia, seruit alumnus:
 Hoc duce, sidereos poteris penetrare recessus,
 Vnde felices reuocare in corpora mentes:
 Hoc duce, Tartareis violare repagula portis,
 Ac trahere horrendas bustis feralibus vmbas.
 Ille tuos molitur opes, meditatatur honores
 Ipse tuos, tibi sceptrâ parat, tibi frænat aquarum
 Murmura, & admissum per tot discrimina nomen
 Restituet, confurge animis, obliuia nati
 Nulla tui subeant, sub tanto præside, maior
 Tollere, & æthereis caput inferre Lysia regnis.

URSVLÆ, ET SOCIARVM
 laurea triumphalis.

Q Vis furor, ô miles, quæ tanta licentia ferri?
 Quò gladios, quò tela rapis, voluenda securis
 Hæc erat in sæuos inimico Marte tyrannos.
 Quid pia gens? quid pura tuas mucronibus armant
 Castra manus? iam parce minis, crudelia demens
 Prouice tela manu, pudeat calcare cruorem
 Virgineum: pudeat sacras latratibus agnas
 Carpere: inæquali pudeat concurrere bello.
 Gens sed nata Erebo, Scythico formata recessu,
 Caucaiseis nutrita plagis, durata sub ipsis

Cautibus, Hircanis assueta cubilibus, iras
 Corde gerit, rapidaſq; vomit de pectore flammas,
 Mox vbi virgineum medijs è nauibus agmen
 Emicat in terram, niueiſq; phalangibus albens
 Littora, crudeles acuit ſub pectore cædes.
 In clades, in dura ruit certamina, quaſdam
 Enſe ferit, quaſdam rigidâ tranſuerberat haſtâ,
 In quaſdam torquet valido mucrone ſagittas:
 Arida virgineo pingueſcit ripa cruore.
 Impaſtus ceu plena leo cùm ſepta peragrat,
 Et fremit ad caulas, prædam iam nactus opimam,
 Gaudet hians, immane comas attollit, & hæret
 Viſceribus ſuper incumbens cruor improba teter
 Ora lauat, ſic tota furens diſcordibus armis
 Turba ruit, iam membra diu ſacrata pudori
 Enſe cadunt, iam pura notis interlita rubris
 Ora madent, iam pulchra metit ſalcata bipennis
 Agmina: virginei rapiuntur in æquora fluctus
 Sanguinis, immixto late rubet vnda cruore.

At vos ſanguineo niueæ de fonte cohortes
 Surgite, victrices manibus prætendite palmas:
 Ne trepidate feris veſtras apponere vitas
 Hoſtibus, & grefſus medios inferre per enſes.
 O pietas! ô mira fides! ô quantus Olympi
 Tangit amor! quantus rapit in certamina feruori
 Audet in hoſtiles incurrere Virgo phalanges,
 Nec vanos horret ſtrepitus; librata per auras
 Tela ſubit, referatque ſinus grauiora minanti
 Spicula, & emiſſas fouet alto in corde ſagittas;
 Quæq; prior rigidæ ſupponit colla bipenni,
 Et niueam ſacris ceruicem deſtinat aris,
 Illa mori gaudet; morientis imaginis illa
 Funus amat; quæ parua tulit, maiora precatur
 Vulnera; nulla cupit rapidis exire ſuperſtes
 Cladibus, imò ſuo maculare in ſanguine vultus
 Ardet inexpletum; non tantus in hoſtibus ardor
 Ad clades, ad tela pium iaculanda ſub agmen,
 Quantus virgineum rapit hæc ad funera cœtum
 Impetus, & medios moriturum vertit in hoſtes.
 Virginei pars prima chori, vexilla ferebat,
 Vrfula, queis nullum generis radiabat auitum,
 Stemma, nec antiqui fulgebant ſigna decoris.
 Ergo ſalutiferâ pendebat ab arbore corpus
 Diuinum, rigidis fixum mucronibus; haſta

Ruperat exanimum crudeli corpus hiatu.
Hoc insigne suis manibus congressa ferebat
Vrsula, & vnanimis stimulabat in arma sorores:
Huc oculos, huc ora, pias huc vertite mentes,
O sociæ, magnas vobis in prælia vires
Sufficit, in sacra quod cernitis arbore, Numen.
Affixum, grauiora mouet certamina amoris,
Maioresq; vibrat liquefacta in corda sagittas,
Quà iacet hostilis resolutis funibus arcus,
Hostes vipereo iaciunt lita sanguine tela
Vt duplicent mortis causas: at Christus hianti
Corde trahit, proprioq; linit sua tela cruore;
Sauciat hostilis, sed Christi sanat, arundo;
Hæc beat, illa necat; date colla, extendite dextras,
Et celeres duro ceruicem dedite ferro:
Vulnus amor iam lene facit, iam dulcia reddit
Vincula, iam palmas miseris in cladibus offert.
Vix ea dicta dabat; magnis clamoribus omnes
Ingeminant; moriamur, & in media arma ruamus.
Nec mora, per medios iam quæq; audentior hostes
Ire parat, quâ spissa virum videt agmina, claris
Vocibus inclamat venerabile nomen, IESVS,
Christum oculis, & corde canit gestare, superbas
Nil curare minas, maiusq; inolescere robur,
Frangere quàm valeant iuuenili in pectore vires,
Audiit, & magno furiarum exanduit æstu
Barbarus, & sæuum vaginâ liberat enses
Acrior, & magnos effundit gentis aceruos
Innocuæ latas inesttat funere ripas.
Illa cadit, mox illa super cumulatur eodem
Multa loco. Ceu messa Ceres iam flaua manipulis
Aptandis sub falce cadit; ceu plurima cælo
Sidera labuntur liquidis cohibenda sub vndis:
Sic & Virginibus rarefcunt agmina cæsis.
Nec prius abstitit temerata à cæde cruentus
Miles, in attonito quàm totas demeret ensis
Litore, felicesq; rates tot millibus orbet.
Inclayra marmoreo viduantur & ossa sepulchro;
Vrsæ peregrinis, vrsæ tumulantur arenis:
Felices animi rutilant trans æthera vècti
Purpureis zonis; sacrum stellantia velant
Serta caput, varijsq; manus de sede pyropis
Irradiant, sic alta volant ad culmina, portus
Æthereos intrant, placidaq; in pace quiescunt.

VICTRICIS CATHA-
rinae Mausoleum.

Non ego Pyramidum sublimi vertice moles
Niliacos quondam claudentiâ busta tyrannos
Expromam cantu: nec Mausolea superba
Reginæ fundata manu: monumenta pudori
Virgineo sacrata canam. Rege vatis habenas
Diua tui, superique volans per culmina Sinæ
Casta sepulchralis ferra penetralia molis.

Efferus in collum cùm miles librat ab aure
Mucronem, Catharina, tuum, fluit vndique lactis
Humor, & in niueos soluuntur vulnera fontes:
Protinus æthereos intrat mens inclyta campos,
Exuuiis decorata suis, stupet aula Tonantis
Insolitum iubar, ac triplicis diadema figuræ
Cernit hians, triplicis meruit quod laude triumphi.
Cum subito glomerata cohors, Diuumque Senatus
Circumfusus, ait; turpne inhonora iacebunt
Membra solo, quæ rite valent intrare curules
Sidereos? an pura locus reget ossa profanus,
Diraque virgineum seruabunt marmora corpus?
Id pietas, id iura negant suprema Tonantis.
Ergo præpetibus delapsus ab æthere pennis
Quique ruat, tumuloque sacros inducat honores,
Sic ait, & Zephyris superas velociter auras
Dimouet, & Pharias celeri descendit in oras
Remigio alarum, foribusque patentibus intrat
Mœnia, Pelleo quondam fabricata Tyranno.

Ergo dum superi per lustrant omnia cœtus,
Explorantque vias omnes: inhumata iacebat
In medio Catharina foro, gens impia circum
Admirata decus, niueosque ex vulnere fontes,
Hærebat; mortis placido languentia somno
Lumina sopitos referabant æthetis ignes,
Oraque puniceos Phœbo ex oriente colores
Pallida reddebant. quantum venerabilis instar
Frontis erat? quantum niueo decor ore natabat?
At superi properant ciues, mediæque per vrbis
Septa ruunt: sua quemque trahit, sua quemque voluptas

Ocyûs ire iubet: procul vt videre sub ense
Collapsos artus, duroque natantia letho
Lumina festinant, rapidisque volaribus adsunt.
Virgineas mirantur opes: sunt debita tumis
Aligeris hæc dona, canunt, & funera lato
Commutant plausu, celebri dant ordine pompam.

Ergo bissem candenti in veste ministri
Succedunt alacres oneri; tolluntque per auras
Sanguineis lita membra notis: præit inclyta summi
Turba chori; læuaque simul, dextraque feruntur
Millia, primorumque alij vestigia cœtus
Ponè premunt, spargunt flores, candentia fundunt
Lilia, idumæis quatunt opobalsama virgis.
Iam succos ignorat Arabs, iam nescit odores
Flagrantes Panchaia suos, dum thure vaporant
Æthera, dum superas mulcent suffitibus oras
Ambrosius, vox vna sonat: Catharina per orbis
Æthereos conscendat, io: Catharina per omnes
Terrarum, cœlique plagas, victricia ponat
Signa manu, meritosque ferat post fata triumphos.
Quò superi? quò fertis iter? quod tanta sepulchrum
Membra geret? quò sacra iugo tumulabitis ossa
Æthereis victura locis? En ossibus Ossa
Submittit frondosa caput, iuga Pelion offert
Inclyta, & aërius nemoroso inuitat Olympus
Vertice sublimisque volunt in culmina montes
Virgineum reuocare decus. quo tenditis vltra,
Syderi gens clara poli? clamoribus omnes
Ingeminant; Sinam, Sinam properamus in vnum:
Scilicet hæc olim rapidis iuga septa caminis
Fumiferis obducta globis, lapsisque per auras
Territa fulminibus, fauosque experta fragores,
Diuinos monitus, & summæ dogmata legis
Hauerunt, quæ deinde greges effusa per omnes
Isacidum, nostros componunt aurea mores:
Non aliud Catharina iugum sibi poscit ab illo,
Sacra quod ætherei decorarunt iussa Parentis.

Iamque propinquabant, tenues qua Sina per auras
Erigitur, tubeunt omnes; montemque sub altum
Euadunt celeres, summoque in vertice fidunt.
Quid memorem colles cœlo iuga celsa ferentes?
Lunares contemnit equos, Iouis abiicit ignes,
Saturnique faces, radios Mauortis, & ora.
Spemnit Atlantiadis, Cythereæ lumina temnit:

Respuit Eoo redeuntem è gurgite Phœbum.
 Has nil curat opes, pro tantis ignibus ossa,
 Sacra, petit, cape Sina meos; mihi rursus honores
 Redde tuos: fulgere polum melioribus æquum est
 Sideribus: plus Diua meis rutilabit in oris,
 Quàm vaga sydereas quæ lestrant lumina sedes.

Interea superi varijs circumque supraque
 Ritibus exultant; & festo more choreas
 Exercent, celebrique tremunt cita culmina plausu.
 Protinus augusto, niueo de marmore, templo
 Incumbunt omnes pariter: iam prima per artem
 Fundamenta locant, Phariasque sub astra columnas
 Attollunt; iam pulchra suis laquearia pinnis
 Includunt, auroque trabes, ac tecta coruscis
 Distinguunt gemmis, variisque laboribus ornant.
 In medio plusquam rutilus accensa pyropis
 Insolito fundata micant altaria ritu.
 Hic viuas superi facies, hic mille figuras
 Insertant auro, varioque emblemate cælant:
 Quà gladij, quà tela micant, quà ferreus vrget
 Miles, & aduersos contrarius orbis in orbem
 Voluitur, exiliunt rapido sub verberè cultri,
 Infestantque viros, iaculo seges horrida turbam
 Verberat, & fulua moribundam extendit arena.
 Parte alia Diuam subigunt in prælia vates,
 Diuiniq;ue sacras contemnere Numinis aras
 Impellunt, ac thura diis adolere nefandis.
 Immoto stat Diua gradu, faciliq;ue retorquet
 Tela manu; quin cæca suis erroribus arcet
 Pectora, sollicitam fouet alto in corde tyrannus
 Inuidiam, rabieque fremit, quem Diua fatigat;
 Calce super, stygiumq; super pede proterit hostem.
 Cætera virginet circum monumenta triumphii
 Pingit, & attonitas trahit in spectacula mentes
 Sacra cohors. Hanc Diua tuis dedit ossibus aram
 Cœlicolum generosa manus, qua secla virescunt
 Postera, quam longi series mirabitur æui;
 Quæ superas seruabit opes, quæ maxima semper
 Dicitur nobis, & erit quæ maxima semper.

* *
 *

E R E N A E V I R G I N I S L V -
sitane Martyrium trium-
phale.

A Vriferi quis dona Tagi, quis munera versu
Efferat, & merito celebret præconia cantu?
Non tantas Pactolus opes, non Hermus arenas
Tam dites, non tot gemmas pretiosus Hydaspes
Amne trahit, non Indus aquis tam fertilis ambit
Arua suis, Nilus non tam felicibus errat
Lapsibus, aut vena currit tam diuite Ganges.
Quid memoro? Tagus vnus opes supereminet omnes
Flumineas, Testor Neptunum; fare, tridentis
Arbiter, vndarumque potens, Neptune; quid optas?
Quo de fonte bibis iucundius? ecqua sub vndas
Gratior vnda tuas euoluitur? incipit Heros
Neptunus. Non vlla meos iucundior intrat
Vnda sinus, quàm missa Tago; Tagus omnibus vnus
Gratior Oceano. Condant se flumina retro
In caput alta suum, condant; iam nulla penates
Influet vnda meos, patior: de sinibus errent
Stagna meis expulsa, fero: tamen ostia pulset
Nostra Tagus, nostrique suas infundat arenas;
Diues ero: quæ dona Tagus, quæ munera defert,
Humanis maiora: factos amplectitur artus,
O Erena, tuos, & mollibus abluit vndis.
His opibus, quam diues abit, quo marmora fastu
Ingreditur, qua mole ruit, quibus æquora frænis
Vincit, & æthereos suprâ volat altior orbis?
Tu faciles, Erena, notos in vela secunda;
Tu fluiuis compone minas; tu pande latentes
Annis opes, tu sacra tui monumenta pudoris
Detege, & arcanas sine vatem nare per vndas.

Qua liquidis Nabanus aquis vicina frequentat
Arua Tago sub colle iacent fundata supino
Mcenia, Lyfiadum quondam penetrabilia Regum;
Hic fata sydereos obscuras lumine vultus,
Diua, tuo: tibi luna faces, tibi Phoebus habenas
Tradit, & in munus sustrandi vendicat orbem;

Sed quo Diua petis? quid circumfusa tenebris
 Teëta subis? quid clara lates? quid viua sepulchro
 Condetis; & gratam violento funere vitam
 Mergis, Olympiacas nunquam ventura sub auras?
 Arcanos Erena petit latebrosa recessus,
 Humanosq; fugit visus. Procul omnis abesto
 Vulgus, ait, procul aula, procul commercia gentis,
 Blandimenta procul; cœli mihi gaudia cœli
 Rura patent; quibus ampla dabunt spectacula ciues
 Ætherei; sine labe iubar, sine crimine morum
 Aspiciam secura mei. sic fata, decoros
 Exiit, ac viles, dictu mirabile, cultus
 Induit. Obsistunt crudeli Marte penates:
 Cui tantas, Erena, domos, cui tanta paremus
 Iugera, cui tantas alio sine lumine dotes?
 Siste parùm, teq; aspectu ne subtrahe nostro,
 Hos artus dum vita regit non longa seniles.
 Hos, Erena dolos patrio sub amore iacentes
 Cauta fugit: secreta petit non segnius antra:
 Legibus addicit puerilia membra seueris.

Hæc Virgo: fraudes sed enim molitur Auernus,
 Pestifero tabo cuiusdam corda venenat
 Cœca viri, dirumq; vomit sub pectore virus;
 Tartareas in corde faces, & in ossibus ignes
 Implicat, ac totis incendia sæua medullis
 Æstuat, ignescit, furit, implacabilis ardet:
 Humanam iam tentat opem, iam poscit Auerni
 Præsidium; nunc fraude ruit, nunc viribus, omnes
 Exploratq; aditus, ac tentamenta viarum.
 Postquam virgineum nec vi, nec fraude pudorem
 Euertit, varijsq; assultibus irritus vrget,
 Sæuit atrox, mouet arma, neces meditatatur, & enses.
 Ergo flumineas tunc forte Erena sub oras
 Venit, & æthereas multâ prece compulit arces:
 O si virgineum seruato in corpore florem
 Sustineam, vel tela ferox sceletata minetur
 Hostis, & aduersum per costas exigat enses.
 Nunc animis opus est; validas mihi suffice vires,
 Summe parens. Nec plura; loco iam miles eodem
 Improuisus adest, rapidas vomit ore fauillas,
 Corde faces, totis procudit fulgura venis.
 Obstupuit Virgo: vaginâ liberat enses
 Barbarus, & sæuos intentat feruidus ictus.

Improbe, quid sævas violentus surgis in iras?
 Siste parùm, depone minas, compesce furorem;
 Quo ruis? infanus quo te tuus incitat error?
 Ille nihil; sed mentis inops, rationis egenus,
 Sæua furens: moriere meis nunc obrura telis
 Virgo, ait, & mortis causam cognosce pudorem,
 Quem colis; hic sæuo te te pudor immolat ictu.
 Attollit cum voce manus Erenæ; supremum
 Numen, ait, ciues cœlestes, agmina summi
 Clara poli, cœtus Diuorum, castra Tonantis
 Accipite hanc animam: nequicquam, barbarus inquit,
 Quæris opem: moriere, libens in vulnere collum
 Extendo, supreme parens: fluat vndique sanguis,
 Rumpantur venæ: lacerentur viscera; totum
 Corpus hiet: felix pro te, tot vulnere felix
 Accipio: misero potius truncabere letho
 Miles, ait, morere, & morere infelicibus vmbis
 Hostia: sic fatus, capulo tenus induit ensẽ
 Virginis in pectus: multaq; in cæde cruentat
 Ora, manus, humeros, & hiantes vulnere malas.
 Virgo cadit moritura, color pallefcit: ab alta
 Fronte supercilium demittitur; halitus exit
 Ægrior: ardescunt fauces; conduntur in antrum
 Lumina; virginei priscus viror excidit oris.

Instat adhuc hostis: rotat ensẽ sæuus, & ictus
 Actior ingeminat: moriens inclamat IESVM
 Virgo suum; moriens oculos ad sidera tendit:
 Æternum, moriens inquit, patia arua valete.
 Sanguineo de fonte bibunt iucundius agri,
 Vernat humus, crescunt flores, languentia surgunt
 Lilia, marcentes nouus halitus excitat herbas,
 Totaq; virgineum testantur rura pudorem:
 At miles, ne forte suum vestigia prodant
 Vlla nefas, trahit exanimum, versatq; sub vndas
 Corpus, & in medio purum tegit amne cadauer.
 Virgineos Nabanus aquis gratantibus artus
 Excipit, & placidis paulatim deuehit vndis,
 Donec seruandas maiori in flumine gemmas
 Auriferi sub regna Tagi deuoluit. ab imo
 Fonte Tagus caput attollit: noua munera nostris
 Illabuntur aquis, noua merces additur, inquit,
 Virgineos vultus agnosco, gratia vultus
 Mentis opes testatur: adest Erenæ, rubescit

Vultus adhuc de cæde; patent in pectore plagæ.
 Eia, meos quæcunque lares, & littora, Nymphæ,
 Accolitis, precor à vestris excedite lustris;
 Festinos huc ferte pedes, date carmina: plausus
 Tollite, iucundis incendite stagna choræis.
 Accurrunt Nymphæ, celeresq; natantibus vndas
 Præuertunt: quæcunque prior festinat ad artus
 Virgineos labi: varios circumq; supraq;
 Adglomerant gyros, & circum plausibus hærent,
 Illa sacros amplexa pedes subit: illa decorum
 Protra caput, tenet illa manus, sustentat apertum
 Illa latus; lætis subeunt ceruicibus omnes
 Exuias, Erena, tuas: quo nobile Nymphæ
 Fertis onus? quo sacra vado tumulabitis ossa?
 Non procul à fluij supremo limite castrum
 Surgit, Vlyssæis vicinum mœnibus, amni
 Desuper incumbens: veteres cui nomen Iuli
 Præsidium dixete: nouumq; ad postera nomen
 Fama dedit, Scalabim Græco cognomine dixit:
 Nunc Erena suo de nomine mœnia signat,
 Sancta arena vocant: huc Virgo labitur, amplo
 Nympharum deducta choro: placet ista liquentis
 Meta viæ: sistunt mediis in fluctibus omnes,
 Iamq; sepulchralis meditantur pondera molis.
 Fundamenta cauant, aduoluunt saxa, columnas
 Educunt, pinnis includunt tecta superbis;
 Cum supera de sede fragor procul intonat, adsunt
 (Nec mora) cœlicolam numerosa examina, quorum
 Ductor ait: Superis fluuiales cedite Nymphæ;
 Sit satis in vestris fabricari fluctibus aulam
 Virgineis membris, tantos partimur honores:
 Vos loca, nos tumulo nostras impendimus artes.
 Ergo omnes operi succedunt: area sulco
 Cingitur; & vitreis consternitur apta lapillis:
 Hinc atque hinc paries crystallo conditus: vndas
 Excludit, visus admittit, gemmea surgunt
 Limina, portarum rutilant in cardine valvæ,
 Atque adamanteis incumbunt tecta columnis
 Aurea. Quid me in rem varias in fornice genimas?
 Lucent Chrysolitus, Sapphyrus, Belus, Achates,
 Crystallus, Beryllus, Onyx, Hyacinthus, Iaspis,
 Mille aliæ rutilant gemmæ, velut astra: coruscant
 Mille faces, & mille vomunt laquearia flammæ.

In medio torus orbe nitet: quem mille pyropis
Distinguunt Superi, varioq; emblemate cælant:
Hæc, Erenæ, tuis componitur vrna vel ara
Ossibus; hîc sacros Diuûm fortiris honores;
Hic tibi sacratis adolent altaria flammis
Cœlicolæ, spargunt flores, multoq; vaporant
Thure lares; hîc dona ferunt fluuialia Nymphæ;
Hîc pisces, hîc monstra iugo famulantia subdunt
Colla tuo: lætoq; obeunt hæc templa meatu.
Hunc Tagus auriferis tumulum circumdat arenis,
Sed quis tanta ferat cohiberi dona sub vndis?
Quis non inuideat tacitis hæc munera lymphis?
Ergo secretis miracula profer ab vndis,
Summe parens; quos flumen aquis occultat auaris,
Diuitias, ostende polo; iam pande silenti
Mausolea vado: iam Virginis effert honores.
Æthereas tunc forte plagas pulsabat in vrbe
Selius, vt Numen sibi Diuæ panderet artûs:
Cum Deus afflatu diuino pectora complet:
Vade, ait, ad ripas, & tecum plurima circum
Turba ruat, dabitur corpus, reperite, quod optas.
Ille volat, totamq; implet clamoribus urbem,
Vt quocunque ferat, vestigia certa sequantur,
Millia circumstant vadentem, plurimâ tendunt
Agmina, & innumeris vmbrantur littora turmis.
Cum subito (res mira!) sui Tagus immemor, ire
Definit in præceps: medio secat æquore fluctus:
Hos iubet in pelagus rapidos intrare; sed illos
Frænat, & inlolitos orditur ab inde meatus
In caput, ac refluas in fontem colligit vndas:
Apparent vada sicca; stupent in littore cœtus
Ignari, quæ tanta retro vis cogeret amnem:
Hæc vobis, hæc, ductor ait, via panditur: eia
Ferte pedes: Erenæ viam, quâ monstrat, eamus.
Inuadunt omnes: quærunt in flumine flumen,
Inq; Tago iam nemo Tagum videt; ecce repente
Obiicitur moles oculis operosa: propinquant,
Turmatimq; ruunt: cernunt (mirabile dictu)
Virgineum corpus, violis florentius, auro
Pulchrius, æthereis rutilantius ignibus, omnes
Procumbunt: nec tam studio meditantur inani
Sedis opus, quam virgineos mirantur honores:
O quas effundunt liquefacto è pectore grates!

Quas voces? quæ vota ferunt? quæ carmina pangunt?
Iamque parant sacra membra suis ceruicibus omnes
Exportare, nouus cum mentibus aduenit horror;
Scilicet ossa loco nituntur pellere: frustra.

Acrius incumbunt: nequicquam: plurima vires
Turba mouet, nil præstat: opem collecta sub vnam
Agmina tota ruunt; tanquam mons magnus eodem
Hæret firma loco; vanas deponite curas
Selius, inquit, amat sedes Erena sub vndis:
Cedamus Diuæ vicinos illa Penates
Pace teget, nostrisq; è flumine consulet arnis.

Ergo vale, iam Virgo, Tagi cole rursus honores;
Ille tuos: hæc ara vadis celebratur in imis,
Æternamq; tuam seruat tua Lysia sedem.
Interea tu corda, domos, iuga, littora, campos,
Mœnia, diuitias, quidquid sumus, accipe: tecum
Seruemur, tecum pariter claudamur in vndis.
Iamq; omnes pariter discedunt, lumina retro
Sæpe trahunt, sacros Diuæ saluere Penates
Sæpe iubent, tumulum lachrymis affantur obortis,
Euadunt tandem celeres, ac tuta capessunt;
Cum Tagus à primo dimittit carcere fontes,
Præcipitant vnda, flumen redit, alueus implet
Littora, & in campos exundat fluctus apertos.
I TAGE, virgineis infundere sedibus hospes,
Tange lares, & tecta, sinus excurrere per omnes.
Diuitias hic siste tuas, & quidquid ab alto
Fonte refers, totusq; in Virginis abdere templum;
Inde per Oceanum, mihi crede, augustior ibis.

HISTORIAE LAUDES.

SOL ruit; ad placidas Lethæi fluminis vndas
Sisto gradum: iucunda leues mihi murmura somnos
Conciliant: vitides præbet per littora molles
Herba toros. Dum fessa via potiuntur amœno
Membra sinu, lassosq; sopor complectitur artus,
En animus formata nouis simulachra figuris
Cernit, & insolita turbatur imagine rerum.

Scilicet è medio se flumine tollit in auras
 Alatus Coluber, celeriq; per æthera gyro
 Alituum pennas, & Eoos præterit Euros:
 Quidquid in aërio late spectabile campo est,
 Corripit afflatu misero, morsuq; trifauci
 Res hominum lacerat, vastoq; absumit hiatu.
 Proh scelus inuisum Lernæa sæuius hydra!
 Proh monstrum! Proh dira lues! quid atrocius vnquam
 Perniciemque polo, terrisque obnuntiat iras?

Resistit ad subitas voces, tumidusque minaci
 Ore canit. Ne me dictis incende superbis;
 Sum pater annorum, proles Saturnia: Tempus
 Dicor, & æthereus quidquid complectitur orbis,
 Imperio, certique premo discrimine lethi.
 In varios flector gyros, caudamque reductam
 Ore lego tacito, longisque anfractibus erro;
 Namque per ementos redeunt noua sæcula fastos,
 Et lapsus sua per vestigia voluitur annus:
 Sed quia perpetuo labuntur tempora motu,
 Effuguntque leues festinis cursibus horæ;
 Itque reditque dies, æuoque impellitur æuum,
 Has ideo pennas humeris, has gressibus alas
 Innecto, quibus Æolias præuerto quadrigas.
 Hoc tamen in fluuio Lethe caput inde sub auras
 Eduxi, mergo veterum monumenta virorum
 Inuoluoque vndis, atraque voragine latos
 Euentus rerum, stant factio in litore Reges,
 Magnanimique duces, & longa obliuia potant.

Dixit, & immenso sinuata volumine terga
 Explicat, ac rabidus violentas surgit in iras.
 Ast ego: quæ virtus tantum pede proterat anguem?
 Quæ vis colla premat? quæ læuas dextera vires
 Molliat, ac diros in pectore sopiat ignes.
 Vix ea factus eram, subito cum visa mouere
 Nympha gradus, animoque metus his demere dictis.
 Adsum Tartareum vinclis domitura Draconem,
 Nec vanos tibi finge metus. Sum palladis vna
 De grege, Palladios inter dignissima cœtus.
 Historiam dicunt: facili quod deuorat haustu
 Tempus, edax, reparo, mediaque in luce repono,
 Dixit, & infernis excitum sedibus anguem
 Ægra soporatis spumantem obliuia linguis,
 Stagnaque tranquillæ potantem obliuia Lethes

Frænat, & impressis colla indignantia tundit
 Calcibus: ac veteres medijs è faucibus annos
 Exprimit, & claras in luminis elicit auras.

En ait, en veterum surgunt exordia Regum,
 Assyrium (iam tolle oculos) in luce coruscet
 Imperium, tantique potens iacit alta laboris.
 Fundamenta Ninus: quibus ampla Semiramis addit,
 Culmina, dum propriis fines coniungit Eoos.
 Sed quia, regnandi ne dira licentia regnet,
 Alternat fortuna vices: caput ardua tollit
 Media: Medorum folio dominatur eburno
 Aftyages: heu! sorte sua, sæuoque nepotis
 Augurio infelix: validas tum Cyrus habenas
 Imperij tractat: Regnorum Persia clauum
 Imperiosa gerit, nullis ruitura procellis,
 Fortunæ ve minis; Macedo nisi cuncta feroci
 Regna manu in proprias leges, ac iura vocasset.
 Sed iam Cæsareum reliquos pertæsa tyrannos
 Optauit natura iugum, quo maior in omnes
 Terrarumque plagas, sæuique in littora ponti
 Roma suas extendit opes; sed plura volentem
 Dicere, & annorum plures vulgare meatus,
 Protinus Eoo surgens Aurora cubili
 Derinuit: me sæuus equis affluit anhelis
 Lucifer, ac dulces excussit pectore voces.

Historiæ qua voce queo, quo carmine laudes
 Prosequar, ac meritas referam modulamine grates.
 Heroum tu facta nigris oblecta tenebris
 In lucem reuocas, morsuque voranda tenaci
 Temporis in priscum repatas monumenta decorem.
 Fama tibi, tibi victa, comes; non vlla senescunt
 Te duce gesta ducum: memori supereminet æuo,
 Quicquid in antiquis tua signat dextera chartis.

* * *

NASCEN-

NASCENTI VIRGINI MAGNÆ
 Matri, quæ tunc scholastico anno nascenti
 initium auspiciatissimum
 faciebat.

Felix auspiciū: nouus incipit annus ab ortu
 Virginis, vt fausto fidere faustus eat.
 Sidereas tu, Virgo, faces euincis, ab ore,
 Namque tuo cœli lumine lumen habent.
 Noctiuagus subdit tibi Phœbe cornua bigas;
 Subdit Atlantiades virgea sceptrā Puer.
 Ante tuos, ô Virgo, pedes Venus abiicit ignes;
 Abiicit armipotens tela trifulca Pater.
 Iuppiter igniuomas exarmat fulmine dextras;
 Tu, Saturne, tuas exue falce manus.
 Phœbus Olympiacis iam sedibus exulet, vna
 Virgo coruscantis sydēris instar erit.
 Abscondant nunc astra suos caligine vultus;
 Clarior astrorum lumine Virgo micat.
 Lethales quandoque cient vaga sidera morbos;
 Virgo salutiferam semper anhelat opem.
 Intempestiuos effundunt sidera nimbos;
 Virgo salutiferis semper inundat aquis.
 Astra procellosis nonnunquam flatibus vrgent;
 Æolias frangunt Virginis ora minas.
 Eliciunt ruptis è nubibus astra fragores;
 Sedat Olympiacas vnica virgo plagas.
 Cœrula feruescunt astrarum mota figuris;
 Virginis æquoreas forma serenat aquas.
 Ignea flauentes exurunt astra nouales;
 Pullulat, vt perflat Virginis aura, seges.
 Sidera gemmantes denudant grandine vites;
 Virgo pampineis induit arua comis.
 Astrorum rabies florentes macerat agros;
 Virginea expingit floribus arua manus.
 Sæpe sub obscuris caligant nubibus astra;
 Nulla tegit rutilas Virginis vmbra genas;
 Sidera temporibus, sed Virgo præsidet æuo;

Efficiunt noctem sidera, Virgo diem.
 Nascuntur, sed nata ruunt mox sidera; Virgo
 Nata semel, nunquam postea victa cadit.
 Sideribus diues cœlum est; sed Virgine tellus:
 Despicit illud opes; æstimat ista suas.
 Dat cœlum innumeras vna pro Virgine flammæ;
 Hoc sua commutat sidera flore polus.
 Sidera sideribus cumula, terra inquit, Olympos
 Mille para, maius da mihi siquid habes:
 Cernis, vt excedat flammis cœlestibus vna
 Nata solo, superis digna micare globis?
 Ergo felici qui nascitur annus ab astro,
 Ardua felici currat in astra pede.

*AD VRSULAM, ET CO-
 mites beatissimas.*

Felices animæ, felicia castra, puellæ
 Felices, felix virginitatis amor!
 Quales purpurei distinguunt gramina flores;
 Tales virgineæ littora cæca manus.
 Qualia Erythræos ditant coralia fluctus;
 Tales virgineæ falsa fluenta rates.
 Qualia cœlestes illustrent sidera campos,
 Talia virginei regna superba chori.
 Non ita Mæandrum circa modulantur olores;
 Vt pia gens vitreas carmine mulcet aquas.
 Neptunus ventis impellit vela secundis;
 Christus in internos labitur vsque sinus
 Effluit ignotas medio sale puppis ad vndas;
 Sacra per æthereas corda feruntur opes.
 Vrsula diuinos instillat pectore rores;
 Excitat ardentes Vrsula corde faces.
 In se fingeant volitare per aërea glandes,
 Rumpere virgineas tela cruenta manus;
 Carnifices læuire, necis sibi damna parari;
 E latebris ardent profluisse suis.
 Iam fera gens læuit, iam turba furentibus annis
 Irruit, vt pectus transferat ense pium;
 Virgineos præbent rigidis mucronibus artus

Submittunt gladijs colla secanda feris.
 Sic desiderio gelit mens ebria vœdis,
 Mens melius pœnas inter adulta suas.
 Tale suos duleis iam dudum ad funus amores
 Spes alit, illecebris non semel acta nouis.
 Respondent votis felicia sidera palmas
 Martyrij prendunt castra beata sui.
 Vinite felices cœlesti in vertice mentes,
 Cingite purpureis tempora clara rosis:
 Palma triumphales decoret pulcherrima dextras,
 Auratus circum tempora torquis eat.
 Vobis parata quies, nullum maris æquor arandum.
 Nullus sollicitat pectora castus amor.
 Vobis siderei gratantur monstra theatri,
 Subiiciunt vestro colla superba iugo.
 Præbet Erychthonius iunctas de more quadrigas,
 Mercurius pulsat fila canora lyræ.
 Erigone plaudit, vocalis plaudit Arion,
 Ardet obire pium Gnoëtia stella caput.
 Fulmina submittit Ionis armiger, aëra Iuno
 Tranquillat, nullus excitat Hædus aquas.
 In choreas, in festa ruit polus omnis, Olympo
 Ingeminant omnes, *Vrsula* vivat idè!

AMOENISSIMA TYBUR-
tini nemoris confide-
ratio.

Quæ Tyburtini se tollit gloria montis,
 Quæ liquidas Anio voluit amœnus aquas;
 Villa jacet, villæque inter penetralia surgit
 Diues natura, ditius arte nemus.
 Scilicet umbroso specus est fabricata recessu,
 Molliter in curuos undique flexa sinus.
 Huius multicolor pingit conuexa lapillus,
 Et varius cælat conchula picta notis.
 Hinc serpunt hederæ natiuo brachia lapsu,
 Illinc in flexus ductilis herba meat.
 Qua malè iunguntur bibulo cum pumice topi:
 Antrum multiplicis luminis instar hiat.

Multa cauernosis volucris sedet hospita rimis
 Dædala quam duro fecit in ære manus.
 Qui cernunt veras imitantia signa volucres,
 Non cæcata putant ære, locata putant.
 Spirat auis quæcumque suo maculata colore,
 Vt liber, argutis gestibus ora mouet.
 Excutit hæc plumas, pedibus micat illa canorum
 Hæc leuat, hæc voluit, deprimat illa caput.
 Multa etiam impexas rostro discriminat alas,
 Multaque luminibus circuit antra suis.
 Altera miranti blanditur firmate vulgò;
 Altera dum crispat colla superba, tumet.
 Et nihil vt viuæ fictâ sub imagine formæ.
 Desit, quæque suum fundit ore melos.
 Artis opus natura suum miratur, & artis
 Ludum experta, minor sum, canit, arte minor
 Et quæris, quæ tanta gerat miracula virtus?
 Accipe: in hac Siculus claudicat arte faber.
 Labitur occultis effusa meatibus vnda,
 Quâ parte æreas ærea fallit auis.
 Hanc vbi paulatim per gyrum ducta recludit
 Vertebra, continuis haustibus vna bibit.
 Inde per arcanos emendicata canales,
 Ad volucrum longo ducitur orbe pedes;
 In quibus exiguo referata foramina clauo
 Nacta subit, ventrem mox adit, inde caput.
 Nec mora, libratas æquali pondere moles
 Intus obit, medios perfluit vsque sinus.
 Mox vbi machinulas intrinsecus vnda volutat,
 Dulcibus alituum cantibus aura sonat.
 Non ita contentus numerorum lege solutus,
 Compositos seruat vox animosa modos.
 Intenti medijs, grauibus sociantur acuti,
 Æqualique omnes omnibus arte soni.
 Cuncta simul referunt placidos volitantia cantus;
 Distinguit proprium singula voce melos.
 Cantat olor, gemitque suos luscinia questus;
 Concinit ad numerum dulcis Acanthis aquæ.
 Quæ volucres latè cælo poriuntur aperto,
 Huc medio vertunt Solis ab axe viam;
 Miranturque suas alieno in corpore voces,
 Alternosque cicut per caua lustra sonos.
 Hic etiam volucrum turmis inimica, dici

Nescia, secluso fornice sedit auis.
 Hæc inter rotulis vndarum mole solutis
 Exerit obscuro limine torua caput.
 Mox vt quæque prior (dictu mirabile) frontem
 Aspicit è tristi rupe micare, silet.
 Illa dehinc collum extollit, iam pectora; tandem
 Profilit, & misero carmen ab ore trahit.
 Continuò totus sistit concentus, & inter
 Tam multas solùm noctua stridet aues.
 Cùm tamen ex oculis iterum se proripit hostis,
 Antraque Cimmeriâ nocte sepulta petit.
 Maiores iterant nemorosa per auia plausus,
 Inque suos redeunt voce priore choros.
 O quæ tam viuas simulant per inania voces!
 Tam benè quæ vitam fingit in ære manus,
 Cedite Sicanijs olim fabricata caminis;
 Cedite Phidiacâ signa dolata manu.
 Cedite fusa cauis Temeses fornacibus æra,
 Cedite Dædaleis ora polita rogis.
 Iam meritas antiqua trahant monumenta ruinas,
 Hoc se se Astrorum cursibus æquet opus.

DVLCE BELLVM INEX-
pertis.

NVnquam sæua tulit miseri discrimina belli,
 Qui cupit ardentem Martis adire globos.
 Nescius armorum miles petit arma: sed odit
 Qui videt à crudo faucia membra Deo.
 Gessit in extremum conscendere nauita littus,
 Qui tumidas nullo profcidit ære vias:
 Si tamen vndarum sulcauit in æquore moles
 Naufragus, æquoreas effugit ille minas.
 Optat obire nouas vtroque in cardine sedes,
 Qui positas neutro vidit in axe plagas:
 Qui tamen Arctoi senserunt frigora venti,
 Quique sub Australi diriguere gelu,
 Ire nec è regno, patrijsve penatibus audent,
 Ne subeant gelidæ tristia damna niuis.
 Pellæus iuuenis dum nescit, feruida quantas
 Euibret è medio vertice zona faces,

Scire cupit terras medio sub sole iacentes;
 Et Nili arcano nobile fonte caput:
 Hic tamen expertus rapidis arentia flammis
 Littora, & æthereis ignibus vsta, fugit,
 Icarus ignotas agitare per aëra pennas,
 Moliriq̃ue nouum nescius optat iter,
 Ardet inexpertus ferri super æthera: tales
 Forsitan expertus nollet inisse vias.
 Et Phaëthon loris patrios torquere iugales
 Postulat, & patrios flectere nescit equos:
 Cùm tamen ad cœli medium conscenderit axem,
 Senserit & verso fræna labare iugo,
 Forsitan, & currus nunquam tetigisse paternos,
 Tale nec imperium sustinuisse volet.

F I N I S.

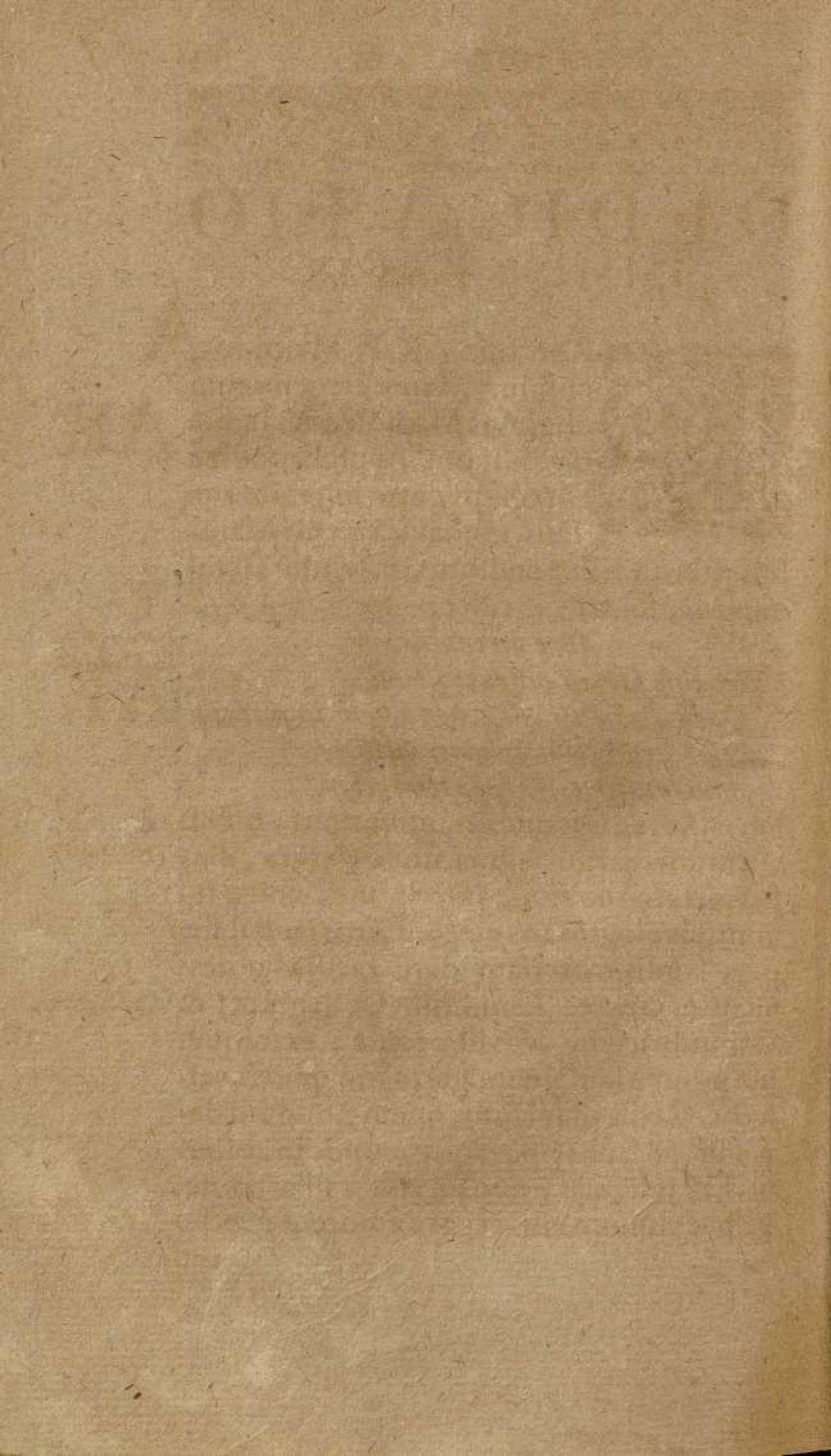
MAVSO-

MAVSOLEA
POSTHVMÆ

AC

PERENNIS GLORIÆ
R. P. MENDOÇÆ
ERECTA.

DEDICATIO

IMMORTALIS.

REGO tuis, R. P. MENDOÇA,
piissimis Manibus, geminum
erigimus Mausoleum, mate-
ria diuinum, pulchritudine
egregium, arte ingeniosum.
Tuis, inquam, æternis Mani-
bus æternum suspendimus, æternum sacra-
mus Mausoleum. Scilicet

— *Ære perennius,*
Regaliq; situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.

Horat. car.
lib. 3. od. 30.

Perenne, ac solenne erigimus opus, nobili
virtutum tuarum animatum cælatura, illu-
stri pietatis tuæ titulo inscriptum, vnico tui
nominis elogio satis elegans, satis laudabile:
quia laudis materiam dare facilius potes,
quam accipere. Geminum Collegium, &
Conimbricense, & Eborense, geminum
tibi ponit Mausoleum, germano quidem af-
fectu. Redit ad luctum, quem nondum de-
posuit, ad lachrymas, quas nondum abster-
sit. Etsi reliquias beatosq; cineres Patriæ ne-
gasti, eximium eius erga te amorem acerbo
tuo

tuo funere non abstulisti. Hæres in oculis animisq; , & quem vidimus & audiuimus, non obiisse , imo nec abiisse arbitramur. Plane, qui primos semper honores viuis fugiebas, supremos modo mortuus non effugies. Vtrumque Collegium Magistro suo sapientissimo, Rectori suo admodum colendo , Patri suo indulgentissimo rite parentat, &

Virgilius li.
4. Æncid.

— *extremus si quis super halitus errat*

Ore legit.

Adeste igitur gloriosi Manes , vestrum ingredimini Mausoleum , vestrum quidem, quia ex pulcherrimis vestrarum virtutum gemmis extractum. Sin autem ob hanc causam tibi seuerissimo honorum contemptori minus placuerit , placeat saltem ob artificem, qui sane fuit fraternus Amor, quo nihil ingeniosius , quo nihil tibi vnquam gratius. Vos tamen siue Amici , siue Cultores præstantissimi hominis, non iam lachrymas, sed flores date , & *plenis manibus* ; fas enim est Mausoleum illius viri , qui fuit virtutum omnium flos , hortulum dici potius, quam tumulum. Interim, R.P. MENDOÇA,

Virg. 6. Æn.

Virg. 11. Æn.

dum apprecamur, *eternum*

saluè, & vale.

MAVSOLEVM

Posthumæ, ac perennis gloriæ, quod Collegium Conimbricense Regium, & Academicum, P. FRANCISCO DE MENDOÇA, Rectori quondam suo, erexit, & consecrauit.

OLYSIPO

Ad R. P. MENDOÇÆ Cenotaphium.

VA Tagus Oceani committit fluctibus urnam,
 Diues Vllyssaum raris & vnda solum.
 Ostendit vitreum crystallina gemma sepulchrum,
 Et scintillantem diuitem rore torum;
 Mendocæ tumulum, sed amico puluere inanem,
 Credo ego, non caperet tam breuis urna virum.

Ad tumuli molem ferali ornata cupressu
 Stat Nympha, & multo proliuit amne sinus.
 Amne tument oculi, manibus soluuntur amictus;
 Vngue perit facies, & pia cura mori est.
 Postquam vocis iter patet, in suspiria vocem
 Fundit, in has voces maxima damna vocant.
 Cur nullum in saxum mea membra dolore rigescunt?
 Nonne meo minor est quisque dolore dolor?
 Saxeæ sit Niobe nimio si victa dolore,
 Non animum excruciant damna minora meum.
 Et viuo, nec facta silex? sed viuere votum est,
 Ne sensum amittam saxeæ facta mali.
 In lacrymas ibunt oculi, dum vita manebit,
 In questus voces, in mea verba dolor.
 Sed quia communem, communia damna dolorem
 Poscunt, in planctus & manus vna parum est.
 Lugete Heroës primo de sanguine Regum.
 Amissum è vestra nobilitate virum.

Et Vatem Vates, Oratorumq; Magistrum
 Orator, morum turba sacra ducem.
 Et vos qui petitis de sacro lumina libro,
 Ereptam extincta luce dolete facem.
 Nam meruit Mendocæ nouo solennia ritu,
 Quem procul à patrio mors tulit atrâ solo.
 Heu mortem inuisam! quam cæco tela furore
 Mittis, Mendocæ dum caput vna petis?
 Nonne fuit satius vires in Maura ciere
 Pectora, in audaces arma ciere Getas?
 Viuit Arabs, s'ruiturq; Getes melioribus annis,
 Et fugiunt vitiiis debita damna suis.
 Viuunt & fures, moritur Mendocæ, nec annos
 Explet Nestorcos dignus inire dies.
 Credo equidem, non aqua vices, aut nomina librat,
 Nec iam mors æquo sub pede pulsat humum.
 Ah pudiat rapuisse hominem fandi arte potentem,
 Et quo Roma potens, dum loqueretur, erat.
 Vidisti Periclem Romana ad rostra tonantem,
 Et sacrum Hippolyti moribus ire virum.
 Vidisti calami flores, patriâq; nitentes
 Fortuna radios, & male saua furis?
 Certe animi dotes vel tellus bruta probaret,
 Et sophie vires hostis in hoste probat.
 Vidisti quantum iaculatus carmen in astra
 Ebibit inuidia dira venena tua.
 Quam leto exceptit fati Reus Atropon ore,
 Ad Christi fateret dum pia verba Crucem?
 Nec pudor est talem, ac tantum rapuisse Magistrum?
 Certe debueras erubuisse nefas.
 Sed mea culpa fuit, quia vincula nulla parauit,
 Cum longam vellet missus inire vitam.
 Cur amplexa pedes precibus non mille tenebam,
 Flexissent faciles vel fera corda preces.
 Cur tacuere oculi, si ferrea pectora fletu
 Vincuntur? lachrymis cederet ille meis.
 Cur vim non feci? rapuisse licebat Alumnum,
 Castus amor vires ad pia furta daret.
 Sed quia subtraxit mihi segnis inertia mentem,
 Heu patior vitio damna parata meo.
 Mendocæam tumulo dum mors ingrata recondit,
 Tam procul ex oculis, quam procul à patria.
 Et queror, & doleo, minor esset causa dolendi,
 Si foret illa meis terra propinqua vadis.

Vngere si possem, & funus curare, supremo
 Audire, & pariter reddere verba sono.
 Non possum roseo cineres perfundere nimbo,
 Nec charum in nostro corpus habere sinu;
 Nec premere amplexu manibusq; aptare sepulchrum,
 Nec possum plantis oscula mille dare.
 Si possem, hoc saltem obsequio solabar amorem,
 Sed mala fors nullum nouit habere modum.
 Mendocam eripiens peregrina in sede locauit,
 Nunc vidisse negat, non semel illa nocet.
 Tales (nunc repeto) casus mihi dira canebant
 Somnia, nec mendax somnia misit ebisr.
 Nam rabido armatum rictu, hamatisq; leonem
 Vnguibus vna mihi noctis imago dedit.
 Carpere visus erat toto mea membra furore,
 Et raptare feris viscera vulneribus.
 Horresco, abscedit cruor & tremor obligat artus,
 Sed non sum fato credula facta meo.
 Hac quia, nunc repeto neglecti conscia fati,
 Mendocæ erepto viscera raptæ fleo.
 Cur ego non flevem? si flendi maior origo,
 Quo maius damnum est? plus mihi fata nocent.
 Quis nostrum post hæc caput inter sidera condet,
 Mendocam tumulo si Libitina premit?
 Quis sacro insaam moderabitur ore theatrum?
 Et Regum in medium facta polita dabit?
 Quis tetricæ vitæ mores audebit amare?
 Et sacros patria dirigat arte greges?
 Hac mihi raptæ queror vitæ solatia, quando
 Mendocam è terris mors inopina rapit.
 Hinc dolor, hinc lacrymæ, neque enim suspendere fletus,
 Si qua venit subito, magna ruina potest.
 Fundite perpetuos mea lumina, fundite riuos,
 Crescant de nostris flumina luminibus,
 Vt quoties vitreum sacra flumina Mausoleum
 Abluerint, fletus deferat vnda meos.
 Sic fati visum est meus ut Mendocæ periret,
 Ne qua mihi posthac læta Camœna foret.
 Quò tamen æternos testemur pectoris ignes,
 Inscriptum in solido marmore carmen erit.
 Nympha suo vitreum tumulum cum extruxit Alumno,
 In medio vellat corde sepulchra dare.
 Spes erat, ut seros prius iret Alumnus in annos,
 Sed spes tam vana est, quàm bene semper alit.

Vidisse

Vidisse haud meruit, saluum cum optasset Alumnum,
 Nulla tamen proprij certa Sibylla mali est.
 Mors Lugdunensi Mendocam abscondit in Urna.
 Gallorum gentes Lysia damna beant.
 Terris ereptus cœlum Mendocæ petiuit:
 Sic repetunt patriam Numina magna domum.
 Quòd moritur, fati nulla est vis inuida, cœlo
 Digna est, qua potuit spernere vita solum.
 Quod procul à patria: Nympham discedere cogit;
 Absentes cineres querere mandat Amor.
 Ibit: Mendocæ pignus raptare licebit,
 Si capiat, diues pignore Nympha redit.
 Tunc spolia hæc poterit vitreo mandare sepulchro,
 Tantus ut afficiat plura sepulchra decor.
 Monstrabit cineres vitrea sub imagine sedes,
 Monstrabunt cineres ad pia facta viam.

P. LUCAS VELOZO primarius quondam Elo-
 quentiæ Professor in Olysiponensi, & Co-
 nimbricensi Academia, modò in Regio Co-
 nimbricæ Collegio diuinarum Literarum in-
 terpres.

LACRYMÆ

Prouinciæ Lusitaniæ, ob ereptum sibi Lugduni
 acerba morte P. FRANCISCVM DE
 MENDOÇA.

ELEGIA I.

Heu Mendocæ ubi es? Et quæ te fors abstulit? Et me?
 Cui venit à fato vitæve, morsve tuo.
 Siccine te rapuit mors! Et mihi dicere mortem
 Fas erit! Et fors an non erit ante mori?
 Hic reditus tuus est nimum expectatus? & illa
 Seruata in reditum gloria magna tuum?
 Huc recidit spes certa olim: nunc irrita! In auras
 Sic mea vota, mea sic abiere preces!
 Quos ego non superos, qua non Altaria adiui!
 Quæ non pro reditu vota, precesq; tuli!
 In te animo, in te oculis proiecta, ex ore videbar
 Intenta in reditus ora tenere tuos.

Pandebamq; manus: & tota veste vocabam,
 Teq; met optabam cordis inire sinum.
 Eheu quàm subito mea me spes lussit hiantem!
 Inque animo dolor est, inq; oculis lacryma.
 Non hac discedens dederas promissa. Fides est
 Nunc tua ubi: Illa mihi non dubitata fides?
 Ah monui quoties, ut vita cautior esses
 Ipse tua, & vita cautior ipse mea.
 Te tamen abripuit tuus heu! mihi cognitus ardor;
 Ille tuam vitam sustulit, ille meam.
 Extinxi te, meq; simul: commune duorum est
 Funus: & una duos mors rapit, urna tegit.
 Cùm sceleris purus, macula cùm vixeris expers:
 Ut sis crudelis mors tua sola facit.
 Quid loquor? Aut ubi sum? Mentem dolor excutit. An tu
 Vel reus exigui criminis esse queas?
 Imò ego crudelis, que te discedere in Urbem
 Compuli, & insuetas ire, redire vias.
 Te nunquam amplexu è nostro dimittere nunquam
 Debit: at in medijs condere visceribus,
 Non erat is Mendocæ, meis quem cedere ab oris,
 Eq; meo paterer tam procul ire sinu.
 Nec tam ego crudelis, quàm stulta & nescia dicar.
 Nec pudeat culpas accumulare meas.
 Nescia, si pretium non noui: at stulta, quòd illud
 Si noui, abiecti: perdere nec timui.
 Extinxi te, meq; simul: nec crimen utrique est:
 Inque meum culpa iam rediere caput.

A Patribus
 Prouinciæ
 congregatis
 Procurator
 Romam
 missus.

P. FRANCISCVS DE MACEDO, quondam
 in Olysiponensi, & Conimbricensi prima-
 rius, modo in noua, ac Regia madriti Acá-
 demia primus, ac primarius Eloquentiæ
 Professor.

ELEGIA II.

Non opus est alias sceleris me pendere pœnas,
 Grande mihi satis est mors tua supplicium.
 Amisi exemplar morum Sophiaque sôlebam
 Cuius ad exemplum fingere docta meos.
 Heu ubi siderei diuina modestia vultus!
 At que decens oris cum grauitate nitor.

Mendocæ Viridarium.

M m m

Sunt

- Sunt ubi limata fecunda silentia lingua?
 Illaq; ponderatus verba retenta suis?
 Quæ facies? Qui ve incessus? nam corpore in ipso
 Nil mortale, nihil corporis instar erat.
 Quid referam, dotes animi? Vis ignea mentis
 Quàm rapida! & motus quàm celer ingenij?
 Ah quoties illum cum prælia mentis agebat
 Vidimus æquales mente præire suos.
- Artium
 Magistrum
 Conimbri-
 cæ gessit.
 Rhetoricen
 docuit an-
 nos plures,
 & concio-
 nes plures
 habuit.
 Poëtica de-
 ditissimus.
 Publicus
 Scripturæ
 professor in
 Eborensi
 Academia.
- Abdita natura rimari arcana solebat:
 Delius in Logicis fluctibus alter erat.
 Si quando placuit pro rostris dicere, lingua
 Quantus erat patria, quantus erat Latia.
 Aurea dicentis manabant flumina ab ore,
 Fortius inq; ipso flumine fulmen erat.
 Ludere si vellet (namque illum & Phæbus amavit)
 Carmine & in certos verba ligare pedes:
 Aurea currebant de diuite carmina vena,
 Carmina, qua roso cudit ab ungue labor.
 Quid si occulta sacra referare arcana Minerua
 Pergeret, atque suis reddere sensa locis.
 Mira fides! Quantum ingenio, quantum arte valebat!
 Iudicio quantus; pondere qualis erat?
 Cum Patribus qui consensus? Concordia qualis?
 Qua studij vis? qua copia, lingua, fides?
 Scilicet hæc Regum clamant monumenta, per orbem
 Sparsa, nec Autoris morte perempta sui.
 Quæ tamen heu pendunt sato interrupta: nec unquam
 Mortali dignè perficienda manu.
- Edidit
 vivus 2. to-
 mos in libr.
 Regum.
 Posthumū
 huncce re-
 liquit.
 Superior
 item re-
 nunciatus.
 Praefuit
 subditis
 egregiè.
- Nec minus ille habilis clauum tractare regendo:
 Flectere & imperio colla aliena suo.
 Imperij fuerant artes: vigilare, præire
 Exemplo: factis iussa probare suis,
 Præmia virtuti, culpa proponere poenam:
 Nec miscere minus præmia supplicij.
 Omnia lance pari stabant: mercesq; solebat
 Vel benefacta sequi, vel malefacta, sua.
 Seu freno esset opus: celeres si enare peritus:
 Sape monens cæli cautiùs ire viam.
 Nec minus afflictos solari, agrisq; mederi,
 Spem timidis: lapsis pergere ad astra manum.
 Omnibus ille Tarens, Nutrix quoque: Censor & idem:
 Idem si aerea duxq; comesq; via.
 Hoc duce sacra suum seruabant iura vigorem:
 Summus erat patria Religiois amor.

Scilicet illa Dei (ad te iterum Mendocæ reuertor,
 Ad te mens iterum tacta dolore redit.)
 Illa Dei quondam Assistræ Sapientiæ sedis
 Te docuit: sediç, astitit illa tua.
 Te cùm prima tui caperes moderamina clauis,
 Et nouus imperio non tamen ante fores:
 Vidimus Assistricem illam in tua vota vocantem,
 Quæ foret imperij digna Magistra tui.
 Alma suis vocem hanc repetit Conimbrica natis:
 Illa tuum meruit prima subire iugum.
 Te duce qui mores? qua tempora? non magis vnquam
 (Sæpe fit) illa domus visa referre polum est.
 Talis erat nuper tecum Ehora: talibus illa
 Auspicijs superos est imitata choros.
 Et quanquam deserta, suoq; orbata parente
 Ingemat, & lacrymis tristitia damna luat.
 Spirat adhuc diuina recens à vulnere, & ignem
 Æthereum, flamma dum propiore caler.
 Ipsa ego te volui nostris caput addere rebus:
 Et dare captiuas in tua iura manus.
 Et quanquam inuitum, & vinci te posse negantem,
 Vel precibus possem flectere, vel lacrymis.
 Si clauum tractare, notosq; vocare liceret,
 Atque meâ regeres per freta nauis iter.
 O ego qui rerum cursus foret ille mearum!
 Afflarent votis astraque forsç, meis!
 Iamq; coronata possem mare currere puppi,
 Tuta maris, portus conscia, certa via.
 Sed fortuna meis aduersa, vel inuida rebus
 Lusif, & inceptum rumpere fecit iter.
 Vix cursu in medio, ventus cùm substitit, vnda
 Subsedit, medijs destituitq; vadis.
 Heu qui Mendocæam turbo abstulit: abstulit heu me!
 Ille tuos cursus obruit, ille meos.

Collegij
 celebres ha-
 buit cõcio-
 nes super il-
 la verba: Da
 mihi Domi-
 ne sedium
 tuarum As-
 sistricem sa-
 pientiam.
 Quæ Co-
 nimbricæ
 hodie quã
 maximè ce-
 lebrantur.
 Rector erat
 Collegij
 Eborensis,
 quo tem-
 pore missus
 est Romam.
 Prouincia-
 lis futurus
 erat proce-
 dente die.
 Facies Pro-
 uinciæ eo
 Prouinciãli
 hæc procul-
 dubio futu-
 ra erat.

Eiusdem Auctoris.

ELEGIA III.

O Fallax hominum spes! ô contentio inanis!
 Fortuna ô fragilis! Sors malefida bonis!
 Frangimur heu! spatio in medio! cursuq; sub ipso
 Obruimur! Cum iam in limine portus adest!

M m 2

Quam

- Reditus ab *Quàm prope erat portum Mendocæ ! Ex Vrbe redibat.*
 Vrbe mor- *Credebatq; parum iam superesse via,*
 tuus est *Proh quantus meritis ! Proh quantus honore redibat !*
 Lugduni. *Cùm maior fama visus in Vrbe sua est.*
 Celebratus *Virtutem cuius mirati, exempla que morum.*
 à Romanis *Clara que diuini Flamini iudicia.*
 est maximè. *Illum & scribentem omnes, & stupere Tonantem:*
 Conciones *Nec Franciscus erat nomine; Paulus erat.*
 habuit Ro- *Inde ego magna mea capiebam fœnorâ laudis.*
 mæ præcla- *Pignore vivebam Lyfia sape meo.*
 ra com- *Lyfia viue: Vrbes, Populiq; & Regna sonabant.*
 mendatio- *Pignore viue diu, Lyfia viue tuo.*
 ne famæ. *Felicem me iterum, fortunatamq; vocabant,*
 Quod gremio possem te genuisse meo.
 Illâ tamen tecum extincta est iam gloria; quæque
 Te viuente aderat, te moriente abiit.
 Lugduni *Hoc maior dolor est, quod te illa vrbs abstulit, illæ*
 apud Car- *Quæ modò erat scriptis nobilitata tuis.*
 don, & Co- *Têrre, quaterve typis dederat tua nomina; tu illi*
 loniæ A- *Autor fama: autor funeris illâ tibi.*
 grippinæ *Heu terra ignota diro data præda Leoni es:*
 apud Pe- *Exuperat Pœnos hic feritate Leo.*
 trum Hen- *Vrbs fera, quàm bene, & el potius malè dicta Leo nis*
 ningium *Mendocam rabido sic premis ungue meum?*
 eius libri *Dubuerat Mendocæ tua mansuescere voce:*
 excusi. *Lambere deposita iam feritate pedes.*
 Lugdunum *Sed quid ego incuso fuerit cùm criminis experti*
 alio nomi- *Supplicium culpa mors fuit illa mea.*
 ne, & *Non igitur fera; sed potius benedicta Leonis*
 Hispano *Nomine, qua factis sit generosa suis.*
 quidè Leo *Illâ etenim febrî correptum, animamq; trahentem,*
 dicitur. *Materno excepit officiosa sinu.*
 Curatus à *Multa manu experta est medica, prece multa: nec unquam*
 nostris dili- *Desistit; arte omni sollicitata salus.*
 gentissimè. *Sed medijs inerat tabes inimica medullis:*
 Imaque torrebat pestifer ossa calor.
 Sic furor heu morbi, furor igneus, omnia lussit,
 Nec ferientis erat forma, furoris erat.
 Et quoniam viuum haud potuit subducere morti:
 Defuncto exoluit funeris officium.
 Funus e- *Illam supremam animam bibit expirantis ab ore,*
 gregiè & *Et facies illi commorientis erat.*
 Collegium, *Illâ oculos pressit, lacrymasq; effudit, & unâ*
 & Ciuitas *Fletu, morte, oculos clausit vterque suos.*
 procurauit.

Nec lymphis opus, ut lacrymarum profluit imber,
 Hoc melius viuo flumine membra luce.
 Illa etiam corpus si pollincire liceret,
 Et myrrham, & cassiam, cinnamam, thura daret.
 Sed foret hic vanus labor, & cura irrita, quando
 Istud erat nuca Virginitatis opus.
 Incorrupta suo se membra pudore tenerent:
 Laus erat hac membris debita virginis.
 Nescia Virginitas carere sentire, situmq.,
 Nulla ligant tumuli vincula pudicitiam:
 Non tamen aut inopem meriti, aut virtutis egentem,
 Abstulit; abstulerit mors tamen ante diem.
 Dum morbo implicitus, febrîq., estuq., laborat,
 Intimaq., extremus permeat ossa dolor.
 Mira animi requies: nulla impatientia, nullus
 Horror; non etiam signa dolentis erant.
 Imò ridentis speciem præ se ore referre
 Visus, & in medio viuere delictis.
 Cumq., salus spe iam exigua penderet, & aura
 Inciperet cæli liberipere frui.
 Ille sacras de more epulas sumpturus; Amoris
 Pignus, ubi paruo conditur orbe Deus.
 (Sic etenim ille suis iussit morientibus, esset
 Ut comes extrema, subsidiumq., via)
 Corripuit lecto, quo fato urgente iacebat,
 Membra; nec illud erat somnium, at ardor erat.
 Incumbensq., genu, elatis ad sidera palmis,
 Substitit; at heræas ore vibrante faces.
 Hoc habitu indignum referens sese hospite tanto,
 Exhibuit puri pectoris officium.
 Hoc semel, hoc iterum let bo iam instante peregit:
 Is vigor affecto in corpore mentis erat.
 Quid referam, qua suprema moriturus in hora
 Edidit afflatu iam propioro Dei?
 Quos ignes, quas ille faces iaculatus amoris!
 Qua pius emisit vota! precesq., iulit!
 Quod mortis desiderium! qua tædia vita!
 Totus in athereo Numine sensus erat.
 Qua mandata meis, extrema in morte reliquit!
 Quàm pia! quàm sancte pignora amicitia!
 Hæc ego seruabo medijs infixæ medullis;
 Hæc animo recolam dum memor ipsa mei.
 Mortem obiit tandem repetito nomine IESV.
 Æterna hoc illi nomine nata salus.

Virginitatis
 florem
 Mendocæ
 seruauit il-
 libatum.

In morbo
 magnum
 patientiæ,
 pietatisq.,
 specimen
 præbuit.

Sumpturus
 viaticum in
 solum è
 lecto se
 dedit.

Sub mor-
 tem miro
 sensu pieta-
 tis multa
 egit sanctè,
 dixitque
 piè.

Eiusdem Auctoris.

ELEGIA IV.

Qualis odorifero cum flos succisus in horto
 Languidulum inclinat morte premente caput.
 Nec dum illi decor omnis abest, nec forma recedit:
 Gratus at inflicto vulnere surgit honor.
 Sic Mendocæ meus flos occidit: ut tamen olli
 A fato indueret luxque decusque genas.
 Urbs quoque sidereum mirata est floris honorem;
 Diuinus membris visus inesse vigor.
 Ergo purpureis compositum floribus ambit;
 Nec flores inter flos erat ille minus.
 Hic Rosa, Narcissus, Viola, Caltha, atq; Hyacinthi,
 Hic pubescentis gratia veris erat.
 Languescente omnes marcescere caule videres,
 Cumque suo pariter flore cadente mori.
 Illi maior honos, cui iam sua forma recedit,
 Qui propior pheretro est, pallidorque iacet.
 Quæ Gentilitio pro stemmate Gallia iactat,
 Hic etiam amittunt lilia mæsta decus.
 Vno pallescunt & flos, & lilia fato,
 Forma que pallenti concolor alba manet.
 Nec te pœniteat manibus dare lilia plenis
 Gallia; in hoc tumulo spes quoque adempta iacet.
 Aspiceres magnis concussam luctibus urbem,
 Ad tumulam tristes ingeminare modos.
 Stabat ferali frontem redimita cypresso,
 Sparsa manus, vestem scissa, soluta comas.
 Nunquam visa minus Leo. Mæret flebilis, & flens:
 Ipse habitus flentis, vox quoque flentis erat.
 Daphni tuum Pœnas fatum ingemuisse Leonem
 Ne iacta, seruat fabula nulla fidem.
 Falleris. Hoc tantum Mendocæ fata dederunt.
 Hoc primum visus funere flere Leo.
 Fleisse hunc, non satis est, fleuerunt hic quoque rupes,
 Hac flexere oculos funera pumiceos,
 Humanum, mitemq; Leo se præbuit: hic se
 Exiit: hic potuit didicisse feram.
 Deposita feritate pius mansuevit in usus,
 Ille Leo posthac non erit, Agnus erit.

Floribus
 compositum
 in pheretro
 cadauer spargitur.

Lilia Gallorum
 Regum stemmata
 gentilitia.
 Liliolum
 symbolum
 spei.
 Totius ciuitatis
 ad funus concursus.

Nunc ad te, & tua magna Leo benefacta revertor,
 Vrbs mihi fraterna semper habenda fide.
 Egisti Patriam; egisti pietate Parentem:
 Officijs video nil superesse meis.
 Qua tibi ego tanto referam pro munere: quis sua
 Pensare officijs debita tanta queam?
 Non mihi si gemmis, opibusq; Orientis onusta,
 Quot nunquam, redeant in mea tecta rates.
 Et quanquam his possent equari debita: non hac
 Dissoluenda forent nomina diuitijs.
 Quid si respicias animum, & debentis amorem:
 Debita amor soluet satq; superq; meus.
 Si tamen haud animum recipis: nec pendis amorem;
 Et sunt hæc alta dissoluenda via.
 Sit satis heu! nostri Mendocæ corpus habere:
 Hoc superat pretio debita nostra suo.
 Cumq; illo retines & nos quoque: ubi situs ille est,
 Nos sumus: heu! secum corda sepulta tenet.
 Vixi, dum vixit Mendocæ: hoc mortuo, & ipsa
 Mortua sum. Quæ illum, me quoque busta tegunt.

Gratias a-
 git, refertq;
 Lusitania
 prouincia
 Collegio
 Lugdunensi.

Eiusdem Auctoris:

Eiusdem P. FRANCISCI DE MENDOÇA
 EPITAPHIUM.

Siste hospes. Iacet hic Mendocæ. Quis ille? Requiris.
 Accipe. Erit merces hæc satis ampla mors.
 Hic patria Lusius. Genus alta è stirpe. Latino
 Tullius eloquio. Carmine Virgilius.
 Visus Aristoteles sopia. Documenta salutis
 Dum dedit, Os aureum dictus, & Ambrosius.
 Scriptura Hieronymus. Pastor bonus arte regendi.
 Doctrina quantus Laureæ pars docet.
 Et Pius in Superos, & Moribus integer. Idemq;
 His titulis tantus, spe quoque maior erat.
 Ex illo Regum monumenta, & Fama supersunt.
 Præterea Cinis est, & Dolor heu! Patria.

Eiusdem Auctoris.

Patauij cum Lugduno de dignitate contentio orta
ex D. ANTONIJ, & P. FRANCISCI DE MENDOÇA
apud se sepultura.

VRbis Vlyſſea clariffima pignora ſeruant
Itala terra ſuum, Gallica terra ſuum.
Hanc Franciſcus habet, tenet illam Antonius: illum
Lugduni, hunc Pataui mors vel acerba tulit.
Inter vtramque pia ſeritur diſcordia lite,
Vtra ferat palmam pignore nixa ſuo.
Sunt patria, clarisque pares natalibus ambo:
Doctrina ſimiles, & pietate pares.
Vrbs Pataui lingua. Penna valet altera: ut ille
Clarior eſt lingua, clarior hic calamo eſt.
Tunc dirimit lites hac Lyſſa voce: Meorum
Optima lingua tibi eſt: optima penna tibi.

Eiuſdem Auſtoris.

Q U E R I M O N I Æ

In obitu P. FRANCISCI DE MENDOÇA.

EPISTOLIVM.

IBis ad Elyſios, ſine me, mea littera campos,
Ad Lyſios iterum non reditura lares.
Mens ſimul ire cupit, ruptis comes ire catenis,
Vt quò non poſſum corpore, mente ferar.
Cœleſtes te magna vocant ad gaudia ciues,
Et ſimul ad lacrymas triſtia fata vocant.
Ite procul lacryma, cœlum iubet, ite dolores,
Triſtitiãque potens in mare ventus agat.
Cœlicolas hic nulla premunt ſuſpiria; mœſtis
Qua ſalut ex oculis, non habet vnda locum.
Æternum, procul Elyſijs dolor exulat oris,
Solaque tranquillo gaudia corde ſedent.
Ire tamen mœror, lacryma; procul ire recuſant;
Haud noua cum lacrymis fœdera mœror habet.
Obduſtum liceat verbis vulgare dolorem,

Qua

Qua quondam in primo clauserat ore dolor.
 Audiat ille meas, qui temperat astra, querelas;
 Si non auersa respuit aure preces.
 Dum superos, dumque astra voco crudelia vates;
 Dum iubet ad lacrymas soluere frana dolor.
 Siccine Franciscum caelum tulit? astra tulerunt
 Asrea, delicias inuidiosa meae?
 Siccine crudelis rapit inclementia Mortis,
 Atque auda ingentes depopulatur opes?
 Illa mei lacrymis solatia nulla reliquit,
 Ferret ut ad superos gaudia cuncta Deos.
 Cur tibi scæua dedit sauos Leo Gallicus ungues,
 Unguibus Hircana dilaceranda feras?
 Si fama est mites tantum ingemuisse Leones
 Interitum, & Libycas illacrymassè feras.
 Vltrices posuere ardentia lumina flammæ,
 Nec non erectas fortis colla iubas.
 Disce precor Libitina feris truculentior ipsis
 Funeribus diras abstinuisse manus.
 Non te, crudelis, Latia sacundia lingua
 Flexit, & aurata sîla canora Lyra?
 Non animi ornamenta, & honestæ gaudia frontis,
 Non generis, rara cum probitate, decus?
 Conde venenatas Mors impia, conde sagittas,
 Maius ad arbitrium nil manet orbe tuum.
 Nec vereor totum latè diffusa per orbem
 Occumbat telis fama petita tuis.
 De te, Magnæ parens, primum queror, & mea semper
 Sit de te, natis prima querela tuis.
 Tantane te Lysia ceperunt tædia, ut optes
 Mollius Alpinas inter obire niues?
 Hoc tamen, hoc superum iussere oracula, ut illæ
 Quæ dederat vitam, non tibi fata daret.
 Deficis ergo, moræ impatiens? hic ille paternus
 Est amor? hæc animi pignora clara tui?
 Non rediturus abis? tecum ô, tecum ibimus omnes:
 Dulce fuit tecum viuere, dulce mori est.
 Et si rura petis felicia Pastor, amicum
 Quid iuuat in terris deseruisse gregem?
 Ducimus imbelles extrema per omnia vitam,
 Sape Deum in pœnas crimina nostra vocant:
 Quot scelerum portenta, & quot violata Deorum
 Iura, tot in clades horrida bella tument.
 At te longa manet spatij melioribus ætas,

Fortuna nullas experiere vices.
 Dumq; agis optatum superis regionibus auum,
 Nulli te casus, nulla pericla manent.
 Cœlestes superum sedes, stollantia cœli
 Claustra vides plantis inferiora tuis.
 Viue ergo Elysijs, nostri non immemor, aruis:
 Hac qui verba iubet scribere, signat Amor.

P. IOANNES DA ROCHA, quon-
 dam in Eborensi, in Olysiponensi,
 in Conimbricensi Academia prima-
 rius Rhetoricæ Professor.

E C L O G A

In obitu P. FRANCISCI DE MENDOÇA Lugduni.

D A P H N I S.

NEMOROSVS, AMYNTAS.

STellatus quâ Monda vagis spatiatur arenis,
 Geryonisque solum vitreis intersecat undis,
 Pastores; alter Nemorosus, & alter Amyntas;
 (Nos amor in lacrymas ire, ac suspiria cogit,
 Exincti nuper socij, quem funere acerbo
 Abstulit ira dies aliena in sede morantem,
 Dum procul à Patria viuit peregrinus in oris.)
 Seu petit Oceanum, seu sol nouus exit ab Indis;
 Noctæ dieque simul (tantus dolor urget amantes)
 Et nemora, & scopulos querulis clamoribus implent.
 NEM. Nonne vides vt Monda stuat lutulentus: vt ipsæ
 Plus solito tristes sedeant in margine Nymphæ;
 Quilibet vt gemini persbent duo lumina fontes;
 Auctus vt his abeat lacrymarum fontibus amnis?
 Vt super intonsas ferali carmine syluas
 Tristitiam budo resonet; camposq; per omnes
 Nec virgulta pecus tangat, nec flumina libet?
 Luctus ubique sonat: valles, collesq; supini,
 Antra; nemusq; dolent; ingens stat luctus ubique.
 AM. Nil mirum, si euncta gemant; mors improba quando

Latitiam,

Latitiam, & Daphnim tumulo demerserit uno.

NEM. Daphni, superbia dum te Capitola Roma
Alta tenent, pulchroq; aquata palatia cælo;
Dumq; niues, duroq; infames frigore montes,
Tabiscoosq; subis violento sole calores,
Ipsa se virides, umbrosa cacumina, fagi,
Ipsi te fontes, ipsa hæc tua rura vocabant.

AM. Daphni, tuum referunt, Gallum ingemuisse Leonem,
Interitum: fleuit Rhodanus, defleuit amaris
Ipse Araris lacrymis, tua cum luctantia morte
Membra vident, tibi & torpentia lumina somno.

NEM. Hæu miser, externa moreris Peregrinus in vrbe;
Nec potui infelix digitis tua lumina amicis
Condere, supremumq; vale morientis ab ore
Audire, & patrio corpus mandare sepulchro?
O Lugdunenses, Gallorum maxima semper
Gloria, nunc populo populus felicior omni,
Qui vestro in tumulo sanctum, ac venerabile pignus
Seruatis: longos ubi spes tua, Lysia, in annos
Vna extincta tacet, sed non æterna doloris
Vulnera, que visus remanent infixæ medullis.

AM. Aspera festinum cum te tua fata vocabant
Hesperiam in magnam (tunc ulteriora colebas
Rura Tagi, Passorq; gregem non pauperem agebas)
Vidi ego te Patria fines, & flumina nota
Linquere; tunc oculis abeuntem prosequor vdis;
His oculis; his, inquam, oculis, quos post tua, Daphni,
Funera, non oculos, proprii nomine dicam
Flumina arenosis longe stagnantia ripis.

Daphni, ego te vidi cum primo limine porta
Pes tuus offesso, fatum signauit iniquum;
Vt vidi, ingemui, tacitoq; in pectore dixi:
Ista mei Daphnis, precor, ut sint signa regressus
In Patriam; procul ô fatum, procul omen abasto.
Læua, sed heu, cantus vicina ex ilice, cornix,
Funereos iterabat aus, reditusq; negabat.
Illa tibi reditus negat, & concedit Amyntæ
Illa tuo, lacrymas oculis, & corde dolores.

NEM. Ante oculos, ô Daphni, meos tua viuit imago.
Illa serenata stat viua modestia frontis;
Atque verecundi flagrantia signa pudoris
Sparsa per ora rubent: duro Methænea flagello
In te sanis atrox; nullus crudelior hostis
Te, tibi, Daphni, fuit, nullus te mitior inter

Pastores alijs, qui nunquam liuida ab ore
 Verba iacis, semper raro moderamine lingua
 Vixisti. Sed proh! qualis, quantusque loquendi
 Daphni, tibi ardor erat, cum te videre tonantem
 Romulidum proceres Roma, qua Tullius olim
 Non sic eloquij tractauit pectora habenis.

AM. Dicite Lugduni Gens ô mihi chara, beatos
 Ut vestros subiit Daphnis metus aduena portus,
 Quo desiderio, vel quo flagraſtis amore
 Spectandi, quem iam toto vulgauerat orbe
 Fama loquax, Regumq; , Ducum & monumenta priorum,
 Qui Solyma imperium multos tenuera per annos.
 Grando opus ingenij, quo non felicius ullum
 Lysia produxit, nec sacula nostra tulerit?

NEM. Dicite Pastores, subito quot gaudia luctu
 Mutauere vices, vbi toto corpore Daphnis
 Serpit dira lues, extremisq; , ossibus hæsit
 Ardor, & immeritos corrumpit Lethifer artus?

AM. Vera fides memorat, multas subiisse labores
 Pastores Rhodani, dum vnus pellere morbum
 Frustra agitant, pestemq; , imo de pectore Daphnis.
 Quot vigiles ducunt insomnia lumina noctes,
 Quot ve dies? tanta est Peregrini cura salutis.

NEM. Applicat agrote qua non medicamina Daphni
 Officiosa manus? veniunt pretiosa colore
 Sandala purpureo: nigris portatus ab Indis
 Combibitur lapis, hic immitti corda veneno
 Liberat, & vestras deperdit, toxica, vires.

His tibi pro meritis, pro tanto, Gallia, amore,
 Immemor haud, tu ges persoluet Lysia grates.

AM. Hei mihi quod nulla mors est medicabilis arte.
 Occidit ignota, sed non ignotus, in ora

Ille meus tandem Daphnis, qui liuida morte
 Lumina, luminibus figens pendentis IESV;
 Dulcia clauigeris dum congerit oscula plantis,
 Atque catenatis amplexibus artus inhaeret,
 Illustrem efflauit generoso è pectore vitam.

NEM. Postquam Pastores frigentia membra feretro
 Imposuerè cauo; violas, & lilia, flores
 Purpureos superinfundunt, sic corpus ad ima
 Floribus ornatum descendit busta, parentem
 Sic mens plena rosis virtutum, ascendit Olympum.

AM. Dant tibi coelestes diuina palatia sedes,
 Sub pedibusq; , vides nubes, & sydera, Daphni.

Felices inter Manes, cætusq; beatos.

Ergo, haud ingratas si non obliuia mentes

Cælicolum inuadunt, socios nos respice ab Alto,

Daphni, tuos, quos mundana vaga murmura vitæ

Sollicitant miseros, & falsa insomnia ludunt.

P. GREGORIUS DE PINA, Conimbricæ
primarius Rhetoricæ Professor.

Lusitania vbi natus, Gallia vbi extinctus,
MENDOÇAM pariter lugent.

Lysia te genuit, te Gallia magna recepit;
Illa tibi vitam præbuit, ista necem.
Lysia deseruit, quem Gallia funere meruit,
Lugeat ablatum prima, secunda virum.
Vna quid in Romam te miserit, altera quod te
Palladia est gentis passa perire decus.
Erepto Mendocæ tua pro munere vitæ,
Bina genas lacrymis regna notare sine.
Abluat extinctum lacrymarum Gallia fonte,
Non satis est lacrymis Lysia quando tuis.

P. FRANCISCUS ARANHA Humanitatis
Magister.

Quare Lugduni fato concesserit?

Caius cognomen calige cui castra dedere,
Dum caliga indutus Martia bella gerit.
Lugdunum instituit certamina Palladis: vrbe
Qua foret assiduum Martis, & artis optus.
Concio Maonio vixit sermone Latina,
Explicuitq; suos utraque lingua sonos.
Lugdunum emoritur doctissimus ille Magister,
Cui lingua in promptu Græca, Latina fuit.
Scilicet ut docti certaminis arbiter esset;
Nam muti cineres Iudicis instar habent.

Eiusdem Auctoris.

Lugduni,

Lugduni, seu Gallici Leonis Olyfiponi de
obitu MENDOÇÆ

EPISTOLA.

Sic ad Vlyssæam scribit Leo Gallicus urbem,
Sed tamen ut Libycus non viget ore Leo:
Nil ferat indomitum, nil portet epistola durum,
Sit satis auctori nomen habere ferum:
Et merito sauum cupio deponere nomen,
Ne videar tanti funeris esse reum.
Huc, tuus aduenit Mendocius Vrbe relicta,
Huc, vetitum à Parcæ unde redire fuit:
Nec tamen hospitium, nec me incusare licebit;
Non ego prima mali causa reperta fui:
Sive labore via cadit, aut Iouis igne viator,
A patrio nocuit seu procul esse solo:
Sed, quacumque foret, morbiq; & mortis origo,
Sum pius ad thalamum visus adesse Leo:
Nec potui tenui semel indulgere quieti,
Tunc vera effigies euigilantis eram.
Causa (nec immeritò) Mendocius extitit ager,
Hic trahit insomnem sollicitudinibus:
Cura nec hospitio, nec desuit arte medendis;
Sed tamen incassum cura, laborq; fuit.
Heu quia deficiunt placido pia lumina vultu!
Præuenit instantem pallor in ore necem.
Corde tamen fatum Mendocius ante peregit,
Inijceret falcem quam Libitina suam.
Stat prope, quod metuunt Erebi prætoria, signum,
Æthere sublatum quod minor ara tenet.
In cruce caruleos oculorum contrahit orbes,
Et tenet in dulci lumina fixa thoro:
Sæpe interq; manus, & brachia versat IESVM;
Quam dulce ad lacrymas fundit ab ore meos!
O mea vita (canit moribundus cygnus) & ò cor
Dulce meum vitam tu modo claude meam.
Adderet his ultro quam dicere plura volebat,
Sentiret clausum ni fore vocis iter.
Sic (cum fata vocant) trahit exequitalia cygnus
Carmina, Meander, qui natat amne tuo.
Emoritur, Christiq; animum subfonte relinq; it,

Vt qui animum dederat primus, hic ore legat.
 Hinc volat (vt phoenix, qui pulchior igne resurgit)
 Fortunata viri fors morientis erat.
 Crede illum interitum ne me ingemuisse Leonem,
 Et nimium damnis condoluisse tuis:
 Profuit id nouisse virum virtute decorum,
 In quo grande sophos sustulit atra dies.
 Inter acerba reor te somnia cernere noctis,
 Vrbs Ithaca magni nomine clara ducis:
 Nigra sed occultat roseum modo palla decorem,
 Eximius fuerat qui tibi frontis honos:
 Nec procul effigies flumi lacrymantis oberrat,
 Deq; tuis oculis flumina bina cadunt:
 Haud secus Eridani soror olim fleuit ad undas,
 Cui Phaëthon tanti causa doloris erat.
 Mærentem ire Tagum lacrymarum flumine vidi,
 Flumine vicinum quo rigat ille solum.
 Non illum ripa, non urna trepidinis urget,
 Liberior toto funditur amne via:
 Non illum gemma, pretiosa nec ornat arena,
 Clara nec irriguo perstrepat vnda sono:
 Triste sed immensis clamoribus athera complet,
 Totaque lamentum vox lacrymantis abit:
 Liberior pulchro de corpore vestis oberrat,
 Huc illuc rapido fertur adacta noto:
 In patria Tagides regione iacere videbam,
 Quam terere alterno scit chorus ille pede:
 Nec iam diuitibus sunt tempora pulchra coronis,
 Nec viget antiquus fronte, vel ore nitore:
 Sed quid plura, virum quid non doluisset ademptum,
 Cognita qua nati nomine mater era?
 At, qua magnanimi te nomine dicis Vlyssis,
 Vrbs Lusitani gloria prima soli:
 Pone modum lacrymis, satis est doluisse parumper,
 Ne plus quam iustus sit tibi corde dolor.
 Ne rapidum incuses in me indignata Leonem,
 Ore quod hæc maneat condita præda meo.
 Gallicus ab quantum Leo sum mutatus ab illo,
 Mendocæ quando cade cruentus eram!
 Tunc fauus, nunc Francisci dulcedine in ore
 Visus Samsonis melleus esse fauis:
 At tamen ista tui mellis caelestia dona,
 Quæ mihi de puro missa fuere poë?
 Hæc tua, quæ fundis, lacrymarum flumina turbant;

*Ne lacryma, & dulci nectare diues ero:
 Ne tuus in gemitus fletus me vertat, amara
 Aut mella hinc potius pocula fellis erant,
 Id satis est voluisse mori Mendoçius urbe,
 In qua post nomen nil feritatis erat:
 Hoc erit extremum patriæ solamen amantis,
 Forsitan hoc etiam quod morientis erat.
 Funeris at causam si forte rogauerit ullus,
 Incola seu maneat, siue viator eat.
 Hæc est, quam merito poteram celare sepulchro
 Præ desiderijs hic perit ille poli.
 Ergo vale ô patria, & Mendoça gloria nati,
 Hæc patria in votis emorientis erat.*

P. FRANCISCVS VELHÔ Humanitatis Magister.

MENDOÇÆ exequiæ.

ELEGIA.

ERgo ferali frontem redimita cupressie
 Huc ades infaustas Musa soluta comas.
 Huc ades ad tumulum, viridi quem cespisse inanem
 Ponimus, ad ripas, & leue murmur aquæ,
 Quâ Monda auratis decurrit fluctibus, & quâ
 Ostentat colles Franca superba suos.
 Mendoça exequias (ac tristia dona) paramus:
 Sunt hæc de lacrymis dona parata meis.
 Exigua ingentis sint hæc solatia luctus:
 Quis ferus in chari funere flore vetet?
 Vos mecum ô montes, vos saxa horrentia fletes,
 Flete precor: fatum hoc saxa mouere potest.
 Tuque ô Monda (dolor si te idem tangit) acerbum
 Mendoça ad funus siste parumper aquas:
 Sic tibi, cum pelagi fuerit tibi cursus in undas,
 Tranquillum præstet Doris amara vadum.
 Hoc ne erat in satis patria cum excedere vidi
 Mendoçam in fines Roma opulenta tuos?
 Tunc mihi nescio quid prædixit ab ilice cornix:
 Hoc erat, hoc tristi voce canebat auis.
 Iuit at ille tamen patrijs peregrinis ab oris

Iuit, at in patriam non rediturus erat.
 Siste gradum, subeant ne tanta obliuia nostris,
 Hæc mihi iam Franci præda Leonis eris.
 Saxa per, & montes, per denia lustra ferarum
 Errauit, tenuit per freta longa viam.
 Non illum Alpinaq; niues, cansq; pruina,
 Non ira indomiti detinere maris,
 O utinam Mauors bellum ad nauale cohortes
 Tunc raperet, vitreas abstrueretq; vias.
 Et voluit: sed fata viam importuna negarunt
 Heu quantum hæc nobis pax inimica fuit?
 Terrarum dominam venit nouus hospes in urbem,
 Quem placido excepit terra beata sinu.
 Hinc ad IESV adum se confert sedulus arcem,
 Sacra ubi militis signa Tonantis erant.
 Ductorem ante omnes, genti qui præsidet omni
 IESV adum, nostrum congregiturq; caput
 Monstratur digito cunctis: Hic maximus ille est,
 Qui celfo eloquij fulminat ore Deus.
 Hic ille est, sacris arcana recondita libris
 Promere quo melius nullus in orbe potest.
 Iam pridem notus fama super æthera; toto
 Noſcitur ille suis orbe voluminibus.
 Scilicet vt simili referuntur prole parentes,
 Authorem prodit sic opus omne suum.
 Inde Petri sedes, sacrae aque limina adiuit,
 Limina polluto non adeunda pede.
 Illius ardentis mirata est fulmina lingua,
 Abstiniuitq; suis Roma libidinibus.
 Et reditus iam tempus erat: dare vincula amoris,
 Mendoçæq; parat Roma tenere pedes.
 Fecissetq; utinam: stabant fata aspera contra;
 Roma tenere cupit, fata redire iubent.
 Carpit iter. Iam Lugdunin deuenerat urbem.
 Ergo cadit, morbo corripiturq; graui.
 Nec mora fit, lethi iam vis inimica propinquat;
 Nil studium, medica nil valere manus.
 Eheu! labentes urget iam somnus ocellos:
 O dura! at nulli non subeunda quies.
 Hoc ne fuit quod Francisci præuiderat ante
 Præscia mens funus vaticinata suum?
 Lugduni nobis liceat operare quietem,
 Abicere & longe radia longa via.
 Hæc erat illa quies, hæc te suprema manebans
 Mendoçæ Viridarium.

N n n

Fata,

Fata, tot heu damnis impositura modum:
 Sis te precor (socij dicunt) brevis est mora: sed iam
 Ire animus vinculis liber in astra parat.
 Emoritur, moriensq; suum dum cernit IESVM
 In cruce, olormos soluit ab ore sonos.
 Accipito hanc animam mea sola & summa voluptas
 Strata vinam tua nunc crux mihi blanda daret.
 Diceret ut qui me extrema vidisset in hora:
 Hæc facies Christi, cum pateretur, erat.
 Da latus; hic saltem requiescam in morte: columba
 Sic dormit petra clausa foraminibus.
 Da precor o circum vita dare brachia lignum.
 Hæc ait, amplexu perfuiturq; Dei,
 Non sic frondentem vitis religatur ad vltimum,
 Quam sunt Francisci brachia nexa Cruci.
 Et dum lingua nequit, suspiria voluit in imo
 Pectore: habent voces corque, animusq; suas.
 Ergo dum properant iam fata extrema, relinquit
 Ossa vigor; corpus spiritus; ora color.
 Libera mens cœli patrias volitavit in oras;
 Haud secus in patriam qui redit, ille redit.
 Fleuerunt montes, fleuerunt & pia saxa,
 Ipsa etiam agrestes ingemere fera:
 Vos etiam o Rhodani sinuosa fluentia, dolore
 Tacta, reluctantes continuistis aquas.
 Et Pallas viduata suo ploravit honore,
 Erravitque altis moesta cacuminibus,
 Ergo ne ignota Francisce iacebis arena?
 Extera det cineri terra sepulchra tuo?
 Sed bene in externo tumularis litore: tellus
 Hæc fuerat fati debita iure tuos.
 Lysia gens ut fleret; & ut gens Gallica: fletu
 Vno non poterat tanta ruina loco.
 Tu tamen, hoc spolio felix o Gallia, semper
 Mendocæ foueas molliter ossa mei.
 Sedibus ut saltem placidis in morte quiescat,
 Cui fuit assiduus nil nisi vita labor.
 Æternum Francisce vale: te te extera seruat
 Terra; tuo cineri sit precor illa leuis.
 Ast ego, cui sine te durum est producere vitam,
 Exequias lacrymis prosequar vsque tuas.
 Has inter salices iuuat indulgere dolori,
 Et flere ad sonitum pratereuntis aquæ.
 Ite citi, Mondæ stellati currite fluctus;

Currite, deq; meis crescite luminibus.
 Hic questus iterans te te Franciscæ vocabor,
 Inscribam & teneris carmina corticibus.
 Et quantum salices, tantum dolor improbe cresces:
 Cresce, atque in luctus surge tyranne meos.
 Glauca salix, quæ me plorantem protegis umbra,
 Deq; meis oculis imbre rigata vires:
 Viue diu, fletusq; mei non immemor unquam,
 Hoc precor in memori cortice carmen habe.

Dum vagus in pelagus leni fluet agmine Monda,
 Franciscus nostri causa doloris erit.

P. IOANNES ALBQUERIVS, Humanitatis
 Professor.

COLLEGIUM
 CONIMBRICENSE
 LVGDVNENSI,

Pro acerbo funere P. FRANCISCI DE MENDOÇA.

Ah frater, iam non frater, sed durus, & exers
 Hostis amicitia, sed feritate Leo:
 Ah Leo crudelis Busiride fauor ipso.
 Qui nudo hospitium polluit ense suum.
 Haud tua clementi genuit te Gallia cælo,
 Sed rigido genuit terra Libyssa sinu.
 Quid tria dure referre gentilia lilia, cum te
 Plus deceant rabidi tela trisulca Iouis.
 Progenies primi cedat tibi prima Parentis,
 Quæ fratri auulsit sanguinolenta caput,
 Cedat, & egregia soboles diuisa Rachelis,
 Ausa vel in fratrem bella ciere suum.
 Hæc Ignatiadum fuit in diuisa voluntas?
 Hæc sacra fraternus fœdera sanxit Amor?
 Hoc Loyoleum tibi perfide sacramentum?
 Hæc iurata fuit dextera militia?
 Hæc fuit hospitij nobis data resserat nobis

Stemma
 Galliarum.

Hoc fuit antiquæ pignus amicitie?

Quid iura abrumpis, quid pacta resingis amoris?

Sic agnata ligat dulcia vincula fides?

Quid Mendocæ meus potuit committere tantum,

Hospitij leges ut violaret amor?

Qui sine labe fuit, poterat committere crimen?

Nullum crimen erit, sit nisi crimen amor.

Nam fueras illi Rhodanum noua causa videndi,

Flectendiq; nouas ad tua tecta vias.

Hos illi reditus, hæc illi præmia, & illi

Has meritas, frater Punicæ, reddis opes?

Quid loquor, aut ubi sum, quæ mentem insania mutat?

Quis dolor arbitrij non fuit esse mei?

Ipse dolor mentem, non mens fert ipsa dolorem.

Ille dolet verè qui sine mente dolet.

Ferueus, & ferus est qui non dolet, atque dolorem

In Mendocæ tuas exprimit inferias.

Parce tamen frater, veniam concede precanti,

Si facilem veniam crimen amoris habet.

Heu mihi cæcus amor rabidas exarsit in iras,

Atque in non meritos impulit ire modos.

Heu pudet indignis fratrem incussisse querelis,

Et vertisse atris munera funeribus.

Ex hoc incipiam Zephyris dare lintea retro,

Cum mihi sis rebus portus & aura meis,

Iam dolor impatiens liquidos mitescit in amnes,

Iam sua compositus dicta recantat amor.

Hic Leo mellifluos soluit mihi sænore fructus,

Parturit ore fauos, parturit ore rosas.

Ora Palæstini cedant tibi blanda leonis,

Mortuus ille habuit, quæ bona viuus habes.

Non tibi rugitus, rabies nec dira leonis,

Sed tenera agnelli pax erit apta magis.

Cura Col- Nulla tibi lacrymis sine, nec sine fletibus hora,

legij Lug- Atque oculis requies irrequieta tuis.

dunen- Nam super agrotum vigiles iraducere lunus,

erga Men- Et pariter soles sedula cura fuit.

doçam Tam mitem agnoscunt cœlestia signa leonem,

ægrotum Excubet ut prædam perurgil ante suam:

Iam bene conueniunt niueo tibi stemmata flore,

Mille aperit flores frons tua, mille rosas.

Mendoçæ Mille super dulces sparsisti lilia Manes,

cadauer Lilia purpureis mista papaueribus.

floribus co- Quod nos iuncter erit iunio pro munere munit?

ronatum

sepelitur.

Gratia quas grates reddere grata potest.
 En Mendocæ mei tibi sit pro munere amoris,
 Hunc quacumque tegit, cor tegit urna meum.
 Cor tibi soluo meum, (num quid dare maius habeo?)
 Plura licet dederim munera, nulla dabo.
 O nimium felix! nimium ô tibi fauste, ruinis
 Fertilis, & damnis ditior ipse meis!
 Heu tamen infausto mihi sydere tollis honores
 Inuide, nunc nostris inuidiose oculis.
 Non merui Nato miserum producere funus,
 Nec legere errantem (si foret) ore animam.
 Non merui fertis vitale ornare sepulchrum,
 Nec celebrare rosis funeris exequias.
 O cineres! ô relliquias! ô pignora vta!
 O tumulum, noſter quo tumulatur amor!
 Gallia te meruit, quem non meruisse fatemur;
 Quid meritum dicam, cui sua terra parum est?
 Si meus hinc ieras, cur non meus inde redisti?
 Noſter eras vivus, mortuus esse negas.
 Heu subito incubuit membris inimica mali vis,
 Et tenuit gressus ad mea tecta tuos.
 Finis ego magnarum, ego meta extrema viarum,
 Et pretium tanti dulce laboris eram.
 Haud equidem Eboreos repetis Mendocæ penates.
 Est Rectoris honos, grande laboris onus.
 Causatus fueras diuina volumina Regum,
 Causa tamen reditus hæc domus vna tui.
 Argumentum ingers, quanto tibi charior essem,
 Et quanti Herculeos feceris ipse lares.
 Astringunt proh quanta tibi mea nomina, malis
 Cum seruire meis, quam superesse tuis!
 Sed Deus opposuit votis sua numina nostris,
 Iussit & in media spem cecidisse via.
 Sed non instantis cecidit mens conscia fati,
 Mens melius pœnas inter adulta suas.
 Mille nouos afflat patria cœlestis amores,
 Et vocat in portus aura secunda ratem.
 Prædulcem ambrosiam, & diuini nectaris haustum
 Sumit in ethereum sponte victor iter.
 Dicite vos fidi Comites, & dulcia Nati
 Pignora, fatalem vos memorate diem.
 Dicite vos quantas iaculatur ad astra sagittas
 Mille poli facibus, mille cupidinibus.
 Seu legit appensum vitali ex arbore Numen,

Lugduni
 morbo im-
 peditus, &
 ibi diem
 obit.
 Rectoratu
 Eborensi se
 abdicauit,
 & Co-
 nimbricam
 petebat, vt
 ibi libros
 Regum ab-
 solueret.

Comites
 vic in Sacel-
 lo Conimb.
 Mendocæ
 acta, & fata

Seu narrant.

Seu faciles libat Virginis ore manus.

Vos mihi narraſtis, flendoq; aquaſtis amores,

Aſtra quibus moriens in ſua vota tulit.

Vos eritis teſtes, vultusq;, oculiq;, meorum.

O quas ex animis eliciſtiſtis aquas!

Quis tibi tunc anima, frater dulciſſimo ſenſus

Vrget adhuc oculos Doris amara tuos.

Mitte renaſcentem lacrymis lactare dolorem,

Namque meis ſi vis parcere, parce tuis.

ſi tamen uſq; iuuat lacrymis vrgeri ſepulchrum;

Et lenire modis marmora flebilibus.

Ab peream, ſi lata placent mihi gaudia vita.

Tecum flere iuuat, tecum q; amare iuuat.

Cumq; tuis præſtat lacrymis confundere noſtras,

Vna ſolet triſtes pœna leuare duos.

Tam bene conſiderat Regum monumenta, ſepulchra

Conditur, at neutro conditur orbe decus.

Nam decus, q; nomen titulis circumſonat orbem,

Et ſuperat meritis ſolis vitramque domum.

Vnde orbis meritos gemini cum excedat honores,

Conditur in meritis dignius ille ſuis.

Quod ſi fata velint tumulo tumularier illo,

Gallica præ cunctis digna ſepulchra ſorent.

Par erat, vt lucis moriens tibi linqueret uſus,

Vnde iubar lucis fluxerat, vnde decus.

Gratus vterque fuit, fuit officioſus vterque,

Nempe ſuo viuus munere, at ille tuo.

Ille ſuo moriens peperit tibi funere famam,

Fama illi expoſito marmore viuâ fluit.

Ille quidem bene gratus, q; ad tua munera viuus,

Lapſura incineres nec tua dona ſuos.

Non obiit, ſed abiit, merces non parua ſepulchri eſt,

Quod capias tanti corporis exuuias.

Cera inter viuos ſcripta eſt tibi prima bonorum,

Et ſignata bonis prima tabella tuis.

Mendocæ
cadauer

Lugdun-
nenſi Col-
legio ad-
ſcriptum.

Corporis hæredem nimirum ex aſſe reliquit,

Corporis aut humilis dos tibi frater erit.

Te memorem compellat adhuc ſua poſthuma proles,

Poſthuma qua primam poſthabuſſe poteſt.

Ille patrem, Auſtoremq; ſuum viuq; exprimit ore,

Nec ſupereſt generis degener illa ſui.

Nempe alios factus niueos concepit in ortus,

Quos fauor excludet, quos calor illo tuus.

Regum alia, & pulchra tibi prolis adorea crescit,
 Accrescit titulus, & noua palma tuis.
 Sermonum accedunt pulcherrima corpora pralo,
 Docti loqui accedunt t' lara trophæa ducis.
 Purpureas vestes, seu stamina picta Minerue,
 Seu sophia chlamydes ars studiosa parat.
 Rhetorica mittam flores, & amœna vireta,
 Quæ legit abroso plurimus ungue labor.
 Palmatos calamos victricia plectra, Camœnæ
 Cura triumphales officiosa dabit.
 Quidquid Castalio de gurgite Phœbus anhelat,
 Fatidico dabimus quidquid ab oro fluit.
 Tanta illum insignem dederat factura Parentem,
 Et sibi tam grauidum fecerat Auctor onus.
 Hac tamen excludent genuino lumine Fratres,
 Carduus exornat quos sine sente nouus.
 Fortunati ambo quos nomina tanta coronant,
 Nomina purpureis inuidiosa rosis.
 Vestra Palestinos decorant insignia Reges,
 Vestra verecundas fert mihi spina rosas.
 Haud ignarus ego quantum exhibuistis honorem,
 Et quantum in mæsto funere funus erat.
 Scripta igitur vestris uiuent animata tabellis,
 Et superas discent lucis int're uias.
 Ergo sepulchrales, germane, attolle triumphos,
 Vt redimat socius nomen utrumque labor.
 Namque feret nostrum Mendocæ in sacula nomen,
 Ingenio nescit gloria parta mori.
 Aurea marmoreis surgant monumenta sepulchris,
 Carminibus uiuant quæ monumenta meis.
 Lysiacum uiuet peregrino in marmore nomen,
 Et quod fata negant, marmora sculpta dabunt.

Posthuma
 opera typis
 mandanda.

Domini
 Cardones
 erga Men-
 docam &
 præmiis, &
 præliis in-
 signes.

* * *

E P I T A P H I V M,

Siste hospes : virtutum operosam est cernere molem,
 Ingenij posuit quam pretiosa manus.
 Isaidum cernis Regum monimenta, triumphos
 Et Davidis habes, & Salomonis opes.
 Ingredere hinc sophiæ sedes, & Apollinis aulam,
 Serta vides, lauros collige, sume lyras
 Perge: sepulta vides clarissima pulpita mundi,
 Ista triumphales dant monimenta togas.
 Hæc offert Mendocæ tibi spectacula: secum
 Hoc habet in tumulo quidquid in orbe micat.
 Siste hospes: cerne hæc decora, hæc miracula: siste,
 Quod videas maius non habet orbis opus.

*Horum Florum Collector,
 & Viridarij Cultor.*

M A V S O L E V M

Posthumæ, ac perennis gloriæ à Collegio, & Ebo-
 rensi Academia P. FRANCISCO DE
 MENDOÇA Rectori suo
 erectum.

R. P. EMMANVEL FAGUNDES, Collegij, &
 Academiæ Rector, P. FRANCISCO DE
 MENDOÇA egregio Concionatori. Ad
 illud Ioan. 5. Ille erat lucerna ardens,
 & lucens.

DV M loquitur vomit ore faces Mendocæ, coruscant
 Fulmina verborum, dum tonat ore Deum.
 Inscius est, sed enim sola qui luce resulget
 Verborum exemplo fulminat ille magis.
 Discite qui colitis cæli tentoria: namque
 Aures verba linunt, pectora pulsat opus.

Maiórne fuerit P. MENDOÇA linguâ concio-
nando, an calamo commen-
tando?

A Vrea lingua tibi fuit ó Mendocæ, loquendo
Orphea vicisti; cor rapis, ille feras.
De calamo quid verba sonent, cum scripta loquantur?
Scripta? tuo calamo; ad singula scriba Deus.
Lingua igitur magnus, calamo sed maior; at orbi
Plus est, quod vita maximus ille fuit.

Eiusdem Rectoris, & Auctoris.

In obitu P. FRANCISCI DE
MENDOÇA.

Tob. 10. Heu me, vt quid te misimus peregrinari.

L ysiadum decus, & noslvi noua gloria regni,
Heu Lugdunensi conderis in tumulo!
Vt quid in Ausoniam peregrè te misimus urbem,
Clauderet vt mæstum mors inopina diem?
Sacro nempe habitu peregrini indutus IESV
Reliquias toto sparsis in orbe tuas:
Cælum animum rapuit: retinet cor Lysia, corpus
Lugdunum, famam nominis orbis habet.

R. P. STEPHANVS COVTO,
Doctör Theologus, & Aca-
demiæ Cancellarius.

Lumen oculorum nostrorum, Tob. 10.

L ygduni Mendocæ Pater tumularis: eisdem
Et Bonauentura sedibus ossa iacent.
Ite pares oculi, scriptorum luce micantes;
Ætate, & vitæ religione pares.
Ite pares oculi, lapsosq; effundite seculo
Doctrina sanctum nocte dieq; iubar.

*Ite pares oculi, Fidei lux, aurea Morum
Lumina, virtutum passibus ite pares.
Ite pares oculi. Timeo tibi Gallia noctern,
Urbs tua quando duas occulit una faces.*

Eiusdem Cancellarij.

Solatium vitæ nostræ, Tob. 10.

Voce, opere, & scriptis vitæ solatia præstans
Cælestem nobis pandis in astra viam,
Serpserat innocuum collecta modestia corpus,
Internosq; animi gratia dia sinus.
Conceptus mens fâta suos solita edere, cæli
Afflatu largas parturiebat opes.
Nec tuba diuino pietatem accendere cantu
Clarior, aut calamo nobiliore manus.
Lingua animum fando, scriptis manus amula linguam,
At vitæ exemplis vicit vitamque suis.

Eiusdem Cancellarij.

P. MENDOCÆ.

Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, Genes. 27.

Vale Palaestini fundunt opobalsama rami,
Et rodolet verno tempore cultus ager.
Qualiter herbosis spirant violaria campis,
Albaque purpureis lilia mixta rosis.
Sic tua fama recens volitans Mendocæ per orbem,
Flagrat in Eois, occiduisq; plagis.
Nec mirum, quando Deus æthere missus ab alto
Fudit odorifera munera larga manu.
Gratia cælestes mores donauit; at artes
Natura humanas officiosa dedit.
Præditus his donis Mendocæ impleuit odore
Et maria, & terras, æthereasq; plagas.

P. MICHAEL GODINHO, quondam
Rhetoricæ Professor,

In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria,
& quasi musica in conuiuio.

Eccles. 49.

Dulce sonat Mendocæ tuum dulcissime nomen;
Dulce sonat Gallos inter, & Ausonios.
Gallia te rapuit nostro inuidiosa decori;
Nam decor, & nobis gloria dulcis eras.
Lysia te dulcem, dulcem te sensit Vlybo,
Dum sacro eloquio dulcia verba tonas.
Eboræ perpetuos lacrymis tibi soluet honores,
Propter olorinos, quos bibit aure, sonos.
Te liquidi fontes, te flumina nostra sonabunt.
Monda, Tagus, Minius, Batis, Iberus, Anas.
Sed Tagus hos semper rumpet de pectore questus,
Quem rapuit Rhodanus, ripa aluere mea.
Ille ergo auríferas, & dulces deferat undas,
Ast ego Cocyto tristior amne, suam.

Eiusdem Auctoris.

Ad P. FRANCISCVM DE MENDOÇA
Lugduni in Gallia vita functum.

Quasi leo sic contriuit omnia ossa mea, Isa. 38.

Lugdunum nostri vulgò dixere Leonem,
Estq; in Scripturis mors quoque dicta Leo.
Ergo duo aggressi te sunt Mendocæ Leones,
Gallicus, atque hominum qui vorat omne genus.
Cumq; ferè nunquam socientur ad arma leones,
Hic tamen hunc morem deseruere suum.
Teq; unum ut possent fatali perdere morsu,
Mutuam ab alterutro tam leo poscit opem.

P. SIMEON D'ABRANTES,
quondam Rhetoricæ Pro-
fessor.

Adue.

Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes
patres mei, *Psalm. 38.*

Lugduni Mendocæ, iaces in sorte; cubarent
Nonne in *Vlyssæis* mollius ossa locis?
Fax erat ut similes, & mors, & vita fuissent.
Exul eras patris sinibus, exul obis.

Eiusdem Auctoris,

Non in patria, sed Lugduni extera ciuitate moritur
P. FRANCISCVS DE MENDOÇA
Rector Eborensis.

Vrbe quid ignota moreris Mendocæ: quid exul
Abrumpis vita dulcia fila tue?
Lusitana olim puero incunabula spernis,
Et cineri reputas busta minora tuo?
Nil mirum ignota moreris Mendocæ, quod vrbe,
Non poteris patria moriuus esse tua.
*Ergo hoc dum imperium, dum *Lysia* regna manebunt,*
Lysiadum in viuo pectore viuus eris.

P. LVDOVICVS RODRIQUEZ,
Theologiæ Doctor, ac Professor.

Ad P. FRANCISCVM DE MENDOÇA Lusitanæ pro-
uinciæ columen.

Dum Lusitano, & Latio sermone tonabas,
Non videre parem sacula nostra virum.
*Dum *Sophia* nodos verbo velut ense secares,*
Aqua tibi ingenij vis, & acumen erat.
Laudibus attollit qui te Mendocæ loquentem,
Laudat scripta tacens, & stupet in calamo.
In te mansurum posuit sibi gratia nidum,
Sive gregi velles, siue placere Deo.

*Est tua progenies regum nutrita per aulas,
 Vnicus ut Lysia flos, & honoris apex.
 Plura quid enumerém? paucis si dicere possum:
 Solus hic ex omni parte beatus erat.*

P. FRANCISCVS SOARIVS, Pri-
 marius quondam Olysiptone Rhetoricae Professor,
 modò Academiae Gymnasiarchus.

Cur permiserat Deus, quòd P. FRANCISCVS DE
 MENDOÇA à Prælatura se
 abdicaret?

Quid Pater ô Mendoça petis, baculumq; recusas?
 Vota addens votis, cum lacrymisq; proces?
 Munus ubi affectant alij, & regere omnia tentant,
 Imperiumq; obsecunt, hic tibi munus obis?
 Certè ubi pastoris voluisti expellere curam,
 Grex tuus extremam vellet obire diem.
 Si coniectari fas est quod vertit Olympus,
 Et quod sponte sua datq; negatq; Deus;
 Te vocat, & superum cœli iubet ire sub axem,
 Quòd pastorali munere maior eras.

Eiusdem Auctoris.

VNIVERSVS ORBIS
 MENDOÇÆ vita, & funere clarus.

Lysia te genuit, peregrinum vidit Iberus,
 Facta est accessu Roma superba tuo.
 Italia incolumi, reduci tibi Gallia placuit,
 Mortifero condit Belgicus ungue Leo.
 Prodigijs factum mirata Europa, sepulchri
 Mendoça extremo marmore scripsit opus.
 Ostensus terris tantum, mox funero raptus:
 Terrarum hic decus est, at heres inuidia.

P. GASPARE CORREA, quondam
 Eloquentia Professor,

In

 In obitu P. FRANCISCI DE MENDOÇA.

ITe oculi in lacrymas, ite in suspiria rupes:
 Et concussa graui tecta dolore cadant.
 Vos quoque prædulces argenti ex fonte liquores
 Sistite: lethiferis defluat imber aquis.
 Inuidit fortuna mihi, rapuitq; parentem,
 Cuius amor fixus pectore semper erit.
 Vicerat eloquio quos Roma, & Gracia nutrit:
 Inter Ilysiadas Tullius alter erat.
 Qui calamo vidit scribentem anigmata regum,
 Scribere Gregorium vidit, & Ambrosium.
 Si patrem optares, patrio te more fouebat:
 Si matrem velles, vbera plena dabat.
 Ergo quid intentas mors immatura? quid uno
 Tot mihi diuitias vulnere sæuis rapis?
 Et vos o Superi donum si tale dedistis,
 Cur subito ex oculis feris ad astra meis?
 Æstuat inuidijs cælestis curia? vel cur
 Mendocam rapiunt sidera vestra incum?
 Cur non in terris aliquid cæleste vigeat?
 An nequeunt nostra sidus habere plagæ?
 Credo equidem, nobis cælum sua sidera mallet
 Fundere, quam nostro sidere destitui.
 Quid mirum fiat si inter tot sidera sidus,
 Qui mundi in tenebris splendor, & ignis eras.

P. SEBASTIANVS D' ABREV,
 Philosophiæ Professor.

 P. FRANCISCVS DE MENDOÇA peregrinatur,
 & moritur peregrinus.

Inclita Mendocæ totum lustrauerat orbem
 Fama, atque extremas venerat vsque plagas.
 Ipse tamen patria contentus sede latebat;
 Dulce est in tenebris viuere, dulce mori.
 At quamuis fugiat luce Mendocæ, tot inter
 Non potuit radios vsque latere suos.

Ergo

Ergo parat Lysis è sedibus ire relictis,
 Atque nouum mundo spargere luce inbar.
 Mirantur cuncti stantem, mirantur euntem,
 Quisque illum digito monstrat, & ora notat.
 Multa viri attoniti memorant, & multa fatentur
 Audiuisse, oculis sed modo plura vident.
 Quin Lysiam incusant tanto quòd tempore mundum
 Exortem tanti passa sit esse viri.
 Non equum est Solem, dicunt, Oriente morari,
 Expectat radios orbis uterque suos.
 Est Sol Mendocæ, est orbi concessus utrique,
 Ac regio tantum non capit vna virum.
 Virtutum mundo præbet Mendocæ theatrum;
 Ergo oculis mundi conspiciendus erat.
 Ast, heu, tam longas dum spes Mendocæ leuaret,
 Astra orbi eripiunt inuidiosa virum.
 O castra, ò cæli nimium inuidiosa potestas!
 Cur heros suum tollitis ante diem?
 Cur non in patriam sedem remeare dedistis,
 Incluta ne extremo linqueret ossa loco?
 An quia de cælo totus peregrinus in orbe est?
 Omniaque in tanto sunt peregrina viro?
 Credo equidem, hæc legi sunt vestra consona, cuiquam
 Vt sit, quale fuit viuere, tale mori.

P. FRANCISCVS PINHEIRO,
 Philosophiæ Professor.

In vrbe, quam vulgò Leonem Galliæ dicunt, diem
 obiit MENDOÇA.

ITe oculi ad lacrymas, Leo corripit unguibus agnum;
 Specto, sed optanti ferre negatur opem.
 Heu dolor! effrenem prona est Iouis ales ad iram;
 Attamen hinc certè mitior illa fuit.
 Mille aquilas Urbis per propugnacula cernas.
 Irruit in nostrum nulla sed ungue caput.
 Adde quòd immanes aluit fera Roma dracones,
 Hircana his etiam mœnibus alta fera est.

Sed

Sed draco, & tygres rabiem posuere, cruoris
 Immemores; Latio dum fuit ille solo.
 Tu Leo, tu Stygios acuissti in damna furores:
 Scilicet imperium est in feritate tuum.
 Stemma tibi fuerat subiectis parcere, quamuis
 Opposito qui te laderet ense foret.
 Hic tamen in te ensem, neque tela inimica coruscet:
 Non didicit mitis bella mouere manus.
 Ergo quid usque furis? præda si tanta cupido est,
 Me pete, ne in tantum te ferat ira decus.
 Quid loquor? Exanimem video, & iam luce carentem.
 O Leo delicijs insidiate meis!
 Ibit hic in tumulos, me nempe superstitute? Cælum ô,
 Si qua tibi est pietas, me quoque coge mori.
 Maior adempta mei pars est, moror altera frustra;
 Quæ fuit huic, oro, sit mihi causa necis.
 Falcatum inijciat nam si Leo feruidus unguem;
 Imperio forsitan deseret astra meo.
 Sic, Mendocæ orbem stellatum ineunte, recessit
 Flebilis; & tales edidit ore sonos:
 Vix equidem tanto dignas fero crimine pœnas,
 Iure loco, imperio destituorq; meo.
 Nam tibi Lyssiadas per Gallica regna petenti
 Inicciq; ungues, eripuiq; diem.
 Illa dies vitinam mihi vitæ extrema fuisset,
 Illa foret, repeto, quæ tibi summa fuit.
 Hac ait: ast illum summo iam vertice Olympi
 Conspicit; hic Iuda dat sua iura Leo.
 Mille errant agni per picta coloribus arua,
 Nec quenquam aspectu territat ille suo.
 Imo ne pleno lupus insidietur ouili,
 Quilibet illius nomen in ore refert.
 Hic Mendocæ inter cælestes constitit agnos,
 Accipit & faustam, nec mora, fronte notam.
 Visat Io, æternos, sic fas, precor impleat annos,
 Et sua, cui præerat, ducat in arua gregem.

P. RHOTERICVS SYLVIVS, eo
 tempore primarius Huma-
 nitatis Professor.

Reſtoris munere abdicari Romæ con-
tendit.

EX quo Romana ſtant robore firmiùs arces,
Ex quo ſeptennis Vrbs ſedet alta iugis,
Quiſquis in hanc auidè greſſum mouet, ambit honores,
Addere & ingentes, quâ licet, ardet opes.
Iſte Magiſtratum deponere geſſit in Vrbe,
Nec, niſi de poſito, ſpectere gaudet iter.
Ambitioſa iſtud fieri qui cerneſet Vrbe,
Diceret: Ecce nouum, ſacula, prodigium,

Eiuſdem Auctoriſ.

R. P. M E N D O Ç Æ
E P I C E D I O N.

Lysia Mendocam fatiſ deplorat ademptum,
Nam iubar illius Soliſ ad inſtar erat.
Inter cœleſtes Sol aureus emicat igneſ,
Inter præſtanteſ eminet ille viroſ.
Nobilior cunctiſ Phœbi eſt naturâ planetiſ,
Ille Patrum clara nobilitate riget.
Liberat immerſum Phœbuſ caligine mundum,
Ille ſua cœcoſ diſcutit arte dolos.
Solis inardeſcens radiſ calor omnia complet,
Illiuſ in ſuperos omnia vertit amor.
Singula percurrereſ luſtrat Sol aureuſ aſtra,
Illiuſ eximio cuncta nitore micant.
Sol rotat æqualem nullo diſcrimine lucentem,
Ille velut cunctiſ Iupiter æquuſ adeſt.
Impiuſ aduerſuſ non audet dicere Solem,
Illiuſ eſt auſuſ nemo negare decuſ.
Solq; Gigantiſ percurrit paſſibuſ orbem,
Ille volant ſuperat ſoli� utramque domum,
Menſibuſ hic Phœbuſ biſſeniſ conſcicit orbem,
Conſecit totidem menſibuſ ille diem.

Mendocæ Vrvidarium.

000

Occi-

*Occidit in signo fulgens Mendocæ Leonis,
 Ille locus nostri signa doloris habet.
 Lysiadum sedes moriturus fortè relinquit,
 Ortus, & occasus ne simul esse queant.
 Denique ne Solis partim natura deesset,
 Condidit illius terra, vel umbra caput.
 At licet occiduum Solem vix ullus adoret,
 Mendocæ occasum plurima turba colet.*

P. ANDREAS MADEIRA,
 tunc Humanitatis, modò
 primarius Rhetoricæ Ma-
 gister.

M E N D O Ç Æ

Vitâ functo apud Lugdunum, vulgò Galliæ
 Leonem.

O Leo barbariem quàm magnam ostendis in urbe,
*Falsus es, insidias hospiti in eade paras?
 Parcere debueras, sanumq; auertere morsum,
 Vel saltem tempus dissimulare necis.
 Hospitis eximij non te reuerentia tangit?
 Mendocamq; meum qui petat, unguis erit?
 Hunc Leo conuinam lacerans, licet incolat urbem,
 Non fuit urbanus, rusticus ille fuit.*

P. PAVLVS SOARIVS, Humani-
 tatis Magister.

Eboræ

Eboræ Lugduno pro acerbo MENDOÇÆ
funere

EPISTOLIVM.

Hanc tibi, ne mea sint ignota incommoda, misse
Chartam, quæ lacrymis est madefacta meis.
Cur mihi Lugdunum fat o præumpis acerbo
Vitam, quæ multis vita perennis erat.
Vno Mendocæ tollis mihi funere multos,
Vno communis vita sepulta viro est.
Cum mihi Mendocæm rapis, & solatis vitæ,
Hoc sine vita mihi mortis habenda genus.
Ergo oculi geminos lacrymarum fundite riuos,
Sollicitent fessas flumina larga genas.
Desino mæsta queri nondum satiata dolore,
Et mihi iam flctu lumina fessa tument.
At tu Lugdunum si te mea verba fatigant,
Verte precor lacrymas in mea busta tuas.
Adde notis etiam tumulo maioribus; hic est
In quo Lysiadum fama sepulta iacet.

P. EMMANVEL MAGALIANVS,
Humanitatis Præceptor.

Lusitania & Gallia certant de gloriæ primatæ
à MENDOÇÆ sibi ex-
hibito.

Lysia Mendocæ cunabula iactas, & ortum,
Gallia reliquias seruat, & ossa colit.
Illa, vel illa sui custodit pignus amoris;
Altera in alterius, sorte lucratur opes.
Ista videns cunas discit bene viuere vitam,
Illa videns tumulum discit obire diem.

*Vtraque diuinas in alterno munere normas
 Quærit, & alternas vtraque præstat: opes.
 Nam bene viuendi Gallis dat Lysia legem,
 Gallia dat Lusis iura decora necis.
 Nulli etenim licuit meliorem abrumpere vitam;
 Plus licuit multis viuere, non melius.*

P. IGNATIVS MASCHARENIVS,
 Humaniorum literarum Pro-
 fessor.

F I N I S.

INDEX

INDEX

RERVM, ET VERBORVM memorabilium.

*Prior numerus paginam, posterior paragraphum
designat.*

A

ARONIS eloquentia & differendi subtilitas apud Pharaonem.	467.74
Ablutiones ante sacrificia in funeribus.	761.159
Abrahamus.	449.52
Abuti operam, adag.	770.174
Academia superior, & inferior.	492.98

Achabis Regis effraenis licentia.	450.54
Achilles iracundus.	182.44
Acrochitistæ.	718.88
Actio dominatur in oratore.	381.136
Actio corporis eloquentia.	ibid.
Adamus statura perfectissimus.	427.24
Eius animi & corporis pulchritudo ex Dei halitu.	428.24
Adolescentia ad perdiscendum apta.	219.111
ad Aduentum Domini spe præparari debemus.	21.21
In aduentu Saluatoris concipienda spes.	23.24
<i>vide Christus.</i>	

Aduersitatis cum absynthio comparatio.	207.88
Ægyptij dum Hebræos insequuntur, alto obruuntur gur- gite.	444.47
Ægyptia plaga per Sciniphes illata.	478.83
Ægyptiorum imperium.	499.106
Æneas, vir per excellentiam.	587.145
Dux vigilans.	773.180
Eius lacrymæ.	813.239
Falso criminatus de Troiæ excidio.	587.146
Ænigma.	643.63
Ær vtrum nauigabilis ex parte.	292.231
	Aëris

Index Rerum, & Verborum.

<i>Aëris regio.</i>	513.122
<i>Æs dodoneum, de homine clamoso.</i>	680.17
<i>Æsculapij fana extra urbem locabantur.</i>	434.33
<i>Ætas ad disciplinas perdiscendas quænam apta?</i>	219.110
<i>Alarum inuentum.</i>	794.214
<i>Albanorum regum vetustas, ex quibus Syluiorum gens.</i>	569.191
<i>Albio primaria insula Britannia, vnde Anglia.</i>	377.129
<i>Albus, bonus.</i>	748.177
<i>Alexander Macedo Deus haberi voluit.</i>	205.85
<i>Alexandri M. fama, minor ipso.</i>	325.43
<i>Mira in gloriam cupiditas.</i>	ibid. 44
<i>Ætas ad regni curam.</i>	328.49
<i>Exercitus & victoria.</i>	ibid.
<i>Fortuna secunda.</i>	ibid.
<i>Clementia.</i>	352.93
<i>Alexander ab Apelle mirè delineatus.</i>	ibid. 329.50. & 510.119
<i>Eius pietas in captiuos.</i>	ibid.
<i>Liberalitas.</i>	ibid.
<i>Virtutes.</i>	ibid.
<i>in Alexandro vitiorum comparatio.</i>	ibid. 51. & seq.
<i>Perfidia.</i>	330.51
<i>Pericula.</i>	ibid. 52
<i>Alexander Seuerus triumphat.</i>	343.77
<i>Alexandri erga præceptorem reuerentia.</i>	359.102
<i>Alexander veritatis amator.</i>	371.120
<i>Vacat historia.</i>	375.127
<i>Eius statua facta à Lyfippo.</i>	381.135
<i>Alexandri M. successores sorte diuiserunt prouincias.</i>	675.6
<i>Alexander ab Alexandro commendatus.</i>	740.125
<i>Allegoria quid?</i>	643.63
<i>Allium in vino potum contra morsum scorpionis.</i>	223.118
<i>Venenum in sudorem resoluit.</i>	224. ibid.
<i>Alphonfus Hispaniaæ rex litterarum audissimus.</i>	165.15
<i>Alphonfus Lusitaniaæ Princeps vel in ipsum patrem bellum dolosè machinatur.</i>	441.44
<i>Per totum regnum captis armis decurfat.</i>	ibid.
<i>Pater in filium bellum suscipit.</i>	442.44
<i>Filius patrem prope Olyfiponem bello aggreditur.</i>	ibid. 45
<i>Alphonfus Dionysij filius.</i>	456.64
<i>Alphonfus primus Lusitaniae rex 150. carnobis condidit.</i>	460.69
<i>Alphonfus rex Lusitaniae.</i>	508.116
<i>Alphonfus Albicastrus Episcopus & Comes Conimbricensis.</i>	530.142 & 553.170
<i>Altare dicatum superis.</i>	724.100
	Alte-

Index Rerum, & Verborum.

Alteinctus, pro viro forti.	730.108
Amantes, amantes.	314.25
D. Ambrosius conuertit S. Augustinum; ideo Doctoris lauream meruit. 116.19. &c. Eius sententia elegans.	494.100
Amicos diligere perfectius, quam inimicos.	172.28
Amici, quam inimici dilectio magis meritoria.	169.29
Amici amicis adsunt morientibus.	427.24
Amilcaris iracundia.	330.51
Amor intelligens.	3.1
Amor matris quam efficax.	8.5
Amoris tenetudo in Scriptura exprimitur.	130.42
Amoris vis.	765.166
Amor de ipsis etiam diis triumphat.	766.166
Amoris potentia etiam in defunctos.	ibid.167
Amphionis eloquentia.	668.95
Anathema, munus quod offertur superis.	709.70
Angeli, astra, & lilia.	21.21
Angelis præferimur ob Iesum.	45.44
Angeli quomodo moueant cælum?	268.191. & seqq.
Angusticiatij.	702.56
Animarum triplex solutio à limbo Patrum.	82.31
Anima an possit moueri à seipsa.	241.144
An separata possit mouere corpora à se diuisa.	242.145
An corpora assumere & efformare.	243.148
Anima Nangati.	244. ibid.
Immortalis.	789.205
Animalia quæ vescuntur cibis venenatis.	224.119
Quæ terra.	226.122
Quæ aëre.	ibid.123
Quæ igne.	227.124. & pag. 234. 134. & seqq.
Quæ aqua.	228.126
Quæ hyberno tempore sine victu.	231.129
Animalia ferire perniciosæ naturæ signum.	337.66
Animantia bruta an odore & cantu recreentur.	256.168
Annibalis temeritas.	330.51
Annona caritas apud Sarmatas.	233.131
Apud Gallos an. 1146.	ibid.
Apud Germanos an. 849.	ibid.
Apud Angelos sub rege Gulielmo.	ibid.
Apud Italos non semel.	ibid.
Apud Hispanos.	234. ibid.
Lusitanos.	ibid.
Vide Fames.	
Annulus in digitis.	400.164

Index Rerum, & Verborum.

Annus duplex.	787.202
Antenor Italiam prior appulit , quàm Æneas , qua ratione.	817.243.
Anticyram nauigare, de infano, adag.	690.35
Antiochus non gloriatur de victoria parta infidiis.	364.110
Antipodes, seu aduersi incolæ.	786.199
Lactantij opinio de Antipodibus.	ibid.200
Refutatur.	ibid.
Antiquitas quempiam bene iuuantem pro Deo colebat.	745.
131.	
Antiquitas historiæ laudabilis.	371.121
Antiquitatis cognitio ex duplici fonte.	378.132
Antithesis quid?	647.67
D. Antonius.	530.142
Eius imperium.	538.151
D. Antonij lingua , cur ex omnibus eius membris manserit incorrupta.	531.143. & seqq.
Lingua eius variis comparata propter incorruptibilitatem.	534.148.
Eius in quatuor elementa potestas.	539.153. & seqq.
D. Antonij miracula poetice descripta.	881
Antonomasia quid?	643.62
ἀντιό μακρός, amens qui longus , adag.	158.4
Apum rex vel aculeo non vititur, vel caret omnino.	354.96
Apis ingeniosa consideratio.	519.130
Apes sapientiæ hieroglyphicum.	ibid.
Apum diuinum opus.	521.132
Earum ingenium.	793.213
Apollo Euripidem prædicat, & in Archiam exardet.	565.187
Apollonius Ciceronis auditor, & laudator.	603.5
Apostopesis seu præcisio.	649.71
Apostolorum interitus varij.	141.59
Apostrophe quid?	648.69
Aqua an possit esse alimentum alicuius rei viuentis.	226.122
Aqua aurea apud Persas.	312.22
Aquarum laudes.	694.42
Aquilæ iuuenta.	212.97
Eius auguria felicissima.	581.264
Ingenium regale.	ibid.
Ara terrestribus & inferis sacra.	724.100
Arbores suo cuique Deo sacræ.	740.125
Arbores feræ ad sepulchra.	761.160
Arca veteris Testamenti exemplar sapientiæ.	498.104
Tria seruabantur in illa.	ibid.
Archi-	Archi-

Index Rerum, & Verborum.

Archidamus rex Athen. statura exigua.	392.154
Argonautæ nauigandi peritia excelli.	346.82
Argumentantium doli, ac fraudes.	491.96
Argumentum quid, & quotuplex.	627.47
Argumentorum sedes.	ibid.
Argumenta insita sunt 16.	ibid. 48. & seqq.
Argumenta remota sunt 6.	ibid & seqq.
Argumenta à causa, 633. 54. A causa capitali, ibid. A reo, 634.	
ibid. A iudice.	ibid.
Argumentationes quatuor.	638.58
Ariceus rex quis?	751.142
Arionis eloquentia.	668.95
Aristoteles amator carminum.	565.186
Eius vigilæ.	590.212
Mors, vbi, & quare.	689.33
Arma scholiasticis interdicta.	471.78
Armilla præmio accepta à Sicinio.	339.69
Armilla vnde dicta.	ibid.
Ars superat materiam.	381.135
Ars in poëtis.	.I
De arte vide	626.45
Articulus quid?	653.67
Assueri splendidissimum conuiuium.	528.1.140
Assyriorum imperium, ætas aurea.	323.141. & 449.107
Assyriorum Imp. oppugnat Solymam, & expugnat.	485.90
Assyriorum Reges primas deferebant sapientibus.	500.107
Astorum gens solum odore sustentatur.	228.125
Astrorum lux, & motus.	280.211
Astrorum & auditorum comparatio.	560.180
Astra errantia.	782.192
Astrolabium à Lusitanis inuentum.	361.105
Astrologia Chaldæis adscripta.	449.52
Asymbolum venire in conuiuium quid?	697.49
Asyndeton quid?	646.66
Ater, malus.	748.137
Athalææ insigne facinus.	455.62
Athenienses nullo donabant præmio Philosophiæ candidatos.	
587.209.	
Attica fides, pro certa & infragili.	696.48
Attollere supercilium, id est, fastum præ se ferre.	682.20
Auarus, insanus.	690.36
Auctoribus adhibenda fides.	322.39
Auditorum scrutandus genius.	632.53
Augurio non danda fides.	326.45

Index Rerum, & Verborum.

Auguria. Vide *Omen*.

D. Augustinus an humiliorum se præbuerit in libris confessionum, quàm in libris retractationum. 104. 1. 3. 4. &c.

Libri confessionum & retractationum ab ipso compositi. ibid.

Vterque liber in se confertur. ibid. 2

Augustus in ciues suos beneuolus. 363. 108

Augusti sententia in milites flagitiosos. 730. 109

Literas, natam, & alia docuit. 732. 112

Auidius ferimur in vetita. 318. 32

Aurelius Imp de Zenobia triumphat. 685. 25

Aurium iudicium superbissimum. 653. 76

Auris memoriæ sacra. 717. 85

Aurum & argentum parui faciebant veteres. 390. 150

αὐτοχρησία. 186. 51

Opus à virtute alienum. ibid.

Improbatur maximè. 188 54. & seqq.

Seipsum interimere animositatis signum. 186. 52

B.

Babylon à quo ædificata. 350. 90

Babylonis euerfio. 450. 53

Bacchus pompæ triumphalis auctor. 685. 25

Bacchus bigenis vnde. 688. 32

Baculum laureum gestare, adag. 736. 118

Barachus Dux strenuus. 519. 129

Barbam radi Alexander iubet militibus. 298. 3

Barba oblata in sacrificium. ibid.

Nero inter Buthysiæ apparatus barbam primùm posuit.

ibid.

Barba aquæ & salis dicari solita. ibid.

Barbati, siue comati bello apti. ibid. 3

Barbarussa maris vorago, & Charymbdis. 419. 10

Barnabæ statura. 161. 9

Bataui navigationibus suis celebres. 268. 219

Beatorum consideratio. 516. 125

Bellerophontis litteræ. 719. 89

in Bello cunctabundi. 401. 165

Rapidi. ibid.

Bellum damnatur. 404. 169

Bello aptiores barbati & comati, &c. 298. 3

Dulce bellum inexpertis, poëticè. 903

Beneficentia laudata. 734. 131

Beneficia Dei erga homines tria. 525. 137

Berosi scripta. 345. 88

Bestiæ

Index Rerum, & Verborum.

Bestiæ quæ oblectantur odore & cantu?	256.168.& seqq.
In quos suum transfuderint ingenium.	183.44
Quæ necantur odore.	257.170
Quæ concentu Musices reficiuntur.	ibid. 171
Bibacitatis exempla.	330.51
Bibendi rex in ludo talorum. 678.12.	Arbiter. ibid.
Bibulus in bello remissus.	739.123
Blanditiæ futiles.	522.134
Bombardæ vsus à Germano quodam repertus.	338.68
D. Bonauentura meliusne egerit frequentando Eucharistiam, an secus?	128.38.&c.
Bonica insula.	213.98
Bonorum triplex genus.	630.50.
Bonum duplex.	788.204
Brasilia commendatur.	267.189
Brigantini Ducis famulus cocles.	193.60
Buccas inflare, de irato.	683.22

C.

K <i>Αἰσθησιὰ</i> , siue <i>γυναιξία</i> , Magiæ genus.	237.137
Cadauera aqua calida abluébantur.	758.154
Vide <i>Funerum ritus</i> .	ibid.
Cæsaris historia commendatur.	614.24
Cæsaris lachrymæ ad statuam Alexandri.	328.49.
Cæsar Alexandro præferendus.	331.53. & 333.60. & seqq.
Cæsar pater patriæ.	359.102
Pepercit Alexandria.	484.89
Astronomiæ deditus.	789.07
de Cæsaris commentariis Ciceronis egregium testimonium.	334.62.
Cæsar discinctus, & male præcinctus.	731.110
Cæsaries Augusti, & Constantini M. magno honore culta.	247.153.
Calceus mulleolus Senatorum insigne.	753.146.
Calor, laritiæ patens.	190.57
Cambata rex venenosus.	224.118
Campus Martius cur electus à Romanis.	732.111
Campus sceleratus qui?	804.229
Candidus, pro Deo. 747.135. Pro bono.	748.336
Canes cur laribus appinguntur?	723.97
Canit suauis, qui magis silet.	30.30
Capilli fortitudinis indices.	239.4. & seqq.
in Capillis nutriendis nimis diligentes damnantur.	301.6
	Medio-

Index Rerum, & Verborum.

Mediocritas in capillis nutriendis laudabilis.	302. ibid. Vide
<i>Coma, Crinis.</i>	
Caput Baptistæ donum saltatriciæ fœminæ.	413.3
Caput conspergere, de ijs, quos ingens aliquis mæror elidebat.	682. 19.
Caput motare, iracundiæ signum.	ibid.
Carmina secundum materiam elaboranda.	322.38
Carmina apta ad inflammandos militum animos.	789. 206
Carolus VI. Galliæ rex venationi deditus.	304.9
Certum alatum pro insigni habuit.	ibid.
Carolus V. Imp. 418.9. Belli fulmen.	ibid.
Eius pietas in deuictos.	419.10
In Sforciam.	ibid.
Sphæra.	515.124
Carthago Romæ æmula.	776. 83
Carthaginensium in Romanos odium.	ibid.
Castellani pro rege pugnant vt serui, Lusitani vt filij.	.2
Castor & Pollux erga Pindarum beneuoli.	566.187
Catenarum colonus, apud Plautum.	704.59
Catachresis quid?	643.62
Catadupa, loci nomen.	784.197
Cato suis manibus periit.	168. 2
Eius in hostes pietas.	355.96
Catonis iocus.	771.175
Catulli de se iudicium.	382.137
Catullus duriusculus poëta.	383.138
Liber in metro.	ibid.
Causarum quinque genera.	635.56
Cedrus Dei, pro ingenti.	160.7
Cedri vis.	391.153
Cedrus mortuorum vita, cur.	ibid.
Centri triplex acceptio.	290.226
Centrum grauitatis, siue vnqm cum centro vniuersi.	ibid. 227
Centuriarum auctor quis.	755.151
Numerus.	ibid.
Certamina militaria & philosophica dupliciter differunt.	494.
101.	
Cetum immane.	202.81
Chartæ opisthographæ.	706. 63
Cherubini, sapientum simulachra.	463.70
Chersonesus, dicta <i>Malicea</i> à Lusitanis.	487.92
Chius de cane in ludo talorum.	676.9
Chius ad Choum, adag.	677.10
Cholericæ complexio ad scientias apta.	221.114

Index Rerum, & Verborum.

D. Christophori statura probatur.	196. 72
Christus votorum filius.	3. 1
Omnium votis expetitus.	4. ibid.
Pratum, & viridarium.	ibid.
Omnibus desiderabilis.	5. 3
Christi humilitas regum profapiam nobilitat.	7. 4
Christi de salute nostræ cura.	8. 6
Christus non patitur moras salutis nostræ.	ibid.
Christus in præsepe quasi scuto positus.	10. 7
Christi arma, paupertas & humilitas.	11. 0
Christus ex Virgine nascitur.	14. 13
Omnes labores & miseras suscipit, vt nos ab ijs liberet.	15. 15
Dato & accepto Christo nil superest expetendum.	16. 16
Christus cur mense Decembri natus?	17. 18
Christo nato omnia crescunt, & florent.	18. 18. & 19
Christus flos vernans.	22. 22
In flore Christo omnium florum gratia & odor inest.	ibid.
Christi aduentus vitam puram exigit.	24. 24
Christus totus desiderium & nostrum, & sui, & nostri.	25. 25
Veloçissime ad nos venit.	ibid. 26
Salutem nostram optat ardentè.	26. 26
Descendit vt ascendamus.	27. 27
Christi paupertas, thesaurus.	28. 28
Abiectionibus hominibus familiariter vtitur.	35. 34
Christi caro nostrum speculum.	35. 34
Eius paupertas nostræ diuitiæ.	36. 35
Christus gemma.	ibid.
Lingua nostræ.	37. 36
Christi lingua clavis cæli.	ibid.
Christi diuinitas, psalterium, humanitas, cithara.	38. 37
Christus Orpheum canendo superat.	39. 38
Cantor suauissimus.	40. 39
Christi aduentus mundo puritatem intulit.	41. 41
Christus ortu suo misericordiam prætulit.	42. 41
Christus infans auertit supplicia.	43. 42
ex Christo infante gloria nascitur.	ibid.
Christus infans Deum nobis reddit propitium.	44. ibid.
Amorem Dei erga nos promeruit.	ibid.
Christi aduentu Ecclesiæ propagatio.	48. 48
Christo nato libertas nascitur, iugum excutitur.	49. 48
Christus paruulus factus, vt nos adolescamus.	50. ibid.
Christo iacente in præsepio nos erigimur.	ibid. 49
Christus salus nostra.	52. 52
Christi celeritas ad ferendam salutem.	53. 53
Christus	

Index Rerum, & Verborum.

Christus Sol meridianus.	ibid. 54
Christus in præsepio, regis personam agit.	54. 56. & pag. 56. 58.
Omnia trahit ad se.	ibid.
Christus electro similis in præsepio.	57. 60
Christi humilitas.	105. 3
Christus redemptor omnium qua ratione?	118. 22
Recens natus fugit in Ægyptum.	200. 77
Christi effigies admiranda.	547. 164.
Militum gloria.	673. 3
Christus rerum finis omnium.	695. 46
Christi passionis descriptio poetica.	820. 1
Vide <i>Verbum, Messias, Iesus.</i>	
Cicada rotæ pascitur.	. 126
Cicero poetica floruit.	321. 37. & 397. 160.
Græcis literis studuit.	ibid. 38.
Eius poetica.	ibid. 39
Ad omnes artes subtile ingenium.	323. ibid.
Quinquaginta carmina singulis noctibus pangebatur.	ibid. 40
Adhuc adolescens orator excellens.	369. 116
In orationum initio timidus.	ibid. 117
Viginti & unum annos natus C. Carbonem accusavit.	ibid.
Nonnunquam precando exorditus.	374. 123
Ciceronis descriptiones.	649. 70
Ciceronis encomia.	602. 3. & 620. 36
Cicero explanatus.	673. 1. 674. 4. 739. 122. & 798. 221. & seqq.
In bello alacer.	739. 123
Optimus Patronus.	382. 137
Ciconiæ in parentem pietas.	684. 23
Ciconiis alicuius tergum pinferre, pro irridere, adag.	708. 69
Ciconia pro Deo aliquo colebatur ab Ægyptiis.	745. 132
Circulus lacteus cur dicatur?	776. 184
Citharædi elegans descriptio.	317. 128
Ciuem præstat seruire, quam lædere hostem.	362. 108
Clamator lauro ardente, in hominem clamosum.	680. 17
Classis vela facientis pulchra descriptio.	437. 92
Clausus, pro dignitate senatoria.	701. 56
Clavi lati & angusti.	702. ibid.
Clementia regnum parat homini.	358. 100
Clepsydra.	712. 78
Clientum labor.	722. 45
Studium & celeritas.	ibid.
Clypeus Saulis.	480. 84
Fortitudinis index.	ibid.
Cæli motus vnde.	268. 191. & seqq.
	Cælum

Index Rerum, & Verborum.

Cœlum duobus inclusum verticibus.	781.191
Cœna duplex apud veteres.	697.49
Cœna pollucibilis, & recta.	712.76. & 734.115
Pontificalis, pro sumptuosa.	733.114. & 770.175.
Adipalis, adiposa, & adicialis.	733.114
Dubia.	ibid.
Cerealis.	734.115
Deum.	ibid.
Diei.	743.118
Cœnobium S. Crucis Conimbricæ.	460.67
κοινὰ φίλων πάντα, amicorum omnia sunt communia.	384.140
Collegium Romanum.	551.167.
Eborense Spiritui S. dicatum.	586.208
Colorum præstantia & diuersitas.	244.149
Columbæ auspiciū regale.	811.237.
Columba viri sapientis typus.	ibid.
Columba timida	ibid.
Impietatis symbolum.	ibid.
Columbus rei naualis peritissimus.	360.104
Coma Deorum.	247.153
Comam radere mollitudinis signum.	300.5
Vide <i>Capilli, Crines.</i>	
Comitia curiata.	754.148
Centuriata.	755.750
Comitiarum tributarum causæ quæ.	756.152
Communio Deifica quid sit.	526.138
Comœdia admittit prologos, non vero tragœdia.	390.151
Comœdia & tragœdia differunt.	ibid. & seq.
Compar.	647.67
Complexio quid?	645.65
Quæ aptior ad scientiam?	220.113
de Conceptione B. Virg. ilibata Doctorum iusurandum.	77.23
Conchenchina regio.	285.218.
Conduplicatio quid?	645.65
Confirmatio quid?	637.58.
Congiarium, Imperatorium munus.	708.70
Conimbricense Collegium à Ioanne III. Lusitaniz rege ædificatum.	535.149.
Conimbricenses.	472.78
Conturbare, pro decoquere.	707.66
Conuersio quid?	645.65
Conuiuarum numerus apud Veteres.	679.15
Conuiuæ ad minimum tres, ad summum nouem.	ibid.
Conuiuæ solum septem, & cur,	778.186
	Con-

Index Rerum, & Verborum.

Coniuiij cœlestis perpetuitas.	528.140
Eius typus, æternus ille ignis, quo diuinum quondam arde- batur altare.	ibid.
Coniuiua sapientiæ & voluptatis differunt.	590.213
Coniuium voluptatis, rationis conuitium.	591.214
Coniuiij vmbra.	680.16
Coniuiua splendida in sacris.	733.113
Cor in medio pectoris situm.	239.141
Vergere ad sinistram.	240. ibid.
Verius ad neutram vergere, ex opinione Autoris.	ibid.143.
Cor vitæ thesaurus.	276.204
Cor facit histrióniam, id est, festiuo quodã motu exilit.	709.71
Corona decorem affert, & ornamentum.	306.12
Medetur capitis dolori.	ibid.
In coniuuiis maximus honor.	ibid.13
Coronæ militares variæ enumerantur.	340.71. & seq.
Ciucam Christus D. meruit.	ibid.
Corpus humanum vestis pretiosa Christi, & festiuæ.	14.13
Corporis humani dignitas.	15.14.
Moderatio.	662.86
Miseriæ.	779.188
Corruptio peccati pœna.	531.144
Cothurnus, calceamenti genus.	690.34
Cothurnus versatilis, de homine inconstanti.	ibid.
Creaturæ instar poëmatum.	37.36
Cretensis nescit pelagus, adag. de eo, qui ea, quæ probe nouit, se ignorare dissimulat.	346.82
Cribrum carnificinum, apud Plautum.	704.59
Crines flauî ingenium liberale arguunt.	247.153
Cræso ditior, adag.	324.22
Culeo dignus apud Iuuenalem quis.	686.28
Cunæ infantis Berhleemici.	860.
Cupressus funeribus adhibita à veteribus.	740.125. & 759.157
Curculio in ludo talorum.	678.12
Curia & curiata comitia quæ.	754.148
Curiarum numerus.	755.149
Curiales epulæ.	711.75
Currus triumphalis.	738. 120
Cyneas & Nestor clarissimi Oratores.	568.190
Cyneæ memoria. 653.77. Eloquentia.	668. 96.
Cynici Philosophi elegans exemplum.	579.202
Cyri Persarum Regis erga Iudæos pictas.	450.53
Memoria.	653.77
Cyrus erga coniuuias qualis.	714.80
	Dada-

D.

D ædali fabula. 790.209. Eius ingenium.	792.212
Damnatorum ad crucem mos.	343.76
Damnum lucro turpi præferendum.	365.111
Danielis apud Babylonios auctoritas.	596.222
Darius sorte Persarum regnum adeptus est.	.6
Dauidis in hostes misericordia. 171.27. Clementia.	356.98.
Debora Hebræorum moderatrix.	512.121.
Eius sapientia & virtus.	518.128
Cereos conficit, qui religiosissima fana illustrent.	520.151
December, corona anni.	18.18
Declamator. 657.81. In Declamatore natura quæ. ibid. & seqq.	
Declamator sit minime præcox. 659.83. Sit curiosus. ibid.	
Decumanus, pro maximo.	688.30.
Decumana mala.	ibid. 31.
Decumana Porta.	ibid.
Defuncti conclamari soliti per interualla.	758.154
Conclamationis verba.	ibid.
Deiotarus Rex Galatiæ.	806.232.
Erga Romanos fidus & munificus.	808.234.
Deliberatiuum dicendi genus.	632.52
Delius nator.	681.17
Democritus linguâ procox.	352.93
Democritus Philosophus mellis seu panis calidi odore adiutus.	
per aliquot dies in ediam tolerauit.	228.125
Demonstratiuum dicendi genus.	629.50
Demosthenes in fugam datus. 199.76. In dicendi initio timidus. 370.118. Eius vis in dicendo.	669.96.
Dentatus Dux Romanus. 344.78. Eius gloria.	341.73
Depontani fenest.	699.52.
Desperatio quale malum.	250.157
Deus nobis per Iesum propitiatus.	29.29
Magnus Deus in pusillo corpore.	24.24
Deus contraria contrariis repellit.	449.52
Deus, mortali iuuare mortalem.	746.133
Deorum vestes.	465.71
Dextera fidei facta.	717.86
in Dextra fides & amicitia.	749.159
Dextræ coniungete dextram, quid.	ibid. 748
Dexter locus felicior.	753.145
Dextra beneuolentiæ & amoris signum. 806.232. Salutationis index. 807.233. Venerationis symbolum. ibid.	
Argumentum fidei.	808.234
<i>Mendoça Viridarium.</i>	Ppp
	Dia-

Index Rerum, & Verborum.

Diagoras cum filiis.	573.195
Dialectica gladius anceps.	467.74. & 470.77
Dialecticæ cum ludo gladiatorio comparatio.	467.74
Dialecticæ gladius Christianos tuetur.	469.76
Dialectica ad omnes scientias comparandas apta.	470.77
Dialecticæ encomia. 4 3.79. Necessitas. 474. ibid. Monstra. 490.96.	
Dialectici & Rhetores differunt.	638.58.
Dicendi genera.	608.13. & 626.45
Dicendi verbum.	ibid.
ad Dicendum tria sumenda.	633.54
Dicendi triplex artifex,	657.81
temere Dicentes improbantur.	659.82.
Dido queritur de Ænea.	388.148
Dies Domini, pro eius natali.	4.2
Dies aduentus Domini, dies spei.	1.17
Diem ab occasu supputabant Hebræi.	260.177
Dies artificialis primus.	ibid.
In nostro illuxit hemisphærio.	262.180
Dies naturalis vnde ducenda.	2.8.207
Diei naturalis quatuor principia.	ibid.
Diei naturalis consecrauit initium Christus D.	280.211
Dies atri apud Macrobius, quid.	697.51
Dies natalis scælix.	706.64
Dies Curia apud Cicero.	11.5
Diem comburere, quid.	697.50. & 742.127
Dies compositus.	ibid. 128
Dies moritur, quid.	ibid.
Dies atri apud Romanos.	803.228
Dies postriduani.	ibid.
Dies septem hebdomadæ vnde orti.	782.192
Digitum supputatio apud antiquos.	702.37
Dijalbi.	741.135
Dionysij Regis licentia.	454.61
Discinctus, pro molli homine.	30.108
Discincta vestis. 731.109.	Discinctus animus. ibid.
Discinctus proprie, quid.	ibid. 110.
Dispositio Rhetorica, quid.	626.46.
Dispositio secunda oratoris cura.	634.55
Doctores Canonum. 247.152.	Facultatis Medicæ. ibid. 153
Iuris Casarej. 248.154.	Ecclesiæ. 466.73
ad Doctoratum tres actiones Theologicæ necessariae, & omni- um difficillimæ.	585.207.
Domitianus Imp. ad eruditionem minime idoneus.	336.65
	Eius

Index Rerum, & Verborum.

Eius crudelitas expers eruditionis. <i>ibid.</i>	Superbia. <i>ibid.</i>	66
Exercitatio crudelitatis. <i>ibid.</i>	In propinquos sæuior.	337. <i>ibid.</i>
Inopiâ rapax factus.	692. 38.	Liberalis. 707. 66
Eius conuiuandi consuetudo.		712. 77
Donatiuum militum, quid?		709. 70
Dormientes vigilantium molientes opera.		210. 90
Dormientium exempla.		231. 129
7. Dormientium historia.		232. 130
Drusus vnde Germanicus.		376. 128
Duces cognomento illustres.		<i>ibid.</i>
Duces historis dediti.		364. 109
Duellum inter Hieronymum & Luciferianum.		495. 101
Durus cute, pro stolido.		767. 168,

E.

E Borensis Academia erga Puerum Iesum pietas.		52. 51
Ecclesie cum terrestri paradiso comparatio.		463. 70
Cum florido lecto Salomonis.		466. 73
Ecarum vetustas.		574. 196
Ecarum gens pro stemmate gentilitio regale stemma sibi vendicat. <i>ibid.</i>	Comites, duces, præfules, præsides, dynastæque, qui ad Ecas suam referunt originem.	575. 196
Effari templa quid apud Horat.		729. 106.
Eleus Hippias Orator clariss.		624. 42
Elisabetha Regina Castellæ.		416. 7
Elisabetha Regina Lusitanie.		429. 26
Eius in agrotos obsequium.	432. 30.	Miracula diuersa. <i>ib.</i> 31
Elocutio oratoris propria.		380. 135
Elocutio quid.		626. 46. & 640. 60
Eloquentie splendor.	567. 189. Vis. <i>ibid.</i> 190. & 667. 94	
Antiquitas. 602. 2. Nobilitas. <i>ibid.</i> 3. Vtilitas. <i>ibid.</i>		
Eloquentia quomodo comparanda.		626. 46
Eloquentia ensis est.		666. 93
Eloquentie nomina apud Latinos & Græcos.		667. 94
Elyma vallis.		436. 35
Emmanuel Rex Lusitanie.		508. 116
Empedocles in ardentem caminum montis Aenæ se demittit.		187. 51.
Emphasis quid?		650. 73
Enumeratio quid?		639. 59
Epaminondas Thebanus vigilantissimus.		774. 180
Epicedium.		764. 165
Epicedium Eutiali, Pallantis & Lausi.		765. <i>ibid.</i>
Epigrammatis leges.		385. 142

Index Rerum, & Verborum.

Epigramma, pictura brevis.	ibid. 142
Epigramma ex quouis metri genere.	396. 159
Epigrammatum genera præcipua.	397. 161
Epimenidis somnus.	231. 129
Epiphonema quid?	650. 73.
Epistola leges seruandæ.	613. 22
Epitaphium quid?	764. 164.
Equitum Christi fructus.	453. 58
Equus stupendæ pernicitatis.	202. 80
Erenæ virginis martyrium poëtice descriptum.	891
Errandum cum multis, adag.	164. 14
Eruditiones factæ ac profanæ.	664. 89
Ethopœia quid? 649. 71. Eius exemplum perridiculum. ibid.	
Euander populo coronatus Herculi sacrificat.	741. 126
Eius erga Anchisen reuerentia.	749. 138
Eucharistia. 505. 113. & 516. 125. Gemma carbunculi à Salomone dicta. 525. 136. Diuinæ largitatis monumentum. ibid.	
Dei liberalitas in Eucharistia. 526. 138. Portio vitæ æternæ parce dicta. ibid. Vulgare Eucharistiæ conuiuium. 577. 139.	
& cur.	ibid.
Eucharistiæ conuiuium vbique apponitur. ibid. D. Franciscus vbi collocauerit Eucharistiam.	ibid. 140.
Hoc conuiuium semper durat.	528. 140.
Eucharistia possidetur ab omnibus.	ibid.
Eucharistiæ miracula poëtice.	863
Euphorbium herbæ genus contra venenum.	224. 118.
Euripus, pro homine inconstanti.	689. 33
Exaugurari quid?	729. 107
Exclamatio quid?	650. 72
Exercitatio elocutionis, quomodo comparatur.	627. 46
Exercitus Dei, pro robustissimo.	161. 7
Exordij descriptio. 635. 56. Vitia communia, & virtus. 636. ibid.	
Exordium arrogans vituperatur.	ibid.
Exspectatio, pro substantia, apud Dauidem.	22. 21

F.

F Abius cunctator.	401. 165
Fabiorum amor erga patriam. 802. 226. Eorum cædes. ibid.	
Facies quæ deceat oratorem.	405. 171
Facultatum picturæ.	464. 70
Famis diræ exempla.	233. 131
Fames Hierosolymitana.	ibid.
Fames in Piceno & Æmilia.	234. 132
Famis descriptio.	234. ibid.
	Fames

Index Rerum, & Verborum.

Fames Conimbricæ.	439.41
Fames & egestas ad vitia impellunt.	712.238.
Vide <i>Annona.</i>	
Fana sistere apud Horatium quid.	729.107
Fasces laureatæ.	735.116
Fascinatio per oculos.	192.59
Fascinationum modi varij.	ibid.
Fascinatio vnde.	ibid.60
Fascinatio per laudem. ibid. Ex imaginatione.	193. ibid.
Ex inuidia.	ibid.
Fascino, id est, inuideo.	194. ibid.
Fascinum naturaliter contingere.	ibid.70
Fascini antidorus.	195. ibid.
Fascinus Deus apud veteres.	342.76
Felicitas humana, in quo consistat?	204.85
Ferdinandi Regis Hispani exercitus.	482.87
Figura quid?	645.65
Figuræ verborum. ibid. Sententiarum.	647. & 650.73
Figuræ per detractionem. 646.66. Per similitudinem. ibid.67	
Filios alumnos nutricibus similiores euadere, quam parentibus.	181.42
Filij Prophetarum ad necem requisiti, abdiderunt se in speluncas.	200.77
Filij nouissimi deteriores.	313.23
Filij natu maximi optimi.	ibid.
Filij matrimonij flores.	314.24
Filij parentibus plerumque similes.	417.8
Filiorum reuerentia erga patres in funere.	757.153
Flere ad tumulum noueræ, adag. pro simulate.	716.84
Fœmina in Cormondia annos 18. nihil prorsus gustauit. 231.129	
Fœtus in vtero matris non habet peculiarem Angelum custodem.	94.45
Forma hominis.	392.154
Foro cedere, pro decoquere.	707.68
Fruillus, pro vasculo aleatorio apud Iuuenalem.	677.10
Frons caperata quid.	683.21
Frontem expotrigere, explicare, contrahere, consulcare, ferire, perficere.	ibid.
Fuga an laudabilis?	197.73
Fugam imperari à fortitudine.	198.74
Fuga à Christo Domino suadetur.	200.77
Fuga ex timore.	201.79
Fulmen dextrum & sinistrum.	752.145
Funerum situs.	757.153

Index Rerum, & Verborum.

G.

G Allia vnde Francia dicta.	377.129
G allina absque cibo & potu post 80. dies viua repetta.	232.129.
Gallinæ filius albæ, apud Iuuenalem, de viro fortunatissimo.	679.14.
Gallus immensæ magnitudinis.	203.82.
Gelimarus Vandalorum Rex.	205.85.
Gentiles, pro nobilibus.	678.13.
Genua, misericordiæ sacra.	717.85.
Germinius, Cæsaris Caligulæ pater.	239.135.
Gigantum etymon.	158.4.
Godefrédus Brabantia Dux tertius.	10.8.
Gracchi oratoris lituus.	601.2.
Gradatio quid?	645.65.
Græcorum mos in funeribus.	230.128.
Græcia mendax. 372.121. & 696.47. Scitissima adulandi. ib.122	ibid.
Græcorum ingenia temporaria.	ibid.
Græciæ mendacia portentosa.	373.122.
Græcia magna vnde.	377.130.
Græcæ literæ Latinarum altrices.	384.140.
Græci Imp. pulchri.	394.135.
Græci fabulosi & mendaces.	696.47.
Græca fides, pro debili.	ibid.
Græcorum Legatorum mos.	743.129.
Grammaticæ munus.	671. Proluf.
Gratia duplex.	91.41.
Gratias acturi Deo grati esse debent.	321.31.
Gratianus & Vlpianus cultores Dialecticæ.	470.77.
D. Gregorius vtilior Ecclesiæ an Pontificatu, an Doctoratu?	120.25. & c.
Gregorius XIII. erga Societatem Iesu munificus.	551.167.
Gulæ irritamenta varia.	503.111.
Gullea inexpugnabilis, collabitur.	419.10.
Gygis annulus.	401.164.
Gymnasium flagrorum.	704.59.

H.

H abis Hispaniarum Rex.	183.44.
Hæretici definitio.	179.39.
Hæreticorum pestis.	451.55.
Cæcitas circa SS. Eucharistiam.	521.132.
Hasta pura. 339.69.	Laureata. 736.117.
Hebetes ab oratorio ludo exclusi.	652.82.
	Hebe-

Index Rerum, & Verborum.

Hebetiores ut plurimum melius administrant Rempubl. quam acutiores.	164.13
Hebræi, pulchri Principes.	394.156
Hebræorum exercitus.	430.27
Hebræi, dum iter facerent, nullam victus aut cultus indigentiam pertulerunt.	436.35
Hebrææ copiam sicco maris alueo excipiuntur.	444.47
Hebræorum ritus in suis Regibus creandis.	454.6
Eorum imperium a iulso Salomone corrui.	502.111
Eorum nectar. 503. ibid. Conuiuium.	528.40
Hedera Baccho sacra.	740.125
Heliæ mira alacritas.	450.54
Heliogabalus diem peruertebat in noctem.	278.208
Helleborum contra venena.	226.121
Hemisphærium.	264.183
Eius duplex acceptio. ibid. Multipliciter accipitur.	266.187
Hemisphærij nostri dignitas.	ibid.188
Henricus VIII. Rex Britannia.	165.14
Henricus Ioannis I. Regis filius.	360.104
Henricus Lusitaniae Princeps.	508.116
Henricus postremus Lusitaniae Rex Lyceum condidit Olysi-ponense.	ibid.117
Henricus Rex cognomento Bonus.	517.127
Henriciorum progenies numerosa & gloriosa.	575.198
Ab Henrico Infante deducunt originem.	576. ibid.
Henricus Rex Lusitaniae, Archiepiscopus & Cardinalis.	750.141
Heraclitus fumo bubulo se obleuit.	187.52
Hercules duo eloquentes.	668.96
Hercules in ludo talorum.	678.12
Hermolaus damnatur.	389.149
Herodoti stylus.	349.89
Herodotus historiae parens.	373.122. & 696.47
Pater mendaciorum, cur.	ibid.
Heroum lachryma.	815.140
D. Hieronymi occupatio quamnam?	111.12
Hierosolymæ excidium.	449.53
Historia oratori necessaria.	375.126
Historia ab omnibus accepta.	380.133
Historias legere Ducis munus.	375.127
Historiae potestas. 562.182. Libertas. 563.184. Leges.	615.26
Historia honoris incitamentum.	565.183
Historicum dicendi genus.	613.23
Historiae poetica descriptio.	896
Homeri poemate nullum antiquius.	348.84

Index Rerum, & Verborum.

Homero Poëta antiquiores qui?	ibid 85
Homines facilius conciliari humanitate, quam seueritate.	35. 34
Homo hymnus Domini.	37. 36
Est pernici similis, ex Nicephoro.	196. 72
Homines caudati in Satyrorum insula extra Gangem.	216. 105
Capite trunci, oculosq; continentes in pectore.	ibid.
Hominis interiora an plus caleant hyeme, an æstate?	217. 107
Homo ultra tres dies sine victu viuens.	230. 128
Homo homini Deus.	746. 134
Homo virtute aliqua singularis erat habitus Deus.	747. 135
Homines immolati apud Tauricam.	751. 143
Homo multarum imaginum, pro illustris familiæ.	775. 182
Honores promereri, quam adipisci, gloriosius.	320. 35
in Honore non superbiendum.	342. 76
Honorum postulatio.	594. 217. & seqq.
Hosatius in Oda illustratus.	744. 131. & 767. 169
Horridus, pro inuenusto.	722. 96
Hospitij ius. 773. 178. Varium apud varias gentes.	806. 232
Hostibus impensa miseratio, diuina est.	172. 2
Hostem fallere, & iustum & fructuosum est.	366. 112
Hostilis incurfus elegans descriptio.	468. 75
Humanitatis cura.	671. Proluf.
Hyperbaton.	644. 63
Hyperbole.	645. ibid.
Hyperdulæ cultus.	79. 26
Hypocrisis in oratore.	381. 136
Hypotyposis quid?	648. 70

I.

I acobi erga fratrem Esau pietas.	357. 99
Iacobus Atagoniæ Rex quam liberalis.	436. 36
Iactus venereus in ludo talorum apud antiquos.	676. 9. & seq.
Iacula laureata.	737. 117
Ianus bifrons prudentis symbolum.	708. 69
Iapheth, pro populo humano.	48. 48.
Eius etymon.	ibid.
Iaponum colloquendi consuetudo cum aliis.	156. 1
Annua litera.	244. 148
Idiomatis patrij suauitas.	40. 39
Ieiunij exempla.	230. 128. & seq.
Iesus infans & Imperator ducit exercitum.	10. 8
Iesus è Virginis utero, quasi è tentorio prodiit.	ibid. 9
Iesu nato nemo magnus.	13. 11
Iesus	

Index Rerum, & Verborum.

Iesus infans iram Dei mitigat, & auertit.	16.15
à Iesu puero omnia bona p̄oueniunt.	46.45
Iesus sua humilitate viam strauit in cœlum.	ibid.46
Iesu pueri natales non nisi pura lingua celebrandi.	49.48
ad Iesum excipiendum deponenda vitia.	51.50
Iesu nomen incantat.	239.139
Ignatius Martinus sanctitate, & prædicatione clarus.	536.150
D. Ignatius Societatis fundator diuinis cumulatus beneficijs.	
549.166. Pontificum & Regum beneficijs auctus.	550.167.
Poëticè depictus.	875
Ignis in Cypro.	234.134
Ignis amplexus.	513.122
Ignea columna ducens Hebræos.	430.27
Solis ardores in uersa vmbra coërcebat.	431.29
Ignorantia, pro peccato.	110.11
Imagines deorum puppibus insculptæ.	347.83
Imagines fumosæ, pro antiquissimi generis stemmatibus.	
727.104.	
Imago inanis apud Ouid. pro anima soluta è corpore.	728.105
Funesta, & subita,	775.182
Immania quid.	795.216
Immolandi verbum, vnde.	720.92
Imperator bonus, vigilans.	773.180
Imperia orbis quam præcipue floruerint?	523.41
Imperium Assyriorum ætas aurea. ibid. Persarum, ætas argentea.	324.42. & 500.100.
Græcorum ætas ærea. 325.43. 501.109	
Romanum ætas ferrea.	326.45
Imperij firmitas à sapientia.	499.105
Imperium quam facillè hæcatur à sapiente.	507.115
Imperium sub iuvene rege in præceps labitur.	816.241
Imperio apti iuvenes.	ibid.
Inaugurandi verbum.	729.107
Incarnationis beneficium nomine vnum, re multiplex.	31.31
Vnus orbis agendis pro Incarnatione gratis satis non est. ib.	
Incarnatio amoris stimulus.	32.32
Vigilet amor, ac Incarnationis beneficium sentiat.	ibid.
Incarnatio, amoris glutinum.	34.33
Indi, antequam fenescant, se interficere soliti.	186.52
Indus quidam nobilis 340. annorum spatio ter resoruit.	213.98
Inferni duplex locus.	82.30
Inferni æterna pœna. 85.34. Extracti ab inferis.	87.37
Ingenij acumen improbat in Regibus.	165.16
pro Inimicis orare, quam pro amicis præstat.	169.23
Inimicorum genus duplex.	170.25

Index Rerum, & Verborum.

Inimici diligendi.	357.100
Iniuriæ condonandæ.	ibid.
Iniurias vlciscentes Deo odiosæ.	358.101
Innuere capite.	682.19
Insaniæ morbus curatu difficillimus.	209.91
Insidiæ propinquorum.	778.187
Insignia Gallorum, tria lilia, & duo cetui, cur.	304.9
Insignia Magisterij philosophici.	572.194
Doctoratus Theologici.	597.223
Insignia ad sepulchrum appensa.	760.158
Coniecta in pyras.	762.160
Intellectus noster an sine sensus operatione rem sensatam hic percipere possit?	252.159. & seqq.
Intellectus dithyrambicus, pro difficili & obscuro.	688.32
Intemperantiæ vitium quid faciat.	395.157
Interammenfes.	472.78
Interior, pro sinisteriori.	713.79
Interrogatio quid?	647.68
Inuentio Rhetorica quid?	626.46
Inuidiæ malum omnium præsentissimum.	195.70
Ioan. Castrius Indiæ Prorex crinem oppiguerat.	301.6
Ioan. III. Lusitanorum Rex.	451.55
Ioanni II. Pelicanus est pro insigni.	415.6
Eius amor eximius in regnum.	ibid.
Ioan. I. Lusitiæ Rex.	460.67
Ioan. III. Lusitiæ Rex.	ibid. & 551.168
Eius incredibilis liberalitas.	ibid. 169
Ioan. Rex Lusitiæ.	508.116
D. Ioannes Baptista.	553.171
Eius sanctitas ab incunabulis & vita laudatur.	554. ibid.
Ioannes Euangelista B. Virginis custos.	97.48
Ionathas & Saud pariter occidunt.	480.84
Iordanis fluuius 507.16. Retro agitur Iordanis impetus. ibid.	
Iosaphat Rex Hebræorum.	423
Iosephi in condonandis iniuriis facilitas.	357.99
Ioianus Vulcaniæ insulæ perpetua relegatione damnatus.	
228.124.	
Iouius emendatur.	361.105
Ire interiorem apud Ouid.	713.79
Ironia.	643.63
Isaacus sapientiæ condimentum postulauit.	591.214
Isoctatis encomia Tulliana 657.81. Eius dictum.	658.81.
Israël pugnaturus contra Benjamin.	199.76.
Iudicatio quid?	637.18
	Iudæ

Index Rerum, & Verborum.

Judiciale dicendi genus.	633.54
Judicium quid.	626.46
Jugurtha præmia ostentare ante bellum solitus.	362.107
Iuliano Medices rosa pro symbolo.	407.173
Iulianus Imp.	790.07
Iul. Cæsar abra us.	309.5
Iupiter hospitij præses.	773.179
Iurandi forma apud superos, homines, fœminas.	694.42
Iurandi mos apud Scythas.	745.132
Ius lati clauj apud Iurisperitos, pro iure Senatoriæ dignitatis.	702.56
Pro ipso Senatore.	ibid.
Iuuentus in sacris idem quod exultatio.	175.32
Iuuenta num senibus redire possit.	212.96. & seqq.

L.

L acænarum mos in pariendis filijs.	107. & 494.100
Lacedæmones bellum paci præferunt.	345.79.
Lacedæmon, & Athenæ floruerunt.	501.109
Lachrymæ Daudis Christum meruerunt.	6.4
Lachrymæ aliquando gaudium produunt.	683.22
Dolorem significant frequentius.	ibid.
in à Lacrymis abstinendis constantia.	813.239
Lachrymæ pietatis indices.	814.140
Lacæna mulier.	480.85
Eius ad filium elegans exhortatio de clypeo seruando.	ibid.
Lacones Diij	747.135
Lactantius Papinij scholiastes castigatur.	744.130
Lapis Indicus, Lusitanæ <i>Bazar</i> , contra venenum.	224.118
Lapis fragilis, Aëtites, Adamas, Pyrimachus, Anthrax.	236.135
Laticlauj.	702.56
Laurea, pro epistola.	736.117
Lauteola, pro triumpho.	740.124
Laurus triumphantium insigne.	736.118
Apollini sacra.	740.125
Laus cuiusque ex suo munere prouenit.	429.26
Laus & vituperatio in genere demonstratio.	629.50
Laus palmaria à virtute.	631.51
Legati laureati.	736.118
Legio Germanorum pro Gallis aduersus Hispanos.	249.155
Legiones decimatæ apud veteres.	672.1
Legiones Romanorum.	772.177
Leo marmoreus in insula Cæa sub tumulo Hermiæ Reguli.	240.152.

Index Rerum, & Verborum.

Leo inter animantes clementia princeps.	354.96
Lex vetus nox obscura. 47.47. Noua dies clara, & tuta. 48. ibid.	
Leges epigrammatis. 385.141. Philosophici pulueris. 496.102	
Pelaigica apud Græcos.	684.23
Lex Mauiæ.	758.153
Liber Iambus.	701.55
Liber Opistographus.	705.63
Liber & alma Ceres apud Virgil.	73.98
Libri cedro notati.	391.153
Libellus Ciceronis de consolatione.	398.162
Liberatores patriæ lætabundi excipiebant Romani.	413.4
Liberi in poëtis amor.	566.187
Liberi significationes.	724.98
Licinius Imp. literis infestus.	.13
Lictores laureati.	735.116
Limbus Patrum, & limbus paruulorum.	82.30
Limina templorum veneranda.	797.220
Lingua Christi clavis cæli.	35.36
Lingua frequentius peccat.	532.145
Lingua flagitia. ibid. Ingenium.	795.213
Literæ nonnullis obfuerunt, & quibus. 164.13. Improbantur ad regimen. ibid. 14. Imptobantur in Rege. 165.15. Educant imbellem.	ibid.
Literarum ignaris Ecclesia moderanda tradita.	ibid. 16
Literæ salutare & lethale quæ.	695.45
Literæ laureatæ.	735.117
Lintus expositus.	6 731.743.129
Liuij historia commendatur.	614.25
Locuples, de teste, auctore, tabellario, &c.	591.37
Locus honoratior quis sit.	307.14
Medius olim præstantissimus.	308. ibid.
Vir loco, an locus viro sit ornamento?	309.16
Locorum dignitas ex personis.	ibid. 16
Locus præstantissimus apud veteres quis.	692.39
Longobardia vnde dicta.	377.129
Luciferianus à Hieronymo victus, & de erroribus victor.	
496.101	
Lucius Dentatus victorijs clarus.	202.80
Lucretia, Romanæ pudicitia lumen, cultrum sibi adegit. 181.52	
Luctus communis.	631.51
Luculli encomium.	331.54
Commendatio.	364
Lucullus historia studiosus.	375.127
Eius laus ab Mithridate.	403.168
Lucul-	

Index Rerum, & Verborum.

Lucullus nauim laureatam Romam misit.	736.118
Lucis encomia.	282.214
Ludouici XI. regis Gallia de litterarū studiis sententia.	164.14
Ludouici Imp. effrænis licentia.	453.59
Ludi gladiatorij in funeribus.	760.157
Lumina claudere, pro mori.	311.20
Luna an fuerit creata in plenilunio, an in nouilunio.	270.196. & seqq.
An totam suam lucem mutuetur à sole.	273.200.
An recte numeretur inter duò luminaria magna.	275.203
ex Luna captantur tempora & auspicia.	277.206
Lunæ defectus.	483.87
Lunæ laboranti succurrere quid sit.	680.17
Luna exantationibus defectum pariebatur opinione veterum.	681.17.
Nobilitatis argumentum.	754.147
Lunæ encomia, 783.194. Sonus.	ibid.195
Lunula in calceis Romanorum.	400.164
Luperci vnde dicti.	752.144
Lupus in fabula, adag.	194.70
Luporum vetustas in Lusitania.	578.200.
Quini Lusitaniæ lupi cum quinis Christi vulneribus comparati.	ibid.201
Luporum gens regis insignibus clara.	ibid.
Cum nobilioribus Lusitaniæ dynastis coniuncta.	570.202
Lupina familia sola Baronum est in Lusitania.	ibid.
Lusitani media statura præditi.	163.12.
Ad Romæ originem conducti	335.64.
Arte nauigandi peritissimi.	360.104
Lusitanorum obsequium erga suos reges.	416.7.
Castellani pro rege pugnante vt serui, Lusitani vt filij.	417.7
Lusitaniæ, sui suo cum Philippo nascuntur reges.	428.25
Lusitaniam quanti habuerint Hispani reges.	ibid.
Lusitanorum fides perpetua.	454.60
Lusitania ingeniorum ferax.	472.78
Felix propter Antonium.	537.151
Lusitanorum imperium in quatuor orbis partes propagatum,	538.152.
Eorum naualis petitia.	632.52. & 787.201
Lycambe.	701.55

M.

M Acrobisus emendatus.	740.125
Magistratus virum indicat, adag.	309.16
Magistratus honor.	359.102
Magistratus parentes patriæ.	ibid.
Post Deum locum habent.	360.103
Magnus post natum Iesum nemo.	13.11
Mahometus & Iulianus in Christianos conspirant.	469.76
Maiores natu geniti, genitoribus chariores.	312.21
Malum	

Index Rerum, & Verborum.

Malum inexpertum grauius.	309.17
Mala oculis hausta grauius affligunt.	310.18
Mala permixta bonis.	473.79
Mane, pro tota nocte artificiali.	262.180
Manus oſculandæ conſuetudo vnde.	717.85
Mappam mittere apud Suetonium quid.	737.119
Marcus Maleolus, primus parricidij pœnas ſubit.	317.31
Marci Antonij conuiuium lautiffimum.	503.111
Margaritha regina Castellæ & Luſitaniæ virtutibus excellen- tiſſima. 425.19. Eius pietas erga regnum.	ibid.20
Qua ſit futura filio, vaticinatur.	426.22
Maris tempeſtas. 488.93. Deſcriptio.	513.122
B. Maria V. omnium prima virginittatis voto ſe obſtrinxit, 89.39	
Tria ſacramenta ſuſcepit, & tria non ſuſcepit.	91.41.
An ſuſceperit extremam vnctionem. ibid. An præter gratiã ſacramentalem, aliam acceperit ex opere operato. 91.41 & quando, & quomodo. ibid. 42. Ex opere operato ma- iores gratiæ cumulos comparauit. 93. 43. Etiam in pa- tria auxit accidentalem ſibi gloriam ex opere operato. ib. 44. Non fuit martyr per mortem violentam. 94. ib.	
An vnum, aut plures Angelos cuſtodes habuerit.	ibid.
Etiam in via regina exiit Angelorum. 96.46. Habuit cuſ- todem Angelum. 97.49.50. A Deo ſemper impetrat ſuorum conuerſionem cultorum 100.53. An illa ſola, ac ſæpius diuinam eſſentiam intuitiue cognouit in hæ vita. ibid. Sola in via vidit eſſentiam diuinam. 101.55	
Incarnationis tempore vidit eſſentiam diuinam.	ibid.56
In filij partu vidit eſſentiam diuinam.	102. ibid.
Tempore reſurrectionis filij vidit eſſentiam diuinam.	ibid.
De tempore ipſius conceptionis quid?	ibid.
Vide <i>Virgo.</i>	
Marius iunior Pontio Teleſino ſe iugulandum præbet.	251.157
Mars gramine natus. 340.71 Vnde gradius.	ibid.
Martialis Catullum excedit.	382.137
Martialis alter Virgilius.	382.138
Plurimum falis & fellis habet.	383.138
Mureri de Martiali iudicium.	384.139
Martialis explicatur.	738.121
Martyrij egregium decus.	469.76
Mafiniſſæ Regis encomia.	772.177
Mathematices regnum.	514.123
Marris amor quam efficax.	5
Marris nomen palmarium.	397.1
Mauritaniz rex pinguiſſimus.	232.129

Index Rerum, & Verborum.

Mecænas distinctus.	731.110
Megarenſium lacrymæ.	716.84
Melancholia ad ſcientias apta.	221.115
Melancholica pollebat Chriſtus D.	222. ibid.
Membrum orationis quid?	653.67
Membrorum motus qualis ſit.	655.79
Memoria quid.	626.46. & 653.77
Eius encomia.	ibid.
Memoria alia naturalis, artificialis alia.	ibid.
Memoriæ miraculum.	654.77
Eius exercitatio quam utilis.	ibid.
Ioan. Mendoçij erga Philoſophiam amor.	574.195
Nobilitas.	ibid.
Menſarum figuræ apud veteres.	714.82
Mercurij eloquentia.	667.94
Mercurius & Venus.	784.196
Meroë inſula vnde ſic dicta.	283.216
Meridies ſiniſtra pars orbis.	714.79
Mefſias ſuſpirijs, præcibus, lacrymis vocabatur à Patribus. 6. 4	
Dauid omnes Pſalmos Meſſiæ deſiderijs conſecrauit.	ibid.
Mefſias votorum ſumma.	ibid.
Mefſiæ aduentu mali mores verſi in bonos.	48.47
Vide <i>Chriſtus, Ieſus.</i>	
Metalepſis quid?	643.62
Metaphora quid, & quotuplex.	641.61
Metaphyſicæ regnum.	516.125
Metellus vnde Creticus.	376.128
Vnde Numidicus.	ibid.
Metonymiæ natura & diuiſio.	642.62
Metus, vide <i>Timor.</i>	
Miles qui fugit, iterum præliatur, adag.	200.77
Mineræ cultus ſapientum ſimulachra.	465.71.
Minos, Lycurgus, & Pompilius leges acceperunt ab oraculis.	
506 114	
Μηδῶν μνημόνα συμτότην, odi memorē compotorē, adag.	384.140
Mithridaticum antidotum contra venena.	224.118
Mithridatis memoria.	653.77
Mola ſalla in ſacrificijs quid?	719.90
Numa de ſalla mola legem tulit.	ibid.
Montes Dei, pro editiſſimis.	161.7
Monſtrum perdidicis magnitudine.	215.104
Monſtra varia.	219.105
Monſtrum inſorme.	ibid. 106
Genuenſe. 217. ibid. Africa.	216.105
	Morbus

Morbus Herculeus.	756.152
Mortis facies.	58.61
Mors violenta instar palmarij habita.	187.52
Mors naturalis cum voluptate accidit. 189. 56. Propriis illata manibus, ignauia est.	186.51. & seqq. & 779.189
<i>Vide αἰροχέρεια.</i>	
Mortui excitati à Diuis in peccato decedentes.	85.33
Mortuis scribere non est absurdum.	319.33
Mortuos extumulare, barbara ferocitas.	ibid.
Mortuos quasi viuos vt loquentes inducere, æquum.	320.34
Moyfes à Pharaone fugiens.	200.77
Moyfes pulcher. 394. 156. Deo familiaris. 420. 11. Eius supplicium.	ibid.
Moyfes à diuina sapientia sacras leges expressit.	506.114
Mulieres hominibus clementiores.	74.20
Mulier filium parens cacodæmonem.	217.106
Mulier Patauina 40. dies continuos à cibo abstinens.	225. 129
Alia Coloniensis aliquando 20. aliquando 30. dies sine alimento viuens.	ibid.
Mulieres quæ crines rasitarunt.	299.4
Mulieres ad iurandum faciles.	694.42
Multa delitescunt, carent quia vate sacro.	321.37
Mundi partes quatuor. 538.152. Elementa.	ibid. 153
Mundus, carmen, cur?	558.178
Munera Romanorum.	735.116
Murus, de sanctissimo Christi corpore.	15.15
Mus ille ridiculus apud Martialem.	231.129
Musæ deæ Horatio.	745.132
Musica ad pellendos animi mœtiores accommoda.	257.171
Eius triplex acceptio.	783.195
Mustaceum, seu Mustaceus libi genus.	739.123
Mutius sibi dextram sponte exullit.	
Myrtus Veneri sacra.	740.125

N.

N Abuchodonosoris statua, Imperij Romani figura.	328.48
Nænia. 764.164. Didonis reginæ nænia.	ibid.
Narratio quid? 636.57. Triplex virtus in narratione.	ibid.
Natales Domini non nisi pura lingua celebrandi.	49.48
Natandi militare studium.	752.111
Alexander dolet nescire natare.	ibid. 112
nec Natare, nec literas nouit, adag de planè indocto.	ibid.
Natura in eloquente comparatur.	627.46
Natura in poëtis præualet.	396.158. & 768.170
Naucleri festiua similitudo.	799.223
	Nauces

Index Rerum, & Verborum.

Naues Indiæ.	267.189
Naues turritæ apud veteres. 345. 80. Eius autores.	346
Nauium Indicarum apud Lusitanos magnitudo.	ibid.
Nauigandi ars, quibusnam tribuenda.	34692
Naues laureatæ.	736.118
Nauis oleæ ramis coronata. 744. 130 Argonautarū naues.	795 21
Naualis peritiæ autores qui?	346.82
Nautæ floribus puppes coronant.	347. 83
Nautarum pericula.	487.92
Nazianzenus, Orator egregius.	380.118
Neronis mater.	7.5
Nero litteras scire dolet. 164. 13 Eius crudelitas. 330. 51. & 337. 67	
Eius cupiditas in aurigando.	737.120
Nestoris Eloquentia.	669.96
Nestor clarissimus Orator.	568.190
Nicostrata prima literarum rudimenta inuenit.	803.228
Niger, pro noxiõ.	747.137
Nihil factum sine Deo.	745.131
Nili cataractæ.	785.297
de Nili ostijs & fontibus.	284.217
Noroniarum splendor regias, & stirps clarissima.	575.197
Noronix à Ferdinando Lusitanix rege sanguinem suum petunt.	ibid.
Nouitatum præfecti ad Sinas.	181.41
Nubis comparatio.	523.134
Numantini seipfos necarunt. 187. 52. Eorum prælium. 250. 157	
Numinis imploratio in operum initio.	373.123. & seq.
Numinum sacrificia.	286.1. 00
Numerus orationis.	652.74
Septenarius. 778 186. Octonarius, pro ingenti.	ibid.
Numerianus Imp.	602.3
Nutricibus alumnos similes euadere, quam parentibus filios.	181.42
Nymphæ Macræones.	228.124

O.

O bsidio Samariæ. 233.131. Pelusij admiranda. 350.89.	
Occasio dum abest, torquent ingenia.	589.211
Oculorum aciei maxima vis.	193.60
Oculi aperti olim vitam, clausi mortem significabant.	311.20
Oculorum ardor, de iracundia.	681.22
Oculi defixi.	ibid.
Ode Monocolos, Dicolos, Tricolos, Distrophos, & Tetastraphos apud Horatium.	699.53. & seqq.

Index Rerum, & Verborum.

Odores nutriunt.	228. 125
Odium nouercaie, pro intestino, adag.	716. 84
Og, rex Bafan, gigas immenſæ magnitudinis.	761. 72
Olea Mineræ lacra.	740. 125
Oleum coniectum in pyras defunctorum.	761. 159
Oloris cantus in morte.	258. 171
Olyſſipo reliquis orbis vrbibus præſtat.	567. 189
Olyſſiponenſes.	472. 78
Olyſſiponenſis iuuentus alacriter Octobre ineunte lyceum repetit.	497. 103
Omen læuum.	768. 171
Omen vnde.	805. 231
Onomatopœia.	643. 62
Ophiophagi, ſeu anguiphori, non alio victu, quàm ſerpentibus vrebantur.	124. 119
Ophiogenes, genus hominum in Hellesponto, ſerpentum ictus leuare ſoliti, & manu impoſita venena extrahere corporibus.	ibid.
Opiniones nouæ & antiquæ, utræ præualeant? 175. 33. & ſeqq.	
Oraculum Alexandrini.	181. 42
Ægyptiorum de Nili fontibus.	284. 217
Orandi triplex genus.	619. 33
Orate ad clepſydram	712. 78
Orationis argumentum nonnunquam Oratoris artificio cedit.	
381. 135.	381. 135
Orationis pronuntiatio.	608. 13
Oratio in quatuor partes diuiſa.	635. 55
Orationis ordo.	651. 74
Oratio decreſcens. ibid. Redundans. ibid. Mutila. ibid.	
Iunctura orationis aſpera & hiulca damnatur.	ibid.
Orationis exordium.	652. 75
Orator vir bonus eſſe debet.	366. 113. & 662. 87
Orator malus eſt præfica. ibid. & 665. 91. Hiſtorio. 367. 113. Euerſor Reip. 667. 93. Decet Oratorem metus in dicendi principio. 369. 117. Oratores damnantur.	379. 133
Oratoris definitio.	380. 134
Mendacium ab Oratore alienum.	604. 7
Oratorium dicendi genus.	617. 30
Oratoris vox qualis.	620. 35
Oratores clariffimi & ſimul Philoſophi.	624. 42
Orator bonus placidi inſtar fluminis.	659. 82
Ais & natura quæ præſent in Oratore.	ibid.
Oratorum vituperia.	663. 87
Orato-	

Index Rerum, & Verborum.

Oratoris cum sigillo comparatio.	665.90
Oratoris munus in quo consistat.	669.97
Eius ingenium.	793.214
Orbis imperia considerantur.	499.106
A sapientia illustrantur, ac eidem obsecundant.	ibid.
Orca, vasculum aleatorium.	677.9
Ordo Io. Euangelistæ. 246.151. D. Benedicti. 460.67. D. Bernardi. ibid. D. Augustini duplex in Lusitania, ibid. D. Domini. ibid. D. Francisci. ibid. Carmelitarum. ibid. Sanctiss. Triados. ibid. S. Ioannis. 461.67. D. Hieronymi. ibid. 68. Equitum Christi. ibid. Societatis Iesu. ibid.	
Oriens imperium cessit imperio Lusitano.	508.116
Ornatus dicendi genus triplex.	610.18. & seqq.
Orphi eloquentia.	667.94
Otho Imp. abasus.	300.5
Quatio triumphus genus. 685.25. Aboue dicta.	741.74
Ovidius de morte Fabiorum.	801.228

P.

P alladius, censor celerissimus.	143.63
Pallas, Euandri filius.	161.8
Pallantis cadaver.	ibid.
Pancretiastæ.	718.88
Pancreticè valere, apud Plautum, quid.	ibid. 87
Pancretium quid.	ibid.
Parentes primis filiis nomen suum induunt.	313.22
Parentum honor.	359.102
Virtus in filios deriuatur.	426.21
Paronomasia quid.	646.67
Parrhasius pictor insignis.	604.6
Parricidas damnauit vetustas.	317.31
Parricidarum supplicium,	318. ibid.
Pastorum comparatio cum radicibus arborum.	121.26
Parris nomen dignitatem arguit.	296.1
Arguit diuinitatem.	ibid.
Parris nomen apud Persas. 297.2. Apud Lacedæmones. ibid.	
Apud Romanos.	ibid.
Patres conscripti qui.	754.148
Patria cælestis per colorem album adumbrata.	250.156
Patriæ defendendæ studium.	789.206
Patricij qui.	754.148
De D. Paulo.	132.45. & seqq.
Vtrum abundantius omnibus Apostolis laborarit?	140.57
Veteribus Patriarchis laborum tolerantia anteponitur. 142. 61. Suas laudes prædicauit.	145.68. &c.

Index Rerum, & Verborum.

Eas sanctissime prædicauit.	148.72. & seqq.
An raptus in paradysum, diuinam ibiessentiam intuitus sit?	149.75. & seqq.
Puſilla ſtaturæ fuit.	162.9
In ſporta è muro dimittitur.	200.77
Pauonis conſideratio.	492.98
Paupertas & improbitas germanæ.	437.37
Pax bello potentior.	354.95
Pacis vtilitas.	404.169
Peccati actio & recordatio pudorem gignit.	107.6
Pellicani ſtudium in filijs alendis.	415.6
Peregrinus rogo ſe immittit.	187.52
Periodus orationis.	652.75
Periphrasis ſeu permutatio.	944.63.
Peroratio quid?	619.59
Perſæ regem non niſi ſapientem eligebant.	500.108. 517.129
Peſtis per Luſitaniam graſſatur.	435.34
Phaleræ præmio acceptæ à Sicinio.	339.69
Phaleræ equorum ornamenta, & virorum.	ibid.
Phaleræ & torques differunt.	ibid.70
Phantasia num poſſit cognoscere ſubſtantiam.	254. 163. & ſeqq.
Pharaonis immanitas.	413.3
Pharao inſequitur Hebræos.	440.43.
Nubes, quæ Hebræos anteibat, ad poſtremam aciem recurrit, & Pharaonis exercitus impetum retundit.	441. ibid.
Pharmaces in Æthiopia contra venena.	224.119.
Philippus rex Macedoniae umbras conuiuij ſui deluſit.	680.16
Eius in hoſtes clementia.	352.93
Philippi ad iniurias tolerandas regius animus.	ibid.
Philippus IV. Hispaniarum rex oratione laudatur.	411.1
Philippi Prudentis æquitas, religio.	420.10. Humanitas. 421
Philippus. I. Rex Luſitaniae.	812.238
Philippus II. rex Luſitaniae. 422.14. Sanctimonia præditus	ibid.
Eius ſolicitudo in mittendis prædicatoribus in Indiam.	423.16
Philifthinorum ſingulare inuentum in Hebræorum perniciem excogitatum.	467.75
Philosophiæ Magiſtri. 246.151 Triennis Philoſophicæ nauigationis cum trienni Salomonis nauigatione comparatio.	489.95
Philosophia excogitauit nauigia.	514.123. Eius inſignia. 577.199
Regnum.	514.123
Phlegmatica ad ſcientias inepta.	221.113
Phœbus ingentorum patronus.	792.212
Pileati fratres.	771.175
	Pindari

Index Rerum, & Verborum.

Pindari domus seruata in communi incendio.	482.86
Eius carmina suauissima.	797.196
Pinus Panæ sacra.	740.125
Pistrino dignus apud Terentium quis.	687.29
Plantæ.	258.173. & seqq.
Platonis de Aristotele querimonia.	177.34
Plato poetarum hostis.	380.133
Eius mos erga Dialecticos. 471. 77. Eloquentia.	663. 87
Plauti locus in Menæchmis explanatus.	742.127
Pœna talionis in lingua. 147. 2. Victi in conuiuio.	678.12
Pœnitentiæ obiectum quod & quale sit.	77.23
Pœnitentiæ duplex acceptio.	78.24
Pœtæ insani 314. 25. Superno spiritu afflati.	ibid,16
Pœtica, miseriarum præsidium.	315.27
Insani, qui pœtas arguunt de insania.	ibid.
Pœtarum insania vnde orta.	ibid.28
Pœtæ vnde dicti sint lymphati.	ibid.
Pœtica optima, non mediocris. 318. 132. Eorum modestia. 318.	
136. Arrogans pœtarum exordium damnatur.	386.143.
Pœtarum cum apibus comparatio.	767.169
Pœtica dignitas.	564.183. & seq.
Pœtarum stimulus.	768.170
Pœtæ alieno labore cur viuunt.	386.144.
Pœtica suorum cultorum præsidium.	801.225
Pollinciendi verbum.	389.149
Pollucendi verbum.	ibid.
Polycratis annulus.	400.164
Polyfyndeton quid?	646.65
Ponere supercilium, vel demere, pro præbere se hilarem.	682.20
Ponendi verbum.	794.215
Pontes suffragiorum qui.	699.52
Poppy sine, vel poppy sinus.	704.60
Populus Herculi sacra.	240.125
Populus alba.	741.126
Porcus Troianus.	770.175
Porcenæ iniurijs sibi illatis exemplum.	357.94
Portugalliæ stemma Christi plagæ.	428.25
Potentia quo nobilior, eo acutior.	177.36
Præmia minora apud Romanos.	338.69
Præmia, an supplicia præualeant apud milites.	361.106
Præmia & supplicia stimulos habent honoris.	790.208
Præsepe gloriosum.	55.57
Prætermisio quid?	650.73
Prætoris munus.	737.120

Index Rerum, & Verborum.

Principes venationi dediti.	303.7
Principes decet clementia. 304. 10. Regnorum maxima cura. ib.	
Vigilantia.	315.11
Princeps felix quis.	417.8
Principi nemo leges scripsit.	698.51
Principum munus munificentia.	746.134
Probus Imp. victorius clarus.	202.80
Proceri homines pulchri. 161.8. Ingeniosi.	163.11
Infanae proceritatis homines.	196.72
Pronunciatio.	626.46. & 654.78
Protopopocia.	648.69
Prospera difficilior, quam aduersa fortuna superatur.	325.157
Protarchi bibacitas.	330.51
Proteritiam facere quid.	771.175
Protozeugma.	646.66
Prudentia lenilis commendatio.	798.221. & seqq.
Pitta. us duobus tantum prioribus annis docilis.	220.112
Psyllorum corpori virus ingentum, serpentes omnibus exitia e.	224.119
Ptolomaei impietas.	330.51
P. Lucius C. assus barbarum satellitem in sui necem prouocauit.	251.157
Pudor quisq; arma praestat. 107.6. Vitae paedagogus est. 107.6	
Pudor ex peccati actione, & recordatione.	ibid.
Puella veneno nutrita.	224.118
Puella in Gallia Narbonensi solo aere tres annos vixit, alia in Germania multos annos alia decem.	227.123
Puer capite arietino insignitus.	216.105
Pulchritudo agri. pro gallo syluestri.	203.2
Pulueris tormentarij vsus veteribus incognitus.	338.68
Punica fides, pro iubrica.	696.48
Purgatorium.	82.30
Pygmaei veri homines.	195.73
Pygmaeos simias credidit Magnus Albertus: Aristoteles equo & homine conflatos.	197. ibid.
Pyralis, seu pyrausta in fornacibus Cypri	227.124. & 35.133
Pyrae pro defunctis.	760.158
Pyrrhus rex Epirotarum.	236.135. & 519.129
Pythagorae oraculum.	493.99

Q.

Q uestio duplex.	626.45
Quercus immensa magnitudinis.	202.81
Quercus esculusque Ioui sacra.	749.125
	Razias

R.

R Azias Machabæus gladio se perimit.	186.52
Reddendi verbum.	791.209
Regnum Regis speculum.	414.5
Regni promotio ex precibus Sanctorum.	424.17
Eius felicitas ex quibus coalescat.	431.28
Reipublicæ ordo, cœli concentus.	783.195
Religio, pro scrupulo conscientiæ.	704.61
Reperitio quid?	645.65
Responsio quid?	648.68
Rex Deo similis in scientia.	166.17
Rex sapiens, lignum vitæ.	ibid.
Regem qualem deceat inter suos existere.	ibid.
Regem decet pietas, impietas dedecet.	684.23
Regis est etiam diuinare.	167.20
Eius cum nauclero comparatio.	ibid.21
Cum medico.	168. ibid.
Reges virtutum, pro robustissimis.	198.74
Regis cum Sole comparatio.	276.205
Reges Ægypti, diligentes indagatores orbis.	283.215
Reges Persarum in orbe patefaciendo studiosi.	ibid.216
Rex, lex clientibus.	316.29
Regum mores abierunt in leges.	ibid.
Rex, populi speculum.	317.30
Rex, simulachrum Dei.	360.103
Regis ac regni fortuna eadem.	414.5
Regum & regni Lusitanæ mirum inuicem obsequium & beneuolentia.	315.5
Rex, quis.	430.26
Regum mores populus sequitur.	456.63
Reges Lusitanæ erga religiosos ordines.	460.67
Rex conuiuij in ludo talorum.	678.12
Reges Sacerdotes.	750.140
Renouatio plus requirit, quam conseruatio.	250.103
Rhetor, non orator, qua ratione.	380.134
Rhetor vnde dictus.	ibid.135
Ars & natura in Rhetore.	607.12
in Rhetore ars, in Declamatore natura requiritur. 657.81. & seqq	
Rhetores inter & Philosophos affinitas.	624.42
Rhetorica dicendi ars.	604.6
Rhetoricæ materia. 623.40. Definitio. 626.45. Officium. ibid.	
Finis. ibid. & 667.94. Materia. ibid. Partes. ibid. Laus. 657.81	
Robore dignus quis apud Apuleium.	686.27

Index Rerum, & Verborum.

Romæ principium. 326.45.	Eius conditores qui?	335.63
Romanorum factiones coloribus distinctæ.		245.150
Romani Imp̄. pulchri. 393.155.	Deformes.	399.163
Romanus sedendo vincit, adag.		401.166
Romanorum imperium.		501.110
Eius gloria sapientiæ referenda.		502. ibid.
Romulus Romæ fundator ex vulgari sententia.		335.64
de Romulo vana opinio.		787.203
Rosa in viridario.		406.172
Rosæ in conuiuio.		709.72
Rusticus in Germania, sub ingenti fœni cumulo, per autum- num & brumam dormit.		231.129
Rustici an ad bellum aptiores, quam urbani.		343.78
Rustica vita urbanæ præferenda.		344. ibid.

S.

S acerdos Rom. solo aëre 40. annos vixit.		227.123
Sacerdotes Ægypti.		230.128
Sacrificia Numinum.		724.100
Sacrificiorum discrimina.		725. ibid.
Saguntinorum prælia.		251.157
Salamandra. 227.124 & 235.135.	Constantiæ symbolum.	ibid.
Saltares dapes, pro Pontificalibus.		733.114
Salij vnde dicti.		ibid. 115
Sallustius carpitur. 302.7.	Laudatur.	614.13
Salomonis expeditio Indica.		487.92. & seq.
Salve quid?		705.61
Salutandi ritus apud veteres.		720.92
Samuel.		421.12
Sanctorum consuetudo in à Deo beneficiis petendis.		595.219
Sanguinea ad scientias præ cæteris apta.		222.119
Sapiens picta tabula.		463.70
Sapientes Ecclesiæ propugnaculum.		463.72
Sapientes vel mortui, orbis propugnacula.		484.89
Sapientia & Regi & regno prodest.		165.17.
Sapientia tutela Reipubl.		466.73
Medetur infentiæ. 477.81.	Totum orbem tuetur.	483.88
Sapientiæ in nutriendis suis alumnis seueritas.		494.100
Eius laus orationibus illustratur.		496.102 & seq.
Sapientia olim peregrina.		573.195
Sapientia immoderata Regem dedecet.		790.207
Sarmatarum historia tragica.		233.131
Sarpedonium littus, de homine clamoso.		680.17
Saxones, Angli cur.		377.129
		Scam-

Index Rerum, & Verborum.

Scammonea herba.	226.120
Scelus cuiusdam immane.	521.132
Scientia inflat. 165.14. Regibus est necessaria.	166.18
Scipionis erga ciues charitas.	362.108
Scipio, Africanus à deuicta Africa dictus.	376.128
Scipionis laus ab Annibale.	403.168
Scipionis Africani celebre dictum.	480.84
Scipionis nomen vnde.	772.176
Scipio filius degenerauit à Scipione Africano.	ibid.
Scribere ad mortuos, haud est absurdum.	319.33
Scriptores boni Reipubl. vtilis.	364.109
Scripturae veritas.	616.27
Sebastianus Rex venationi deditus.	304. & 552.169
Seleuci annulus.	401.164
Semiramidis immanis statura.	161.8
Semiramis regina Babylonis.	511.120
Senecae iudicium de incredibili sui æui luxu.	504.112
Senecae memoria.	654.77
Senes indociles.	113.15
Seniores ad regimen electi.	167.20
Senes quam iuuenes mortem magis reformidant.	174.31
Senibus debitus honos.	713.79
Senex centenarius iuuenis prodiit Turenti.	213.98
Senex silens in conuiuio, pro miraculo.	638.114
Senex garrulus.	369.116
Senes ad imperium apti.	816.241
Senum auctoritas apud veteres.	800.224
Sensus interni duo.	254.163
Sepulchrum habere, apud Plautum, quid.	742.127
Sermonis patrij suauitas allicit animos.	40.39
Sermo dilucidus & obscurus.	609.16
Serpens portentosa molis.	203.82
Serpentum incantatio.	237.137. & seqq.
Seruius vnde dictus Isauricus.	376.128
Seruius castigatus.	748.137
Sellio.	156.1
Signa laureata.	736.118
Signum à curru triumphali dari solitum.	737.120
Silius Italicus expositus.	732.111
Similiter cadens, similiter desinens.	646.67
Sinistræ locus honoratior.	714.80
Sinistra nobis, dextra Superis.	769.172
Sionis regnum magnum.	285.218
Sitis an fames maius tormentum.	232.131

Smaragdus contra venenum.	224.118.	Spei symbolum.	247.152
Societatis Iesu institutum.	472.78.	Amplitudo.	548.165
Instar palmæ laboribus magis assurgit.			ibid.
Reges Lusitani in Societatem liberales.			551.168
Socratis tolerantia.	355.97.	Fœdus.	399.163
Socrates è cœlo sapientiam in terram auocauit.			512.121
Amavit poëticam.			564.185
Solem intueri, pio viuere.			311.20
Sol simulachrum Dei.			360.103
Solis regia.			381.135
Sol liber, cur.			724.99
Solis rota, pro rotundo eius globo.			742.127
Ortus & occasus.			753.145
Sol, pro Ioue.			778.179
Eius encomia.	782.193.	Magnitudo.	ibid.
Solimanus.			419.10
Somnia vnde oriantur.			774.181
Somnium Scipionis diuinatur.			771.176
Somnij oraculum.			ib. d.
Somnus, parua mors.			810.236
Sophista, Protheus.			478.82
Sophisticæ vituperia.			474.97
Sophocles Poëta à libero honoratus.			566.187
Eius electra.	666.92.	A filiis accusatur de dementia.	800.125
Soporis similitudines variæ.			809.235
Sors. Multi ad regiam dignitatem sortito euecti.			675.6
Spartani Ophiodin cur.			224.119
Spes, Messia diuitiæ, & maximæ opes.			4.2.
Spes in Christi aduentu concipienda.			22.24
Spes animæ anchora & columna.			251.158
Sphærarum cœlestium consideratio.			513.122
Stare æneum apud Horatium quid.			729.106
Statio cum sessione confertur.			156.1
Statuæ ex ligno fieri potissimum solitæ, & cur.			389.150
Statura hominis præstantior quæ?			158.4
Statura media cæteris præferenda.			163.12
Status quid.			637.58
Stellæ australes.	265.18.	& 781.191	
Stentore clamosior, adag.			680.17
Stimulorum seges.			704.59
Strumam dibapho tegere quid, apud Ciceronem.			715.83
Subiectio quid?			648.69
Supplicium, vide <i>Præmium</i> .			
Sulpitia ad Messiam.			29.29
			Syllæ

Index Rerum, & Verborum.

Syllæ crudelitas.	673.2
Syluiorum lylua annosa, fructuosa, religiosa.	569.192
Synecdoche quot modis fiat.	642.62
Synonyma verba quæ.	645.65

T.

T Abernaculi cum spelunca Bethlemica collatio.	33.32
Tapetis singularis descriptio.	466.71
Accommodata sapientibus.	465. ibid.
Tabule laureatæ.	735.117
Tagi fluminis amœna consuetudo.	566.188
Taloniis pœna in lingua.	368.114
Talorum differentia & usus.	676.9
Templarij milites.	452.57
Templum Salomonis.	508.117
Templa ædes, ante auguria dicebantur.	729.106
Templorum veterum vestibula.	796.217
Quorsum olim tam calata.	797.219
Temporum supputatio apud Hebr.	277.206
Terentius explicatus.	770.174
Terra.	226.122
Terra immobilis.	286.220
Tertræ motus. 514.123. Eius descriptio. 463.70. & 513.124	
Eius filij, de his qui obscuro loco nati.	678.13
Angustia. 783.192. Inco. a 785.199. Ingenium. 792.212	
Terra sigillata contra venenum.	224.118
Tessera hospitij. 773.178. Amicitia. 807.233	
Testimonium ab hoste, laudabile.	402.167
Testudo marina.	195.70
Tharsis quæ olim.	283.215
Theodoricus Rex Gothorum.	414.5
Formæ præstantis.	395.156
Theodosij Imp. clementia.	353.95
Theologiæ regnum.	516.125
D. Thomas, Doctor Angelicus cur vocetur?	124.32. & c.
Thucydidis stylus.	349.87
Tibiarum genera.	726.102
Timor oratoribus, cura & sollicitudo.	370.119 & seqq.
Timor in morte virum dedecet.	779.187
Traductio quid?	645.65
Tragedia. Vide <i>Comœdia</i> .	
Tranunontani.	472.78
Transtagani ingeniosi.	ibid.
	Tii-

Index Rerum, & Verborum.

Tribus quæ.	756.152
Tribuni Romani.	772.177
Triumphus maior & minor.	341.74. & seqq.
Triumphus & ouatio differunt.	685.25
Troiani Principes pulchri.	393.155
Troiani barbari.	727.103
Trophæa diis erecta.	792.211
Tropi verborum.	641.61
Tubæ præeuntes Arcam.	508.116
Tubæ ac tibiæ in funeribus.	762.161
Tunicæ demissæ inter Romanos.	731.110
Tunica Iouis.	738.120
Tunicæ molestæ.	ibid.121
Turcarum Imperator.	452.57
Turris Davidica.	486.91
Turricula, pro vaseulo aleatorio.	677.9
Tyberim tangere, pro natate.	732.111
Tybutini nemoris descriptio.	901
Tyrannorum sæua dominatio.	330.51
Tyrannus quis.	430.26
Tyrtæus milites ad pugnandum versibus exacuit.	789.206

V.

V ale quid?	704.61
Valerius Max. castigatur.	374.125
Valerius vnde Messala.	376.128
Vasus à Gama Indiam patefacit Lusitanis.	267.189
Vegrande, pro nimium grandi.	721.93
Veiovis, numen perniciosum.	769.172
Velamen supplicum.	743.129
Venationis cura Reges decet.	302.7
Venatio, simulachrum belli.	304.9
Veneni actio qui impediri possit?	223.117
Venus vnde calua.	299.4
Verbum infans magister, & magisterium exercens.	9.7
Verbum infans silentio colendum.	30.30
Verbi infantia disertissima.	ibid.
Amplior ad dicendum Leges Verbi incarnati humilitas, quam gloria.	31. ibid.
Verbum diuinum medicum agit animi.	38.39
Verbi infantis infantia, Tulliana facundia disertior.	40.40
Vide <i>Christus, Messias, Iesus.</i>	
Verba translata quæ.	641.60
Veritas prima est in historia.	371.120
Vespe-	

Index Rerum, & Verborum.

Vespere, pro toto die artificiali.	262.180
Vesperiarum actio humi sedendo agitur.	596.221
Victimularum cornua inaurata Græcis & Latinis solemne.	725.101
Victoria parta infidiis an gloriosa.	364.110
Non contemnenda.	366.112
Victricis Catharinæ mausoleum.	888
Vigilantium duo propria opera.	210.92
Vindicta animum nobilem dedecet.	351.91
Vinum cur lætificet.	190.57
Vinum, lac senum, adag.	229.126
Vinum coniectum in pyras defunctorum, cur.	461.159
Virga Mosaica.	506.115
Virgarum lasciuia apud Plautum.	704.59
Virgæ laureatæ.	735.116
Virgilius optime explicatus. 378.131. 747.135. 766.168. & 809.	
235. & seqq. Eius de Didone commentum.	388.147.
Liberatur à calumniis, & commendatur.	817.243
Virginis Mariæ erga filium suum desideria.	7.5
Eius naturale imperium. 62.1. Multocula dicitur.	63.2
Eius misericordiæ opera.	ibid.
Eius intercessio valde efficax.	68.10
Romam & Constantinopolim peste liberat.	71.16
Item Eboram, & Collegium Conimbricense.	72. ibid.
Eius sanctitas.	76.21
Mahometanorum de V. Maria iudicium.	ibid.22
B. Virginis triplex dignitas.	79.26
B. Virgo adorari potest ratione folius contactus adoratione la-	
triæ.	81.28
Quo pacto meruerit incarnationem.	83.51
Animas liberat ab inferno.	83.32
Virgini deuotus in æternum perire non potest.	99.52
Quo pacto debeatur grãtia congrua.	100.53
Virginis magnæ Matris purificatio poëtice.	864
Virginum encomia.	457.65
nascentis Virginis Mariæ auspiciu.	899.
Virtus sine exemplo illustrior. 90.40. Sibi ipsa premium. 320.35	
Virtus & sapientia Doctoris præcipua laurea.	585.207
Virtus præmiis ornata.	631.51
Virtutis pretium.	788.204
Virtus negotiosa, & operosa.	789.209
Vitæ humanæ triplex acceptio.	219.110
Vitæ exemplum homines immortales reddit.	342.157
Vita laudata.	631.51
Vitæ humanæ miseræ.	780.190
	Vita

Index Rerum, & Verborum.

Vita Iouis.	781. 190
Vita mimus.	ibid.
Viuere, idem quod epulati.	368. 115
Vlyffis & Mercurij fallaciæ.	663. 87
Vnguenta in conuiuio.	709. 72
Vocalium congressus.	651. 74
Voti reus & damnatus quis?	769. 173. & seqq.
Vota veterum templis affixa.	792. 211
Vox, & Vocis duplex acceptio.	184. 47
Vis & efficacia.	183. 45. & seqq.
Vitulæ & sociarum laurea triumphalis.	885. & 901
Vulcanus, ingeniosus artifex.	794. 214
Vulpium calliditas.	478. 82
Vulturius in ludo talorum.	677. 12

X.

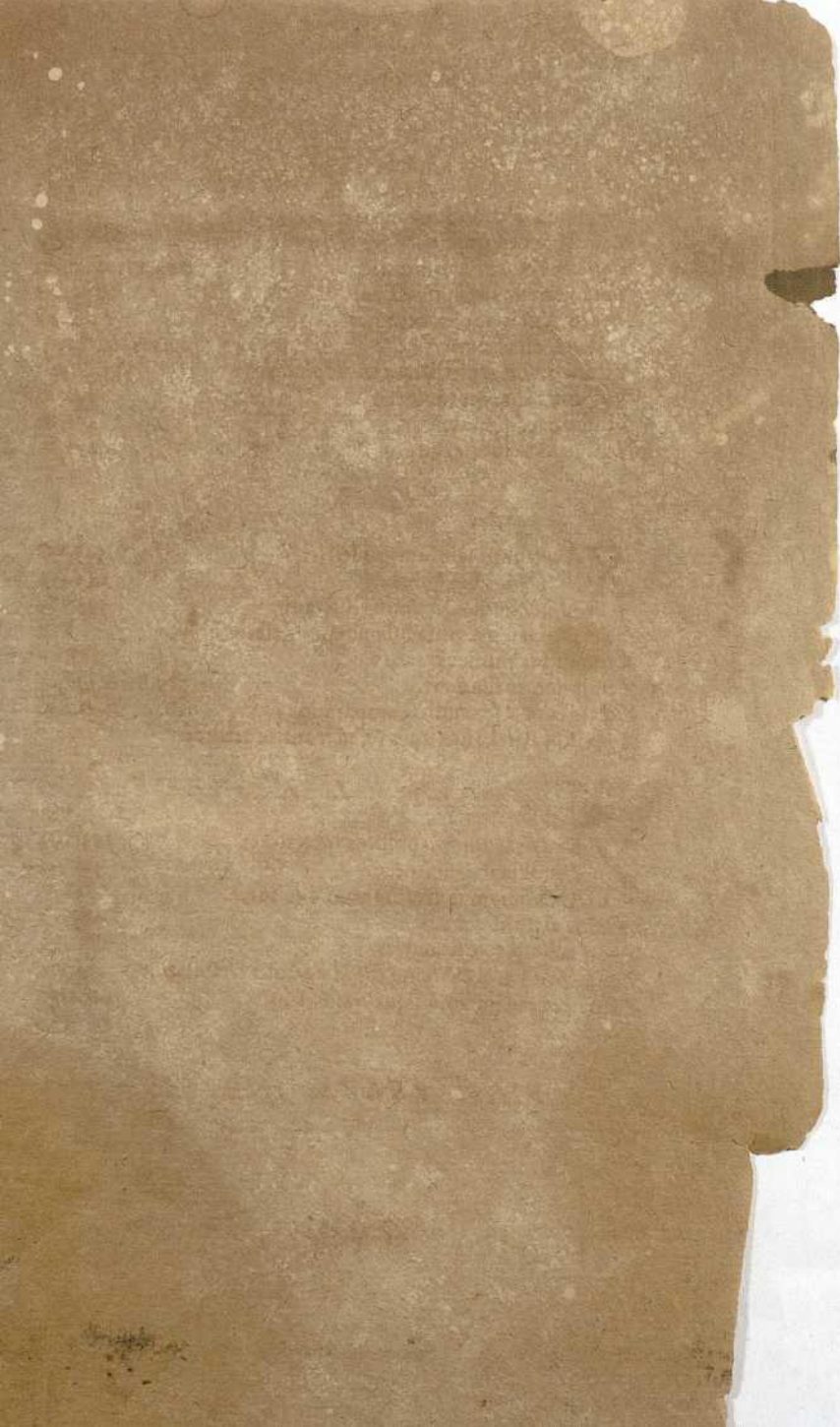
X Auerius in seipsum crudelis.	543. 158
In alios benignus.	544. 159
Prouinciæ quas Xauerius lustrauit.	545. 162
Eius oracula & miracula poetice descripta.	877
Xenophilus musicus.	185. 49
Xenophontis suauitas.	349. 86. & 613. 25
Xerxis cum Alexandro comparatio.	330. 51
Xeuxis & Parrhasius aues sefellerunt, & artifices.	604. 6

Z.

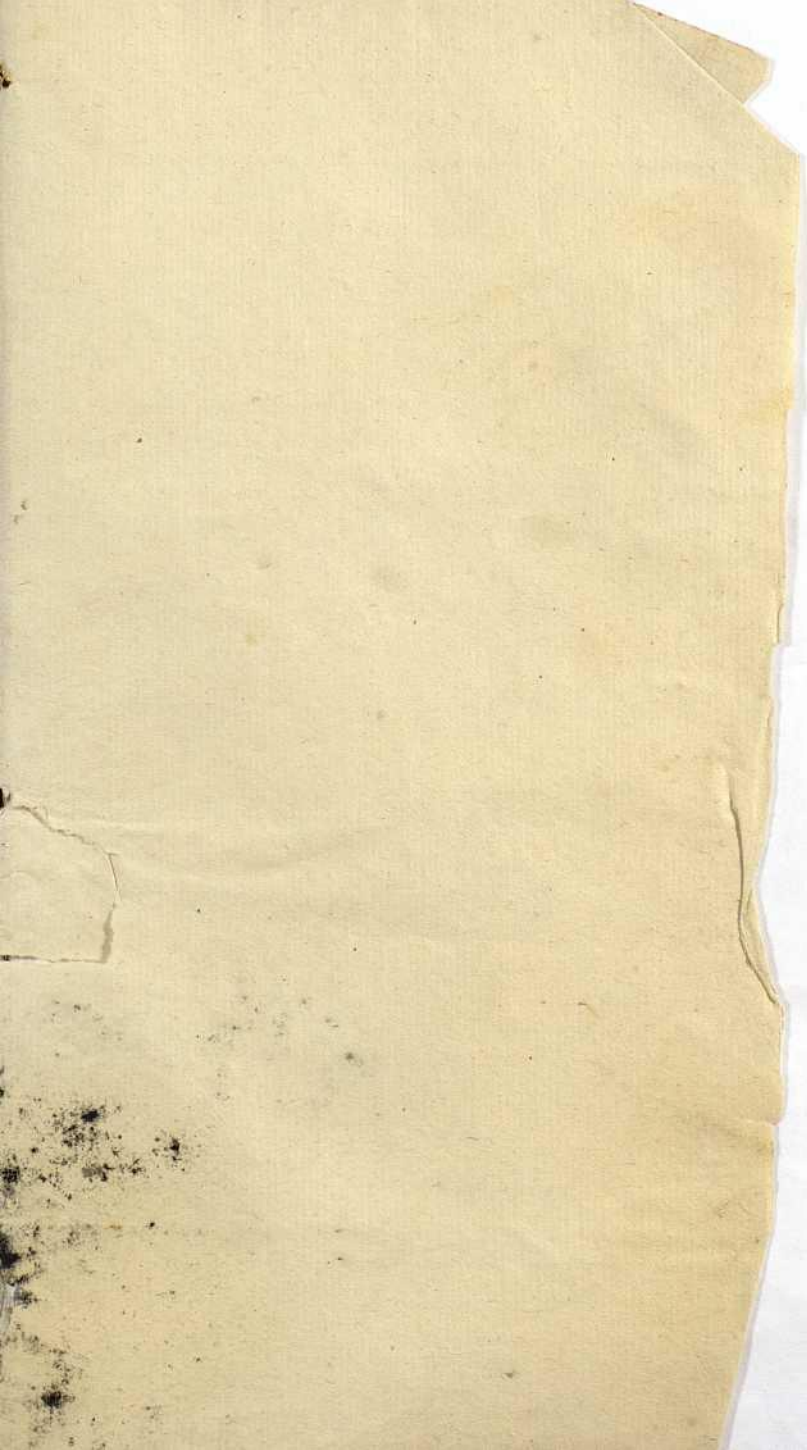
Z eno oraculum Apollinis interrogat.	364. 109
Zenobia Regina Asiæ.	511. 121
Victa Romam in triumphum ducitur.	ibid.
Eius virtus.	685. 26
Zonæ cœlestes, ac terrestres.	786. 201
Zonæ torridæ, & extreme frigidæ an olim habitabiles?	282. 215
Zoroastes eadem hora, qua natus, risit.	223. 116.

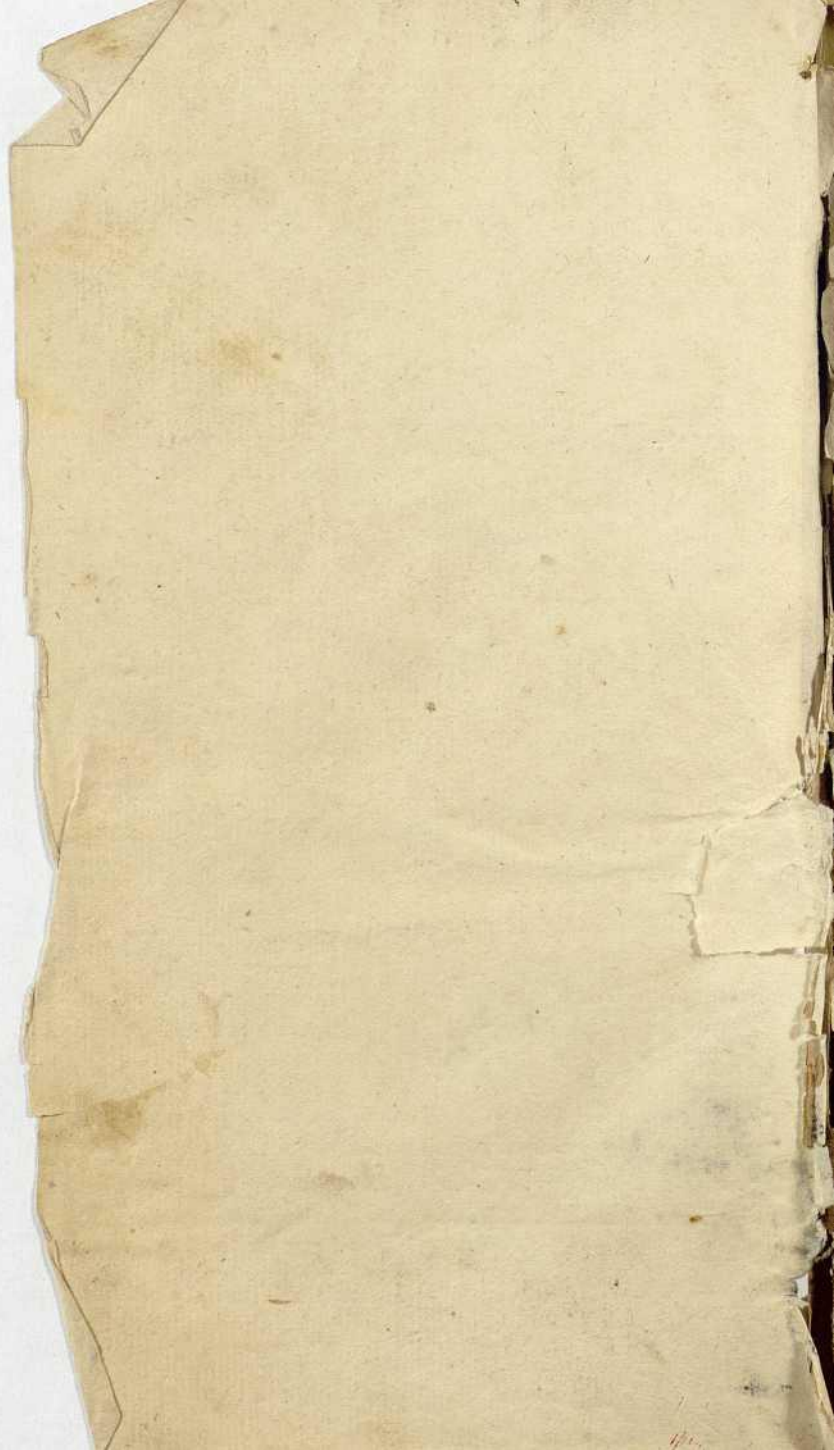
FINIS RERVM INDICIS.

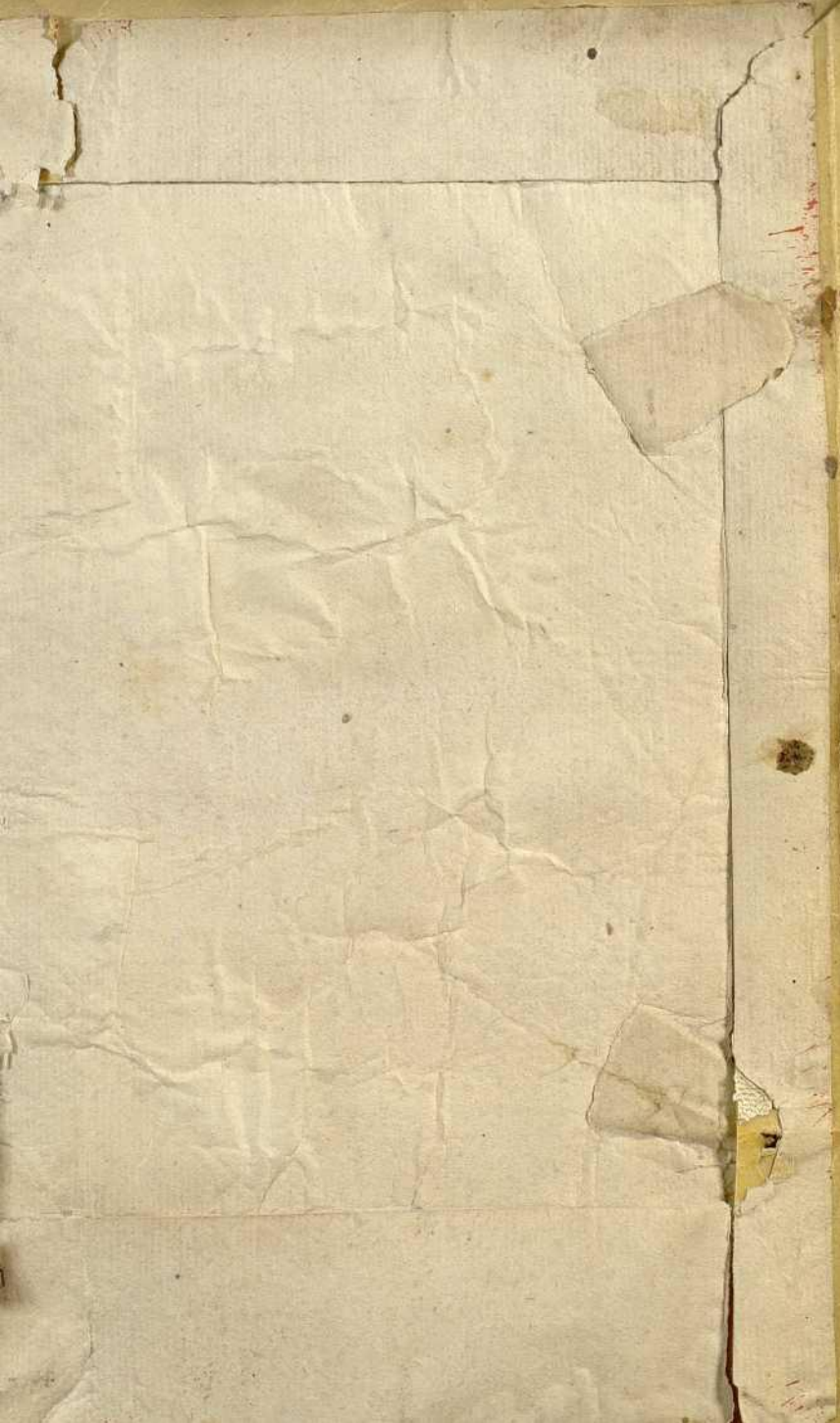

A
40-238